

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

Ανακοίνωση αριθ.	Περιεχόμενα	Σελίδα
	I Ανακοινώσεις	
	
	II Προπαρασκευαστικές πράξεις	
	Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή	
	403η σύνοδος ολομέλειας της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003	
2004/C 32/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Για έναν τουρισμό προστό σε όλους και κοινωνικά βιώσιμο»	1
2004/C 32/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τα μέτρα και τις διαδικασίες που αποσκοπούν στη διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας» (COM(2003) 46 τελικό — 2003/0024 (COD))	15
2004/C 32/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 68/2001 σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης ΕΚ στις ενισχύσεις για επαγγελματική εκπαίδευση» (EE C 190 της 12.8.2003)	20

Τιμή: 22,00 EUR

(συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

2004/C 32/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: — την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με τη βελτίωση της ασφάλειας στις θαλάσσιες μεταφορές», και — την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη βελτίωση της ασφάλειας στα πλοία και στις λιμενικές εγκαταστάσεις» (COM(2003) 229 τελικό — 2003/0089 (COD))	21
2004/C 32/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Διευρω- μεσογειακά δίκτυα ενέργειας»	28
2004/C 32/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη γενίκευση και τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων οδικών τηλεδιοδίων στην Κοινότητα» (COM(2003) 132 τελικό — 2003/0081 (COD))	36
2004/C 32/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής “Διαμόρφωση προγράμματος δράσης για την περιβαλλοντική τεχνολογία”» (COM(2003) 131 τελικό)	39
2004/C 32/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για: — την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τη σύναψη, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της σύμβασης της Στοκχόλμης για τους έμμοτους οργανι- κούς ρύπους», — την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τη σύναψη, εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, του Πρωτοκόλλου του 1998 στη σύμβαση του 1979 για τη διασυννοριακή ατμοσφαιρική ρύπανση μεγάλης απόστασης που οφείλεται στους έμμοτους οργανισμούς», και — την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τους έμμοτους οργανικούς ρύπους και την τροποποίηση της οδηγίας 79/117/ΕΟΚ και της οδηγίας 96/59/ΕΚ» (COM(2003) 331, 332, 333 τελικό — 2003/0118-0117-0119 (CNS))	45
2004/C 32/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση προγράμματος χρηματοδοτικής και τεχνικής βοήθειας προς τρίτες χώρες στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου» (COM(2003) 355 τελικό — 2003/0124 (COD))	49
2004/C 32/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος δράσης για την προώθηση οργανισμών που δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο και την υποστήριξη ειδικών δραστηριοτήτων στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης» (COM(2003) 273 τελικό — 2003/0114 (COD))	52

<u>Ανακοίνωση αριθ.</u>	Περιεχόμενα (συνέχεια)	Σελίδα
2004/C 32/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ίδρυση Ευρωπαϊκού Κέντρου Πρόληψης και Ελέγχου Νόσων» (COM(2003) 441 τελικό — 2003/0174 (COD))	57
2004/C 32/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών “Ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης της στρατηγικής της Λισαβόνας: Εξορθολογισμός του ανοικτού συντονισμού στον τομέα της κοινωνικής προστασίας”» (COM(2003) 261 τελικό)	60
2004/C 32/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη θέσπιση καθεστώτος αντιστάθμισης του επιπλέον κόστους που συνεπάγεται ο εξόχως απόκεντρος χαρακτήρας των Αζορών, της Μαδέρας, των Καναρίων Νήσων και των γαλλικών διαμερισμάτων της Γουιάνας και της Ρεϋνιόν για τη διάθεση ορισμένων προϊόντων αλιείας» (COM(2003) 516 τελικό — 2003/0202 (CNS))	64
2004/C 32/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2561/2001 του Συμβουλίου, για την προώθηση της μετατροπής των στόλων οι οποίοι εξαρτώντο, μέχρι το 1999, από την αλιευτική συμφωνία με το Μαρόκο» (COM(2003) 437 τελικό — 2003/157 (CNS))	66
2004/C 32/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για: — την Ανακοίνωση της Επιτροπής «Πρόγραμμα για την προώθηση των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων», και — την «Πρόταση για οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις διατροφικές μονάδες φόρτωσης» (COM(2003) 155 τελικό — 2003/0056 (COD))	67
2004/C 32/16	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 του Συμβουλίου περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας και του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 574/72 του Συμβουλίου περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71, όσον αφορά την ευθυγράμμιση των δικαιωμάτων και την απλούστευση των διαδικασιών» (COM(2003) 378 τελικό — 2003/0032 (COD))	78
2004/C 32/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου που τροποποιεί την απόφαση 2002/834/ΕΚ για τη θέσπιση ειδικού προγράμματος έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης: “Ολοκλήρωση και ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας” (2002-2006)» (COM(2003) 390 τελικό — 2003/0151 (CNS))	81
2004/C 32/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρωτοβουλία του Βασιλείου των Κάτω Χωρών ενόψει υιοθέτησης κανονισμού που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 44/2001 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις»	88

<u>Ανακοίνωση αριθ.</u>	Περιεχόμενα (συνέχεια)	Σελίδα
2004/C 32/19	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις στατιστικές για τις συναλλαγές αγαθών μεταξύ κρατών μελών» (COM(2003) 364 τελικό — 2003/0126 (COD))	92
2004/C 32/20	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 77/799/ΕΟΚ όσον αφορά την αμοιβαία συνδρομή από τις αρμόδιες αρχές των κρατών-μελών στον τομέα της άμεσης και έμμεσης φορολογίας» (COM(2003) 446 τελικό — 2003/0170 (COD))	94
2004/C 32/21	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί του καθορισμού των απαιτήσεων για την υγιεινή των ζωοτροφών» (COM(2003) 180 τελικό — 2003/0071 (COD))	97
2004/C 32/22	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού αριθ. 79/65/ΕΟΚ περί δημιουργίας δικτύου γεωργικής λογιστικής πληροφόρησης επί των εισοδημάτων και της οικονομικής λειτουργίας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (COM(2003) 472 τελικό — 2003/0182 (CNS))	101
2004/C 32/23	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Απολογισμός των εμπειριών που συνέλεξε η ΕΟΚΕ προκειμένου να αξιολογήσει τον οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο και την επίδραση επί της απασχόλησης των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που διεξάγονται στην Ένωση»	103
2004/C 32/24	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 77/388/ΕΟΚ σχετικά με τους μειωμένους συντελεστές φόρου προστιθέμενης αξίας» (COM(2003) 397 τελικό — 2003/0169 (CNS))	113
2004/C 32/25	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 90/435/ΕΟΚ σχετικά με το κοινό φορολογικό καθεστώς το οποίο ισχύει για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες διαφορετικών κρατών μελών» (COM(2003) 462 τελικό — 2003/0179 (CNS))	118
2004/C 32/26	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 77/388/ΕΟΚ, περί του κοινού συστήματος φόρου προστιθέμενης αξίας, όσον αφορά τη διαδικασία έγκρισης μέτρων παρέκκλισης καθώς και για την ανάθεση εκτελεστικών αρμοδιοτήτων» (COM(2003) 335 τελικό — 2003/0120 (CNS))	120

II

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

403η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 29ης ΚΑΙ 30ής ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2003

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Για έναν τουρισμό προσιτό σε όλους και κοινωνικά βιώσιμο»

(2004/C 32/01)

Στις 23 Ιανουαρίου 2003, και σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 29 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση σχετικά με το ανωτέρω θέμα.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία Αγορά, Παραγωγή και Κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 7 Οκτωβρίου 2003, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Mendoza.

Κατά την 403η σύνοδο ολομέλειας της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 112 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ

1. Εισαγωγή

1.1. Ο τουρισμός αναγνωρίζεται γενικώς στον κόσμο και ειδικότερα από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα θεσμικά της όργανα ως οικονομική δραστηριότητα και φαινόμενο στρατηγικής σημασίας για την επίτευξη πολλαπλών στόχων που βρίσκονται στο επίκεντρο του ίδιου του λόγου ύπαρξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των πολιτικών της και της βούλησής της για την οικοδόμηση μίας καλύτερης Ευρώπης για το παρόν και για το μέλλον των επερχόμενων γενεών. Η ανάπτυξη του τουρισμού, λόγω της άμεσης επίδρασής της επί των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών συνθηκών της περιοχής εντός της οποίας συντελείται, μπορεί και οφείλει να αποτελέσει το κατεξοχήν μέσον βελτίωσης της ποιότητας ζωής των ευρωπαίων πολιτών. Προκειμένου όμως να εξασφαλίζει τη μακροπρόθεσμη αξιοποίηση του δυναμικού αυτού, ο τουρισμός οφείλει να πληροί ορισμένες προϋποθέσεις βιωσιμότητας τις οποίες καλούνται να τηρούν όλοι οι εμπλεκόμενοι παράγοντες: δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς, επιχειρήσεις και χρήστες. Το σύνολο των προϋποθέσεων αυτών θα συναπαρτίζει τις νέες μορφές βιώσιμου τουρισμού, από οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής απόψεως, τις οποίες επιθυμούμε και αναζητούμε.

1.2. Κρίνεται απαραίτητο να επισημανθεί η αναγνωρισμένη και ιδιαίτερη συμβολή του βιώσιμου τουρισμού στην επίτευξη του

στρατηγικού στόχου της Συνόδου Κορυφής της Λισαβόνας: Η Ευρώπη να καταστεί «η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για αειφόρο οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή».

1.2.1. Το Συμβούλιο των Βρυξελλών της 20ής και 21ης Μαρτίου 2003, που πραγματοποιήθηκε υπό μια νέα οικονομική συγκυρία, χαρακτηριζόμενη από μικρότερη ζωτικότητα και λιγότερη δημιουργία απασχόλησης, προσπάθησε να προχωρήσει από τα λόγια στα έργα και να επιτύχει την εκπλήρωση των δεσμεύσεών τους εκ μέρους της Ένωσης και των κρατών μελών: «Επιβεβαιώνουμε και πάλι την ισχυρή προσωπική μας δέσμευση να επιτευχθούν έγκαιρες και ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις και στους τρεις πυλώνες της στρατηγικής της Λισαβόνας — οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό».

Το Συμβούλιο καθόρισε ορισμένες νέες προτεραιότητες που, στην πράξη, προϋποθέτουν το να δοθεί νέα ώθηση στο επιχειρηματικό πνεύμα, στην καινοτομία και στην ενίσχυση της εσωτερικής αγοράς, προκειμένου να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα και να τοποθετηθεί, όπως της αρμόζει, στο επίκεντρο της οικονομίας, γενικά, και του τουρισμού, ειδικότερα.

1.3. Κατά το τρέχον έτος 2003, Ευρωπαϊκό Έτος για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, κρίνεται απαραίτητο να υπάρξει ιδιαίτερη μέριμνα προκειμένου να ασκείται στην πράξη το δικαίωμα των ατόμων με ειδικές ανάγκες να επωφελούνται του ελεύθερου χρόνου

τους και να πραγματοποιούν τουρισμό κατά τρόπο ολοκληρωμένο, πράγμα το οποίο προϋποθέτει αλλαγές στη νοσοτροπία, την ενημέρωση, την ευαισθητοποίηση και τη διαχείριση. Θα αναλύσουμε, λοιπόν, αυτές τις προϋποθέσεις και θα προτείνουμε πρωτοβουλίες, ως ελάχιστη συμβολή της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής στην επιτυχία αυτού του Ευρωπαϊκού Έτους και στην υλοποίηση ενός τουρισμού βιώσιμου και προσιτού σε όλους.

1.4. Δεν μπορούμε να παραβλέψουμε το γεγονός ότι, ακόμη και σήμερα, ο τουρισμός δεν είναι μια δραστηριότητα προσιτή σε όλους τους πολίτες της Ευρώπης, και τούτο για διάφορους λόγους, κοινωνικής και οικονομικής φύσεως. Τα θεσμικά όργανα θα πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στα κάθε είδους οφέλη που συνεπάγεται η τουριστική δραστηριότητα για όλους τους πολίτες, αλλά ιδιαίτερα τους νέους, προκειμένου να προωθηθούν νέες μορφές τουρισμού, προσιτές σε όλους, και ιδιαίτερα σε όσους διαθέτουν μικρότερη αγοραστική δύναμη. Για την οικοδόμηση μιας διευρυμένης Ευρώπης, οικολογικά βιώσιμης, οικονομικά ανταγωνιστικής και με κοινωνική συνοχή, όπου όλοι οι πολίτες θα έχουν καλή ποιότητα ζωής, αξίζει να διατεθούν οι κατάλληλοι πόροι, μέριμνα και πολιτικές ενίσχυσης.

2. Ο τουρισμός και η ευρωπαϊκή πολιτική

2.1. Είναι γενικώς γνωστό και παραδεκτό ότι ο τουρισμός αποτελεί οικονομική δραστηριότητα μεγάλης σημασίας, όχι μόνο από οικονομικής, αλλά και από κοινωνικής και περιβαλλοντικής απόψεως, τόσο για την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και για όλο τον κόσμο. Στην τουριστική δραστηριότητα αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία οι λαοί που διαθέτουν ανεπτυγμένο τουρισμό, προκειμένου να συνεχιστεί μια δραστηριότητα που έχει αποδειχθεί κατά το παρελθόν ότι δημιουργεί πλούτο, υψηλό επίπεδο απασχόλησης και ποιότητας ζωής, αλλά και οι λαοί εκείνοι που είναι λιγότερο ανεπτυγμένοι και ευελπιστούν ότι ο τουρισμός θα μπορούσε ενδεχομένως να αναδειχθεί σε κεντρική δραστηριότητα για την έξοδό τους από τη φτώχεια, για την οικονομική τους πρόοδο και την κοινωνική τους ανάπτυξη, καθώς και για την επίτευξη των στόχων της σύγκλισης.

2.2. Αν αυτό αληθεύει, αληθεύει επίσης ότι ο τουρισμός υπήρξε συχνά στο παρελθόν, είναι στο παρόν και, πιθανόν, θα είναι και στο μέλλον μία δραστηριότητα που προκαλεί οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανισορροπίες και ενέχει, μακροπρόθεσμα, απειλές που θα μπορούσαν να πλήξουν το δυναμικό του για τη δημιουργία ευημερίας και αειφόρου ανάπτυξης.

2.3. Όσον αφορά την οικονομική σημασία του τουρισμού στην ΕΕ, αρκεί να παρατεθούν, εν προκειμένω, για τη σαφήνεια τους, ορισμένα περισσότερο συναφή σημεία του κειμένου της ανακοίνωσης της Επιτροπής με τίτλο «Προσέγγιση συνεργασίας για το μέλλον του ευρωπαϊκού τουρισμού»⁽¹⁾:

«Στον τομέα του κοινοτικού τουρισμού δραστηριοποιούνται περίπου 2 εκατ. επιχειρήσεις, κυρίως ΜΜΕ, οι οποίες συνεισφέρουν κατά σχεδόν 5 % τόσο στο ΑΕγχΠ όσο και στην απασχόληση. Το ποσοστό αυτό κυμαίνεται μεταξύ 3 % και 8 % ανάλογα με τα κράτη μέλη. Επιπλέον, ο τουρισμός αποτελεί σημαντική πηγή δραστηριότητας για άλλους τομείς, όπως το εμπόριο και οι ειδικοί εξοπλισμοί, υπερβαίνοντας κατά σχεδόν μιάμιση φορά τη δραστηριότητα που προκύπτει από αυτόν καθ'αυτό τον τουρισμό. [...]

Όσον αφορά τον κύκλο εργασιών, περισσότερο από το 80 % του ευρωπαϊκού τουρισμού συντελείται σε ατομικό ή οικογενειακό επίπεδο. Το υπόλοιπο ποσοστό προκύπτει από τον επιχειρηματικό τουρισμό, με την ευρεία έννοια του όρου. Η συγκεκριμένη μορφή τουρισμού ποικίλλει ανάλογα με τη χώρα: από μόλις 15 % έως άνω του 30 % επί του συνολικού όγκου το μεγαλύτερο ποσοστό προέρχεται από τις χώρες της Βόρειας Ευρώπης. Στην ΕΕ, τα νοικοκυριά διαθέτουν περίπου το 1/8 των ατομικών δαπανών τους στην κατανάλωση τουριστικών υπηρεσιών, στοιχείο που παρουσιάζει σχετικά ελάχιστες διακυμάνσεις μεταξύ των χωρών.

Ο κοινοτικός τουρισμός είναι, κατά κανόνα, εγχώριος. Το 87 % της τουριστικής δραστηριότητας που καταγράφεται αποδίδεται στο γηγενή πληθυσμό, ενώ μόνο το 13 % των επισκεπτών προέρχεται από τρίτες χώρες. Όσον αφορά τον τουρισμό των πολιτών της ΕΕ, τα τρία τέταρτα παραμένουν στο έδαφος ενός από τα 15 κράτη μέλη, ενώ το εναπομένον τελευταίο τέταρτο μεταβαίνει σε άλλα σημεία της Ευρώπης και του κόσμου.

Ο τουρισμός συγκαταλέγεται στους τομείς της ευρωπαϊκής οικονομίας που διαθέτουν τις καλύτερες προοπτικές για το μέλλον. Σύμφωνα με τις προβλέψεις, παρατηρείται συνεχής άνοδος του τουρισμού στην Ευρώπη, εντονότερη από τη μέση οικονομική ανάπτυξη. Τούτο οφείλεται σε παράγοντες όπως η αύξηση του ελεύθερου χρόνου και η κοινωνική σημασία του, καθώς και στην παγκόσμια οικονομική άνοδο. [...]

Στην Ευρώπη, μόνο στους τομείς των ξενοδοχείων και της οίτισης δημιουργήθηκαν περίπου 100 000 θέσεις εργασίας ετησίως κατά τα προηγούμενα έτη. Η Ευρώπη, διαθέτοντας τη μεγαλύτερη ποικιλία και πυκνότητα τουριστικών πόλων έλξης, δέχεται τους περισσότερους τουρίστες στον κόσμο. Παρά το γεγονός ότι το ποσοστό της τουριστικής αύξησης υπολείπεται του παγκόσμιου μέσου όρου, ιδίως όσον αφορά ορισμένες ανερχόμενες υπερπόντιες περιοχές, ο όγκος του ευρωπαϊκού τουρισμού αναμένεται να διπλασιαστεί κατά τα προσεχή 20-25 έτη, με καθαρά αποτελέσματα, ως προς τις δαπάνες και το προϊόν, ύψους 3 % ετησίως. Η απασχόληση θα αυξηθεί κατά περίπου 15 % την επόμενη δεκαετία.»

2.4. Παρότι είναι γεγονός ότι ο τουρισμός δεν αποτελεί άμεσα στοιχείο της κοινής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι γεγονός επίσης ότι διάφορα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα εξετάζουν μέτρα και δράσεις που έχουν επίδραση επί του τουρισμού, λόγω του εγκάρσιου χαρακτήρα τους, ή που τον χρησιμοποιούν ως μέσον για την επίτευξη διαφόρων πρωταρχικών στόχων της ΕΕ: αειφόρο ανάπτυξη, απασχόληση, οικονομική και κοινωνική συνοχή, με λίγα λόγια βελτίωση της ποιότητας ζωής των ευρωπαίων πολιτών.

(1) COM(2001) 665 τελικό της 13.11.2001.

2.4.1. Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι η μοναδική αναφορά στον τουρισμό εντός της Συνθήκης της Ένωσης, στην ενοποιημένη απόδοση της Νίκαιας, μετά από την αναθεώρηση και διεύρυνση διαφόρων πρωτοκόλλων, είναι η παράγραφος υ) του άρθρου 3 που αναφέρεται στις Αρχές και όπου αναγράφονται επί λέξει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του άρθρου 2, η δράση της Κοινότητας περιλαμβάνει, σύμφωνα με τους όρους και με το χρονοδιάγραμμα που προβλέπει η παρούσα Συνθήκη:

[...]

υ) μέτρα στους τομείς της ενέργειας, της πολιτικής άμυνας και του τουρισμού.»

2.5. Η τουριστική δραστηριότητα ως μέσον δημιουργίας απασχόλησης έχει εξεταστεί ευρέως σε διάφορα έγγραφα της Επιτροπής και του Συμβουλίου, μπορεί όμως να θεωρηθεί ότι η παρουσία του τουρισμού στο σύνολο των ευρωπαϊκών πολιτικών δεν είναι ακόμη ιδιαίτερα σημαντική και ότι θα πρέπει, πιθανότατα, να ενισχυθεί και να διευρυνθεί ώστε να ανταποκρίνεται στη στρατηγική σημασία που, κατά κοινή αποδοχή, έχει ο τουρισμός σήμερα και προβλέπεται να έχει και στο μέλλον. Υπό την έννοια αυτή, ακούγονται ήδη φωνές που διεκδικούν και προβλέπουν για το μέλλον την αύξηση της παρουσίας του τουρισμού στο σύνολο των δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των διαφόρων θεσμικών της οργάνων και, σαφέστερα ακόμη, την ανάγκη να απαιτηθεί ο αναγκαίος συντονισμός του συνόλου των κοινοτικών πολιτικών που έχουν επίδραση επί του τουρισμού. Προκειμένου να καταστεί αυτό δυνατόν, απαιτείται να διατίθενται στο μέλλον περισσότερα και πιο βελτιωμένα στοιχεία σχετικά με τον τουρισμό και όλες τις πτυχές του και με τις σχέσεις του με τους λοιπούς τομείς, ούτως ώστε να είναι δυνατή η ακριβής αξιολόγηση της συμβολής του τουρισμού στην ποιότητα ζωής και στη συνοχή μεταξύ των ευρωπαίων πολιτών, όχι μόνο από οικονομικής, αλλά και από κοινωνικής απόψεως.

2.6. Η επικείμενη πραγματικότητα της ενσωμάτωσης νέων χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση μας υποχρεώνει να λάβουμε υπόψη τις επιδράσεις που συνεπάγεται η διεύρυνση αυτή για τον τουρισμό, τόσο στις 15 σημερινές χώρες μέλη όσο και στις 10 μελλοντικές. Πιστεύουμε ότι η Επιτροπή θα μπορούσε να μελετήσει το ζήτημα αυτό με προσοχή και εις βάθος και να διαδώσει ευρέως τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα της σχετικής έρευνας.

2.7. Ιδιαίτερη προσοχή αξίζει επίσης ο προσδιορισμός του ρόλου που θα αποκτήσει ο τουρισμός στη διαμόρφωση της Ευρώπης που θα προκύψει από την Ευρωπαϊκή Συνέλευση. Θα πρέπει να προωθηθούν πρωτοβουλίες που θα διασφαλίζουν ότι η τουριστική δραστηριότητα και πολιτική θα αναγνωρίζονται πραγματικά τόσο για την οικονομική τους σημασία όσο και για την ικανότητά τους για τη δημιουργία απασχόλησης, και το δυναμικό τους όσον αφορά την πολιτισμική συμβολή και την κατανόηση μεταξύ των πολιτών ολόκληρου του κόσμου, καθώς και ως μέσον οικοδόμησης της Ευρώπης των Πολιτών.

3. Ο τουρισμός

3.1. Το φαινόμενο του τουρισμού παρουσιάζει μεγάλη πολυπλοκότητα, λόγω της μεγάλης ποικιλίας παραγόντων που παρεμβαίνουν στη διαμόρφωση, τη διεύθυνση και την ανάπτυξη

του. Μπορούν να αναφερθούν ορισμένοι από αυτούς τους παράγοντες και οι σχέσεις τους με τον τουρισμό για να επιχειρηθεί η ορθή προσέγγιση τόσο των σύγχρονων μορφών ανάπτυξης του τουρισμού, όσο και του εκ νέου σχεδιασμού των μελλοντικών μορφών, κατά τρόπο ώστε αυτές να είναι, όπως αναφέρει ο τίτλος της παρούσας γνωμοδότησης, κοινωνικά βιώσιμες και προσιτές σε όλους.

3.2. Μεταξύ όλων των παραγόντων που έχουν αλληλεπιδράσεις με τον τουρισμό, ορισμένοι θεωρούνται σημαντικοί για την επίτευξη αυτής της συνέργιας των στόχων και γι' αυτό αξίζουν εμπειριστατωμένης επεξεργασίας. Θεωρούμε ότι οι πτυχές που θα μας επιτρέψουν να εντοπίσουμε τον ιδανικότερο τρόπο επίτευξης αυτού του στόχου είναι δέκα: ο τουρίστας, η απασχόληση, οι επιχειρήσεις, η κοινωνική συνοχή, η σταθερότητα, ο πολιτισμός και η πολιτισμική κληρονομιά, η πρόσβαση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, το περιβάλλον, η ειρήνη και η αλληλεγγύη, και ο ρόλος των διαφόρων φορέων.

3.3. Για τις δέκα αυτές πτυχές που αφορούν ή σχετίζονται με τον τουρισμό, θα προτείνουμε διάφορες πρωτοβουλίες, ποικίλων μορφών, η εφαρμογή των οποίων προϋποθέτει διαφορετικές ευθύνες. Ενσωματώνουμε, έτσι, το πνεύμα της Συνόδου Κορυφής των Βρυξελλών, όπου ζητήθηκε η εφαρμογή των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης. Ίσως ο τουρισμός, λόγω της στρατηγικής σημασίας του για την ευρωπαϊκή οικονομία, συνιστά μια δραστηριότητα που μπορεί να αναδειχθεί σε υπόδειγμα για την εν λόγω εφαρμογή. Οι πρωτοβουλίες που λαμβάνουν συγκεκριμένη μορφή στο δεύτερο μέρος της παρούσας γνωμοδότησης, συνιστούν προτάσεις που θα μπορούσαν να καταστήσουν δυνατή την εκπλήρωση του στόχου αυτού, χάρη στο ευρύ φάσμα εννοιών που καλύπτουν.

4. Τουρισμός και βιωσιμότητα

4.1. Η αναφορά σήμερα στη βιωσιμότητα ή αειφορία, σχεδόν 30 χρόνια μετά από την πρώτη φορά που χρησιμοποιήθηκε ο όρος αειφόρος ανάπτυξη για να περιγραφεί το πρότυπο ανάπτυξης που θεωρούμε ιδανικό, εξακολουθεί να απαιτείται για όλες τις ανθρώπινες δραστηριότητες, είτε είναι οικονομικής φύσεως (σχέση πόρων-προϊόντων), είτε κοινωνικής (σχέση ατόμων-ομάδων) ή περιβαλλοντικής (σχέση ανθρώπου-φύσης).

4.1.1. Ο όρος «αειφόρος ανάπτυξη» καθιερώθηκε στη Διάσκεψη Κορυφής του Ρίο, το 1992, και έκτοτε είναι αποδεκτός από ολόκληρη τη διεθνή κοινότητα και διατηρεί κάποια αμφισβημία ως προς την εννοιολογική του διατύπωση, η οποία επιτρέπει τη διαφοροποιημένη εφαρμογή του. Παραθέτουμε έναν κλασικό ορισμό, εκείνον που έδωσε η Brundtland: «Η αειφόρος ανάπτυξη είναι εκείνη που θα επιτρέψει την ικανοποίηση των αναγκών του παρόντος, χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των επερχόμενων γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες».

4.2. Η αναφορά στη βιωσιμότητα δεν σημαίνει εύκολες λύσεις, αλλά συγκρούσεις μεταξύ των διαφορετικών στόχων που είναι δυνατόν να θέσει η κοινωνία, συγκρούσεις μεταξύ της οικονομίας και της οικολογίας, συγκρούσεις μεταξύ του σήμερα και του αύριο, συγκρούσεις μεταξύ του τοπικού και του παγκόσμιου επιπέδου. Ως εκ τούτου, η αναφορά στη βιωσιμότητα δεν αποτελεί απλά αναφορά σε τεχνικές λύσεις, αλλά σε αξίες, σε προτεραιότητες, σε μορφές προσέγγισης των προβλημάτων, σε έναν νέο τρόπο χάραξης δημόσιων και ιδιωτικών πολιτικών, εν κατακλείδι σε μια αλλαγή προτύπου που θα σταθεί ικανή να εξασφαλίσει σε όλο το φάσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας το σεβασμό και την ισορροπία μεταξύ διαφόρων δεσμεύσεων.

4.3. Διάφορα θεσμικά όργανα της ΕΕ έχουν ενσωματώσει τη φιλοσοφία της βιωσιμότητας και έτσι, για παράδειγμα, στη Συνθήκη του Άμστερνταμ, που ετέθη σε ισχύ το 1999, η αειφόρος ανάπτυξη καθίσταται ένα από τα κύρια καθήκοντα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Στο άρθρο 2 της Συνθήκης θεσπίζεται ότι «Η Ένωση θέτει ως στόχους: να προωθήσει την οικονομική και κοινωνική πρόοδο και ένα υψηλό επίπεδο απασχόλησης και να επιτύχει ισόρροπη και αειφόρο ανάπτυξη, ιδίως [...] με την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής [...]».

4.3.1. Σήμερα, υφίσταται ευρεία συναίνεση ως προς τις δύο κύριες απόψεις που περιλαμβάνονται, ως ελάχιστο όριο, στην έννοια της αειφόρου ανάπτυξης:

- Ότι η ανάπτυξη έχει οικονομική, κοινωνικοπολιτισμική και περιβαλλοντική πτυχή. Η ανάπτυξη θα είναι αειφόρος μόνον εάν επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ των διαφόρων παραγόντων που επηρεάζουν την ποιότητα ζωής.
- Ότι η σημερινή γενεά έχει καθήκον έναντι των επερχόμενων γενεών να τους αφήσει επαρκείς κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς και οικονομικούς πόρους, ώστε να μπορούν να απολαμβάνουν τουλάχιστον του ίδιου επιπέδου ευζωίας με εμάς.

4.3.2. Παρατηρείται η σαφής και σταθερή τριπλή αναφορά στις οικονομικές, τις κοινωνικές και τις περιβαλλοντικές πτυχές που πρέπει να συναρטיζούν τα όρια και τις σχέσεις της αειφόρου ανάπτυξης.

4.4. Στην περίπτωση του τουρισμού, αυτή η απαραίτητη τριπλή προσέγγιση είναι περισσότερο προφανής. Ο τουρισμός είναι μία δραστηριότητα, πιθανόν η μοναδική, που παρουσιάζει την ιδιαιτερότητα το βασικό προϊόν της να είναι η «τουριστική ελκυστικότητα», η οποία απαρτίζεται από ένα συνδυασμό στοιχείων, μεταξύ των οποίων η αντίληψη της φύσης, της ποικιλομορφίας της σε περιβάλλοντα και τοπία, της βιοποικιλότητάς της και, τέλος, του σεβασμού προς το περιβάλλον, διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στην ποιότητα και την καταλληλότητα του προϊόντος που αναζητούν οι καταναλωτές, δηλαδή οι τουρίστες.

4.4.1. Το γεγονός ότι ο οικονομικός παράγοντας είναι καθοριστικός για το χώρο του τουρισμού είναι προφανές και γενικά παραδεκτό. Όπως αναφέρεται παραπάνω, η τουριστική δραστηριότητα έχει αποδειχθεί ισχυρή κινητήρια δύναμη για τη δημιουργία απασχόλησης και πλούτου, σε όλον σχεδόν τον κόσμο, αλλά με ιδιαίτερη έμφαση στην Ευρώπη, και ακόμη περισσότερο στις χώρες της Μεσογείου. Η βιωσιμότητα όσον αφορά τον παράγοντα αυτόν προϋποθέτει αναγκαστικά μια στρατηγική θεώρηση μακροπρόθεσμη και όχι βραχυπρόθεσμη ή και μεσοπρόθεσμη. Αυτό σημαίνει ότι τα τουριστικά προϊόντα πρέπει να σχεδιάζονται με γνώμονα τη βιώσιμη ανταγωνιστικότητα, με σεβασμό των περιβαλλοντικών συνθηκών, αλλά επίσης και με ικανότητα δημιουργίας σταθερής και ποιοτικής απασχόλησης, για όλη τη διάρκεια του χρόνου.

4.4.2. Κατά τον ίδιο τρόπο, ο ουσιώδης χαρακτήρας της παρεχόμενης υπηρεσίας επιτρέπει και, παράλληλα, υποχρεώνει να ληφθούν υπόψη οι κοινωνικοί παράγοντες των πρακτόρων και των ατόμων που παρεμβαίνουν στον τουρισμό, με σκοπό να είναι σε θέση όχι μόνο να προσφέρουν ένα τυποποιημένο προϊόν, αλλά και να καταστούν φορείς κοινωνικών και πολιτισμικών αξιών και διαπροσωπικών σχέσεων, αξιοποιώντας την ικανότητα των λαών να μοιράζονται παραδόσεις, πολιτιστικές αξίες και εμπειρίες. Ο τουρισμός μπορεί και πρέπει να είναι ένα πολύτιμο μέσον συμβολής στο έργο ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πρέπει να προωθηθεί ενεργά η πλήρης υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς υπηρεσιών και στον τομέα του τουρισμού. Πρέπει να εξασφαλιστεί η ελεύθερη κυκλοφορία των ατόμων που παρεμβαίνουν στην τουριστική δραστηριότητα το ταχύτερο δυνατόν και στο σύνολό της.

4.4.3. Δεν μπορούμε να λησμονάμε ότι η κοινωνική βιωσιμότητα προϋποθέτει την κατάργηση, τον περιορισμό ή τουλάχιστον την αντιστάθμιση των απειλών εκείνων που ενέχει η ίδια η μορφή της τουριστικής δραστηριότητας έναντι του τοπικού και οικογενειακού περιβάλλοντος των προσώπων που παρέχουν τις υπηρεσίες τους στον κλάδο. Τα ωράρια των εργαζομένων του κλάδου, ως προς την ημερήσια, την εβδομαδιαία και την ετήσια κατανομή τους, προξενούν συχνά διαταράξεις της οικογενειακής και της κοινωνικής ζωής, που είναι δύσκολο να παρακαμφθούν και που έχουν αρνητική επίδραση επί της κατάρτισης των νέων, επί του αναγκαίου συμβιβασμού της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής και επί της ικανότητας ανάπτυξης κοινωνικών σχέσεων και κοινωνικής συνοχής.

4.4.4. Ο τουρισμός αποτελεί άριστο μέσον γνωριμίας και ανάπτυξης σχέσεων μεταξύ των λαών του κόσμου· μόνον εκείνος που γνωρίζει τον άλλον είναι ικανός να τον κατανοήσει, να τον αξιολογήσει και να ανταλλάξει μαζί του γνώσεις, πολιτισμό και βιώματα. Ο τουρίστας και ταξιδιώτης, σε κάθε ταξίδι, έχει και μια ευκαιρία να ζήσει συγκινήσεις, εμπειρίες που τον φέρνουν κοντά σε άλλους λαούς, άλλους τρόπους ζωής που θα του επιτρέψουν να εμπλουτιστεί ως άνθρωπος, να είναι πιο ανεκτικός και πιο αλληλέγγυος.

4.4.5. Ο στόχος της παρούσας γνωμοδότησης είναι ακριβώς να επιτύχει, ή τουλάχιστον να συμβάλει ώστε ο τωρινός και ο μελλοντικός τουρισμός να επιτελεί τη βασική του λειτουργία της αμοιβαίας γνωριμίας και ανταλλαγής μεταξύ των λαών και να είναι προσίτος, προκειμένου να μπορούν να τον απολαμβάνουν όλοι, ανεξάρτητα από φυσικές ικανότητες, ηλικία, έσοδα, εθνική καταγωγή, θρησκεία ή οποιοδήποτε άλλο χαρακτηριστικό.

4.5. Η εστίαση της γνωμοδότησης στις νέες μορφές τουρισμού κοινωνικά βιώσιμου και προσιτού σε όλους, υπό τη γενικότερη έννοια της βιωσιμότητας ή της αειφόρου ανάπτυξης, ανταποκρίνεται σε μια απαίτηση εσωτερικής συνάφειας, την οποία η ΕΕ και τα θεσμικά της όργανα οφείλουν να πληρούν, ενώ παράλληλα παρέχει κατευθύνσεις για τις συγκεκριμένες πρωτοβουλίες που θα μπορούσαν να προωθηθούν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

5. Δέκα πτυχές της βιωσιμότητας του τουρισμού, εκατό πρωτοβουλίες για δράση

5.1. Τουρισμός και τουρίστες

Είναι προφανές ότι κέντρο και άξονας οιασδήποτε οικονομικής ή κοινωνικής δραστηριότητας πρέπει να είναι ο άνθρωπος. Ο τουρισμός, ως οικονομική δραστηριότητα και ως δραστηριότητα ανάπτυξης προσωπικών σχέσεων — ατομικών και συλλογικών — μεταξύ των λαών, οφείλει και αυτός να ανταποκρίνεται, κατά πρώτο λόγο, στις ανάγκες των προσώπων ως προσώπων, ως πολιτών ενός έθνους, ως πολιτών της Ευρώπης και, τελικά, ως πολιτών του κόσμου.

Ο τουρίστας, ως καταναλωτής, πρέπει να απολαμβάνει ενός συνόλου παροχών και, παράλληλα, να εκπροσωπεί μια ενεργό ζήτηση που θέτει εξάλλου όρους οι οποίοι θα συμβάλουν στη βιωσιμότητα του τουρισμού και στη δυνατότητα πρόσβασης σ' αυτόν όλων των ατόμων.

Πολλές είναι οι πρωτοβουλίες που μπορούν να συμβάλουν στο στόχο της διαμόρφωσης στο μέλλον ενός τουρισμού που θα είναι ικανός να ενσωματώνει τις πτυχές αυτές.

5.1.1. Άσκηση από τους τουρίστες ενός υπεύθυνου τουρισμού, από περιβαλλοντική και από κοινωνική άποψη, με τα διάφορα στοιχεία που συναπαρτίζουν την αλυσίδα των τουριστικών υπηρεσιών: μεταφορά, υποδοχή στον προορισμό, ψυχαγωγία, διαμονή, επαφή με τη φύση, με τον πολιτισμό του τόπου, με την πολιτισμική κληρονομιά και ειδικότερα με τους επαγγελματίες και με τους πολίτες γενικά των τουριστικών προορισμών.

5.1.2. Ενθάρρυνση, εκ μέρους όλων των οργανισμών και των πρακτόρων που παρεμβαίνουν στον τουρισμό, της κλιμάκωσης των διακοπών, ως μεθόδου για ελαχιστοποίηση της επίδρασης και συμβολή στον περιορισμό του εποχικού χαρακτήρα της τουριστικής δραστηριότητας.

5.1.3. Προώθηση στις χώρες καταγωγής, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, και στον τόπο προορισμού, μιας ευρείας πολιτικής, που θα απευθύνεται στους τουρίστες, για την εκπαίδευση και την ενημέρωση, την ευαισθητοποίηση και τη διαχείριση βιώσιμων προτύπων κατανάλωσης καθ' όλη τη διάρκεια της τουριστικής δραστηριότητας.

5.1.4. Προώθηση όλων των δυνατοτήτων που παρέχουν τα αποδοτικότερα από ενεργειακής απόψεως ταξίδια, ως προς το μεταφορικό μέσον, ως μεθόδου ελαχιστοποίησης της χρήσης πόρων.

5.1.5. Ενίσχυση των διαφόρων περιβαλλοντικών σημάτων που ενημερώνουν και κατευθύνουν τους καταναλωτές προς πιο βιώσιμες μορφές τουρισμού και κατανάλωσης.

5.1.6. Προώθηση της δημιουργίας και ανάπτυξης, εκ μέρους των τουριστικών πρακτόρων, προϊόντων που να εξασφαλίζουν την απόλαυση χωρίς εξάντληση των πόρων και χωρίς δημιουργία υπερβολικών καταλοίπων.

5.1.7. Ο προσανατολισμός των διαφόρων φορέων που δραστηριοποιούνται στον τουρισμό προς την βιώσιμη ποιότητα, ώστε να επιτυγχάνεται η ικανοποίηση των πελατών, πρέπει να αποτελεί στόχο κάθε οικονομικής δραστηριότητας, με την εξασφάλιση, σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, της διαφάνειας των τιμών και υπηρεσιών, μέσω της εναρμόνισης των αναφορών προσδιορισμού της ποιότητας των προϊόντων και εγκαταστάσεων, πάντοτε με κριτήρια βιωσιμότητας.

5.1.8. Δημιουργία και διάδοση βιώσιμων προτύπων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των τουριστών, των πρακτόρων, των φορέων, με ιδιαίτερη έμφαση στην ασφάλεια των προσώπων, η οποία αποτελεί βασικό μέλημα των τουριστών.

5.1.9. Τήρηση των αρχών του Κώδικα Δεοντολογίας για τον Τουρισμό, που υιοθέτησε ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού, και που πρέπει να αναδειχθούν σε βασικό κανόνα συμπεριφοράς των καταναλωτών-τουριστών και των τουριστικών πρακτόρων. Όπως ιδιαίτερος, πρέπει να καταργηθεί ο αποκαλούμενος σεξουαλικός τουρισμός, ο οποίος και δεν πρέπει να θεωρείται ως έγκυρη μορφή τουρισμού.

5.1.10. Ενίσχυση του τουρισμού ως βασικής, θετικής και αναγκαίας δραστηριότητας για όλους και ως μέσου ανταλλαγής τοπικών πολιτισμικών στοιχείων και προώθησης της έννοιας και της πραγματικότητας της ευρωπαϊκής ιθαγένειας χωρίς σύνορα, ούτως ώστε η τουριστική δραστηριότητα να μετατραπεί σε συντελεστή ανθρώπινης και πολιτισμικής ανάπτυξης των τουριστών η οποία και να εξισορροπεί επίσης την υπευθυνότητά τους με τα δικαιώματά τους ως καταναλωτών. Προώθηση της Ευρώπης στο σύνολό της, μεταξύ του λοιπού κόσμου, ως βιώσιμου και προσιτού τουριστικού προορισμού.

5.2. Τουρισμός και απασχόληση

Έχει επανειλημμένως διαπιστωθεί, μέσω διαφόρων και σημαντικών μελετών, η τεράστια σημερινή επίδραση και το εξαιρετικό δυναμικό του τουρισμού για τη δημιουργία απασχόλησης. Για να γίνει όμως αυτό πραγματικότητα, και μάλιστα μια πραγματικότητα κοινωνικά και οικονομικά βιώσιμη, πρέπει να πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις. Χάρη στο γεγονός ότι ο τουρισμός είναι οικονομική δραστηριότητα προσωπικών υπηρεσιών κατά κύριο λόγο, η κάθε νέα τουριστική δραστηριότητα μπορεί να δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας: ένας ποιοτικός και βιώσιμος τουρισμός, όμως, μπορεί να επιτευχθεί μόνον υπό συνθήκες ποιοτικής απασχόλησης.

Μπορούν να αναπτυχθούν πολλές πρωτοβουλίες που θα συμβάλουν στο στόχο της δημιουργίας, στο μέλλον, ενός τουρισμού ικανού να δημιουργεί περισσότερες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης στις τουριστικές επιχειρήσεις και περιοχές.

5.2.1. Θέσπιση σχεδίων κατάρτισης καθ' όλη τη διάρκεια του βίου για τα πρόσωπα που εργάζονται στον τουριστικό κλάδο, τα οποία θα διευκολύνουν την καλύτερη προσαρμογή, απασχολησιμότητα και πρόοδο στην επαγγελματική σταδιοδρομία των υπαλλήλων.

5.2.2. Ενθάρρυνση του εκσυγχρονισμού των δεξιοτήτων, των ειδικοτήτων και των ικανοτήτων, με στόχο την προσαρμογή στις σημαντικές αλλαγές της οργάνωσης και διαχείρισης της τουριστικής δραστηριότητας. Δημιουργία νέων επαγγελματικών προφίλ, που θα ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των νέων — βιώσιμων και προσιτών σε όλους — μορφών τουρισμού. Πρέπει να ενισχυθούν οι θέσεις απασχόλησης σε τομείς που σχετίζονται με το περιβάλλον και τον τουρισμό, ως αναπόσπαστο στοιχείο των νέων θέσεων απασχόλησης του μέλλοντος.

5.2.3. Προώθηση της δημιουργίας διαφοροποιημένων τουριστικών προϊόντων η δραστηριότητα των οποίων θα επεκτείνεται σε ολόκληρο το έτος, ώστε να περιοριστεί ο εξαιρετικά εποχικός χαρακτήρας της τουριστικής δραστηριότητας και, κατά συνέπεια, της απασχόλησης στον κλάδο. Προτεραιότητα στην ανάκτηση για τουριστικούς σκοπούς βιομηχανικών περιοχών ή περιοχών ορυχείων που βρίσκονται σε κάμψη κλπ., καθώς και στην ανάπτυξη αγροτικών τουριστικών προσφορών στις περιοχές που επηρεάζονται από τις αλλαγές στη γεωργία ή από τα αποτελέσματα της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, για τη δημιουργία εναλλακτικών δραστηριοτήτων και τη διατήρηση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής.

5.2.4. Πρέπει να αναγνωριστούν, στα πλαίσια της συλλογικής διαπραγμάτευσης και της νομοθεσίας, τα δικαιώματα των εποχικών εργαζομένων ή των εργαζομένων με μερική απασχόληση, συμπεριλαμβανομένων των συντάξεων. Ζητείται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τους κοινωνικούς εταίρους να προωθήσουν τα απαραίτητα μέτρα για την εφαρμογή στην πράξη της μορφής της σταθερής ασυνεχούς απασχόλησης με εργασιακά και κοινωνικά δικαιώματα χωρίς διακρίσεις σε σχέση με τους έχοντες μόνιμη απασχόληση.

5.2.5. Προώθηση της ευελιξίας και της δυνατότητας μεταφοράς δεξιοτήτων που θα συμβάλλουν στη σταθερότητα της απασχόλησης καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

5.2.6. Διερεύνηση και πρόταση, στα πλαίσια των συλλογικών διαπραγματεύσεων, μορφών και συστημάτων εργασιακών σχέσεων που θα καθιστούν δυνατό το συνδυασμό των εισφορών υπέρ της κοινωνικής ασφάλισης καθ' όλη τη διάρκεια του έτους με την ανάπτυξη δραστηριότητας μόνο κατά την περίοδο του χρόνου που είναι πλέον δραστήρια από τουριστικής απόψεως.

5.2.7. Προώθηση της ενεργού συμμετοχής των εργαζομένων στις διαδικασίες βελτίωσης και πιστοποίησης της ποιότητας, ώστε να εξασφαλίζεται ότι οι σωστές συνθήκες εργασίας θα αποτελούν κύριο στοιχείο της συνολικής ποιότητας της δραστηριότητας και της επιχείρησης.

5.2.8. Βελτίωση της πρόσβασης στην εργασιακή ενημέρωση, στις ευκαιρίες απασχόλησης, στον επαγγελματικό προσανατολισμό, στις ενεργούς πολιτικές για την απασχόληση, με χρήση, κατά προτίμηση, των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ).

5.2.9. Εφαρμογή μέτρων για το συμβίβασμό της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής με ιδιαίτερη έμφαση στις τουριστικές περιοχές που παρουσιάζουν μικρή διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων και, ειδικότερα, σχετικά με πτυχές όπως οι παιδικοί σταθμοί, η κατοικία, οι υποδομές.

5.2.10. Εξασφάλιση της ισότητας εργασιακών και εισοδηματικών δικαιωμάτων, ανεξάρτητα από φύλο, ηλικία, εθνική καταγωγή ή θρησκεία. Σε ένα περιβάλλον παγκοσμιοποιημένο και λόγω της διεθνούς διάστασης του τουρισμού και του ανταγωνισμού στον τομέα αυτό, κρίνεται απαραίτητο, ως ελάχιστη εγγύηση, να υπογράψουν τα κράτη τη Σύμβαση αριθ. 172 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας και τη Σύσταση αριθ. 179, σχετικά με διεθνείς κανόνες εργασίας για Ξενοδοχεία και Εστιατόρια, του 1991.

5.3. Τουρισμός και επιχειρήσεις: επιχειρηματικός ανταγωνισμός και κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων

Ο τουρισμός αποτελεί, κατά κύριο λόγο, μια σύνθετη οικονομική δραστηριότητα, ένα σύνολο οικονομικών υπηρεσιών και κλάδων που διέπονται από κανόνες της αγοράς, το οποίο απαρτίζεται από επιχειρήσεις που επιδιώκουν την ανταγωνιστικότητα, τη δημιουργία πλούτου, και που, τελικά, δημιουργούν απασχόληση και ποιότητα ζωής για τους πολίτες, ως χρήστες και ως υπαλλήλους του κλάδου. Προκειμένου η οικονομική αυτή δραστηριότητα να είναι βιώσιμη και, επομένως, να εξασφαλίζει την ίδια της την επιβίωση και να συμβάλλει στη βιωσιμότητα ολόκληρης της μελλοντικής ανάπτυξης, πρέπει να πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις, που μπορούν να εξασφαλιστούν μέσω διαφόρων πρωτοβουλιών.

5.3.1. Προώθηση της γνώσης των ευκαιριών που προσφέρει η τουριστική ζήτηση επί του παρόντος, καθώς και του μελλοντικού δυναμικού της ως μέσου δημιουργίας πλούτου, μέσω νέων προϊόντων και προορισμών που θα συνάδουν με τις αξίες της βιωσιμότητας.

5.3.2. Προώθηση συνεχούς διαλόγου μεταξύ τουριστικού κλάδου, δημόσιας διοίκησης, ενώσεων εργοδοτών και συνδικαλιστικών οργανώσεων, σε αναζήτηση συναίνεσης σχετικά με τις προϋποθέσεις ποιότητας και βιωσιμότητας της τουριστικής δραστηριότητας.

5.3.3. Ανάθεση ευθυνών στις επιχειρήσεις σε σχέση με τον τοπικό περιγύρο, με τις μορφές πολιτισμού του, με τις κοινωνικές ιδιαιτερότητές του και με το περιβάλλον της περιοχής, προκειμένου να ενισχυθεί η αξιοποίηση και η κοινωνική αποδοχή της τουριστικής δραστηριότητας. Προτροπή προς τις επιχειρήσεις του τουριστικού κλάδου να υιοθετήσουν πολιτικές Κοινωνικής Ευθύνης των Επιχειρήσεων (ΚΕΕ), ως δέσμευση υπέρ του βιώσιμου τουρισμού.

5.3.4. Δημιουργία μηχανισμών στήριξης για τη δημιουργία επιχειρήσεων, και κυρίως ΜΜΕ, οι οποίοι θα διευκολύνουν την κατάρτιση, την έρευνα, τη μεταφορά γνώσεων και τη συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων.

5.3.5. Ενθάρρυνση του πνεύματος και των δράσεων με σκοπό τη συνολική ποιότητα των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, με συνεκτίμηση και της περιβαλλοντικής ποιότητας, ως ουσιαστικού στοιχείου για κάθε πιστοποίηση της ποιότητας.

5.3.6. Προώθηση της δημιουργίας και διαφοροποίησης προϊόντων και υπηρεσιών με εποχικότητα αντίστροφη προς την κυρίαρχη δραστηριότητα, ή προϊόντων και υπηρεσιών με δραστηριότητα καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

5.3.7. Αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων μέσω της εισαγωγής τεχνικών διαχείρισης, του εκσυγχρονισμού και της χρήσης των τεχνολογιών των πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) εντός των επιχειρήσεων και στις σχέσεις τους με τον κύκλο των πελατών, προμηθευτών και υπαλλήλων.

5.3.8. Προάσπιση και προώθηση του ρόλου της επιχείρησης στον τουριστικό κλάδο, έναντι παράνομων ή μη θεσμοθετημένων μορφών τουρισμού που δεν συμβάλλουν στον ίδιο βαθμό στη βελτίωση της κοινωνίας, δεν υπόκεινται σε έλεγχο της ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών τους και δεν διασφαλίζουν τα δικαιώματα των καταναλωτών.

5.3.9. Προτίμηση προς τις μορφές τουρισμού που στηρίζονται στην οικονομική δραστηριότητα, λόγω της μεγαλύτερης προστιθέμενης αξίας τους και της μικρότερης περιβαλλοντικής τους επίπτωσης έναντι «στεγαστικών» μορφών τουρισμού που στηρίζονται στην ιδιοκτησία της γης και των κτιρίων και μικρή χρησιμοποίηση, υπολογιζόμενη σε ετήσια βάση, αυτών των στοιχείων του ενεργητικού. Ο τουρισμός είναι βασικά οικονομική δραστηριότητα που πρέπει να είναι αποδοτική και ανταγωνιστική καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου και μακροπρόθεσμα και όχι μόνο κατά τη διάρκεια βραχέων χρονικών διαστημάτων του χρόνου.

5.3.10. Εδραίωση της έρευνας, ενημέρωσης και προώθησης των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, μέσω εταιρικών σχέσεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα, και με χρήση μορφών και τεχνολογιών των πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ), καθώς και του ηλεκτρονικού εμπορίου. Παροχή στις επιχειρήσεις, εκ μέρους των διοικήσεων, υπηρεσιών κοινής χρήσης (τράπεζες δεδομένων, δίκτυα ενημέρωσης και προώθησης ...).

5.4. Τουρισμός και κοινωνική συνοχή: αντίκτυπος και κοινωνική εξισορρόπηση της τουριστικής δραστηριότητας

Ο τουρισμός έχει αποδειχθεί ισχυρή δραστηριότητα που ευνοεί τις επαφές μεταξύ των διαφόρων λαών και παράλληλα δημιουργεί οικονομική και κοινωνική ευημερία στις τουριστικές περιοχές που υποδέχονται τουρίστες. Συχνά, όμως, επίσης, έχει παρατηρηθεί αλλοίωση των κοινωνικών σχέσεων στους κόλπους του τοπικού πληθυσμού, υπό την έννοια της απώλειας της παραδοσιακής ισορροπίας, λόγω της επίδρασης μιας ροής επισκεπτών που, πολλές φορές, υπερβαίνουν σε αριθμό τους κατοίκους του τόπου και που έχουν μια τάση ομογενοποίησης και παγκοσμιοποίησης των προϊόντων, ακόμη και των τουριστικών, και των κοινωνικών σχέσεων. Ο κοινωνικά βιώσιμος τουρισμός βασίζεται στην

ανάπτυξη των δυνατοτήτων του τουρισμού κατά θετικό τρόπο και στον περιορισμό των κινδύνων κοινωνικής ή πολιτισμικής διάσπασης.

Για τη διατήρηση ενός τουρισμού κοινωνικά βιώσιμου από την άποψη της κοινωνικής συνοχής των τοπικών περιοχών και πληθυσμών, απαιτούνται ένα σύνολο προϋποθέσεων που μπορούν να εξασφαλιστούν και να βελτιωθούν μέσω διαφόρων πρωτοβουλιών.

5.4.1. Ορισμός από τις Δημόσιες Διοικήσεις, με τη συμμετοχή των φορέων του τομέα, ορισμένων παραμέτρων μεγέθους και αύξησης του τουρισμού, ώστε να μην υπερβαίνεται η βιώσιμη ικανότητα υποδοχής των τουριστικών προορισμών, όχι μόνο από περιβαλλοντική άποψη, αλλά και υπό το πρίσμα της ισορροπίας των τοπικών πληθυσμών.

5.4.2. Προώθηση των μορφών τουρισμού που συμβάλλουν στη διαφύλαξη των τοπικών εθίμων, τα ενισχύουν και δημιουργούν αξίες πολιτισμικής ταυτότητας που παρουσιάζουν διαφοροποιημένο και τοπικό τουριστικό ενδιαφέρον.

5.4.3. Συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού στο σχεδιασμό και το χειρισμό του τουριστικού προορισμού, όχι ως απλού υποδοχέα, αλλά ως ενεργού παράγοντα. Ο τουρισμός μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο για τη βελτίωση των δεδομένων του αγροτικού κόσμου στις χώρες της ΕΕ, και ιδιαίτερα στα νέα κράτη μέλη.

5.4.4. Εξασφάλιση της μέγιστης κοινωνικής συναίνεσης του πληθυσμού υποδοχής, προκειμένου να ελαχιστοποιούνται οι αρνητικές συνέπειες του τουρισμού και να μεγιστοποιούνται οι θετικές.

5.4.5. Εξασφάλιση της διάθεσης στον τοπικό πληθυσμό των κατάλληλων συνθηκών υγείας και εκπαίδευσης, καθώς και των υγειονομικών και λοιπών δημοσίων υπηρεσιών που είναι απαραίτητες για την προσωπική και κοινοτική ανάπτυξη, τόσο των ατόμων που εργάζονται στις τουριστικές δραστηριότητες όσο και του υπόλοιπου τοπικού πληθυσμού. Ειδικότερα, η πρόσβαση σε αξιοπρεπή κατοικία αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα, το οποίο πρέπει να εξασφαλίζουν και οι δημόσιοι οργανισμοί και οι επιχειρήσεις στους εργαζομένους στον τουριστικό κλάδο.

5.4.6. Ανάπτυξη ευρέων δράσεων με αποδέκτες τον τοπικό πληθυσμό και με αντικείμενο την κοινωνική ένταξη, την ισότητα ευκαιριών, κατάρτισης και απασχόλησης, ως μοναδικού τρόπου να αποτραπεί η ρήξη μεταξύ οικονομικής ευημερίας και κοινωνικής συνοχής.

5.4.7. Ενίσχυση της οικογενειακής ζωής των κοινοτήτων που επικεντρώνονται στην τουριστική δραστηριότητα, η οποία συχνά πλήττεται από τους ρυθμούς και τα ημερήσια, εβδομαδιαία και ετήσια ωράρια που ισχύουν για τους εργαζομένους στον τουρισμό, και που δεν συμβαδίζουν με τα ωράρια των παιδιών σχολικής ηλικίας.

5.4.8. Ανάδειξη και πρόκληση άμιλλας μεταξύ των νέων που επιλέγουν μια κατάρτιση που προσφέρει μακροπρόθεσμη προστιθέμενη αξία, έναντι της πρόωρης εγκατάλειψης των σπουδών λόγω της ταχείας και εύκολης προσφοράς ανειδίκευτης εργασίας στην τουριστική δραστηριότητα, με την εξασφάλιση των απαιτούμενων προϋποθέσεων ώστε μια προσφορά εργασίας να συμβιβάζεται με τη διατήρηση της πλήρους και επαγγελματικής κατάρτισης.

5.4.9. Προώθηση μεταξύ του τοπικού πληθυσμού διαφόρων μορφών συνεταιρισμού και κοινοτικής συμμετοχής που να εξασφαλίζουν τη βελτίωση των κοινωνικών δικτύων των τουριστικών περιοχών.

5.4.10. Καταπολέμηση κάθε μορφής εγκληματικότητας στα πλαίσια του τουρισμού, και, ειδικότερα, καταπολέμηση της μίανσης του τουρισμού μέσω της σεξουαλικής εκμετάλλευσης — ιδιαίτερα δε των παιδιών — που καλύπτεται πίσω από υποτιθέμενες τουριστικές δραστηριότητες σε διάφορες χώρες.

5.5. Τουρισμός και σταθερότητα: περιορισμός της εποχικότητας

Η εποχικότητα έχει αποκληθεί «το μεγάλο εκκρεμές πρόβλημα» της τουριστικής δραστηριότητας, στο βαθμό που προξενεί σοβαρές ανισορροπίες στη δραστηριότητα, δεδομένου ότι δεν επεκτείνεται σε όλες τις εν δυνάμει περιόδους δραστηριότητας, με σοβαρές συνέπειες για τις επιχειρήσεις, τα πρόσωπα που απασχολούνται στον τουρισμό, τις τουριστικές περιοχές και, τελικά, την ίδια την ικανότητα του τουρισμού για δημιουργία πλούτου και ευημερίας, που τόσο έχει προβληθεί.

Η εποχικότητα σημαίνει, κατά πρώτο λόγο, υπο-αξιοποίηση και πόρων κεφαλαίου (εγκαταστάσεις, κτίρια, υποδομές ...) και ανθρώπινων πόρων, που για μεγάλα διαστήματα του έτους μένουν ανενεργοί. Ο αντίκτυπος είναι σαφής: όταν δεν υπάρχει δραστηριότητα, δεν υπάρχει και απόδοση των πόρων αυτών και οι εργαζόμενοι του κλάδου πρέπει να αναζητήσουν άλλη δραστηριότητα, ή να συγκαταλέγονται στους ανέργους για τους μήνες αυτούς.

Σε άλλες περιπτώσεις η περίοδος αυτή της έλλειψης δραστηριότητας είναι μεγάλη, σε άλλες μικρή, σε άλλες περιπτώσεις είναι το χειμώνα και σε άλλες το καλοκαίρι, οι επιπτώσεις όμως στη διάρκεια του έτους είναι επιβλαβείς στο σύνολο σχεδόν των περιπτώσεων. Σε όλες τις περιπτώσεις, η βασική σταθερότητα της απασχόλησης, αναγκαία προϋπόθεση για την ποιότητά της, απειλείται· σε μερικές περιπτώσεις, οι ίδιες οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν μείωση της αποδοτικότητας και της ανταγωνιστικότητάς τους λόγω της εποχικότητας και της μείωσης εσόδων που συνεπάγεται. Επομένως, πρόκειται για σοβαρή απειλή για τη βιωσιμότητα τόσο της απασχόλησης όσο και του συνόλου της τουριστικής δραστηριότητας.

Δεδομένου ότι η εποχικότητα οφείλεται σε κλιματικούς λόγους, δεν φαίνεται εύκολο να βρεθούν ολοκληρωτικές λύσεις για το πρόβλημα αυτό· διάφορες πρωτοβουλίες όμως μπορούν να συμβάλουν στην αντιστάθμιση της εποχικότητας και των αρνητικών της επιπτώσεων.

5.5.1. Διευκόλυνση της αποσυμφόρησης των περιόδων διακοπών των τουριστών, ώστε να καταστεί δυνατή η διαφοροποίηση των τουριστικών δραστηριοτήτων και η κλιμάκωσή τους καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

5.5.2. Υποστήριξη, μέσω ειδικών προσφορών που να μπορούν να λαμβάνουν δημόσιες ενισχύσεις ή/και χρηματοδοτήσεις, του τουρισμού για τις ομάδες που δεν έχουν εργασιακές δραστηριότητες, κατά προτίμηση κατά τις περιόδους μειωμένης τουριστικής δραστηριότητας, και διεύρυνση και ενίσχυση των υφιστάμενων μορφών Κοινωνικού Τουρισμού που αναπτύσσονται σε διάφορες χώρες της Ένωσης, με παράλληλη ενθάρρυνση της διεύρυνσης των στόχων, των δραστηριοτήτων και των χρηστών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

5.5.3. Ενθάρρυνση της δημιουργίας τουριστικών προϊόντων σαφώς «αντι-εποχικών» (που αναπτύσσονται στην αντίθετη εποχή από την κύρια δραστηριότητα της περιοχής), στις τουριστικές περιοχές όπου είναι αυτό δυνατόν, ώστε να αντισταθμίζονται οι δραστηριότητες που δεν παρουσιάζουν μεγάλη διαφοροποίηση.

5.5.4. Διαφοροποίηση των οικονομιών των τουριστικών περιοχών, μέσω του συνδυασμού της εποχικής τουριστικής δραστηριότητας με άλλες δραστηριότητες, μη τουριστικές, ώστε να μετριαζονται οι αρνητικές επιπτώσεις και να μεγιστοποιείται η θετική επίδραση του καταμερισμού του κινδύνου.

5.5.5. Προώθηση των διεθνών ανταλλαγών φοιτητών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, ως πολιτισμικού και εκπαιδευτικού τουρισμού, πράγμα που θα συμβάλει, συγχρόνως, στη σύσφιξη και βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των χωρών. Παράλληλα, παρέχεται στους φοιτητές η ευκαιρία να μάθουν να ομιλούν με ευχέρεια την αντίστοιχη ξένη γλώσσα και να εξοικειωθούν με τον πολιτισμό της εκάστοτε χώρας.

5.5.6. Εισαγωγή σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού βάσει προϋποθέσεων που θα εξασφαλίζουν την οικονομική πρόσβαση σε όλους τους πολίτες και θα επιφέρουν ευημερία στους χρήστες, απασχόληση καθ' όλη τη διάρκεια του έτους στους εργαζομένους και αποδοτικότητα στις επιχειρήσεις.

5.5.7. Ενίσχυση των ερευνών που διεξάγονται εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με μορφές διεθνικής συνεργασίας και συντονισμού, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, Προγραμμάτων Κοινωνικού Τουρισμού που να εξασφαλίζουν τη θετική επίδραση των πολιτισμικών και κοινωνικών ανταλλαγών και να προωθούν την ιδέα και την πραγματικότητα της ευρωπαϊκής ιδιγένειας.

5.5.8. Ανάπτυξη δράσεων που θα εξασφαλίζουν ότι η πίεση που ασκούν στο περιβάλλον οι νέες τουριστικές δραστηριότητες θα υπόκειται σε έλεγχο και διαχείριση με γνώμονα τη βιωσιμότητα σε συνάρτηση με τα κοινωνικά οφέλη που αποφέρουν.

5.5.9. Καθιέρωση, μέσω μορφών εταιρικής σχέσης δημόσιου-ιδιωτικού τομέα, της συμμετοχής στη διαχείριση των νέων προϊόντων τα οποία αποσκοπούν στην κατάρτιση του εποχικού χαρακτήρα, ώστε να διασφαλίζεται η βελτίωση της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής ισορροπίας των τουριστικών περιοχών.

5.5.10. Προώθηση διεθνικών δράσεων ανταλλαγής εμπειριών στον τομέα αυτόν, με ανταλλαγή δοκιμασμένων ορθών πρακτικών και μελέτη των προϋποθέσεων εφαρμογής τους σε άλλες χώρες.

5.6. Τουρισμός, πολιτισμός και πολιτισμική κληρονομιά

Ο πολιτισμικός πλούτος των λαών και των πόλεων της Ευρώπης αποτελεί αναμφισβήτητα ένα από τα σημαντικότερα ελκυστικά στοιχεία που προτείνει η τουριστική δραστηριότητα στους ενδεχόμενους τουρίστες και ταξιδιώτες. Το ευρύ φάσμα εθίμων και παραδόσεων των διαφόρων λαών της Ευρώπης αποτελεί επίσης στοιχείο άυλου, αλλά πραγματικού πλούτου, στη διατήρηση και αξιοποίηση του οποίου μπορεί να συμβάλει ο τουρισμός. Ορισμένες από αυτές τις άυλες πολιτισμικές αξίες, όπως η χειροτεχνία, η μουσική, οι προφορικές παραδόσεις, τα έθιμα, οι γλώσσες, οι χοροί, οι τελετουργίες, οι γιορτές, η παραδοσιακή ιατρική και φαρμακοποιία, οι μαγειρικές τέχνες ..., μπορούν να αποτελέσουν αναπόσπαστα στοιχεία ορισμένων νέων μορφών κοινωνικά βιώσιμου τουρισμού. Κατά τον ίδιο τρόπο, τα αθλητικά γεγονότα αποτελούν ιδανική ευκαιρία για τον τουρισμό και την ανταλλαγή διαφόρων αξιών των λαών. Η σχέση του τουρισμού με τον πολιτισμό και την κληρονομιά μπορεί να λάβει δύο μορφές: την αξιοποίηση των διαφόρων στοιχείων που συναρטיζούν τον πλούτο αυτόν, οπότε ο τουρισμός αναδεικνύεται σε μέσον διατήρησης, διαφύλαξης και βελτίωσής του, ή την λεηλασία των στοιχείων αυτών μέσω της αλόγιστης ανάλωσής τους. Η πρώτη, είναι η βιώσιμη επιλογή, η δεύτερη, είναι η μη βιώσιμη κοινωνικά. Μπορούμε να προτείνουμε διάφορες πρωτοβουλίες που να συμβάλλουν στην πολιτισμική βιωσιμότητα μέσω του τουρισμού.

5.6.1. Συνεκτίμηση του δυναμικού πληρότητας ως ουσιώδους μεταβλητής στη σχέση τουρισμού-πολιτισμού-πολιτισμικής κληρονομιάς, με στόχο τη διασφάλιση της βιωσιμότητάς του και τη ρύθμιση της πρόσβασης και των τουριστικών συνεπειών σε συνάρτηση με τα όρια που είναι κοινωνικώς αποδεκτά.

5.6.2. Σεβασμός της πολιτισμικής παράδοσης και του τρόπου ζωής του τόπου, ως ουσιαστικών στοιχείων της ζωής των τουριστικών προορισμών, και αποφυγή της «καταπάτησης» του τόπου ή της κοινωνικής επιβολής ξενόφερτων και αλλότροπων ηθών.

5.6.3. Ενθάρρυνση της ανάδειξης των στοιχείων της πολιτισμικής και καλλιτεχνικής κληρονομιάς των τουριστικών περιοχών μέσω της αποκατάστασης και, ακολούθως, της συντήρησής τους.

5.6.4. Προώθηση της ενεργοποίησης των πόρων πολιτισμικής κληρονομιάς κάθε περιοχής, με στόχο τη διαφοροποίηση των τουριστικών προϊόντων.

5.6.5. Διασφάλιση της επάρκειας των οικονομικών πόρων που αποφέρει η τουριστική βιομηχανία στις αρμόδιες τοπικές διοικητικές αρχές, ώστε να είναι δυνατή η διατήρηση των στοιχείων της πολιτισμικής κληρονομιάς.

5.6.6. Υποστήριξη της αυθεντικής τοπικής χειροτεχνίας σε όλη την αλυσίδα αξιών της τουριστικής προσφοράς, για τη διαφύλαξη της πολιτισμικής κληρονομιάς και την ώθηση της οικονομίας.

5.6.7. Ενίσχυση της ιστορικής έρευνας της πολιτιστικής και πολιτισμικής κληρονομιάς της κάθε τουριστικής περιοχής, με στόχο την ενίσχυση της ιστορικής μνήμης και τη συμβολή στην ανάδειξή της.

5.6.8. Προώθηση των διεθνικών πολιτισμικών ανταλλαγών με τη μορφή δικτύων, ως μορφής διαπολιτισμικών σχέσεων που θα συμβάλλει στη γνώση της πολλαπλής και αξιολογής πραγματικότητας της Ευρώπης εκ μέρους των ευρωπαίων πολιτών. Ειδικότερα, προώθηση των ανταλλαγών μεταξύ νέων υπό την αιγίδα ευρωπαϊκών προγραμμάτων (Erasmus, Σωκράτης ...). Προώθηση της διδασκαλίας ξένων γλωσσών στα κράτη μέλη μέσω διεθνών ανταλλαγών καθηγητών, προκειμένου οι μαθητές να έχουν καθηγητές που διδάσκουν τη μητρική τους γλώσσα. Με τον τρόπο αυτό, οι μαθητές θα μπορούν να βελτιώσουν την προφορική γνώση της γλώσσας. Εξάλλου, οι καθηγητές που διδάσκουν τη μητρική τους γλώσσα μπορούν να μεταδώσουν με τρόπο πιο αυθεντικό τον πολιτισμό και την πολιτισμική τους κληρονομιά.

5.6.9. Μεγαλύτερη παρουσία της παραδοσιακής κουζίνας του τόπου στην τουριστική προσφορά των ξενοδοχείων, ως σημαντικής πτυχής του πολιτισμού των λαών, και αποφυγή της τυποποίησης της παγκοσμιοποιημένης και αδιαφοροποίητης γαστρονομικής προσφοράς.

5.6.10. Προώθηση της διαχείρισης της πολιτισμικής κληρονομιάς, μέσω μορφών κοινωνικής συμμετοχής, εταιρικής σχέσης και χορηγίας που θα λειτουργούν με συντονισμό πολιτών, ενώσεων εργοδοτών και συνδικαλιστικών οργανώσεων.

5.7. Τουρισμός και πρόσβαση των ατόμων με ειδικές ανάγκες

Ο τουρισμός έχει αναδειχθεί σε κοινωνικό φαινόμενο εξαιρετικής σημασίας, που κινητοποιεί εκατομμύρια προσώπων ανά τον κόσμο, και ιδιαίτερα στην Ευρώπη, και συνιστά όχι μόνον έναν άνευ προηγουμένου συντελεστή πλούτου και οικονομικής προόδου, αλλά και καθοριστικό στοιχείο για τη βελτίωση της γνώσης, της επικοινωνίας, του επιπέδου σχέσεων και του σεβασμού μεταξύ πολιτών διαφορετικών χωρών.

Ο τουρισμός αποτελεί πρώτης τάξεως κοινωνικό αγαθό και πρέπει να είναι προσίτος σε όλους τους πολίτες, χωρίς να αποκλείεται καμία ομάδα πληθυσμού, ανεξάρτητα από τα προσωπικά, κοινωνικά, οικονομικά ή οιοδήποτε είδους χαρακτηριστικά των μελών της. Τα άτομα με ειδικές ανάγκες, που στην Ευρωπαϊκή Ένωση αντιπροσωπεύουν το 10 % του συνολικού πληθυσμού, χάρη στον αυξανόμενο βαθμό οικονομικής και κοινωνικής τους ένταξης, συμμετέχουν όλο και πιο συχνά σε τουριστικές δραστηριότητες, παρά τα κωλύματα, εμπόδια και κάθε λογής δυσκολίες που εξακολουθούν να υφίστανται και που παρακωλύουν την τακτική και κανονική τους πρόσβαση σε τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες.

Η κατάργηση ή ο μετριασμός των εμποδίων αυτών που περιορίζουν την άσκηση τουριστικών δραστηριοτήτων εκ μέρους των ατόμων με ειδικές ανάγκες δεν αποτελεί απλά απαίτηση, βάσει των αρχών της ισότητας δικαιωμάτων και ευκαιριών και της κατάργησης των διακρίσεων που ισχύουν στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της, αλλά αντιπροσωπεύει επίσης ένα αποτελεσματικό μέτρο για την ένταξη νέων ομάδων πολιτών στις δραστηριότητες που σχετίζονται ή απορρέουν από τον τουρισμό, πράγμα που θα συμβάλει στην ανάπτυξη ενός οικονομικού κλάδου ο οποίος, στις χώρες της Νότιας Ευρώπης κυρίως, έχει άμεση επίδραση στη δημιουργία πλούτου και απασχόλησης για ολόκληρη την κοινωνία.

Η αναμφισβήτητη αυτή πραγματικότητα οδήγησε το ευρωπαϊκό συλλογικό κίνημα των ατόμων με ειδικές ανάγκες στη διακήρυξη ορισμένων κατευθυντήριων κριτηρίων για θέματα τουρισμού και ειδικών αναγκών, τα οποία συγκεντρώνονται σε ένα είδος δεκάλογου, όπου συνοψίζονται οι φιλοδοξίες του κοινωνικού κλάδου των ατόμων με ειδικές ανάγκες όσον αφορά τον τουρισμό. Οι πρωτοβουλίες που μπορούν να αναληφθούν για την υλοποίηση των αρχών αυτών είναι:

5.7.1. Να εξασφαλιστεί ότι τα άτομα με αναπηρίες, και ειδικότερα εκείνα που αντιμετωπίζουν προβλήματα κινητικότητας ή επικοινωνίας, έχουν πραγματικό και εφαρμόσιμο δικαίωμα τακτικής και κανονικής πρόσβασης στα τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες κάθε είδους.

5.7.2. Να εξασφαλιστεί ότι τα προβλήματα κινητικότητας ή επικοινωνίας που ενδέχεται να παρουσιάζουν τα άτομα με αναπηρίες δεν αποτελούν, σε καμία περίπτωση, λόγο για την απαγόρευση, άρνηση, περιορισμό ή απαίτηση προϋποθέσεων για την πρόσβασή τους στα τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες κατά τρόπο ισότιμο με τους υπόλοιπους πολίτες.

5.7.3. Οι δημόσιες αρχές, και τα διάφορα επίπεδά τους (τοπικό, περιφερειακό, κρατικό και κοινοτικό) να θεσπίζουν και μεριμνούν για την εφαρμογή ενιαίων νομικών και τεχνικών κανόνων οι οποίοι θα εξασφαλίζουν την ελεύθερη πρόσβαση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στα τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες.

5.7.4. Οι δημόσιες αρχές να προωθούν, η καθεμιά στο οικείο πεδίο αρμοδιοτήτων, προγράμματα και δράσεις με σκοπό την ενίσχυση της δυνατότητας πρόσβασης και τη σταδιακή εξάλειψη των κάθε είδους εμποδίων και κωλυμάτων που εμποδίζουν ή δυσχεραίνουν την ασφαλή και άνετη πρόσβαση των ατόμων με ειδικές ανάγκες σε ικανοποιητικές τουριστικές υπηρεσίες.

5.7.5. Να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα ώστε ο προσιτός τουρισμός ή ο τουρισμός στον οποίο έχουν πρόσβαση όλοι, να μην αποτελεί θέμα αποκλειστικής αρμοδιότητας των δημόσιων αρχών, αλλά για την προώθηση και την ανάπτυξή του να έχουν ευθύνη και όλοι οι ιδιωτικοί φορείς (τουριστικοί πράκτορες, γραφεία ταξιδιών, φορείς μεταφορικών ή στεγαστικών υπηρεσιών, υπεύθυνοι τουριστικών αξιοθέατων, κ.λπ.) που δραστηριοποιούνται στον κοινωνικο-οικονομικό αυτόν χώρο.

5.7.6. Η δυνατότητα πρόσβασης στα τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες δεν πρέπει να προκύπτει αποκλειστικά από την επιβολή των δημόσιων αρχών, οι οποίες πάντως οφείλουν οπωσδήποτε να εξασφαλίζουν την πλήρη και πραγματική χρήση και αξιοποίηση της υφιστάμενης τουριστικής προσφοράς εκ μέρους των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Πρέπει επίσης να προκύπτει από την ελεύθερη απόφαση των τουριστικών πρακτόρων, οι οποίοι πρέπει να πεισθούν ότι ο τουρισμός για όλους, εκτός από κοινωνική ευθύνη, αποτελεί και ευκαιρία επιχειρηματικής δραστηριότητας, καθώς και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για τα τουριστικά και ψυχαγωγικά προϊόντα και υπηρεσίες που προτείνουν και παρέχουν.

5.7.7. Οι δημόσιες αρχές και οι ιδιωτικοί πράκτορες που δραστηριοποιούνται στον τουριστικό τομέα θα πρέπει να λαμβάνουν σοβαρά υπόψη την αντικειμενικά μειονεκτική αρχική κατάσταση στην οποία βρίσκονται τα άτομα με ειδικές ανάγκες, ιδιαίτερα δε εκείνα που χρειάζονται τη βοήθεια ή συνδρομή τρίτων προσώπων για την άσκηση δραστηριοτήτων ψυχαγωγίας ή τουρισμού και, για το λόγο αυτόν, να τους προσφέρουν προτιμησιακές τιμές ή όρους κατά την παροχή τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών.

5.7.8. Η δυνατότητα πρόσβασης και ελεύθερης χρήσης των τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών εκ μέρους των ατόμων με ειδικές ανάγκες να αποτελέσει ένα από τα στοιχεία που θα λαμβάνονται υπόψη κατά την πιστοποίηση, απονομή και αναγνώριση διακρίσεων ποιότητας στις τουριστικές επιχειρήσεις και εγκαταστάσεις (π.χ. αστέρια για τα ξενοδοχεία και τα εστιατόρια κ.λπ.).

5.7.9. Κάθε είδους ενημερωτικό υλικό και κάθε υπηρεσία παροχής τουριστικών πληροφοριών θα πρέπει να περιλαμβάνουν υποχρεωτικά ενδείξεις για τις συνθήκες πρόσβασης των παρεχόμενων τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών, ούτως ώστε τα άτομα με ειδικές ανάγκες να γνωρίζουν επακριβώς και εκ των προτέρων τις δυνατότητες της κάθε τουριστικής προσφοράς ως προς την ελεύθερη πρόσβαση.

5.7.10. Να προωθηθεί και να διαδοθεί η έκκληση του κοινωνικού κινήματος των ατόμων με ειδικές ανάγκες προς τις ευρωπαϊκές αρχές, τις εθνικές κυβερνήσεις, τις περιφερειακές και τοπικές αρχές, καθώς και τους ιδιωτικούς φορείς που δραστηριοποιούνται στο χώρο του τουρισμού των ευρωπαϊκών χωρών, να καταβάλουν προσπάθειες προκειμένου να καταστεί η Ευρώπη πραγματικό κέντρο του παγκόσμιου τουρισμού και ένας χώρος ελεύθερος από εμπόδια και κωλύματα, ανοιχτός σε όλα τα άτομα.

Εάν εφαρμόσουμε τις αρχές και πρωτοβουλίες αυτές, θα προσφέρουμε πρόσβαση στα τουριστικά αγαθά, προϊόντα και υπηρεσίες σε μια ομάδα πληθυσμού — τα άτομα με ειδικές ανάγκες, καθώς και, σε μεγάλο βαθμό, τα ηλικιωμένα άτομα — η οποία μέχρι στιγμής περιοριζόταν ως προς την πλήρη συμμετοχή της στον τομέα αυτόν. Με βάση τις κατευθυντήριες αυτές γραμμές, θα σημειωθεί πρόοδος στην κατάργηση των διακρίσεων και στην πρόσβαση όλων των ατόμων στον τουρισμό· θα αποκτήσει προστιθέμενη αξία η τουριστική προσφορά· θα αρχίσουν να ικανοποιούνται τα αιτήματα κάποιων πολιτών οι οποίοι δεν αποτέλεσαν πάντοτε αντικείμενο προσοχής όσον αφορά τη διάστασή τους ως καταναλωτών τουριστικών αγαθών και θα διευρυνθεί η αγορά σε περισσότερους εν δυνάμει πελάτες, πράγμα που θα δημιουργήσει πλούτο και πρόοδο.

Συχνά, εκτός από τα αρχιτεκτονικά εμπόδια, υπάρχουν και ψυχολογικά εμπόδια σε μεγάλο τμήμα του πληθυσμού, λόγω άγνοιας των πραγματικών αναγκών των ατόμων με ειδικές ανάγκες, με αποτέλεσμα να προκύπτουν συμπεριφορές που δείχνουν επιπολαιότητα και έλλειψη αισθήματος αλληλεγγύης προς τους άλλους πολίτες. Προκειμένου να ευαισθητοποιηθούν ευρέως όλοι οι πολίτες και φορείς που παρεμβαίνουν στον τομέα του τουρισμού σχετικά με την αναγκαιότητα των δράσεων και πρωτοβουλιών αυτών και το ρόλο που αντιστοιχεί στον καθένα, προτείνεται να αναληφθεί ευρεία εκστρατεία ευαισθητοποίησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ως συμβολή στο έτος 2003, Ευρωπαϊκό Έτος των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες.

5.8. Τουρισμός και περιβάλλον

Στο πρόσφατο παρελθόν, ο τουρισμός και το περιβάλλον προβάλλονταν ως στοιχεία ανταγωνιστικά: εάν επιθυμούσαμε τον πλούτο που προέρχεται από τον τουρισμό, αυτό έπρεπε να αποβεί εις βάρος του περιβάλλοντος, της χρήσης των καλύτερων τμημάτων γης, κατά προτίμηση των παράκτιων ή των ορεινών ζωνών μεγάλου υψόμετρου, εις βάρος των φυσικών τοπίων, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι παράγοντες της βιοποικιλότητας, των προϋπαρχόντων πόρων, της έκτασής τους, της δυναμικότητάς τους. Ήταν μια δύσκολη επιλογή, απέναντι σε ένα δίλημμα που είχε τοποθετηθεί εσφαλμένα, στο οποίο αντιπαρατάσσονταν στοιχεία που δεν είναι αναγκαστικά αντιφατικά, η γενική απάντηση όμως που δόθηκε και υπό το πρίσμα της σημερινής πραγματικότητας, ήταν σαφής: ας αναπτυχθούμε, ας δημιουργήσουμε πλούτο και ας αποβεί αυτό επιβλαβές για το περιβάλλον. Και τούτο, παραδόξως, σε μια δραστηριότητα όπως ο τουρισμός, η βάση του οποίου έγκειται ακριβώς στη διατήρηση της φυσικής ομορφιάς. Πρόκειται σίγουρα για μια διαφοροποιημένη χρονική αντίληψη: από τη μία, η βραχυπρόθεσμη θεώρηση της άμεσης αποκόμισης οφέλους από κτιριακές εγκαταστάσεις, από την άλλη, η βιώσιμη θεώρηση του οφέλους από μια δραστηριότητα ανταγωνιστική και βιώσιμη. Για μία ακόμη φορά, διαπιστώνεται η ανάγκη προσδιορισμού προϋποθέσεων και πρωτοβουλιών που θα συμβάλλουν σε νέες μορφές τουρισμού, περιβαλλοντικά βιώσιμου.

5.8.1. Επανεξέταση της κατάλληλης αναλογίας μεταξύ όγκου τουριστών και μεταφορικών μέσων ώστε να ελαχιστοποιηθεί η κατανάλωση ενέργειας που απαιτεί η τουριστική δραστηριότητα και ειδικότερα οι μεταφορές.

5.8.2. Σχεδιασμός της νέας τουριστικής ανάπτυξης κάτω από αυστηρές προϋποθέσεις βιωσιμότητας: κατάλληλη τοποθεσία, αξιοποίηση των πόρων, και ειδικά των υδάτων και της ενέργειας, στον ελάχιστο δυνατό βαθμό και κατά τρόπο ανανεώσιμο. Οι διάφορες μορφές χωροταξικών σχεδίων πρέπει να αποτελούν τον κύριο μηχανισμό για την κατάλληλη προσαρμογή και την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων.

5.8.3. Σταθερή διατήρηση του ελέγχου επί του πολεοδομικού πληθυσμιακού ορίου και επί του ρυθμού βιώσιμης ανάπτυξης και εξασφάλιση της τήρησης της νομοθεσίας μέσω επιθεωρήσεων.

5.8.4. Διαφύλαξη του τοπίου, της βιοποικιλότητας, της επίγειας και θαλάσσιας φυσικής κληρονομιάς και ειδικότερα των οικοσυστημάτων των παράκτιων περιοχών και των περιοχών υψηλού υψόμετρου ως ιδιαίτερα ευαίσθητων και ευάλωτων οικοσυστημάτων που ενδέχεται να αποτελούν αντικείμενο πολεοδομικών βλέψεων. Οι νέες μορφές αγροτουρισμού και οικολογικού τουρισμού πρέπει να συνιστούν κατάλληλη συμβολή προς την ισορροπία αυτήν.

5.8.5. Εισαγωγή στις επιχειρήσεις και τα ιδρύματα εξελιγμένων συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης για τη διαχείριση των πόρων (υδάτων, ενέργειας) και των αποβλήτων συντονισμένη δράση και εταιρικές σχέσεις ιδιωτικού-δημοσίου τομέα.

5.8.6. Προώθηση της βιώσιμης κινητικότητας στο εσωτερικό των τουριστικών περιοχών, με διευκόλυνση της μετακίνησης των πεζών και των συλλογικών δημόσιων μέσων μεταφοράς.

5.8.7. Προώθηση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης των κατοίκων και των τουριστών και καθιέρωση συστημάτων βιώσιμων κανόνων συμπεριφοράς. Η Τοπική Ατζέντα 21, που προέκυψε από τη Σύνοδο Κορυφής για τη Γη, που πραγματοποιήθηκε το 1992 στο Ρίο ντε Τζανέιρο, ως εντολή προς όλους τους λαούς και τις πόλεις προκειμένου να αντιμετωπίσουν με εγγυήσεις τον 21ο αιώνα, συνιστά έναν καλοσχεδιασμένο και ολοκληρωμένο μηχανισμό για έναν μακροπρόθεσμο προγραμματισμό, για μια μεθοδολογία, που αποβλέπει στο να υπερκερασθούν ενδεχόμενες συγκρούσεις μεταξύ διαφόρων οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών αξιών, καθώς και για τη συμμετοχή των πολιτών σε σχέδια δράσης που αποσκοπούν στη βιωσιμότητα.

5.8.8. Προώθηση της χρήσης ρυθμιστικών μηχανισμών, κινήτρων και δημοσιονομικών μηχανισμών υπό τη μορφή περιβαλλοντικών φόρων, οι οποίοι θα συμβάλλουν κατά τρόπο ενεργό και ισχυρό στις πολιτικές και δράσεις βιωσιμότητας των τουριστικών περιοχών.

5.8.9. Ενθάρρυνση των συνηθειών αγοράς οικολογικών προϊόντων μεταξύ κατοίκων και επισκεπτών.

5.8.10. Καθιέρωση συστημάτων οικολογικού ελέγχου και οικολογικών σημάτων γενικής αποδοχής για την αξιολόγηση των ορθών περιβαλλοντικών δράσεων. Υποστήριξη της ανάπτυξης ενός ενιαίου οικολογικού σήματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αξιολόγηση και προώθηση της καθιέρωσης των οικολογικών κριτηρίων για τις τουριστικές υπηρεσίες διαμονής, τα οποία υιοθετήθηκαν στις 14 Απριλίου 2003.

5.9. Τουρισμός, ειρήνη και αλληλεγγύη

Ο τουρισμός είναι το αντίθετο ακριβώς από τον πόλεμο. Ο πόλεμος σημαίνει εισβολή μιας χώρας σε άλλη, επίθεση, καταστροφή της φύσης και της πολιτισμικής κληρονομιάς, ταπείνωση των ανθρώπων, ακόμη και θανάτωσή τους. Ο τουρισμός, αντίθετα, σημαίνει υποδοχή, ανταλλαγή, ανάδειξη των τοπικών χαρακτηριστικών, διαφύλαξη του περιβάλλοντος, πλούτο, και τελικά φιλία και αγάπη μεταξύ των ανθρώπων. Αν αληθεύει ότι μπορεί κανείς να αγαπήσει μόνο αυτό που γνωρίζει, ο τουρισμός, ως μέσον προσέγγισης και με το τεράστιο δυναμικό γνωριμίας όλων των λαών που ενέχει, αποτελεί μηχανισμό ομόνοιας και ειρήνης μεταξύ εθνών, πολιτισμών, θρησκειών και ανθρώπων. Σε όλα αυτά πρέπει αναμφισβήτητα να συμβάλει η δημοκρατία και η πολιτική σταθερότητα τόσο των χωρών προέλευσης όσο και των χωρών υποδοχής των τουριστών.

Η κατανόηση μεταξύ των λαών και η προαγωγή των ηθικών αξιών αποτελούν βάση του βιώσιμου και υπεύθυνου τουρισμού και, ως εκ τούτου, η αλληλεγγύη μεταξύ των λαών μπορεί να αποτελέσει καρπό της γνωριμίας μέσω του τουρισμού.

Προκειμένου να καταστεί πραγματικά ο τουρισμός έκφραση και μέσον ειρήνης και αλληλεγγύης, και άρα βιώσιμος και προσιτός, είναι αναγκαία η ανάπτυξη διαφόρων πρωτοβουλιών:

5.9.1. Ανάπτυξη των τουριστικών δραστηριοτήτων με πλήρη τήρηση των νόμων, των ηθών και των πολιτισμικών χαρακτηριστικών των χωρών προορισμού, και με αναγνώριση του πλούτου τους.

5.9.2. Μέρηνα εκ μέρους των αρχών για την ασφάλεια των τουριστών και των αγαθών τους και ιδιαίτερη προσοχή για την πληροφόρηση και την πρόληψη συμβάντων που θα μπορούσαν να συνιστούν επιθετική ενέργεια.

5.9.3. Ενθάρρυνση προς τους τουρίστες προκειμένου να επωφελούνται από τους φυσικούς και πολιτισμικούς πόρους, βάσει κριτηρίων σεβασμού τους και ως μέσον για τον ατομικό και συλλογικό εμπλουτισμό των εμπειριών τους.

5.9.4. Καταπολέμηση κάθε μορφής βίας και σεξουαλικής εκμετάλλευσης, και κάθε μορφής προσβολής της αξιοπρέπειας των λαών, και κυρίως όταν αφορά παιδιά, επειδή θίγει τους βασικούς στόχους του τουρισμού.

5.9.5. Διευκόλυνση εκ μέρους των τουριστικών πρακτόρων της αντικειμενικής και ειλικρινούς ενημέρωσης των τουριστών σχετικά με τους τόπους προορισμού.

5.9.6. Προώθηση της δυνατότητας πραγματικής άσκησης του δικαιώματος όλων να πραγματοποιούν τουρισμό, ως έκφραση του δικαιώματος ανάπαυσης, ψυχαγωγίας και δια βίου κατάρτισης.

5.9.7. Η ανταλλαγή εμπειριών τουριστικής ανάπτυξης μεταξύ των λαών με τουριστικές δυνατότητες, ώστε να αποφεύγεται η επανάληψη των σφαλμάτων του παρελθόντος, θα πρέπει να αποτελέσει δράση αλληλεγγύης για την αποτροπή προτύπων ανάπτυξης που έχουν αποδειχθεί μη βιώσιμα.

5.9.8. Η γενική προώθηση του τουρισμού μεταξύ όλων των λαών του κόσμου θα αποτελέσει ιδανική οδό για την καταπολέμηση της φτώχειας, την ανάπτυξη και την ευημερία πολυάριθμων χωρών.

5.9.9. Η ειρήνη αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση της βιώσιμης ανάπτυξης και γι' αυτό οι τουριστικοί πράκτορες θα πρέπει να αναπτύσσουν δράσεις υπέρ της οικοδόμησης, σε ολόκληρο τον κόσμο, συνθηκών ισότητας, δικαιοσύνης, δημοκρατίας και ευημερίας, που θα καθιστούν την ειρήνη εφικτή και πραγματική.

5.9.10. Εδραίωση και ενίσχυση των διαφόρων μορφών τουρισμού ως μέσου για την ανάπτυξη της γνωριμίας μεταξύ των λαών και της ειρήνης μεταξύ των εθνών. Προώθηση προτύπων συμβολικής αναγνώρισης του ρόλου του τουρισμού για την επίτευξη της ειρήνης σε ολόκληρο τον κόσμο: Τουρίστες για την Ειρήνη.

5.10. Τουρισμός και φορείς του κλάδου

Λόγω της μεγάλης ποικιλίας φορέων που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του τουρισμού, θα ήταν σκόπιμο να διαφοροποιηθεί ο ρόλος του καθενός στο σύνθετο αυτό έργο της διαμόρφωσης νέων μορφών βιώσιμου τουρισμού.

5.10.1. Εναπόκειται στους πολιτικούς και θεσμικούς αρμόδιους ο καθορισμός του κατάλληλου πλαισίου εντός του οποίου οι νέες μορφές βιώσιμου τουρισμού θα καθίστανται εφικτές και θα προωθούνται μέσω του συνόλου μηχανισμών που διαθέτουν οι δημόσιες αρχές. Οι πολιτικές προτεραιότητες σχετικά με τη στρατηγική επιλογή ενός τουρισμού βιώσιμου και προσιτού σε όλους, αναμένεται να επιτρέψουν στο μέλλον μία δυναμική παρουσία του τουρισμού, ως εγκάρσιου στοιχείου, σε όλες τις ευρωπαϊκές πολιτικές, καθώς και μια μεγαλύτερη έμφαση στις κοινές πολιτικές που τον επηρεάζουν. Η συγκέντρωση αξιολογών και αξιόπιστων στοιχείων, π.χ. με τη μορφή Δορυφορικών Λογαριασμών του Τουρισμού θα μπορούσε να αποτελέσει μέσον για τη χάραξη κατάλληλων πολιτικών για την επίτευξη των στόχων της βιωσιμότητας και του προσιτού του τουρισμού.

5.10.2. Οι διοικητικές αρχές, και ειδικότερα οι πλησιέστερες προς τον πολίτη, δηλαδή οι περιφερειακές και οι τοπικές, καλούνται να διαδραματίσουν ειδικό ρόλο, δεδομένου ότι αυτές διαμορφώνουν το χώρο των τουριστικών προορισμών μέσω της χωροταξίας, αυτές συμβάλλουν στη διαμόρφωση των κοινωνικών ομάδων και του τοπικού πληθυσμού και αυτές κατευθύνουν την οικονομική δραστηριότητα, επί του προκειμένου την τουριστική. Ο ρόλος τους σχετικά με το βιώσιμο τουρισμό είναι πολύ σημαντικός και κανονικά διαθέτουν άμεσες ή έμμεσες αρμοδιότητες επί της τουριστικής διαδικασίας.

5.10.3. Για να ασκηθεί αυτός ο σημαντικός για τη βιωσιμότητα ρόλος πρέπει να διαρθρωθούν, σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, χρηματοδοτικά μέσα που θα επιτρέπουν την εφαρμογή και τη συγκεκριμένη έκφραση των πολιτικών και στρατηγικών που υιοθετούνται.

5.10.4. Οι κοινωνικοί εταίροι: οι ενώσεις εργοδοτών και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, οφείλουν να υπερασπίζονται τα αντίστοιχα συμφέροντα που εκπροσωπούν, λαμβάνοντας όμως υπόψη τη δυνατότητά τους να αποφασίζουν πολιτικές, στρατηγικές και πρακτικές με στόχο τη βιωσιμότητα του τουρισμού. Ως εκ τούτου, πρέπει να διευκολυνθεί η συμμετοχή τους και η συνυπευθυνότητά τους στη χάραξη, παρακολούθηση και αξιολόγηση των πρωτοβουλιών που άπτονται του τουρισμού.

5.10.5. Οι φορείς παροχής τουριστικών υπηρεσιών είναι εκείνοι που παραδίδουν το τελικό προϊόν, έρχονται σε επαφή με τους καταναλωτές και ορίζουν τις βασικές συμβάσεις μεταξύ αυτού που πληρώνουν οι καταναλωτές και αυτού που λαμβάνουν και, τελικά, αποτελούν τους παράγοντες ποιότητας του συνολικού προϊόντος.

5.10.6. Οι εμπορικοί μεσάζοντες φέρνουν το προϊόν κοντά στους ενδεχόμενους καταναλωτές και φέρνουν σε επαφή χρήστες και φορείς παροχής υπηρεσιών. Η ειδική σημασία τους για τη βιωσιμότητα του προϊόντος έγκειται στο γεγονός ότι αυτοί υποδεικνύουν προορισμούς και μπορούν να προσανατολίζουν και να κατευθύνουν υπεύθυνα τους χρήστες.

5.10.7. Τα πανεπιστήμια και άλλα ερευνητικά κέντρα παράγουν γνώση, μηχανισμούς διαχείρισης, ενημέρωση, με λίγα λόγια παρέχουν στοιχεία ζωτικής σημασίας για τη βιωσιμότητα του τομέα.

5.10.8. Οι χρήστες είναι το καθοριστικό στοιχείο του βιώσιμου τουρισμού. Όσο περισσότερο θα εντάσσουν στη συμπεριφορά τους βιώσιμους κανόνες κατανάλωσης, τόσο περισσότερο θα προτιμούν τους προορισμούς ή τα προϊόντα που διέπονται από τέτοιους κανόνες.

5.10.9. Οι «οικοδεσπότες», ως τοπικός πληθυσμός, είναι το απαραίτητο ανθρώπινο δυναμικό για την παροχή τουριστικών υπηρεσιών και οι σχέσεις τους με τους τουρίστες καθορίζουν την ικανοποίηση και, επομένως, την κατάκτηση της εμπιστοσύνης των τουριστών στο συγκεκριμένο προορισμό.

5.10.10. Όλοι αυτοί οι φορείς πρέπει να έχουν επίγνωση της αναγκαιότητας να εργάζονται από κοινού, με διάλογο και συναινετικές διαδικασίες, τηρώντας τις κοινές αρχές του προσιτού και βιώσιμου τουρισμού. Για το λόγο αυτό, σε όλα τα επίπεδα, από το ευρωπαϊκό έως το τοπικό, πρέπει να θεσπιστούν διάφοροι μηχανισμοί συμμετοχής και διαλόγου: φόρουμ, συμβούλια, φορείς υποστήριξης ...

Ειδικότερα, κρίνεται θετικό το Φόρουμ Ευρωπαϊκού Τουρισμού που προωθεί η Επιτροπή, και η συνεργασία της ΕΟΚΕ με άλλους διεθνείς φορείς, όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού και το Διεθνές Γραφείο Κοινωνικού Τουρισμού, ως μορφές προαγωγής της γνώσης και της συναίνεσης για έναν Τουρισμό Βιώσιμο και Προσιτό.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ: ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Ο ρόλος της Ένωσης στον τομέα του τουρισμού. Πράσινη Βίβλος της Επιτροπής (1).

Συμπεράσματα του Συμβουλίου για την Απασχόληση και τον Τουρισμό της 26ης Νοεμβρίου 1997.

Ο τουρισμός στην Ευρώπη: Νέες εταιρικές σχέσεις για τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Συμπεράσματα και συστάσεις της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου για τον Τουρισμό και την Απασχόληση της 15ης Οκτωβρίου 1998.

Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Αύξηση του δυναμικού του τουρισμού για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης (2).

Συνέχεια που δίνεται στα συμπεράσματα και τις συστάσεις της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου για τον τουρισμό και την απασχόληση, της 23ης Ιουνίου 1999 (1999/C 178/03).

Συμπεράσματα του Συμβουλίου για τον Τουρισμό και την Απασχόληση της 21ης Ιουνίου 1999.

(1) COM(95) 97 τελικό.

(2) COM(1999) 205 τελικό.

Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισαβόνας της 23ης και 24ης Μαρτίου 2000.

Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Κοινοτικά μέτρα που επηρεάζουν τον τουρισμό, της 28ης Μαρτίου 2001 (3).

Συμπεράσματα και Σχέδιο δράσης του Έκτακτου Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 21ης Σεπτεμβρίου 2001.

Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Σε συνέχεια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 21ης Σεπτεμβρίου: η κατάσταση στον Ευρωπαϊκό τομέα Τουρισμού (4).

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Προσέγγιση συνεργασίας για το μέλλον του ευρωπαϊκού τουρισμού (5).

Συμπεράσματα του Συμβουλίου Εσωτερικής Αγοράς, Καταναλωτών και Τουρισμού της 26ης Νοεμβρίου 2001.

Ψήφισμα του Συμβουλίου για το μέλλον του Ευρωπαϊκού Τουρισμού (2002/C 135/01).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ενσωμάτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην κοινωνία» (2002/C 241/17).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο Τουρισμός και η Απασχόληση» (6).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Προσέγγιση συνεργασίας για το μέλλον του ευρωπαϊκού τουρισμού», της 18ης Σεπτεμβρίου 2002 (7)

Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Προσέγγιση συνεργασίας για το μέλλον του ευρωπαϊκού τουρισμού», της 10ης Οκτωβρίου 2002.

(3) COM(2001) 171 τελικό.

(4) COM(2001) 668 τελικό.

(5) COM(2001) 665 τελικό.

(6) ΕΕ C 75 της 15.3.2000, σ. 37

(7) ΕΕ C 61 της 14.3.2003.

Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Προσέγγιση συνεργασίας για το μέλλον του ευρωπαϊκού τουρισμού, της 14ης Μαΐου 2002.

Ατζέντα 21. Βιωσιμότητα του τουριστικού κλάδου στην Ευρώπη. Έγγραφο αναφοράς. Ευρωπαϊκό Φόρουμ για τον Τουρισμό 2002 της 10ης Δεκεμβρίου 2002.

Απόφαση της Επιτροπής για καθορισμό των οικολογικών κριτηρίων σχετικά με την απονομή του οικολογικού σήματος της Κοινότητας για υπηρεσίες τουριστικών καταλυμάτων, της 14ης Απριλίου 2003 (2003/287/ΕΚ).

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2003.

Σύμφωνο συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Οικονομίας και της Ισπανικής Επιτροπής αντιπροσώπων των ατόμων με ειδικές ανάγκες για θέματα Τουρισμού για όλους.

Κώδικας δεοντολογίας για τον Τουρισμό του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού.

Ψηφίσματα σχετικά με την Αειφόρο Τουριστική Πολιτική της Διεθνούς Ένωσης Εργαζομένων στους τομείς των Τροφίμων, της Γεωργίας, των Ξενοδοχείων, των Εστιατορίων, των Προϊόντων Καπνού και σε συναφείς τομείς (UITA-IUF) και της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Συνδικαλιστικών Οργανώσεων στους τομείς των Τροφίμων, της Γεωργίας και των Ξενοδοχείων — Τουρισμού (EFFAT).

UNESCO: Σχέδιο δράσης για τις Πολιτικές για την Ανάπτυξη, Διακυβερνητική Διάσκεψη για τις Πολιτισμικές Πολιτικές για την Ανάπτυξη (Στοκχόλμη 1998).

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τα μέτρα και τις διαδικασίες που αποσκοπούν στη διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας»

(COM(2003) 46 τελικό — 2003/0024 (COD))

(2004/C 32/02)

Στις 4 Μαρτίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα: «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 7 Οκτωβρίου 2003 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Daniel Rétureau.

Κατά την 403η σύνοδο ολομέλειας της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 115 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 4 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Παρουσίαση και περίληψη

1. Στόχοι

1.1. Έπειτα από μία σειρά εν ισχύ νομοθεσιών και υπό εξέταση νομοθετικών σχεδίων για τη βιομηχανική ιδιοκτησία (διπλώματα ευρεσιτεχνίας, κοινοτικό εμπορικό σήμα και εμπορικά σήματα, σχέδια και πρότυπα, εμπορική ονομασία — στο εξής PI) και για την λογοτεχνική και καλλιτεχνική ιδιοκτησία (συγγραφικά δικαιώματα/δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας, συγγενικά δικαιώματα, δικαιώματα ad hoc, δικαίωμα παρακολούθησης, δικαιώματα καλλιτεχνών και εκδοτών — στο εξής PLA), η Επιτροπή παρουσιάζει, έπειτα από τα πρώτα κάθεται κείμενά της (ακόμη ατελή), ένα οριζόντιο σχέδιο σχετικά με την άσκηση αστικών αξιώσεων και ορισμένα ζητήματα διαδικασίας και ποινικών κυρώσεων σε ό,τι αφορά την πειρατεία και την παραποίηση/απομίμηση στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς.

2. Αιτιολόγηση

2.1. Σύμφωνα με την παρουσίαση του σχεδίου, οι διατάξεις της συμφωνίας ADPIC (Πτυχές των Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας στον Τομέα του Εμπορίου, άρθρο 41) του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου για την προστασία των δικαιωμάτων PI-PLA κατά τις διεθνείς συναλλαγές είναι ανεπαρκείς. Επίσης, οι υφιστάμενες διαφορές ανάμεσα στα εθνικά δίκαια σε θέματα διαδικασιών και κυρώσεων είναι μεγάλες και ενδέχεται να επηρεάσουν την ενιαία αγορά δημιουργώντας στρεβλώσεις σε ό,τι αφορά τα αστικά και ποινικά ένδικα μέσα καταπολέμησης της πειρατείας και της παραποίησης/απομίμησης.

2.1.1. Εξάλλου, η μεγάλη εγκληματικότητα υποθάλπει επικίνδυνα όλες αυτές τις παράνομες δραστηριότητες. Επίσης και η σύνδεση υψηλής ταχύτητας στο Διαδίκτυο διευκολύνει την πειρατεία λογισμικών και άλλων πνευματικών έργων, όπως η μουσική. Η εναρμόνιση των διαδικασιών προσφυγής, αστικής προστασίας

των δικαιούχων των δικαιωμάτων PI-PLA και ορισμένων ποινικών κυρώσεων που επιβάλλονται στους παραποιητές/απομιμητές και πειρατές θα καταστεί αναγκαία για τους λόγους αυτούς στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς.

3. Σύνοψη της γνωμοδότησης

3.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον επιδιωκόμενο στόχο και εγκρίνει την αρχή της οριζόντιας εναρμόνισης των μέσων καταπολέμησης της πειρατείας και της παραποίησης/απομίμησης, που εξαπλώνονται τόσο στις τρίτες χώρες όσο και στα κράτη μέλη, και βλέπουν τα νόμιμα συμφέροντα των καταναλωτών, των επιχειρήσεων και των μεμονωμένων δημιουργών· η ΕΟΚΕ θεωρεί σωστή, στον παρόν στάδιο του κοινοτικού δικαίου, την οριζόντια μορφή οδηγίας που προτείνεται. Διατυπώνει ωστόσο ορισμένες συστάσεις και παρατηρήσεις για το κείμενο που της έχει υποβληθεί προς γνωμοδότηση.

3.2. Επιθυμεί να καταρτισθεί ένα σχέδιο που να προτείνει σαφώς τα μέτρα για την προστασία των καλόπιστων καταναλωτών και γενικότερα για την παιδεία και πληροφόρησή τους, ειδικά των νέων για τα δικαιώματά τους στο θέμα της PI-PLA.

3.3. Σε θέματα ψηφιακής τεχνολογίας και Διαδικτύου η ΕΟΚΕ καλεί να μην ενθαρρυνθούν, ακόμη και με τη μορφή κατευθυντήριων γραμμών, μέτρα προστασίας που θα επηρέαζαν τα νόμιμα δικαιώματα των καταναλωτών και των χρηστών ή την ιδιωτική τους ζωή, θα επέβαλαν υπερβολικές επιβαρύνσεις σε όσους παρέχουν την πρόσβαση στο Διαδίκτυο, που θα μπορούσαν ακόμη να θέσουν εκτός αγοράς εκδότες που προτείνουν εναλλακτικές λύσεις, κυρίως λογισμικά ανοιχτού κώδικα (open source) (λογισμικά και σχήματα που χρησιμοποιούνται και αναπαράγονται ελεύθερα) ή μέσα λογισμικών και υλικά αντιγραφής ιδιωτικού χαρακτήρα.

3.4. Τα δικαιώματα PI-PLA, που παρέχουν αποκλειστικά δικαιώματα στους κατόχους τους, αποτελούν προσωρινά μονοπώλια, θεσμοθετημένα από το νόμο. Είναι αποδεκτά μόνο για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα, χωρίς να βλάπτουν το ανώτερο δημόσιο συμφέρον, δεν είναι απεριόριστα και δεν μπορούν να παρακωλύουν την ελεύθερη διάδοση και μεταφορά των θεωρητικών και επιστημονικών γνώσεων καθώς και των τεχνολογιών διαδικτύου στις οποίες στηρίζεται η ανταγωνιστική και καινοτόμος οικονομία της γνώσης που πρέπει να αναπτυχθεί στην Ευρώπη.

3.5. Οι προηγούμενες παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ συμφωνούν με τους στόχους της συμφωνίας ADPIC (άρθρο 7) και με τις αρχές της (άρθρο 8, παράγραφος 2) ⁽¹⁾, που θα έπρεπε να υπάρχουν στις αιτιολογικές σκέψεις της οδηγίας, διότι οι ενδεχόμενες κυρώσεις συνδέονται εν μέρει με το θετικό δίκαιο, και εμπεριέχουν τις πιθανές καταχρήσεις δικαιώματος από τους κατόχους των δικαιωμάτων PI-PLA.

3.6. Για τα προϊόντα που έχουν υποστεί παραποίηση/απομίμηση και περικλείουν κινδύνους για τους χρήστες ή την περιουσία τους, θα πρέπει να προβλεφθούν ειδικές αποτρεπτικές κυρώσεις και κατάλληλα μέσα αποκατάστασης σε περίπτωση σωματικού ατυχήματος ή υλικών ζημιών. Στην περίπτωση αυτή επιβάλλονται απολύτως μέτρα απόσυρσης από την αγορά, δήμησης και καταστροφής με χρέωση των παραβατών. Οι καταναλωτές και οι οργανώσεις τους πρέπει να έχουν το δικαίωμα προσφυγής για την αντιστάθμιση των ζημιών που έχουν υποστεί και για την επιβολή κυρώσεων στους παραχαράκτες.

3.7. Τέλος, η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε, να δεσμευθεί η Επιτροπή για την πραγματοποίηση ανεξάρτητων και σε βάθος τομεακών μελετών, με διαφανή μεθοδολογία, που να αποσκοπεί κυρίως μέσω μελετών και περιοδικών εκθέσεων και άλλων κατάλληλων πρωτοβουλιών στην ενθάρρυνση της προσέγγισης των νομοθεσιών και σε μία σφαιρική στρατηγική ανάπτυξης της δικαστικής, αστυνομικής και τελωνειακής συνεργασίας για την αποτελεσματική καταπολέμηση της πειρατείας και της παραποίησης/απομίμησης στοχεύοντας πρωτίστως, ήδη από το στάδιο της κατασκευής, στα δίκτυα εγκληματικότητας καθώς και στους συνήθεις εμπόρους

(1) «7. Στόχοι: η προστασία και ο σεβασμός των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας πρέπει να συμβάλλουν στην προαγωγή της τεχνολογικής καινοτομίας και στη μεταφορά και διάδοση της τεχνολογίας, προς κοινό όφελος όσων δημιουργούν και χρησιμοποιούν τεχνολογικές γνώσεις και γενικότερα για την κοινωνική και οικονομική ευημερία, και να διασφαλίσουν την ισορροπία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων».
«8. Αρχές ... 2. Η λήψη κατάλληλων μέτρων, αρκεί να είναι συμβατά με τις διατάξεις της παρούσας συμφωνίας, ενδέχεται να είναι αναγκαία προκειμένου να αποφευχθεί η καταχρηστική χρήση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας από τους κατόχους των δικαιωμάτων ή η προσφυγή σε μεθόδους που περιορίζουν αλόγιστα το εμπόριο ή βλάπτουν τη διεθνή μεταφορά τεχνολογίας.» www.wto.org

υλικών ή άυλων αγαθών που είναι αποτέλεσμα πειρατείας ή παραποίησης/απομίμησης. Η ΕΟΚΕ καλεί επίσης τα κράτη μέλη να εξετάσουν επειγόντως όλες τις δυνατότητες συνεργασίας μεταξύ τους και με την Επιτροπή για το σκοπό αυτό.

II. Ανάλυση της πρότασης και παρατηρήσεις

4. Γενικές παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

4.1. Στην παρουσίαση του σχεδίου γίνεται αναφορά στην Πράσινη Βίβλο για την καταπολέμηση της πειρατείας και της παραποίησης/απομίμησης, και η ΕΟΚΕ παραπέμπει επί της ουσίας στην προηγούμενη γνωμοδότησή της ⁽²⁾. Η ΕΟΚΕ παραπέμπει επίσης στις άλλες γνωμοδοτήσεις της, που επισημαίνει η Επιτροπή, καθώς και στη γνωμοδότησή της με θέμα «η δυνατότητα κατοχύρωσης με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας των εφευρέσεων που εφαρμόζονται σε υπολογιστή» ⁽³⁾.

4.2. Η ΕΟΚΕ εγκρίνει το γενικό στόχο του σχεδίου οδηγίας. Επισημαίνει ωστόσο ότι στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας πρέπει να συμπεριληφθούν τα ευρωπαϊκά διπλώματα ευρεσιτεχνίας που έχουν χορηγηθεί για ορισμένες χώρες μέλη (ανάλογα με τις αιτήσεις κατάθεσης) της Σύμβασης του Μονάχου του 1973. Η κοινοτική δικαιοδοσία δεν επεκτείνεται κατ' αρχήν στη σύμβαση αυτή, ούτε υλικά ούτε εδαφικά, εκτός εάν υπάρξει προσχώρηση της Κοινότητας στην σύμβαση. Η κατάσταση θα είναι διαφορετική με το μελλοντικό κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας το οποίο θα ισχύει σε όλα τα κράτη μέλη και θα υπάγεται στην κοινοτική δικαιοδοσία. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ωστόσο ότι οι διατάξεις της ADPIC-ΠΟΕ επιβάλλουν στην Κοινότητα να προβεί στην προστασία όλων των δικαιωμάτων PI-PLA που υπάρχουν σε ολόκληρη την κοινοτική επικράτεια, και ότι η προστασία αυτή υπάγεται στις κοινοτικές αρμοδιότητες για θέματα εσωτερικής αγοράς (άρθρο 95 ΣΕΚ), νομική βάση της οδηγίας, που αποσκοπεί στην εξάλειψη των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού που προκύπτουν από τις διαφορές δικαιωμάτων, διαδικασιών και εσωτερικών πρακτικών.

4.3. Υπογραμμίζεται εξάλλου, ότι η αποτελεσματική καταπολέμηση των ευρωπαϊκών ή διεθνών δικτύων εγκληματικότητας ή της παραποίησης/απομίμησης και της πειρατείας μεγάλης κλίμακας θα απαιτούσε μία σφαιρική, συντονισμένη και συνεκτική προσέγγιση, στο πλαίσιο της δικαστικής, αστυνομικής και τελωνειακής συνεργασίας του δεύτερου πυλώνα, της ενίσχυσης του τελωνειακού κώδικα, του ποινικού δικαίου και της καταπολέμησης της μεγάλης εγκληματικότητας και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, καθώς και των αποστολών που ανατέθηκαν στην Europol και στο πλαίσιο της Interpol, εφόσον τα προϊόντα παραποίησης/απομίμησης ή τα έργα που είναι αντικείμενο πειρατείας συχνά προέρχονται από τρίτες χώρες.

(2) ΕΕ C 116 της 28.4.1999.

(3) ΕΕ C 61 της 14.3.2003.

4.4. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με έκπληξη την ασυμμετρία μεταξύ των στόχων που τίθενται στην εισαγωγή της οδηγίας και του περιεχομένου της. Πρόκειται για ένα πρώτο δειλό βήμα που απέχει πολύ από το να απαντήσει στις μεγάλες οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις της βιομηχανικής παραποίησης/απομίμησης και πειρατείας, οι οποίες θίγουν την απασχόληση, την ανταγωνιστικότητα και τις επιχειρήσεις και κυρίως τις ΜΜΕ και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις που αδυνατούν ακόμη και να εντοπίσουν τους παραβάτες των άυλων δικαιωμάτων τους και να υπερασπιστούν τα δικαιώματα αυτά ενώπιον εθνικών δικαστηρίων άλλων χωρών.

4.5. Εντούτοις, η εναρμόνιση επείγει πολύ περισσότερο από τη διέγνωση καθώς η αύξηση του αριθμού των κρατών μελών θα πολλαπλασιάσει επίσης τις διαφορές νομοθεσιών και διαδικασιών και συνεπώς τον κίνδυνο στρεβλώσεων της εσωτερικής αγοράς. Η αναμενόμενη εδώ και πολύ καιρό άφιξη του κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας καθιστά την εναρμόνιση αυτή ακόμη πιο απαραίτητη.

4.6. Η ΕΟΚΕ θα επικροτούσε, με την ευκαιρία ίσως μιας αναθεώρησης μετά από σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, μία σύνθεση των πραγματικά προστατευτικών εθνικών δικαιωμάτων, των κατόχων των δικαιωμάτων και των καταναλωτών, στο πλαίσιο του σεβασμού των δικαστικών συστημάτων και των γενικών αρχών δικαίου, όπως εφαρμόζονται στα διαφορετικά νομικά συστήματα (κυρίως τεκμήριο αδιωότητας, προστασία της ιδιωτικής ζωής) χωρίς την επιβολή υπερβολικών υποχρεώσεων σε ορισμένες επιχειρήσεις (κυρίως σε όσους παρέχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο, και στους κατασκευαστές παρθένων μέσων), ούτε τον περιορισμό των νομίμων δικαιωμάτων των χρηστών ή την φορολόγηση αδιακρίτως όλων των καταναλωτών (φόρος επί των μέσων προς όφελος ορισμένων κατόχων δικαιώματος, όχι όλων), με στόχο μία εναρμόνιση που να μην αποτελεί απλώς πρόσθεση όλων των διατάξεων που προστατεύουν μόνο τους κατόχους δικαιώματος, αποσπασμένων από τα εθνικά τους πλαίσια, και να επιτρέπει ταυτόχρονα την ενίσχυση νομοθεσιών ή τμημάτων νομοθεσιών και των διαδικασιών που δεν είναι επαρκώς αναπτυγμένες σε ορισμένες χώρες.

4.7. Λόγω της ποικιλίας των εθνικών πλαισίων και του τεράστιου αριθμού των παραποιημένων προϊόντων, είναι απαραίτητη η περιοδική αξιολόγηση του αντίκτυπου της οδηγίας και των ενδεχόμενων προσαρμογών της ανάλογα με τις εξελίξεις. Σε περίπτωση ανάγκης, θα μπορούσαν να ληφθούν τομεακά μέτρα προστασίας.

4.8. Στο πνεύμα αυτό, η ΕΟΚΕ εγκρίνει, στο παρόν στάδιο, την επιλογή έκδοσης οδηγίας, η οποία επιτρέπει τη διάρθρωση των μέσων προστασίας και την εναρμόνιση υπό το πνεύμα των διάφορων νομικών συστημάτων, παρά κανονισμού που θα δημιουργούσε αναταράξεις των υφιστάμενων νομοθεσιών επιτελώντας τις λειτουργίες τους. Πιο μακροπρόθεσμα φαίνεται δυνατή η εξέλιξη προς ένα κανονισμό για το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και το κοινοτικό σήμα. Επί του παρόντος, αρκεί παρά τις διαφορές σε θέματα διαδικασιών ή εθνικών νομοθεσιών, να επιτευχθεί σε κάθε κράτος μέλος και υποψήφιο κράτος μέλος η αποτελεσματική προστασία

των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας και των πνευματικών δικαιωμάτων και η λήψη αποτελεσματικών αποτρεπτικών και κυρωτικών μέτρων καταπολέμησης της πειρατείας και της παραποίησης/απομίμησης για εμπορικούς σκοπούς ή από εγκληματικές οργανώσεις. Πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι η οδηγία θα επιβάλει βαθιές αλλαγές σε ορισμένα εθνικά δίκαια παρέχοντας ωστόσο αποτελεσματικές λύσεις.

4.9. Το προσωπικό πεδίο εφαρμογής είναι επαρκώς ευρύ σύμφωνα με την γνώμη της ΕΟΚΕ. Πράγματι, οδηγίες όπως η οδηγία για τα λογισμικά ή η οδηγία για τα συγγραφικά δικαιώματα και τα συγγενικά δικαιώματα επιτρέπουν την αναγνώριση δικαιωμάτων σε χρήστες και καταναλωτές, όπως είναι το δικαίωμα δημιουργίας αντιγράφου ασφαλείας, για ιδιωτική χρήση ή για σκοπούς επίδειξης ή διδασκαλίας, τα δικαιώματα αυτά όμως και η εμβέλεια τους διαφέρουν ανάλογα με τη χώρα, επειδή η εφαρμογή τους εξαρτάται από την επικουρικότητα· εξάλλου, η ΕΟΚΕ εκφράζει την λύπη της για την τάση που διαγράφεται σε ορισμένες χώρες, με στόχο τον περαιτέρω περιορισμό ή εξάλειψη των δικαιωμάτων των χρηστών.

4.10. Σχετικά με την αρμοδιότητα της Επιτροπής σε ποινικά θέματα, έχει κινηθεί διαδικασία ανάμεσα στο Συμβούλιο και την Επιτροπή ενώπιον του Δικαστηρίου και η ΕΟΚΕ δεν μπορεί να προδικάσει την έκβαση, η οποία στο μέλλον θα αποτελέσει δεδικασμένο. Εντούτοις, σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις, η ΕΟΚΕ με συντριπτική πλειοψηφία δέχτηκε ότι η Επιτροπή μπορούσε, ιδιαίτερα με μία οδηγία — πλαίσιο, να προτείνει την εναρμόνιση των ποινικών κυρώσεων που απαιτούνται για την αποτελεσματικότητα των διατάξεων στο πλαίσιο του πρώτου πυλώνα και δε θα τροποποιούσε αυτή την προσέγγιση παρά μόνο εάν αναγκαζόταν από απόφαση του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ).

4.11. Σε ό,τι αφορά τα πρακτικά μέτρα σχετικά με την παύση των δραστηριοτήτων πειρατείας ή παραποίησης/απομίμησης και αποζημίωσης των θιγόμενων εταιρειών, θα πρέπει να παραμείνει στον εθνικό δικαστή διακριτική ευχέρεια *in concreto* για τις πραγματικές ζημιές και για την προσβολή των ηθικών δικαιωμάτων και του γοήτρου. Οι δικαστές, επικουρούμενοι ενδεχομένως από εμπειρογνώμονες, έχουν την αρμοδιότητα να ορίσουν το ύψος των χορηγούμενων αστικών αποζημιώσεων και προστίμων και άλλων ποινικών κυρώσεων, ώστε να εφαρμοστούν σύμφωνα με το ισχύον εθνικό ποινικό δίκαιο, παρόλο που σε ορισμένες χώρες οι κυρώσεις αυτές θα έπρεπε να αναθεωρηθούν και να εφαρμοστούν αποτελεσματικά για να είναι πραγματικά αποτρεπτικές.

4.12. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ανεξάρτητες σοβαρές και προηγούμενες τομεακές μελέτες θα ήταν απολύτως κατάλληλες για την αντικειμενική εκτίμηση των αληθινών γεγονότων αλλά πολύ διαφορετικών σε ό,τι αφορά το εύρος ή τις συνέπειές τους ανάλογα με τους τομείς δράσης, και ειδικότερα, τον πραγματικό αντίκτυπο τους στην οικονομία και την απασχόληση, στις ΜΜΕ-ΠΜΕ και στους καταναλωτές, ειδικά σε ό,τι αφορά τα προϊόντα που μπορούν να επηρεάσουν την υγεία, την ασφάλεια ή τις εγγυήσεις που νομίμως αναμένουν οι χρήστες (ανταλλακτικά, παιχνίδια, ηλεκτρικό υλικό, κ.λπ.). Ένα τόσο σημαντικό ζήτημα όπως η προστασία των καταναλωτών έναντι των προϊόντων παραποίησης/απομίμησης θα απαιτούσε πολύ σημαντικότερες εξελίξεις στο πλαίσιο μίας στρατηγικής για την καταπολέμηση της παραποίησης/απομίμησης.

4.13. Η προτεινόμενη εναρμόνιση θα πρέπει να είναι ισορροπημένη και ανάλογη των προς επίτευξη στόχων. Το θετικό δικαίο καθορίζει τα μέτρα εφαρμογής ή τις κυρώσεις, που πρέπει να προβλεφθούν προς όφελος των καταναλωτών, για την προστασία τους και για την αποτελεσματικότητα των νόμιμων δικαιωμάτων τους ως χρηστών. Οι καταναλωτές ή οι εκπρόσωποί τους θα πρέπει να συμμετέχουν ως πολιτική αγωγή στις αγωγές που ασκούν οι κάτοχοι των δικαιωμάτων έναντι των πειρατών και των παραχαρακτών όταν οι χρήστες καλής πίστης θίγονται από προϊόντα πειρατείας ή παραποίησης.

4.14. Σε ό,τι αφορά τους καλής πίστης χρήστες, δε θα έπρεπε να ανησυχούν, εάν το αντικείμενο ή το πρόγραμμα που κατέχουν υποβάλλονταν σε έρευνα σχετικά με την προέλευσή του από τις αστυνομικές, δικαστικές ή τελωνειακές αρχές που είναι οι μόνες αρμόδιες για να διεξαγάγουν έρευνα.

4.15. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα μέσα που θα μελετηθούν ή θα αναπτυχθούν θα πρέπει να στοχεύουν πρωταρχικά στα πιο επικίνδυνα για την ασφάλεια των καταναλωτών και τα συμφέροντα των επιχειρήσεων ευρωπαϊκά και διεθνή δίκτυα, να εφαρμόζουν μέτρα έρευνας, διασυννοριακής και διεθνούς συνεργασίας, συγκέντρωσης αποδεικτικών στοιχείων και αποτρεπτικών κυρώσεων. Αντίστοιχα μέτρα αποτροπής θα μπορούσαν να εφαρμοστούν στους κακής πίστης χρήστες, στο πλαίσιο των ισχυόντων εθνικών δικαίων, με συνείδηση όμως του γεγονότος ότι οι σημαντικές προσπάθειες που πρέπει να καταβληθούν πρέπει πρωτίστως να αποσκοπούν σε ουσιαστικά αποτελέσματα για την ευρωπαϊκή οικονομία, την ασφάλεια των καταναλωτών και την απασχόληση.

4.16. Τέλος, ο απαραίτητος συμβιβασμός της PI/PLA με την κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας ή με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις του γενικού συμφέροντος δεν αναφέρεται για τις πρώτες και αναφέρεται πολύ λακωνικά για τις δεύτερες. Τα ζητήματα όμως αυτά είναι ζωτικής σημασίας και η εναρμόνιση των μέσων προστασίας των επενδύσεων έρευνας και παραγωγής δεν μπορεί να συνοψιστεί στη γενικευμένη επιδείνωση των αστικών ή ποινικών κυρώσεων και στον πολλαπλασιασμό των δικαστικών και υλικών μέσων για τις διαδικασίες έρευνας ή ποινικών διώξεων.

4.17. Η εναρμόνιση δε θα πρέπει επίσης να δημιουργεί εμπόδια στη διάδοση των γνώσεων και στη χρήση τους μέσα στην εκπαίδευση, πράγμα το οποίο επιβάλλει τη δημοσίευση των εφευρέσεων, των καινοτομιών, των νέων μεθόδων και των πηγών προγραμμάτων πληροφορικής για σκοπούς διαλειτουργικότητας, τουλάχιστον για τις διαπεφές προγραμμάτων εφαρμογής (API) και τις μορφές των αρχείων. Εν πάση περιπτώσει, η αντίστροφη μηχανική δε θα πρέπει να ταυτίζεται με την παραποίηση/απομίμηση. Επίσης, ούτε τα ανεξάρτητα προγράμματα που επιτρέπουν την ανάγνωση ή την αλλαγή της μορφής των αρχείων, ακόμη και αν είναι προστατευμένα, δεν μπορούν να κατηγορηθούν για παραβίαση του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, εφόσον πρόκειται για αυτόνομη δημιουργία, και η μη καθορισμένη επέκταση της νομικής ισχύος της έννοιας της παραποίησης/απο-

μίμησης δεν είναι αποδεκτή από την άποψη της γενικής αρχής της περιοριστικής ερμηνείας της ποινικοποίησης.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Οι γενικές εισαγωγικές σκέψεις του σχεδίου οδηγίας εμφανίζονται συγκεχυμένες γιατί θεωρούν το ίδιο επονειδιστές τις εγκληματικές οργανώσεις, τα άτομα που αποκτούν συνειδητά ή μη προϊόντα παραποίησης/απομίμησης ή τους εφήβους που ανταλλάσσουν μουσικά κομμάτια μέσω του διαδικτύου. Εξάλλου, ορισμένες από τις σκέψεις αυτές δεν αντιστοιχούν στο πεδίο εφαρμογής του σχεδίου οδηγίας και θα έπρεπε να αποσυρθούν από ένα κατά τα άλλα σοβαρό και ισορροπημένο σχέδιο.

5.2. Τα προς εφαρμογή μέτρα θα πρέπει σύμφωνα με την ΕΟΚΕ να είναι ποικίλα και καλά προσαρμοσμένα σε κάθε κατηγορία δικαιωμάτων σαφώς καθορισμένη και συγκεκριμένη καθώς και στους σχετικούς οικονομικούς τομείς. Πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια ώστε τα νόμιμα μέτρα προστασίας να μη καταλήξουν σε ένα νομικό και ποινικό οπλοστάσιο που, σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να παραλύσει την καινοτομία των ΜΜΕ-ΠΜΕ που βρίσκονται υπό μόνιμη απειλή δίκης για παραποίηση/απομίμηση εκ μέρους ορισμένων μονοπωλίων ή ολιγοπωλίων.

5.3. Όλες οι «λύσεις» που έχουν επίδραση στην ιδιωτική ζωή των χρηστών του διαδικτύου ή εμποδίζουν τους χρήστες να ασκήσουν πλήρως τα δικαιώματά τους (δικαίωμα δημιουργίας αντιγράφου για ιδιωτική χρήση, δικαίωμα ανάγνωσης από διάφορα μηχανήματα, δικαίωμα επιλογής του είδους επεξεργαστή του υπολογιστή χωρίς υποχρέωση πληρωμής για ένα σύστημα και για προφορτωμένα προγράμματα η τιμή των οποίων παραμένει μυστική, δικαίωμα ανάγνωσης ψηφιακών βιντεοδίσκων (DVD) που δεν υπάγονται σε ζώνες, κ.λπ.) αποτελούν καταχρηστικούς περιορισμούς, ακόμη και αναγκαστική πώληση ή πώληση προϊόντων με ελλείψεις λειτουργίες, και δεν είναι αποδεκτές λύσεις σύμφωνα με τη γνώμη της ΕΟΚΕ, επειδή είναι δυσανάλογες των στόχων και συχνά τοπικά άνισες.

5.4. Τα συστήματα φορολόγησης των μέσων με δυνατότητα εγγραφής είναι ακόμη πιο άδικο, εάν τα μέσα ή τα συστήματα προστατεύονται έναντι κάθε αντιγραφής με ενσωματωμένα τεχνικά μέσα, με υλικά ή με λογισμικά.

5.5. Ενδείκνυται για τις εταιρείες του τομέα να καινοτομούν επί τη βάση εμπορικών προτύπων που είναι δυνατόν να εφαρμοστούν στην εποχή της ψηφιακής επικοινωνίας για την εκμετάλλευση μίας εν δυνάμει τεράστιας αγοράς αντί να θεωρούν τον καταναλωτή ένα δυνητικό πειρατή ή να αναζητούν ισόβια έσοδα μέσω της φορολόγησης των μέσων ή της επιβολής τεχνικών περιορισμών στα εργαλεία ανάγνωσης ή στα υλικά στήριξης. Ορισμένες εταιρείες βιώσιμων λογισμικών διαθέτουν τα προϊόντα τους ηλεκτρονικά σε πολύ λογικές τιμές. Οι πρώτες εταιρείες με επί πληρωμή διάδοση στο Διαδίκτυο προγραμμάτων στο μουσικό χώρο καταδεικνύουν ότι είναι ακόμη δυνατή η δημιουργία και η ανάπτυξη μίας αγοράς η οποία σέβεται τα δικαιώματα των φωτογραφικών εταιρειών και των δημιουργών.

5.6. Αντιθέτως, η ΕΟΚΕ εγκρίνει πλήρως το σύστημα εθελοντικής αναγνώρισης της προέλευσης των υλικών στήριξης με δυνατότητα εγγραφής, που εκ φύσεως διευκολύνει την καταπολέμηση της «βιομηχανικής» παραποίησης/απομίμησης. Επίσης, πρέπει να ενθαρρυνθούν οι κώδικες δεοντολογίας των ιδιωτικών και δημόσιων επιχειρήσεων για την θεμιτή διαχείριση των άυλων δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, και έχουν ήδη δώσει θετικά αποτελέσματα στην Ευρώπη: ο αριθμός των «εντάξει» επιχειρήσεων αυξάνεται συνεχώς και η κίνηση αυτή θα επιβεβαιωθεί εάν οι τιμές των αδειών δεν είναι καταχρηστικές και εάν η άσκηση του ανταγωνισμού είναι πραγματικά ορθή (καταστάσεις μονοπωλίου ή ολιγοπωλίου σε ορισμένους τομείς, για παράδειγμα). Στο πλαίσιο αυτό, η εξαίρεση από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας όλων των θεσμικών οργάνων και επιχειρήσεων που δρουν προνομιακά, δεν δικαιολογείται καθόλου όσον αφορά τους κώδικες δεοντολογίας. Τα κοινοτικά και εθνικά θεσμικά όργανα και οι δημόσιες επιχειρήσεις δεν πρέπει να εξαιρούνται από το σεβασμό των δικαιωμάτων PI-PLA.

6. Τέλος, η ΕΟΚΕ διατυπώνει λεπτομερείς παρατηρήσεις για ορισμένα άρθρα του σχεδίου:

- Αποζημίωση: οι διατάξεις είναι πολύ ακριβείς, ακόμη και υπερβολικές, όπως η απαίτηση για τον ενάγοντα να παρουσιάσει αποδείξεις για τα κέρδη που πραγματοποιήσε ο εναγόμενος, και προς απόδειξη ο τελευταίος να προσκομίσει λογιστικά βιβλία για παράνομη ή εγκληματική δραστηριότητα.
- Το δικαίωμα άσκησης προσφυγής στα πλαίσια συλλογικών δράσεων ή υποβολής αγωγής παραλείπεται, πρέπει να αναγνωρίζεται στις οργανώσεις που προστατεύουν τα δικαιώματα των καταναλωτών σε ευρωπαϊκό ή εθνικό επίπεδο, στο μέτρο που έχουν συσταθεί νομίμως και είναι αντιπροσωπευτικές.
- Εάν η αγωγή είναι μόνο πολιτική, η αποζημίωση δικαιολογείται από τη σοβαρά ζημία που υπέστη ο ενάγων και όχι από την εκ προθέσεως παραβίαση των δικαιωμάτων· αντίθετως εάν η πολιτική αγωγή υπόκειται σε ποινική αγωγή πρέπει να αποδειχθεί ότι η ζημία προεκλήθη εκ προθέσεως.
- Προσωρινά και συντηρητικά μέτρα: εάν η επείγουσα διαδικασία μπορεί σε μία πρώτη φάση να απαλλάξει το δικαστήριο

από το να ακούσει τον εναγόμενο, κυρίως για να αποφευχθεί η καταστροφή ή η απόκρυψη αποδεικτικών στοιχείων, οπωσδήποτε όμως ο συνήγορος πρέπει να ακουστεί υπό τις ίδιες συνθήκες επείγουσας διαδικασίας· οι κατασχέσεις αγαθών ή λογαριασμών ενδέχεται να βλάψουν πολύ σοβαρά μία επιχείρηση που κατηγορείται αδικώς, ακόμη και να την εξαφανίσει οριστικά από την αγορά. Ο σεβασμός των δικαιωμάτων της υπεράσπισης αποτελεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου.

- Αποδεικτικά στοιχεία: μόνο τα αρμόδια δικαστήρια μπορούν να διατάξουν την κατάσχεση τραπεζικών, χρηματοοικονομικών ή εμπορικών εγγράφων και την κοινοποίησή τους σε αστικό δικαστήριο. Αυτό είναι συνήθως το αρμόδιο δικαστήριο στην περίπτωση ποινικής διαδικασίας που έχει ήδη αρχίσει.
- Κυρώσεις: πέρα από την καταστροφή των εμπορευμάτων, πρέπει να εξεταστεί και η κατάσχεση εργαλείων και μέσων πειρατείας ή παραχάραξης. Οι ποινικές κυρώσεις που επιβάλλονται ενδεχομένως στα νομικά πρόσωπα υπόκεινται στο εσωτερικό δίκαιο κάθε χώρας. Οι κυρώσεις πρέπει να συμβιβάζονται με την εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών.
- Δημοσίευση των δικαστικών αποφάσεων: η προτεινόμενη διατύπωση δεν προβλέπει όριο στις δημοσιεύσεις: ο δικαστής ορίζει είτε ένα συνολικό ποσό για το σκοπό αυτό, είτε τους τίτλους των δημοσιεύσεων και τη μορφή της δημοσίευσης (περίληψη της απόφασης, ή *in extenso*).
- Τεχνικά μέτρα: ο παράνομος χαρακτήρας ορισμένων τεχνικών εξαρτημάτων ή λογισμικών αντιγραφής ή παραχάραξης έγκειται όχι μόνο στη φύση τους αλλά στον σκοπό χρήσης τους. Τα ίδια μέσα μπορούν να χρησιμεύσουν και για νόμιμους σκοπούς (ατομικό αντίγραφο ασφαλείας, για παράδειγμα). Με τον τρόπο αυτό, η παράκαμψη καταχρηστικών τεχνικών εξαρτημάτων με στόχο την υλοποίηση δικαιώματος του καταναλωτή δεν μπορεί να θεωρηθεί παράνομη.
- Κώδικες δεοντολογίας: οι κώδικες αυτοί πρέπει να περιέχουν επίσης τα δικαιώματα και τις εγγυήσεις των καταναλωτών, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο.

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 68/2001 σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης ΕΚ στις ενισχύσεις για επαγγελματική εκπαίδευση»⁽¹⁾

(2004/C 32/03)

Στις 3 Ιουνίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 7 Οκτωβρίου 2003. Εισηγητής ήταν ο κ. Wolf.

Κατά την 403η σύνοδο ολομέλειας της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 122 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 1 αποχή, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Τα άρθρα 87 και 88 της Συνθήκης ΕΚ ορίζουν τη γενική απαγόρευση των ενισχύσεων καθώς και το περιεχόμενο και τις διαδικασίες των επιτρεπόμενων εξαιρέσεων στη γενική αρχή του ασυμβίβαστου των κρατικών ενισχύσεων με τις αρχές της ενιαίας αγοράς. Στην παρούσα περίπτωση εξετάζεται ο κανονισμός που ρυθμίζει τις περιπτώσεις απαλλαγής για τις ενισχύσεις στην επαγγελματική εκπαίδευση, οι οποίες σύμφωνα με συγκεκριμένες προϋποθέσεις δεν υπόκεινται στην απαίτηση κοινοποίησης («Κανονισμός για τις απαλλαγές»).

1.2. Μέχρι σήμερα, οι ενισχύσεις διέπονταν από τον κανονισμό (ΕΚ) 68/2001. Η πρόταση της Επιτροπής επιδιώκει την τροποποίηση του εν λόγω κανονισμού.

1.3. Η πρόταση της Επιτροπής αιτιολογείται ως εξής:

- η έκτοτε αποκτηθείσα εμπειρία ανέδειξε την ανάγκη διασαφήνισης των ενισχύσεων εκείνων που είχαν χορηγηθεί πριν από την έναρξη ισχύος του εν λόγω κανονισμού και χωρίς την έγκριση της Επιτροπής και
- είναι ανάγκη να ακολουθηθεί ο νέος ορισμός που υιοθέτησε η Επιτροπή για τις «μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις»⁽²⁾,
- είναι σκόπιμο να αντικατασταθεί η υποχρέωση ειδικών εκθέσεων όπως περιγράφονται στο Παράρτημα ΙΙΙ από μία ενιαία, απλοποιημένη ετήσια έκθεση.

2. Παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

2.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι η Επιτροπή, για λόγους διαφάνειας, απλούστευσης και νομικής ασφάλειας,

επιθυμεί να εισαγάγει τον νέο ορισμό για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και στον κανονισμό για τις απαλλαγές όσον αφορά τις ενισχύσεις για την επαγγελματική εκπαίδευση.

2.2. Επίσης, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την απόφαση της Επιτροπής να διασαφηνίσει, να κλείσει ή να λάβει τελική θέση όσον αφορά περιπτώσεις ασαφείς και ίσως για το λόγο αυτό ακόμη σε εκκρεμότητα, σχετικά με ενισχύσεις που χορηγήθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος του εν λόγω κανονισμού. Από την άποψη της νομικής ασφάλειας, πρέπει να υπάρξει ιδιαίτερη μέριμνα ότι τα κριτήρια που θα εφαρμοστούν, αντιστοιχούν σε εκείνα που ήταν γνωστά ή σε ισχύ την χρονική στιγμή που ελήφθησαν τα υπό εξέταση μέτρα⁽³⁾ σε περίπτωση που τα κριτήρια που ορίζει η εν λόγω πρόταση κανονισμού δεν οδηγήσουν σε ευνοϊκό αποτέλεσμα για τους ενδιαφερόμενους.

2.2.1. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ συνιστά να διασαφηνισθεί ως ακολούθως η διατύπωση των τριών τελευταίων γραμμών του άρθρου 8 της πρότασης κανονισμού, η οποία είναι ευρύτερη σε σχέση με τον κανονισμό (ΕΚ) 68/2001: «Οι ενισχύσεις που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις απαλλαγής που προβλέπει ο παρών κανονισμός, αξιολογούνται από την Επιτροπή με βάση τους κανονισμούς, κοινοτικά πλαίσια, κατευθυντήριες γραμμές, ανακοινώσεις που ίσχυαν τη στιγμή της παραλαβής της κοινοποίησης, σύμφωνα με το άρθρο 88, παράγραφος 3 της Συνθήκης ΕΚ ή εάν δεν υφίσταται κοινοποίηση τη στιγμή της εκτέλεσης ή της χορήγησης της ενίσχυσης, σε περίπτωση που τα κριτήρια που ορίζει η εν λόγω πρόταση κανονισμού δεν οδηγήσουν σε ευνοϊκό αποτέλεσμα για τους ενδιαφερόμενους».

2.3. Στον ορισμό των μικρών και μεσάων επιχειρήσεων, περιλαμβάνονται για πρώτη φορά ως χωριστή κατηγορία και οι νανοεπιχειρήσεις. Λόγω της μεγάλης οικονομικής σημασίας των

⁽¹⁾ ΕΕ C 190 της 12.8.2003.

⁽²⁾ Σύσταση (ΕΚ) 361/2003 της Επιτροπής της 6ης Μαΐου 2003 σχετικά με τον ορισμό των μικρών και μεσάων επιχειρήσεων ΕΕ L 124 της 20.5.2003, σ. 36, ο οποίος τίθεται σε ισχύ το 2005.

⁽³⁾ Βλέπε επίσης την Ανακοίνωση της Επιτροπής για τον καθορισμό των εφαρμοστέων κανόνων για την αξιολόγηση παράνομης κρατικής ενίσχυσης ΕΕ C 119 της 22.5.2002, σ. 22.

νανοεπιχειρήσεων αυτών, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Κοινότητα και στα κράτη μέλη να διευκολύνουν με τις μελλοντικές πολιτικές τους τη σύσταση τέτοιων επιχειρήσεων (μεταξύ άλλων με την απλούστευση και τη μείωση των απαραίτητων προϋποθέσεων) καθώς και γενικότερα, να συνεκτιμήσουν καλύτερα τις ιδιαίτερες απαιτήσεις λειτουργίας αυτών των επιχειρήσεων.

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα:

- την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με τη βελτίωση της ασφάλειας στις θαλάσσιες μεταφορές», και
- την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη βελτίωση της ασφάλειας στα πλοία και στις λιμενικές εγκαταστάσεις»

(COM(2003) 229 τελικό — 2003/0089 (COD))

(2004/C 32/04)

Στις 2 Μαΐου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω ανακοίνωση.

Στις 26 Μαΐου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 80 παράγραφος 2 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Οκτωβρίου 2003. Εισηγήτρια ήταν η Δρ. Μπρεδήμα-Σαββοπούλου.

Κατά την 403η σύνοδο ολομέλειας της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 122 ψήφους υπέρ και 1 ψήφο κατά.

1. Εισαγωγή

1.1. Μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, η παγκόσμια ασφάλεια απέκτησε μεγαλύτερη σημασία από ποτέ άλλοτε και αναδείχθηκε σε κορυφαία πολιτική προτεραιότητα. Τα συνακόλουθα γεγονότα και ενέργειες απέδειξαν ότι ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας θα διαρκέσει για πολύ.

1.2. Η ασφάλεια στη θάλασσα συγκαταλέγεται μεταξύ των θεμάτων που ανέκαθεν απασχολούσαν την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, και μάλιστα πολύ πριν από την 11η Σεπτεμβρίου 2001, όπως

3. Συμπέρασμα

Η ΕΟΚΕ συνιστά να υποστηριχθεί η πρόταση της Επιτροπής με την επιφύλαξη των παρατηρήσεων που διατυπώνονται στα σημεία 2.2 και 2.2.1 καθώς και να συνεκτιμηθούν στα μελλοντικά μέτρα οι παρατηρήσεις του σημείου 2.3.

αποδεικνύεται από τη Λευκή Βίβλο για τις μεταφορές⁽¹⁾, η οποία αναφέρεται, μεταξύ άλλων, στην ανάγκη ενίσχυσης της ασφάλειας των επιβατών που επιβιβάζονται σε κρουαζιερόπλοια στην Ευρώπη.

1.3. Στις 23 Απριλίου 2002, με επιστολή της κ. Loyola de Palacio, η Επιτροπή ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση για την ασφάλεια των μεταφορών, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

(1) COM(2001) 370 τελικό της 12.9.2001.

1.4. Κατά την σύνοδο ολομέλειας της 24ης Οκτωβρίου 2002, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε διερευνητική γνωμοδότηση⁽¹⁾ με την οποία υποστήριξε την ανάλυση της Επιτροπής όσον αφορά τόσο τη φύση του θέματος όσο και τις προτεινόμενες λύσεις. Η ΕΟΚΕ πρότεινε ορισμένα κριτήρια που πρέπει να ακολουθηθούν στην μελλοντική δράση της ΕΕ στον τομέα της ασφάλειας των μεταφορών.

1.5. Ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός (ΔΝΟ) άρχισε τις συναφείς με την ασφάλεια στη θάλασσα εργασίες του τον Φεβρουάριο του 2002. Η Επιτροπή, αντί να αναπτύξει μονομερείς πρωτοβουλίες, προτίμησε να περιμένει την έκβαση των διαβουλεύσεων στους κόλπους του ΔΝΟ. Στις 12 Δεκεμβρίου 2002, μετά από διπλωματική διάσκεψη, ο ΔΝΟ ενέκρινε την τροποποίηση της Διεθνούς Σύμβασης για την ασφάλεια της ανθρώπινης ζωής στη θάλασσα (σύμβαση SOLAS — Safety of Life at Sea), και ειδικότερα ένα νέο κεφάλαιο με τίτλο «Ειδικά μέτρα για την ενίσχυση της ασφάλειας στη θάλασσα» και έναν Διεθνή Κώδικα για την ασφάλεια των πλοίων και των λιμενικών εγκαταστάσεων (Κώδικας ISPS — International Ship and Port Facility Security). Οι τροποποιήσεις της Σύμβασης SOLAS και το μέρος Α του κώδικα ISPS περιέχουν αποκλειστικά δεσμευτικές διατάξεις. Το μέρος Β του κώδικα ISPS περιλαμβάνει συστάσεις τις οποίες καλούνται να εφαρμόσουν τα συμβαλλόμενα κράτη.

1.6. Η αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων για την ασφάλεια στη θάλασσα προϋποθέτει εντατική προπαρασκευαστική εργασία και έγκαιρη δράση εκ μέρους των ενδιαφερομένων μερών. Η εφαρμογή των διατάξεων του ΔΝΟ θα αποτελέσει τεράστια πρόκληση, ιδίως για τους μικρούς λιμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες. Μέχρι τον Ιούνιο του 2004, οι κυβερνήσεις οφείλουν να φέρουν εις πέρας πολυάριθμες δράσεις. Παρομοίως, τα πλοία και οι ναυτιλιακές εταιρείες οφείλουν να συμμορφωθούν με τις νέες διατάξεις του ΔΝΟ στον τομέα της ασφάλειας.

2. Ανακοίνωση σχετικά με τη βελτίωση της ασφάλειας στις θαλάσσιες μεταφορές

2.1. Η Επιτροπή θεωρεί ότι, καθώς η ασφάλεια της αλυσίδας μεταφορών εξαρτάται από τον ασθενέστερο κρίκο της, η προσέγγιση που θα μελετά παράλληλα τη διατροφική διάσταση θα επιτρέψει συνολικά τη βελτίωση της ασφάλειας στις μεταφορές. Η Ανακοίνωση αυτή εξετάζει σε ένα πρώτο στάδιο την αμιγώς θαλάσσια διάσταση αυτής της αλυσίδας.

2.2. Το σύστημα διαχειριστικής υποστήριξης των θαλάσσιων μεταφορών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο περιλαμβάνει τη θαλάσσια μεταφορά εμπορευμάτων, τους λιμένες και τις υπηρεσίες διαχείρισης των λιμένων, συμμετέχει στα δύο και πλέον τρίτα των συνολικών συναλλαγών ανάμεσα στην Κοινότητα και στον υπόλοιπο κόσμο. Επομένως, επιβάλλεται η βελτίωση της ασφάλειας της θαλάσσιας μεταφοράς εμπορευμάτων καθώς και η διαφύλαξη της ανταγωνιστικότητάς της με ταυτόχρονη διευκόλυνση των συναλλαγών.

2.3. Η Ανακοίνωση θίγει ορισμένους τομείς όπου η δράση βρίσκεται σε εξέλιξη, όπως η ασφάλεια στους κοινοτικούς λιμένες, η βελτίωση της ασφάλειας ολόκληρης της αλυσίδας διαχειριστικής υποστήριξης, ο έλεγχος και η διαχείριση της ασφάλειας στη θάλασσα, οι προϋποθέσεις ασφάλισης των συναφών με τις θαλάσσιες μεταφορές κινδύνων και η διεθνής αμοιβαία αναγνώριση. Πιο συγκεκριμένα, η Επιτροπή υπογραμμίζει τα εξής:

- Προτεραιότητα έχει η μεταφορά επιβατών, όπου οι συνέπειες ενδεχόμενης τρομοκρατικής ενέργειας θα είναι πολύ πιο σοβαρές από την άποψη των απειλούμενων ανθρώπινων ζωών.
- Η εμπέδωση των εργασιών του ΔΝΟ για την ασφάλεια στη θάλασσα περιορίζεται στα πλοία και στις λιμενικές εγκαταστάσεις, και ειδικότερα στη διασύνδεση πλοίου/λιμένα.
- Η ασφάλεια στη θάλασσα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ασφάλεια των άλλων μέσων μεταφοράς που την τροφοδοτούν. Είναι επομένως πολύ σημαντική η εξακρίβωση της ταυτότητας των μεταφερόμενων εμπορευμάτων και των ατόμων που εμπλέκονται στη μεταφορά τους (προμηθευτές και μεταφορείς), καθώς και ο καθορισμός των αντίστοιχων ευθυνών.
- Χωρίς να αμφισβητούνται τα διαφορετικά διοικητικά και οικονομικά συστήματα στα ναυτιλιακά και λιμενικά θέματα, χρειάζονται σαφείς και κατανοητές διαδικασίες τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο, όσον αφορά την ασφάλεια στη θάλασσα.
- Η Επιτροπή σκοπεύει να αναλύσει μέσα στο 2003 τις πιθανές επιπτώσεις της ενίσχυσης της ασφάλειας στη θάλασσα από ασφαλιστικής απόψεως, προκειμένου να παράσχει κίνητρα για καλύτερη κάλυψη του κινδύνου όσον αφορά στους εμπλεκόμενους φορείς εκμετάλλευσης και στους πελάτες.

2.4. Η Επιτροπή θα ενθαρρύνει τη θέσπιση εταιρικής σχέσης η οποία θα βασίζεται στην αμοιβαία αναγνώριση των μέτρων ασφαλείας και ελέγχου μεταξύ όλων των διεθνών εταιρών της, μεταξύ των οποίων και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, προκειμένου να συμβάλει στην αρμονική και ασφαλή ροή του παγκόσμιου θαλάσσιου εμπορίου. Η συμφωνία αυτή αναμένεται να αντικαταστήσει τις διμερείς συμφωνίες που έχουν ήδη συνάψει ορισμένα κράτη μέλη με τις αμερικανικές τελωνειακές αρχές και θα βασίζεται στις αρχές της αμοιβαιότητας και της εξάλειψης των διακρίσεων που ισχύουν για όλες τις συναλλαγές ανάμεσα στην Κοινότητα και στις Ηνωμένες Πολιτείες.

2.5. Σε νομοθετικό επίπεδο, η Επιτροπή θα αναλάβει, εάν παραστεί ανάγκη, πρωτοβουλία για την ενίσχυση της ασφάλειας όσον αφορά στην εξακρίβωση της ταυτότητας των ναυτικών και επιφυλάσσεται να υποβάλει, κατά τη διάρκεια του 2003, πρόταση Οδηγίας η οποία θα καθορίζει τα προς εφαρμογή εντός των λιμένων της Κοινότητας συμπληρωματικά μέτρα ασφαλείας. Ακόμη, θα καταρτίσει σχέδια έκτακτης ανάγκης και θα αναλάβει δράσεις που θα διασφαλίζουν την αποτελεσματική ανταπόκριση σε περίπτωση ανάγκης.

(1) ΕΕ C 61 της 14.3.2003, σ. 174.

3. Πρόταση Κανονισμού για τη βελτίωση της ασφάλειας στα πλοία και στις λιμενικές εγκαταστάσεις

3.1. Ο κύριος σκοπός του εν λόγω Κανονισμού είναι η θέσπιση και η εφαρμογή κοινοτικών μέτρων για τη βελτίωση της ασφάλειας στα πλοία που χρησιμοποιούνται στο διεθνές εμπόριο και στις εθνικές θαλάσσιες μεταφορές, και στις λιμενικές εγκαταστάσεις που τα εξυπηρετούν ενόψει απειλών για τη διάπραξη σκόπιμων παράνομων ενεργειών. Ο Κανονισμός στοχεύει επίσης στην παροχή ενιαίας βάσης για την εναρμονισμένη ερμηνεία και εφαρμογή, καθώς και για τον κοινοτικό έλεγχο, των ειδικών μέτρων για την ενίσχυση της ασφάλειας στη θάλασσα τα οποία υιοθέτησε ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός (ΔΝΟ). Για την επίτευξη του στόχου αυτού, ο Κανονισμός:

- a. υπερβαίνει τα μέτρα που υιοθέτησε ο ΔΝΟ διότι καθιστά δεσμευτικές ορισμένες διατάξεις του μέρους Β του κώδικα ISPS που αποτελούσαν απλώς συστάσεις, π.χ. επεκτείνει τα μέτρα στα επιβατηγά πλοία που εκτελούν εθνικά δρομολόγια· επεκτείνει σε άλλα πλοία που πλέουν σε εθνικά ύδατα τις απαιτήσεις σχετικά με την ανάληψη αξιολογήσεων ως προς την ασφάλεια,
- β. καλεί τα κράτη μέλη να συνάψουν συμφωνίες για τις ρυθμίσεις σε θέματα ασφαλείας όσον αφορά στην τακτική ενδοκοινοτική θαλάσσια κυκλοφορία η οποία διεξάγεται βάσει προκαθορισμένων δρομολογίων και κάνει χρήση συγκεκριμένων συναφών λιμενικών εγκαταστάσεων,
- γ. προσδιορίζει τις προς θέσπιση διατάξεις από τα κράτη μέλη, όσον αφορά στους λιμένες που εξυπηρετούν εκτάκτως τις διεθνείς θαλάσσιες μεταφορές,
- δ. καθορίζει τους ελέγχους ασφαλείας που πρέπει να διενεργούνται πριν από την είσοδο των πλοίων ανεξαρτήτως προελεύσεως στους λιμένες της Κοινότητας, καθώς και τους ελέγχους ασφαλείας εντός του λιμένα,
- ε. ζητεί να υπάρχει μία μόνο εθνική αρχή αρμόδια για την ασφάλεια των πλοίων και των λιμενικών εγκαταστάσεων, και να καθοριστεί το χρονοδιάγραμμα για την πρόωρη εφαρμογή ορισμένων διατάξεων του Κανονισμού,
- στ. προβλέπει μια διαδικασία επιθεωρήσεων για την επαλήθευση των όρων ελέγχου της εφαρμογής των εθνικών σχεδίων που εγκρίθηκαν στο πλαίσιο του εν λόγω Κανονισμού,
- ζ. αναθέτει στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για την ασφάλεια της θάλασσας, επικουρικό ρόλο έναντι της Επιτροπής στο πλαίσιο της εκτέλεσης των καθηκόντων της.

3.2. Προκειμένου να επιτευχθεί ο γενικός στόχος της ασφαλείας των θαλάσσιων μεταφορών, η Επιτροπή προτείνει να επεκταθούν όλες οι διατάξεις του κεφαλαίου XI-2 της Σύμβασης SOLAS και του μέρους Α του κώδικα ISPS στα επιβατηγά πλοία που πραγματοποιούν δρομολόγια εσωτερικού. Ακόμη, προβλέπει τη

δυνατότητα εξαιρέσεως από τους ελέγχους ασφαλείας που διενεργούνται υποχρεωτικά πριν από την είσοδο σε λιμένα των πλοίων που εκτελούν τακτικά δρομολόγια στο εσωτερικό ενός κράτους μέλους, ή μεταξύ δύο ή περισσότερων κρατών μελών.

3.3. Θα απαιτηθεί από κάθε κράτος μέλος να υιοθετήσει ένα εθνικό σχέδιο υλοποίησης του εν λόγω Κανονισμού, αρχίζοντας από τη σύσταση ενιαίας εθνικής αρχής μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2004 το αργότερο και ολοκληρώνοντας την έκδοση διεθνών πιστοποιητικών ασφαλείας για τα πλοία μέχρι την 1η Ιουνίου 2004 το αργότερο.

3.4. Ο Κανονισμός παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να συνάψουν μεταξύ τους διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες που θα προβλέπουν εναλλακτικές διατάξεις για την ασφάλεια και, ειδικότερα, διατάξεις για την προώθηση των τακτικών ενδοκοινοτικών θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων που πραγματοποιούνται βάσει προκαθορισμένων δρομολογίων και χρησιμοποιούν λιμενικές εγκαταστάσεις εντός της επικράτειάς τους.

3.5. Έξι μήνες μετά την ημερομηνία θέσης σε εφαρμογή του εν λόγω Κανονισμού, η Επιτροπή, σε συνεργασία με τις εθνικές αρχές και επικουρούμενη από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για την ασφάλεια της θάλασσας, θα αρχίσει να διενεργεί σειρά επιθεωρήσεων με σκοπό την επαλήθευση των όρων ελέγχου της εφαρμογής των εγκεκριμένων στο πλαίσιο του κανονισμού εθνικών σχεδίων. Τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη θα ειδοποιούνται εγκαίρως για τη διενέργεια επιθεωρήσεων σε αυτά. Ωστόσο, επιθεωρήσεις θα μπορούν να διενεργούνται χωρίς προειδοποίηση σε υπηρεσίες αρμόδιες για τους ελέγχους των λιμενικών εγκαταστάσεων, των εταιρειών και των πλοίων.

4. Γενικές Παρατηρήσεις

4.1. Παρατηρήσεις για την Ανακοίνωση

4.1.1. Οι θαλάσσιες μεταφορές αποτελούν εκ φύσεως αντικείμενο επιθέσεων. Ο τομέας χαρακτηρίζεται από εξαιρετικά ετερογενείς διεθνείς εργατικό δυναμικό, που μεταφέρει ευρύ φάσμα αγαθών των οποίων η προέλευση, η περιγραφή και οι ιδιοκτήτες συχνά παραμένουν ασαφείς. Όπως λέγεται άλλωστε «τα ίδια χαρακτηριστικά που επιτρέπουν στις θαλάσσιες μεταφορές να συμβάλουν στην οικονομική ευημερία τις καθιστούν εξαιρετικά ευάλωτες στις τρομοκρατικές επιθέσεις (1)».

4.1.2. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει (2) ότι η ασφάλεια είναι ένα ζήτημα με το οποίο πρέπει κατ' εξοχήν να ασχοληθούν όλοι οι κρίκοι της αλυσίδας των μεταφορών, προκειμένου να επιτευχθούν απτά αποτελέσματα. Βραχυπρόθεσμα, θα πρέπει να αναπτυχθεί μια νοοτροπία ασφαλείας σε όλα τα μέρη που συμμετέχουν στην αλυσίδα των μεταφορών. Τα μέτρα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας θα πρέπει να συνδυάζονται με μέτρα για την καταπολέμηση των συνήθων προβλημάτων ασφαλείας (οργανωμένο έγκλημα, πειρατεία, απάτη, λαθρεμπόριο και λαθρομετανάστευση). Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να ασχοληθεί επειγόντως

(1) ΟΟΣΑ: Ασφάλεια στις Θαλάσσιες Μεταφορές — Παράγοντες Κινδύνου και Οικονομικός Αντίκτυπος (Ιούλιος 2003).

(2) ΕΕ C 61 της 14.3.2003, σ. 174.

με τα παραδοσιακά προβλήματα ασφάλειας και ειδικότερα την πειρατεία και την ένοπλη ληστεία κατά τη χάραξη της πολιτικής της στο μέλλον, σε περίπτωση που δεν είναι εφικτό να καλύψει τα θέματα αυτά στον παρόντα Κανονισμό. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι το Συμβούλιο ζήτησε από την Επιτροπή να εκπονήσει μελέτη σκοπιμότητας για τους ελέγχους στα θαλάσσια σύνορα προκειμένου να βελτιωθούν οι έλεγχοι και η επιτήρηση των θαλασσιών συνόρων. Επίσης, σημειώνει ότι η ασφάλεια των θαλασσιών μεταφορών θα αποτελέσει έναν από τους πέντε ζωτικούς τομείς στους οποίους θα επικεντρωθεί η ομάδα δράσης για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας που συστάθηκε πρόσφατα από την ομάδα των 8 (G8).

4.1.2.1. Με τη διεύρυνση της ΕΕ η Μεσόγειος Θάλασσα αποκτά σημαντικό ρόλο. Το γεγονός ότι βρίσκεται πλησίον σε περιοχές από τις οποίες μπορούν να προκύψουν προβλήματα ασφάλειας τονίζει την ανάγκη να δοθεί Μεσογειακή διάσταση στην πολιτική ασφάλειας των θαλασσιών μεταφορών. Στη Συμφωνία για τις Θαλάσσιες Αρτηρίες μεταξύ πέντε μεσογειακών κρατών μελών της ΕΕ (5-6.7.2003) τονίζονται ότι είναι σημαντικό να αναπτυχθούν υπηρεσίες ακτοπλοϊκών μεταφορών στη Μεσόγειο παράλληλα με τις υπηρεσίες ασφάλειας.

4.1.2.2. Με βάση τις ως άνω εκτιμήσεις η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την ανάπτυξη Ευρωμεσογειακού δικτύου μεταφορών⁽¹⁾ και για την ενσωμάτωση της ασφάλειας της ναυσιπλοΐας στους στόχους της κοινής πολιτικής μεταφορών. Συμφωνεί ότι είναι ζωτικό για τους Μεσογειακούς εταίρους να ενισχύσουν την διεθνή ασφάλεια με την ενσωμάτωση ανάλογων κανόνων στα εθνικά τους δίκαια και με την εισαγωγή αποτελεσματικών μέσων επιβολής του νόμου. Η ίδρυση ενός Ευρωμεσογειακού Ιδρύματος για την ασφάλεια θεωρείται ως πρώτο βήμα για την επίτευξη του εν λόγω στόχου.

4.1.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το εμπόριο αποτελεί καίριο παράγοντα για την παγκόσμια ευημερία και υπογραμμίζει ότι εάν τούτο πληγεί, θα υπάρξουν σοβαρές συνέπειες για τις εθνικές οικονομίες και τις τιμές καταναλωτή. Κατά συνέπεια, χρειάζεται να δοθεί προσοχή στις μεσοπρόθεσμες συνέπειες της τρομοκρατίας. Τα μέτρα για την μείωση του κινδύνου και των οικονομικών συνεπειών περαιτέρω επιδόσεων θα πρέπει να είναι αποτελεσματικά από άποψη ασφάλειας αλλά και να μην βλάπτουν την ανάπτυξη. Στην πρόσφατη μελέτη του ΟΟΣΑ⁽²⁾ αναφέρεται ότι το κόστος εφαρμογής των μέτρων ασφαλείας θα είναι υψηλό, αλλά το χρηματικό κόστος της μη εξαντλήσεως κάθε δυνατότητας για τη μείωση των κινδύνων ή των επιπτώσεων των τρομοκρατικών επιδόσεων μπορεί να είναι σημαντικά υψηλότερο. Πιστεύεται ότι η εφαρμογή των μέτρων (όπως προτείνεται στο σημείο 4.1.1) και τα αναμενόμενα θετικά αποτελέσματα της αυξημένης επαγρύπνησης και ελέγχων στις λιμενικές περιοχές για τη μείωση ή την εξάλειψη των παραδοσιακών εγκληματικών δραστηριοτήτων και των προβλημάτων ασφαλείας, μακροχρόνια θα αντισταθμίσει κατά πολύ το κόστος της εφαρμογής των μέτρων ασφαλείας. Πράγματι, στην μελέτη του ΟΟΣΑ αναφέρονται οι πιθανές οικονομίες όπως η μείωση των καθυστερήσεων, οι ταχύτεροι χρόνοι επεξεργασίας, ο καλύτερος έλεγχος των περιουσιακών στοιχείων, οι μικρότερες απώλειες λόγω κλοπής ή απάτης.

4.1.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την αποφασιστικότητα της Επιτροπής να αντιταχθεί στην λήψη μονομερών μέτρων, τα οποία ενδέχεται όχι μόνο να έχουν αρνητικές συνέπειες για το διεθνές εμπόριο, αλλά και να είναι ανεπαρκή ή και αντίθετα ως προς τους στόχους της ασφάλειας, οι οποίοι απαιτούν την εξεύρεση καθολικών λύσεων. Σχετικά, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι η Επιτροπή έλαβε από το Συμβούλιο εντολή διαπραγμάτευσης στα θέματα που υπάγονται στην κοινοτική δικαιοδοσία προκειμένου να καταλήξει σε συμφωνία μεταξύ των κοινοτικών και αμερικανικών τελωνειακών αρχών για την ανάπτυξη ενός συστήματος ελέγχου των εξαγωγών, το οποίο να διασφαλίζει την ανάγκη προστασίας του διεθνούς εμπορίου που πραγματοποιείται με τη χρήση εμπορευματοκιβωτίων. Επίσης, επιδοκιμάζει την απόφαση να προσκληθούν οι αρμόδιοι φορείς στις προπαρασκευαστικές συνεδριάσεις της κοινής ομάδας εργασίας ΕΕ/ΗΠΑ για την ασφάλεια των μεταφορών.

4.1.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόθεση της Επιτροπής να καλύψει το κενό στα θέματα ασφάλειας με την υποβολή, κατά τη διάρκεια του 2003, πρότασης Οδηγίας η οποία θα καθορίζει τα προς εφαρμογή εντός των λιμένων της Κοινότητας συμπληρωματικά μέτρα ασφαλείας, καθώς και για την πρόθεσή της καταρτίσει σχέδια έκτακτης ανάγκης.

4.2. Παρατηρήσεις για τον Κανονισμό

4.2.1. Στη διερευνητική γνωμοδότησή της, η ΕΟΚΕ κάλεσε την ΕΕ να ξεκινήσει διάλογο με τις ΗΠΑ και άλλες χώρες για την εδραίωση ενός καθολικού συστήματος προς το συμφέρον όλων. Η ανάληψη ενός τέτοιου πρωταγωνιστικού ρόλου σε θέματα ασφαλείας, θα έδινε στην ΕΕ την ευκαιρία να αυξήσει το κύρος της διεθνώς. Κατά συνέπεια, είναι ευτυχές ότι ένα χρόνο αργότερα, η ΕΕ πράγματι ακολούθησε την ανωτέρω σύσταση.

4.2.2. Η ΕΟΚΕ σημειώνει με ικανοποίηση την συντονισμένη θέση της ΕΕ στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στα διεθνή φόρα και στο επίπεδο της ΕΕ, προκειμένου να αποφευχθούν ενδεχόμενες ασυνέπειες ανάμεσα στους διεθνείς και τους κοινοτικούς κανόνες. Επίσης, εκφράζει την ικανοποίησή της για την σφαιρική ανάλυση της Επιτροπής και την προτεινόμενη δράση για έγκαιρη και εναρμονισμένη εφαρμογή των διεθνών μέτρων του ΔΝΟ.

4.2.3. Οι επιπτώσεις των αυστηρότερων μέτρων ασφαλείας επί του κόστους των διεθνών συναλλαγών είναι δυσανάλογες. Η ναυτιλία πρέπει να συνεχίσει να εξυπηρετεί αποτελεσματικά και αποδοτικά τη ροή του διεθνούς εμπορίου και, για να εξασφαλιστεί αυτό, τα πλοία και τα πληρώματά τους, οι λιμενικές εγκαταστάσεις και το προσωπικό τους πρέπει να είναι επαρκώς προετοιμασμένα να αντιμετωπίσουν το ενδεχόμενο τρομοκρατικών επιδόσεων ή άλλες μορφές εγκληματικών προθέσεων. Αν οι διαδικασίες ασφαλείας γίνουν υπερβολικά αυστηρές, η αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων μεταφοράς εμπορευμάτων πιθανόν να μειωθεί αισθητά, πράγμα που θα έδινε στους τρομοκράτες την επιτυχία που επιζητούν. Συνεπώς, είναι ενθαρρυντικό το ότι η Επιτροπή εκπονεί επί του παρόντος μελέτη για την εκτίμηση των συνεπειών της ενίσχυσης της ασφάλειας στη θάλασσα.

(1) COM(2003) 376 τελικό.

(2) ΟΟΣΑ: Ασφάλεια στις Θαλάσσιες Μεταφορές — Παράγοντες Κινδύνου και Οικονομικός Αντίκτυπος (Ιούλιος 2003).

4.2.4. Το πεδίο εφαρμογής και η αυστηρότητα των μέτρων θα πρέπει να αποφασιστούν λαμβάνοντας υπόψη τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις στις επιδόσεις των ανθρώπων (κόπωση, άγχος). Ο ευρωπαϊκός τρόπος σκέψης και νοοτροπία αντιμετωπίζει με μεγάλο σεβασμό τα ανθρώπινα δικαιώματα και οποιαδήποτε αντίδραση σε τρομοκρατική απειλή δεν θα πρέπει να αγνοήσει αυτές τις επί μακρόν τηρούμενες αρχές. Η έκταση των ελέγχων ασφαλείας του προσωπικού θα πρέπει να είναι ανάλογη με τη δυνητική του εμπλοκή σε τρομοκρατικές δραστηριότητες και δεν θα πρέπει να οδηγεί σε αδικαιολόγητο αποκλεισμό από την απασχόληση. Επιπλέον, υφίσταται αυξανόμενος κίνδυνος άμεσης ή έμμεσης επιβολής αρμοδιοτήτων αστυνόμευσης σε πληρώματα πλοίων και σε λιμενικές αρχές, οι οποίες υπό φυσιολογικές συνθήκες αποτελούν καθήκον των κρατικών αρχών. Αν δεν εδραιωθεί μια γενικότερη νοοτροπία ως προς την ασφάλεια, θα είναι εκτός πραγματικότητας να ζητείται από τα πληρώματα να προστατεύουν τα πλοία τους από εξειδικευμένες τρομοκρατικές απειλές. Τέλος, οι συνθήκες ασφαλείας και εργασίας των πληρωμάτων δεν θα πρέπει να τίθενται σε κίνδυνο κατά την εκτέλεση πρόσθετων καθηκόντων ασφαλείας.

4.2.5. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι η εφαρμογή των μέτρων ασφαλείας θα πρέπει να είναι τέτοιας φύσεως που να αποτρέπει την εκτροπή των συναλλαγών προς όφελος ορισμένων λιμένων και εις βάρος άλλων, με την «επιβολή δυσανάλογων γραφειοκρατικών ή οικονομικών επιβαρύνσεων και τη μετάθεση στον ναυτιλιακό τομέα του κόστους που κανονικά βαρύνει τις κρατικές αρχές»⁽¹⁾. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τις βάσιμες ανησυχίες της ότι, μακροπρόθεσμα, οι κρατικές αρχές δεν προτίθενται να αναλάβουν τις ευθύνες που εμπίπτουν στους οργανισμούς και τους λιμένες. Εξάλλου, υφίστανται αιτιολογημένες ανησυχίες ότι τα μέληματα ασφαλείας θα επισκιάσουν τα μέληματα ασφαλών ναυσιπλοίας και τις ανάγκες διευκόλυνσης του εμπορίου.

4.2.5.1. Το κόστος της συμμόρφωσης με τα μέτρα του ΔΝΟ και τα μέτρα που προτείνει η Επιτροπή θα είναι σημαντικό για τους περισσότερους λιμένες και τεράστιο για τους μεγάλους λιμένες⁽²⁾. Αναπόφευκτα, η ενίσχυση της ασφαλείας θα περιλαμβάνει πολυδάπανες ρυθμίσεις σε ό,τι αφορά τα υλικοτεχνικά μέσα (υποδομές και εξοπλισμός) και άλλες υπηρεσίες (ανθρώπινο δυναμικό και κατάρτιση). Ένα μέρος του προσδοκώμενου κόστους μπορεί να υπολογιστεί με σχετική ακρίβεια, ενώ ένα άλλο μέρος και κυρίως αυτό που συνδέεται με την ασφάλεια των εγκαταστάσεων της ξηράς με μικρότερη ακρίβεια. Εκτιμάται ότι το κόστος ασφαλείας θα αυξήσει το συνολικό λειτουργικό κόστος των ναυτιλιακών εταιρειών κατά 10 %⁽³⁾. Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη του ΟΟΣΑ⁽⁴⁾η αρχική επιβάρυνση των ναυτιλιακών

επιχειρήσεων εκτιμάται σε τουλάχιστον 1 279 εκατ. δολάρια ΗΠΑ (1 460 εκατ. ευρώ) και κατόπιν σε 730 εκατ. δολάρια ΗΠΑ (833 εκατ. ευρώ) ετησίως. Είναι εξαιρετικά δύσκολο να εκτιμηθεί το κόστος της ασφαλείας στους λιμένες διότι είναι ακόμη αβέβαιη η επίπτωση των μέτρων του ΔΝΟ για την πρόσληψη νέου προσωπικού ασφαλείας, καθώς και οι ισχύουσες τιμές». Για λόγους συγκρίσεως, το κόστος της ασφαλείας των θαλάσσιων μεταφορών αναμένεται να είναι υψηλότερο στην ΕΕ από ό,τι στις ΗΠΑ για γεωγραφικούς λόγους που οφείλονται στον μεγαλύτερο αριθμό λιμένων στην ΕΕ. Επιπλέον, η μη ομοσπονδιακή διάρθρωση της ΕΕ και ο κατακερματισμός των αρμόδιων αρχών θα επιδεινώσει τα προβλήματα της εφαρμογής των μέτρων ασφαλείας στην ΕΕ.

4.2.5.2. Αν και τμήμα του αυξημένου κόστους για την ασφάλεια θα μετακυλισθεί στους καταναλωτές, οι κυβερνήσεις αναμένεται επίσης να καλύψουν τμήμα του κόστους για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, δεδομένου ότι η τρομοκρατία αποτελεί αντίδραση στις πολιτικές των κυβερνήσεων⁽⁵⁾. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ έχει ήδη χορηγήσει επιδοτήσεις σε ιδιωτικές επιχειρήσεις και λιμένες ύψους 105 εκατ. δολαρίων (120 εκατ. ευρώ), ενώ το περασμένο έτος είχε χορηγήσει επιδοτήσεις ύψους 93 εκατ. δολαρίων (106 εκατ. ευρώ). Αν οι κυβερνήσεις της ΕΕ δεν προβούν σε ανάλογες ενέργειες, οι ευρωπαϊκοί λιμένες και εταιρείες θα περιέλθουν σε μειονεκτική θέση και, το σπουδαιότερο, οι λιμένες μπορεί να μην ανταποκρίνονται στα κριτήρια ασφαλείας και να θεωρούνται ακατάλληλοι, με σημαντικότερες επιπτώσεις σε ό,τι αφορά την ανταγωνιστικότητά τους. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αναγνωρίσει τις αιτίες του προβλήματος και τους πραγματικούς στόχους της τρομοκρατίας και να θεσπίσει ανάλογο πρόγραμμα της ΕΕ για τη χρηματοδότηση της εφαρμογής των μέτρων που επιβάλλονται για τα πλοία, τα πληρώματα και τους λιμένες.

4.2.5.3. Την επαύριον της 11ης Σεπτεμβρίου, οι ασφαλιστικές επιπτώσεις στις θαλάσσιες μεταφορές ήταν τρομερές. Η ασφάλιση κατά της τρομοκρατίας έγινε είτε απρόσιτη είτε ανέφικτη. Για παράδειγμα, μετά την επίθεση στο πετρελαιοφόρο «Limburg» (Οκτώβριος 2002) οι ασφαλιστές τριπλασίασαν τα ασφαλιστρα για πλοία που προσόρμιζαν σε λιμένες της Υεμένης, φτάνοντας μέχρι τα 300 000 δολάρια ΗΠΑ (342 390 ευρώ) ανά πλοίο και τα 250 δολάρια ΗΠΑ (285 ευρώ) ανά εμπορευματοκιβώτιο. Πρέπει να ληφθεί υπόψη και η ασφαλιστική κάλυψη για τις αναπόφευκτες καθυστερήσεις που προκύπτουν από τα αυστηρά μέτρα ασφαλείας καθώς και από τον εξαιρετικά πολύπλοκο εξοπλισμό σάρωσης υψηλής τεχνολογίας. Σύμφωνα με εκτιμήσεις⁽⁶⁾ η ασφάλιση των σκαφών και των μηχανημάτων για τα πλοία (δεξαμενόπλοια/πλοία μεταφοράς χύδην φορτίου) αναμένεται να αυξηθεί κατά 9 % και τα ασφαλιστρα P&I (Προστασία και Αποζημίωση) κατά 10 %.

(1) ΟΟΣΑ: Οι επιπτώσεις της τρομοκρατίας στην οικονομία, 17.7.2002, Έγγραφο εργασίας του Τμήματος Οικονομικών Υποθέσεων αριθ. 334: ΟΟΣΑ Συμβούλιο Υπουργών για την Ασφάλεια των μεταφορών και την τρομοκρατία, 2.5.2002.

(2) Η εισαγωγή ηλεκτρονικών μηχανημάτων ελέγχου των εμπορευματοκιβωτίων στον λιμένα του Ρότερνταμ κοστίζει 15 εκατ. ευρώ.

(3) Έκθεση Drewry, Shipping Consultants, 2003.

(4) ΟΟΣΑ: Ασφάλεια στις Θαλάσσιες Μεταφορές — Παράγοντες Κινδύνου και Οικονομικός Αντίκτυπος (Ιούλιος 2003).

(5) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ — ΕΕ C 61 της 14.3.2003, σ. 174.

(6) Drewry Annual Review of Ship Operating Costs, (Drewry, Ετήσια Επισκόπηση του Κόστους Λειτουργίας των Πλοίων), 18.6.2003.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Παρατηρήσεις για τον Κανονισμό

5.1.1. Τα Συστήματα Αυτόματης Αναγνώρισης (AIS) με τα οποία πρέπει να εξοπλισθούν τα πλοία παρουσιάζουν όφελος για την ασφάλεια, μόνον εάν τα σήματα μπορούν να ληφθούν στην ακτή, να αναλυθούν και να οδηγήσουν στην ανάληψη κατάλληλης δράσης. Τα κράτη μέλη θα κληθούν να συμμορφωθούν έως την 1η Ιουλίου 2004 με το άρθρο 9 της οδηγίας 2002/59/ΕΚ της 27ης Ιουνίου 2002, για τη δημιουργία κοινοτικού συστήματος παρακολούθησης της κυκλοφορίας των πλοίων και ενημέρωσης. Επιπροσθέτως, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόθεση της Επιτροπής να στηρίξει την τεχνολογική έρευνα και την προώθηση των εφαρμογών πλοήγησης μέσω δορυφόρου (Galileo και GPS) οι οποίες θα συμβάλουν στη βελτίωση της ασφάλειας, της ναυσιπλοΐας και της διαχείρισης στον τομέα αυτό. Η ΕΟΚΕ, στη διερευνητική γνωμοδότησή της, είχε ήδη προτείνει την έγκαιρη εφαρμογή του συστήματος Galileo, ως μέσου που θα συνέβαλε στην αύξηση της ασφάλειας.

5.1.2. Άρθρο 3 (Κοινά μέτρα και πεδίο εφαρμογής)

5.1.2.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι το ριζοσπαστικό μέτρο της πλήρους συμμόρφωσης με τις προαιρετικές διατάξεις του μέρους Β του κώδικα ISPS δεν θα αποδειχθεί χρήσιμο και υποστηρίζει σε γενικές γραμμές την πρόταση να καταστούν δεσμευτικές μόνον ορισμένες από τις διατάξεις του. Η επέκταση του πεδίου εφαρμογής των μέτρων του ΔΝΟ στην εθνική ναυσιπλοΐα χρειάζεται διασαφήνιση. Δεν υπάρχει αναφορά στο μέγεθος των πλοίων που εμπίπτουν στην κατηγορία Α ή σε άλλες κατηγορίες επιβατηγών πλοίων υπό την έννοια του εδαφίου 2 της παραγράφου 2 (προφανώς, μπορεί να αφορά κάθε πλοίο που εκτελεί οποιαδήποτε μεταφορά, ακόμη και πορθημία μεταφορών μικρών αποστάσεων).

5.1.2.2. Για τον αποτελεσματικό έλεγχο της πρόσβασης, απαιτείται δελτίο ταυτότητας με φωτογραφία για κάθε άτομο που επιβιβάζεται σε πλοίο σε έναν λιμένα. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ενσωμάτωση της παραγράφου 4.18 του μέρους Β του κώδικα ISPS στον κατάλογο των υποχρεωτικών διατάξεων. Ωστόσο, για να μην τεθεί σε κίνδυνο η ασφάλεια των πλοίων η υποχρέωση έκδοσης κατάλληλων εγγράφων αναγνώρισης θα πρέπει να επεκταθεί όχι μόνο στους κρατικούς υπαλλήλους αλλά και σε άλλα άτομα που σχετίζονται με την λειτουργία των πλοίων στους λιμένες.

5.1.2.3. Η ΕΟΚΕ σημειώνει με ικανοποίηση ότι η πρόταση δεν θίγει τις διατάξεις της Σύμβασης ILO (ΔΟΕ) 108 του 1958. Συνεπώς, οι ναυτικοί θα συνεχίζουν να απαλλάσσονται από τις συνήθεις απαιτήσεις θεώρησης όταν είναι με άδεια εξόδου στην ξηρά ή κατά τη μετάβαση από και προς το πλοίο τους (τράνζιτ). Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την επιτυχή έκβαση των εργασιών της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (3-19.6.2003) για την ενίσχυση της ασφάλειας όσον αφορά στην εξακρίβωση της ταυτότητας των ναυτικών και καλεί την Επιτροπή

να αναλάβει την αρμόζουσα δράση για την έγκαιρη εφαρμογή από τα κράτη μέλη της νέας Σύμβασης για τις Ταυτότητες των Ναυτικών, καθώς και για την απαλλαγή των ναυτικών από αδικαιολόγητες απαιτήσεις θεωρήσεων ή ρυθμίσεων που θα τους επιβάρυναν με τέλη θεωρήσεων. Επιπλέον, πρέπει να εξεταστεί η συμβατότητα της νέας Σύμβασης με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Συμφωνία του Σένγκεν.

5.1.3. Άρθρο 5 (Ενδοκοινοτική και εθνική θαλάσσια κυκλοφορία)

5.1.3.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με την πρόταση της Επιτροπής να μπορούν τα κράτη μέλη να συνάπτουν μεταξύ τους, το καθένα για λογαριασμό του, τις διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες που προβλέπονται στις διατάξεις του ΔΝΟ και που είναι αναγκαίες ιδίως για την απρόσκοπτη λειτουργία των ενδοκοινοτικών θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί να κοινοποιούν τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη τα σχέδια συμφωνιών στην Επιτροπή και καλεί την Επιτροπή να αναθεωρήσει την προτεινόμενη διαδικασία ώστε να χορηγούνται οι εγκρίσεις για την υλοποίηση των συμφωνιών χωρίς αδικαιολόγητες καθυστερήσεις.

5.1.4. Άρθρο 7 (Έλεγχοι ασφαλείας πριν από την είσοδο πλοίων σε λιμένες της Κοινότητας)

5.1.4.1. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενθαρρυνθούν να προωθήσουν την έννοια της ενιαίας θυρίδας εισόδου, ώστε να καθίσταται δυνατόν για τον πλοίαρχο ή τον πράκτορα να παρέχουν τις απαιτούμενες πληροφορίες σύμφωνα με την εν λόγω έννοια.

5.1.5. Άρθρο 10 (Εφαρμογή και έλεγχος συμμόρφωσης)

5.1.5.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η προθεσμία της 1ης Ιουλίου 2004 για τη θέση σε ισχύ της σύμβασης ΔΝΟ, είναι πολύ σύντομη και θα δημιουργήσει δυσκολίες ιδίως όσον αφορά τις απαιτήσεις για τις λιμενικές εγκαταστάσεις. Δεδομένου του μεγάλου αριθμού λιμένων και του ακόμη μεγαλύτερου αριθμού πλοίων που πρέπει να αξιολογηθούν και να πιστοποιηθούν μέχρι την ως άνω ημερομηνία και τις ανάγκες να εξασφαλισθούν πλήρεις προετοιμασίες, μπορεί να μην είναι συνετό να εφαρμοσθούν πρόωρα οι διατάξεις για την πρόσληψη αξιωματικών ασφαλείας στα πλοία, στις λιμενικές εγκαταστάσεις και στις εταιρείες (μέχρι την 1.3.2004), για την έγκριση των σχεδίων ασφαλείας των πλοίων και των λιμενικών εγκαταστάσεων (μέχρι την 1.5.2004) και για την έκδοση διεθνών πιστοποιητικών ασφαλείας για τα πλοία (μέχρι την 1.6.2004). Ωστόσο, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σαφώς τον έγκαιρο καθορισμό μιας ενιαίας εθνικής αρχής που να είναι αρμόδια για την ασφάλεια στα πλοία και στις λιμενικές εγκαταστάσεις μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2004.

6. Συμπεράσματα

6.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την εκτίμηση ότι η σφαιρική και καθολική δράση της Κοινότητας είναι αναγκαία για τη βελτίωση της ασφάλειας στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών. Υποστηρίζει την πρόθεση να καταρτισθούν σχέδια έκτακτης ανάγκης και να αναληφθούν δράσεις που θα διασφαλίζουν την αποτελεσματική ανταπόκριση σε περίπτωση ανάγκης.

6.2. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την αποφασιστικότητα της Επιτροπής να αντιταχθεί στην λήψη μονομερών μέτρων, τα οποία ενδέχεται να έχουν αρνητικές συνέπειες για το διεθνές εμπόριο, και να επιδιώξει την σύναψη συμφωνίας με τις αμερικανικές τελωνειακές αρχές, η οποία θα βασίζεται στις αρχές της αμοιβαιότητας και της εξάλειψης των διακρίσεων που θα ισχύουν για όλες τις συναλλαγές ανάμεσα στην Κοινότητα και στις Ηνωμένες Πολιτείες.

6.3. Παρέχεται κάθε στήριξη στην πρόθεση της Επιτροπής να υποβάλει, εν ευθέτω χρόνω, πρόταση Οδηγίας η οποία θα καθορίζει τα συμπληρωματικά μέτρα ασφαλείας προς εφαρμογή εντός των λιμένων της Κοινότητας. Ιδιαίτερα, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να δοθεί Μεσογειακή διάσταση στην ναυτιλιακή πολιτική ασφαλείας που αποκτά ζωτική σημασία με την διεύρυνση της ΕΕ.

6.4. Η ΕΟΚΕ συγχαίρει την Επιτροπή για την σφαιρική ανάλυσή της και για την προτεινόμενη δράση υπέρ της έγκαιρης και εναρμονισμένης εφαρμογής των διεθνών μέτρων του ΔΝΟ. Η ουσιαστική εφαρμογή των διατάξεων του ΔΝΟ θα αποτελέσει τεράστια πρόκληση, ιδίως για τους μικρούς λιμένες και απαιτεί εντατικές προετοιμασίες και έγκαιρη δράση εκ μέρους των ενδιαφερομένων μερών. Ωστόσο, δεδομένου του μεγάλου αριθμού λιμένων και πλοίων που πρέπει να αξιολογηθούν ως την 1η Ιουλίου 2004 ίσως δεν είναι συνετό να επισπευσθεί η ημερομηνία εφαρμογής των διατάξεων του ΔΝΟ στα πλαίσια της ΕΕ.

6.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι χρειάζεται να δοθεί προσοχή στις μεσοπρόθεσμες συνέπειες της τρομοκρατίας. Τα μέτρα για την μείωση του κινδύνου και των οικονομικών συνεπειών περαιτέρω επιθέσεων θα πρέπει να είναι αποτελεσματικά από άποψη ασφαλείας αλλά και να μην βλάπτουν την ανάπτυξη. Σύμφωνα με τα κριτήρια που αναπτύχθηκαν στην διερευνητική της γνωμοδότηση (2002) η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι η εφαρμογή των σχεδιαζόμενων μέτρων πρέπει να είναι σαφής, ομοιόμορφη, ανάλογη προς την απειλή και εφικτή στην πράξη.

6.5.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει ανησυχίες για τον οικονομικό αντίκτυπο των προβλεπόμενων μέτρων και την αύξηση του κόστους ασφαλείας σε περιόδους κρίσης. Ελπίζει ότι η επιθυμητή εφαρμογή των μέτρων ασφαλείας και αστυνόμευσης θα διευκολύνει την

εξισορρόπηση του κόστους έναντι των αναμενόμενων οφελών από την ασφάλεια και θα μειώσει τις άλλες παράνομες πρακτικές που εφαρμόζονται στους λιμένες.

6.5.2. Η ΕΟΚΕ προειδοποιεί για το υψηλό κόστος εφαρμογής των νέων μέτρων ασφαλείας του ΔΝΟ. Αν και μέρος του κόστους αυτού θα μεταφερθεί στους πελάτες, για λόγους δικαίας μεταχείρισης, οι κυβερνήσεις οφείλουν να αναλάβουν και αυτές μέρος του κόστους, δεδομένου ότι η τρομοκρατία αποτελεί αντίδραση στις πολιτικές των κυβερνήσεων. Συνεπώς, καλεί την Επιτροπή να υιοθετήσει χρηματοδοτικό μέσο της ΕΕ για την κάλυψη μέρους του κόστους. Προς το σκοπό αυτό η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να καταρτίσει μια σφαιρική οικονομική μελέτη σχετικά με τις οικονομικές επιπτώσεις των αυξημένων μέτρων ασφαλείας.

6.6. Η ΕΟΚΕ στηρίζει σε γενικές γραμμές την πρόταση να καταστούν δεσμευτικές ορισμένες από τις διατάξεις του μέρους Β του κώδικα ISPS του ΔΝΟ. Ωστόσο, η επέκταση του πεδίου εφαρμογής των μέτρων αυτών στην εθνική ναυσιπλοία χρειάζεται διασαφήνιση διότι ενδέχεται να αφορά κάθε πλοίο που εκτελεί οποιαδήποτε μεταφορά, ακόμη και πορθημεία μεταφορών μικρών αποστάσεων.

6.7. Το πεδίο εφαρμογής και η αυστηρότητα των μέτρων θα πρέπει να καθορίζονται λαμβάνοντας υπόψη κάθε αρνητική επίπτωση στις επιδόσεις των ατόμων (κόπωση, άγχος). Τα πληρώματα και οι λιμενεργάτες δεν πρέπει να διγούν αδικαιολόγητα από την εφαρμογή των μέτρων ασφαλείας και θα πρέπει να αποφεύγεται κάθε αδικαιολόγητος αποκλεισμός από την απασχόληση λόγω ελέγχων ασφαλείας του προσωπικού. Επιπλέον, δεν θα πρέπει να ανατίθενται στους ναυτικούς οι ευθύνες για την επιβολή καθηκόντων αστυνόμευσης που συνήθως αποτελούν αρμοδιότητα των κυβερνήσεων.

6.8. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αναλάβει κατάλληλη δράση για την έγκαιρη εφαρμογή των επιτυχών εργασιών της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας με θέμα την ενίσχυση της ασφαλείας όσον αφορά στην εξακρίβωση της ταυτότητας των ναυτικών (Σύμβαση ILO 185, αναθεώρηση της Σύμβασης ILO (ΔΟΕ) 108).

6.9. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι βραχυπρόθεσμα, θα πρέπει να αναπτυχθεί μια νοοτροπία ασφαλείας από όλα τα μέρη που συμμετέχουν στην αλυσίδα των μεταφορών. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, η ΕΕ θα πρέπει να αναλάβει ηγετικό ρόλο σε διεθνή κλίμακα σε ό,τι αφορά την εκπόνηση ευρύτερου πλαισίου για την ασφάλεια, το οποίο θα αντιμετωπίζει τα αίτια της τρομοκρατίας και δε θα αποσκοπεί αποκλειστικά στην πρόληψη ή την εξάλειψη των αποτελεσμάτων της.

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Διευρωμεσογειακά δίκτυα ενέργειας»

(2004/C 32/05)

Στις 27 Μαρτίου 2003, με επιστολή της κας Loyola de Palacio, η Επιτροπή ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να καταρτίσει γνωμοδότηση με το ανωτέρω θέμα.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Οκτωβρίου 2003 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Hernández Bataller.

Κατά την 403η σύνοδο ολομέλειάς της, της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 120 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Ιστορικό

1.1. Η Ευρωμεσογειακή Διάσκεψη της Βαρκελώνης του Νοεμβρίου 1995 αποτέλεσε ένα σημαντικό ορόσημο στις σχέσεις μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των συνδεδεμένων χωρών της Μεσογείου που δεν είναι μέλη της, καθώς καθόρισε τη δημιουργία ενός οικονομικού και κοινωνικού χώρου κοινής ευημερίας. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, σχεδιάστηκε, στο πλαίσιο της στρατηγικής που συμφωνήθηκε στη Βαρκελώνη, ένα σύστημα τόσο πολιτικών συνεδριάσεων όσο και πρωτοβουλιών συνάντησης της κοινωνίας των πολιτών και των οικονομικών φορέων⁽¹⁾ και τελικά δημιουργήθηκε ένα κοινοτικό πρόγραμμα — το MEDA — για το οποίο διατέθηκαν σημαντικοί πόροι.

1.2. Από τα πρώτα στάδια αυτής της διαδικασίας στάθηκε δυνατό να παρατηρηθεί η σημασία που μπορεί να έχει μια πιο εντατική συνεργασία στον τομέα της ενέργειας για το σύνολο των μεσογειακών χωρών και για την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση. Πράγματι, αφενός, η επαρκής διαθεσιμότητα ενέργειας στις διάφορες μορφές της και σε ανταγωνιστικές τιμές αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης. Κατά δεύτερον, διάφορες χώρες της Νότιας Μεσογείου διαθέτουν σημαντικά ενεργειακά αποθέματα, κυρίως υδρογονάνθρακες, των οποίων η ανάπτυξη, η εκμετάλλευση και η μεταφορά μέχρι τις τελικές αγορές απαιτούν σημαντικούς πόρους και, σε ορισμένες περιπτώσεις, σταθερότητα στις ίδιες τις αγορές κατανάλωσης. Τέλος, η παγκόσμια διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης συνεπάγεται ότι αυτή η αξιοποίηση και η χρήση των ενεργειακών πόρων πρέπει να γίνονται με τις μέγιστες εγγυήσεις όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος.

1.3. Οι παρατηρήσεις αυτές οδήγησαν σε διάφορες πρωτοβουλίες, η πρώτη από τις οποίες ήταν ο ορισμός, στη Διάσκεψη της Μάλτας του 1997, του ενεργειακού τομέα ως ενός από τους έξι άξονες προτεραιότητας της δράσης. Η δεύτερη ήταν η σύσταση, το 1997, του Ευρωμεσογειακού Ενεργειακού Φόρουμ (FEE), που

απαρτίζεται από υψηλού επιπέδου εκπροσώπους των 27 χωρών της ΕΕ και της Μεσογείου. Η τρίτη ήταν η δημιουργία, από τις εταιρείες του ενεργειακού τομέα, του Μεσογειακού Παρατηρητηρίου της Ενέργειας (ΟΜΕ), ως κέντρου προβληματισμού και μελέτης σχετικά με την κατάσταση και τις προοπτικές της ενέργειας σ' αυτήν την περιοχή. Τέλος, ήταν η δημιουργία, το 2002, της Διευκόλυνσης για Ευρωμεσογειακές Επενδύσεις και Εταιρικές Σχέσεις (FEMIP), πολυτομεακού χαρακτήρα, υπό τη διαχείριση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕ). Η ιταλική Προεδρία της ΕΕ εξέφρασε το ενδιαφέρον της για την αύξηση αυτών των πόρων και για να καταστεί αυτή η Διευκόλυνση, ενδεχομένως, ο πυρήνας μιας Ευρωμεσογειακής Τράπεζας Επενδύσεων.

1.4. Ταυτόχρονα, πραγματοποιήθηκαν πολυάριθμες συνεδριάσεις πολιτικού χαρακτήρα, με τελευταία — και πολύ σημαντική — την Ευρωμεσογειακή Συνδιάσκεψη των Υπουργών Ενέργειας στην Αθήνα εφέτος τον Μάιο. Επίσης, τόσο από πλευράς του Μεσογειακού Παρατηρητηρίου της Ενέργειας όσο και άλλων φορέων όπως το EUFORES (Ευρωπαϊκό Φόρουμ για τις Ανανεώσιμες Μορφές Ενέργειας) ή το Ευρωμεσογειακό Φόρουμ Οικονομικών Ιδρυμάτων (FEMISE), αναπτύχθηκαν συναντήσεις τεχνικού και επιχειρηματικού χαρακτήρα, αλλά και ένα σημαντικότατο έργο μελέτης και προοπτικής ανάλυσης της κατάστασης και των προκλήσεων που εκκρεμούν.

1.5. Τα τρία τελευταία στοιχεία αυτού του ιστορικού είναι, πρώτον, η Πράσινη Βίβλος για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της ΕΕ του Οκτωβρίου 2000, η πρόσφατη ανακοίνωση της Επιτροπής της 13ης Μαΐου 2003 σχετικά με την ανάπτυξη ενεργειακής πολιτικής της διευρυμένης ΕΕ με τις γειτονικές και τις εταίρους χώρες και, τέλος, η συμπερίληψη, τον Ιούλιο του 2003, έργων σύνδεσης της Νότιας και της Βόρειας Μεσογείου στον αναθεωρημένο κατάλογο των έργων προτεραιότητας των Διευρωπαϊκών Δικτύων Ενέργειας (TEN).

1.6. Όλα αυτά οδηγούν, κατά τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, στην αντίληψη ότι υπάρχουν τα δέοντα στοιχεία πολιτικού και τεχνικού χαρακτήρα για την ενίσχυση της εταιρικής σχέσης στον τομέα της ενέργειας, σημαντικό τμήμα της οποίας αποτελεί η ανάπτυξη των ενεργειακών δικτύων διασύνδεσης.

(1) Η ΕΟΚΕ, με εντολή της Διάσκεψης της Βαρκελώνης, θα πρέπει να εξασφαλίσει τον συντονισμό των πρωτοβουλιών των εθνικών ΟΚΕ της περιοχής αυτής με τη συνολική ευρωμεσογειακή στρατηγική.

2. Οι προτεραιότητες για την περίοδο 2003-2006

2.1. Οι προτεραιότητες που υιοθετήθηκαν πρόσφατα, εφέτος τον Μάιο, από τους Υπουργούς Ενέργειας με βάση τις συστάσεις του Ευρωμεσογειακού Ενεργειακού Φόρουμ διαρθρώνονται γύρω από τους τρεις ακόλουθους άξονες:

- Καθορισμός δράσεων περιφερειακής φύσεως στον τομέα της ενεργειακής πολιτικής και υλοποίηση έργων υποδομής κοινού ενδιαφέροντος.
- Θέσπιση μηχανισμών που διευκολύνουν τη χρηματοδότηση αυτών των έργων κοινού ενδιαφέροντος και ανάπτυξη της βιομηχανικής συνεργασίας στους σχετικούς τομείς.
- Ανάπτυξη μηχανισμών λογιστικής υποστήριξης στο Ευρωμεσογειακό Ενεργειακό Φόρουμ.

Οι άξονες αυτοί θα αποτελέσουν τα κύρια θέματα της ημερήσιας διάταξης της επόμενης Ευρωμεσογειακής Διάσκεψης για τις ενεργειακές υποδομές, τον Δεκέμβριο του 2003, στα πλαίσια της ιταλικής Προεδρίας της ΕΕ.

Στο εσωτερικό καθενός από τους τρεις αυτούς άξονες προσδιορίζονται έξι μεγάλα κεφάλαια, με 24 συνολικά δραστηριότητες προτεραιότητας και υψηλό αριθμό συγκεκριμένων έργων ενεργειακών υποδομών (9 για τον τομέα του φυσικού αερίου και 12 για τον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας). Στο εσωτερικό του πρώτου άξονα διαρθρώνονται δύο τύποι δραστηριοτήτων. Όσον αφορά τις υποδομές, αναφέρεται η σκοπιμότητα της δημιουργίας μιας πλήρως ολοκληρωμένης και διασυνδεδεμένης ευρωμεσογειακής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου. Στα μέτρα της ευρωμεσογειακής ενεργειακής πολιτικής πρέπει να συγκαταλεχθούν η ανάπτυξη εναρμονισμένου νομικού πλαισίου το οποίο να περιλαμβάνει τις πτυχές της τιμολόγησης και τις τεχνικές πτυχές όσον αφορά τις συναλλαγές, και η μείωση ή ενδεχόμενη κατάργηση των κρατικών επιδοτήσεων που εμποδίζουν την προαγωγή της ορθολογικής χρήσης της ενέργειας, την ενίσχυση των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας και τη βελτίωση της ασφάλειας του εφοδιασμού στις θαλάσσιες μεταφορές υδρογονανθράκων.

2.2. Στο εσωτερικό του δεύτερου άξονα, σχετικά με τη χρηματοδότηση των έργων αναφέρεται η αξιοποίηση της διευκόλυνσης FEMIP, η αναζήτηση νέων χρηματοδοτικών μέσων περιφερειακής φύσεως με τη συμμετοχή της ΕΤΕ και άλλων πολυμερών χρηματοπιστωτικών οργανισμών όπως η Παγκόσμια Τράπεζα και οι Περιφερειακές Τράπεζες Ανάπτυξης (BRD) και, τέλος, η ενδεχόμενη ανάπτυξη νομοθεσίας που θα παρέχει καλύτερες εγγυήσεις στους δυνητικούς επενδυτές. Όσο για τη βιομηχανική συνεργασία, αυτή συνδέεται με τις διαδικασίες μεταφοράς τεχνολογιών και την άρση των νομικών φραγμών που εμποδίζουν τη σύσταση κοινοπραξιών μεταξύ επιχειρήσεων από διαφορετικές χώρες της περιοχής.

2.3. Ο τρίτος άξονας αφορά την απαιτούμενη χρηματοδότηση για τη συνέχιση του έργου των τριών ομάδων εργασίας που έχουν συσταθεί στο πλαίσιο του Φόρουμ (οι συνεδριάσεις των οποίων απαιτούν τη μετακίνηση 100 περίπου εμπειρογνομόνων) και των απαραίτητων μελετών (11 εν συνόλω, από τις οποίες 7 περιφερειακής φύσεως και 4 εθνικής), πολλές από τις οποίες έχουν ήδη

αρχίσει, αλλά πρέπει να ολοκληρωθούν για να καθοριστούν με ακρίβεια οι στόχοι. Υπολογίζεται ότι οι ανάγκες χρηματοδότησης τους φθάνουν τα 49 εκατ. ευρώ.

3. Οι εκκρεμότητες προκλήσεις

3.1. Ο τόσο λεπτομερής αυτός καθορισμός προτεραιοτήτων δεν πρέπει να μας κάνει να παραβλέψουμε τις προκλήσεις που θέτει αυτή η ευρωμεσογειακή συνεργασία στον τομέα της ενέργειας και οι οποίες μπορούν να συνοψιστούν ως εξής.

3.2. Η πρώτη πρόκληση είναι να προσδιοριστεί ποια είναι η πραγματική έκταση της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού στην ΕΕ και στο σύνολο της Μεσογείου και με ποιον τρόπο μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωσή της αυτή η συνεργασία και η ανάπτυξη των ενεργειακών δικτύων διασύνδεσης.

3.3. Η δεύτερη πρόκληση είναι να προσδιοριστεί ο ρόλος που πρόκειται να δοθεί στην πρωτοβουλία των δημόσιων αρχών και των ιδιωτικών φορέων στην ανάπτυξη αυτής της συνεργασίας και ο τρόπος που αντιμετωπίζεται αυτή η πρωτοβουλία στις διάφορες χώρες και περιφέρειες, τόσο από την άποψη των προβλημάτων χρηματοδότησης όσο και από την άποψη της ανάπτυξης των νομοθετικών και ρυθμιστικών πλαισίων.

3.4. Η τρίτη πρόκληση είναι να προσδιοριστούν οι προβλεπόμενες ανάγκες χρηματοδότησης, να εκτιμηθούν οι πόροι που διατίθενται από τη δημόσια πρωτοβουλία (ιδίως το MEDA, τη FEMIP, την ΕΤΕ και ενδεχομένως την Παγκόσμια Τράπεζα και τις BRD), να αναζητηθούν νέοι τύποι χρηματοδότησης που να επιτρέπουν να μειωθούν τα επίπεδα των θεωρούμενων «μη εμπορικών» κινδύνων και, παράλληλα, να αξιολογηθούν το ενδιαφέρον και η ικανότητα της ιδιωτικής πρωτοβουλίας να αναλάβει αυτά τα έργα.

3.5. Η τέταρτη πρόκληση είναι να συμπληρωθούν οι πρωτοβουλίες Βορρά-Νότου (με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις χώρες εξαγωγής ενέργειας) με έργα που να συνδυάζουν τη διάσταση αυτή με πρωτοβουλίες Νότου-Νότου, ούτως ώστε να αναπτυχθεί μια πραγματική αίσθηση εταιρικής σχέσης στον ευρωμεσογειακό χώρο και στις διάφορες υποπεριφέρειές του.

3.6. Η πέμπτη πρόκληση είναι η ανάπτυξη πραγματικά βιώσιμων ενεργειακών πολιτικών που να δίνουν έμφαση στην ορθολογική χρήση της ενέργειας και στην προαγωγή ανανεώσιμων μορφών της και, ταυτόχρονα, να βελτιώνουν τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο των ενεργειακών εφαρμογών. Στο πλαίσιο των πολιτικών αυτών πρέπει, επίσης, να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην ορθολογική χρήση των υδάτων, για την οποία θα απαιτηθούν σε όλη τη Μεσόγειο τεράστιες ποσότητες ενέργειας για αφαλάτωση με στόχο την κάλυψη της έντονης αύξησης της ζήτησης για γεωργικές και οικιακές χρήσεις.

3.7. Η έκτη πρόκληση είναι η εναρμόνιση των νομοθετικών και ρυθμιστικών πλαισίων και η κατάλληλη προετοιμασία των νομοθετών και των δημόσιων υπαλλήλων που θα αναλάβουν να τη φέρουν σε πέρας.

3.8. Η έβδομη πρόκληση είναι η ανάπτυξη κοινής θέσης των χωρών της ΕΕ και των υπόλοιπων χωρών της Μεσογείου σε διάφορα διεθνή φόρουμ όπως η Διάσκεψη για την Αλλαγή του Κλίματος (UNFCCC), η «Εθελοντική Συμμαχία για την Προαγωγή των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας» («Coalition of the Willing») που συμφωνήθηκε στη Διάσκεψη Κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ ή ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός (ΔΝΟ).

3.9. Η τελευταία και αναμφίβολα η πιο δύσκολη και σημαντική πρόκληση είναι η κατάλληλη ιεράρχηση όλων των προτεραιοτήτων που παρατέθηκαν στο προηγούμενο σημείο, καθώς και των προκλήσεων που αναφέρθηκαν αμέσως προηγούμενως με στόχο την προοδευτική και ιεραρχημένη υλοποίηση των στόχων και των έργων που έχουν ήδη προσδιοριστεί επαρκώς.

4. Η έννοια και η έκταση της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού

4.1. Στη γνωμοδότησή της για την Πράσινη Βίβλο του Μαΐου 2001, η ΕΟΚΕ επεσήμανε ήδη, μεταξύ άλλων παραγόντων, ότι ένα ουσιώδες στοιχείο αυτού του προβληματισμού είναι να καταλάβουμε ότι, παρόλο που η εξωτερική εξάρτηση της ΕΕ σε θέματα ενέργειας θα αυξηθεί αμείλικτα στο μέλλον, είναι απαραίτητο να διαχωριστεί η έννοια της εξάρτησης από την έννοια του κινδύνου.

4.2. Η Επιτροπή συμπεριέλαβε αυτή την εκτίμηση στο έγγραφο της του Δεκεμβρίου 2001, όπου συνόψιζε τις συμβολές που έλαβε σε σχέση με την Πράσινη Βίβλο, καθώς την είχαν επισημάνει και άλλοι συμμετέχοντες σ' αυτό τον προβληματισμό. Από το έγγραφο αυτό μπορούν να συναχθούν ορισμένες νέες αντιλήψεις για την αναθεωρημένη έννοια της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού, οι οποίες μπορούν να συνοψιστούν στα ακόλουθα στοιχεία:

- Η μεγαλύτερη εξωτερική εξάρτηση δεν συνεπάγεται αυτόματως μεγαλύτερο κίνδυνο όσον αφορά την ασφάλεια του εφοδιασμού.
- Η βελτίωση της ασφάλειας του εφοδιασμού στην ΕΕ στηρίζεται, σε σημαντικό βαθμό, στην κατάλληλη χρήση των ενεργειακών πόρων σε παγκόσμιο πλαίσιο. Το γεγονός αυτό, το οποίο συμφωνεί με τις δεσμεύσεις του Κιότο, συνεπάγεται ότι πρέπει να δοθεί μέγιστη προτεραιότητα και σημασία στην ανάληψη σε όλον τον κόσμο πολύ συγκεκριμένων δράσεων ορθολογικής χρήσης της ενέργειας και ότι αυτή η ορθολογική χρήση πρέπει να είναι ένα από τα κεντρικά στοιχεία κάθε οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.
- Η απαραίτητη αυτή ενεργειακή συνεργασία σε παγκόσμιο επίπεδο, στην οποία μας οδηγεί η ανωτέρω συλλογιστική, περνά από τρεις άξονες: μεταφορά τεχνολογιών τόσο για την εκμετάλλευση των αυτόχθονων — ορυκτών και ανανεώσιμων — πόρων όσο και για την προαγωγή της ορθολογικής χρήσης της ενέργειας, προαγωγή των ροών επενδύσεων που καθιστούν δυνατή αυτή την εκμετάλλευση νέων πόρων και, ταυτόχρονα, εγγυώνται την επιστροφή και την απόδοση των επενδύσιμων κεφαλαίων και, τέλος, δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για τη διέλευση των ενεργειακών προϊόντων κατά τέτοιον τρόπο ώστε να ωφελούνται δίκαια τόσο οι χώρες παραγωγής και κατανάλωσης όσο και οι χώρες διέλευσης.
- Αυτό σημαίνει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να συμπεριλάβει τον ενεργειακό τομέα στις παραμέτρους προτεραιότητας

των εξωτερικών της σχέσεων, ενισχύοντας τον διάλογο παραγωγών-καταναλωτών σε παγκόσμιο επίπεδο και συμπεριλαμβάνοντάς τον ως κεντρικό θέμα στις διμερείς της σχέσεις με τη Μεσόγειο και τη Ρωσία, για να αναφέρουμε δύο μόνο παραδείγματα.

- Καθώς θεωρείται ότι η περιβαλλοντική φορολογία μπορεί να είναι αποδεκτή σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, μια ενεργειακή φορολογία προσανατολισμένη προς τη βελτίωση της ασφάλειας του εφοδιασμού, ιδίως αν ταυτόχρονα επιφέρει βελτίωση της προστασίας του περιβάλλοντος, θα μπορούσε να είναι ευρέως αποδεκτή.

4.3. Αν και ο σταθερός και τακτικός εφοδιασμός με ενέργεια έχει ζωτική σημασία για την ΕΕ, δεν μπορούμε να λησμονούμε ότι ο εφοδιασμός αυτός εντάσσεται σε έναν απώτερο στόχο, που είναι η επιδίωξη ενός χώρου κοινής ευημερίας ο οποίος θα εγγυάται τη μελλοντική σταθερότητα όλης της Μεσογείου. Για το λόγο αυτό, είναι επίσης αναγκαίο να ενισχυθεί η ενεργειακή συνεργασία Νότου-Νότου στη Μεσόγειο, συμπεριλαμβανομένου του υποπεριφερειακού επιπέδου, ως απαραίτητο στοιχείο για τη διασφάλιση της περιφερειακής σταθερότητας και την προώθηση της αρμονικής ανάπτυξης αυτών των κοινωνιών.

5. Οι ρόλοι των δημοσίων αρχών και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας

5.1. Το τεράστιο μέγεθος των απαιτούμενων όγκων επενδύσεων επιβάλλει να είναι η ιδιωτική πρωτοβουλία αυτή που πρέπει να αναλάβει το μεγαλύτερο μέρος αυτής της προσπάθειας. Η πρωτοβουλία αυτή πρέπει να συμπληρωθεί, ιδίως στις χώρες της Νότιας και της Ανατολικής Μεσογείου, με την ενεργό συμμετοχή των δημοσίων επιχειρήσεων του ενεργειακού τομέα των εν λόγω χωρών.

5.2. Ωστόσο, δεν είναι δυνατό να αγνοηθεί ο σημαντικός ρόλος που πρέπει να διαδραματίσουν οι δημόσιες αρχές της ΕΕ και άλλων χωρών της Μεσογείου. Ο ρόλος αυτός πρέπει να επικεντρωθεί στις ακόλουθες πτυχές:

- Δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών πολιτικού και κοινωνικού διαλόγου, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί αυτό που στην οικονομική ορολογία ονομάζεται «κίνδυνος χώρας» και το πρόσθετο οικονομικό κόστος που συνεπάγεται, και εξασφάλιση για τους πολίτες των χωρών της Νότιας και της Ανατολικής Μεσογείου των υπηρεσιών σάρωσης που θα τους παράσχουν ασφάλεια για το μέλλον.
- Συμμετοχή στη χρηματοδότηση προηγούμενων μελετών βιωσιμότητας για συγκεκριμένες υποδομές ή έργα κοινού ενδιαφέροντος, όπου ως κοινό ενδιαφέρον νοείται ό,τι έχει θετικό αντίκτυπο στην ΕΕ και σε μία τουλάχιστον τρίτη χώρα της Μεσογείου.
- Συγχρηματοδότηση, υπό συγκεκριμένες συνθήκες, έργων υποδομής που θεωρούνται προτεραιότητας και που χωρίς τη συμμετοχή αυτή δεν θα είχαν αναληφθεί από την ιδιωτική πρωτοβουλία.
- Ανάπτυξη των νομοθετικών και ρυθμιστικών πλαισίων που θα διευκολύνουν την υλοποίηση κοινών έργων, είτε αυτά αφορούν την εκμετάλλευση είτε κοινές υποδομές είτε ακόμη τη διέλευση των ενεργειακών προϊόντων από τρίτες χώρες.

6. Χρηματοδότηση του ευρωμεσογειακού ενεργειακού τομέα και των υποδομών του

6.1. Υπάρχουν πολυάριθμες μελέτες που επιχειρήσαν να υπολογίσουν ποσοτικά τις αναγκαίες επενδύσεις για τη χρηματοδότηση των υποδομών διασύνδεσης Βορρά-Νότου και Νότου-Νότου. Στην πρώτη περίπτωση, επιδιώκεται ο διπλασιασμός του εφοδιασμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης με φυσικό αέριο σε τρία σημεία, η ενίσχυση των διασυνδέσεων ηλεκτρικής ενέργειας και η κατασκευή αγωγών για τη μεταφορά αργού πετρελαίου. Όσον αφορά τη διάσταση Νότου-Νότου, επιδιώκεται η κατασκευή των αποκαλούμενων μεσογειακών δακτυλίων αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας (ο τελευταίος με αναμφισβήτητο άμεσο συλλογικό πλεονέκτημα όσον αφορά τη στήριξη της διαχείρισης των συστημάτων και τη μείωση των διακοπών του εφοδιασμού). Ωστόσο, στην περίπτωση αυτή υπάρχει το πρόβλημα της συμμετοχής της Λιβύης σε αυτά τα έργα, χωρίς τα οποία ο δακτύλιος θα ήταν ημιτελής. Υπάρχουν άμεσα σχέδια για τη δημιουργία ολοκληρωμένης υποπεριφερειακής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας στο Μαγκρέμπ, τα οποία επικυρώθηκαν σε πολιτικό επίπεδο στην πρόσφατη συνεδρίαση των Υπουργών Ενέργειας στην Αθήνα εφέτος τον Μάιο.

6.2. Μελέτες διαφόρων οργανώσεων (FEMISE, OME) τοποθετούν το ύψος των απαιτούμενων επενδύσεων σε υποδομές και στην ανάπτυξη του παραγωγικού τομέα σε περίπου 200 000 εκατ. ευρώ για τα επόμενα 10 χρόνια, εκ των οποίων τα 110 000 εκατ. για τον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας (70 000 εκατ. για παραγωγή και τα υπόλοιπα για μεταφορά και διανομή). Οι αριθμοί αυτοί αντιστοιχούν, γενικά, σε εκτιμήσεις του 2000, οπότε οι πραγματικοί αριθμοί ενδέχεται να είναι κάπως υψηλότεροι. Είναι σημαντικό να επισημανθεί επίσης ότι δύο μόνο χώρες (η Τουρκία και η Αλγερία) συγκεντρώνουν το 50 % αυτών των απαραίτητων επενδύσεων. Δεν στάθηκε δυνατό να προσδιοριστεί το μέρος αυτών των επενδύσεων που αντιστοιχεί στα Ενεργειακά Δίκτυα Κοινού Μεσογειακού Ενδιαφέροντος (ΕΔΚΜΕ).

6.3. Με δεδομένα αυτά τα στοιχεία, είναι απαραίτητο να αναζητηθούν εποικοδομητικές δράσεις. Αφενός, σύμφωνα με το FEMISE, κατά τη δεκαετία του 1990 οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ) στις χώρες αυτές ήταν περίπου 15 000 εκατ. ευρώ ετησίως για το σύνολο των οικονομικών τομέων, τα οποία κατατέθηκαν εξίσου μεταξύ των δημόσιων (πολυμερείς οργανισμοί και προγράμματα αναπτυξιακής συνεργασίας) και των ιδιωτικών επενδύσεων. Με τη νέα χρηματοδοτική διευκόλυνση FEMIP, η ΕΤΕ ελπίζει να αυξήσει τις επενδυτικές της δυνατότητες στη Μεσόγειο από 1 400 εκατ. ευρώ σε 2 000 εκατ. ευρώ ετησίως. Είναι, συνεπώς, απαραίτητο να αναλάβει η ιδιωτική πρωτοβουλία τη συμπλήρωση της θεαματικής αυτής επενδυτικής προσπάθειας. Νέες ιδέες, όπως η πρόσφατη «Πρωτοβουλία Κεφαλαίου Επιχειρηματικού Κινδύνου Αβερρόης», για την οποία διατέθηκαν 26 εκατ. ευρώ, είναι ένα διστακτικό πρώτο βήμα, αλλά προς τη σωστή κατεύθυνση.

6.4. Ένα θέμα που δεν έχει αναλυθεί επαρκώς, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι το άνοιγμα στον ανταγωνισμό των μεγάλων υποδομών διασύνδεσης που χρηματοδοτούνται εν μέρει με κοινοτικούς πόρους. Στην πραγματικότητα, οι υποδομές αυτές διέπονται από την αρχή της προτεραιότητας του ιδιοκτήτη και του «πρώτου αφιχθέντα» («first come basis») για τη χρήση της ενδεχόμενης πλεονασματικής ικανότητας. Είναι απαραίτητο να αναλυθεί νομικά αυτό το θέμα, διότι ενδέχεται να αποτελεί παράγοντα στρέβλωσης στη συμμετοχή της ιδιωτικής πρωτοβουλίας στην κατασκευή αυτών των μεγάλων διασυνδέσεων Βορρά-Νότου.

6.5. Ορισμένα πρόσφατα δεδομένα αποκαλύπτουν σημαντική αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων στον ενεργειακό τομέα των μεσογειακών χωρών. Υπάρχουν σημαντικά έργα της ιδιωτικής πρωτοβουλίας σε χώρες όπως η Τουρκία, η Αλγερία ή η Αίγυπτος, αν και στις δύο τελευταίες χώρες τα έργα αυτά είναι ειδικά προσανατολισμένα προς την εξαγωγή των ενεργειακών τους προϊόντων. Ωστόσο, αν και πολύ σημαντικά από την άποψη του όγκου τους, πρόκειται για έργα μεμονωμένα, ασύνδετα μεταξύ τους, που, παρά τα σημαντικά αμοιβαία οφέλη τους για τους επενδυτές και για τη δικαιούχο χώρα, δεν εντάσσονται στη στρατηγική της συλλογικής εταιρικής σχέσης.

6.6. Γι' αυτό, είναι απαραίτητο να οργανωθούν νέες δραστηριότητες με βάση τις ακόλουθες κατευθυντήριες αρχές:

- Ενθάρρυνση συμφωνιών αμοιβαίας προστασίας των επενδύσεων με βάση τις διμερείς συμφωνίες μεταξύ της ΕΕ και αυτών των μεσογειακών χωρών.
- Επακριβής καθορισμός των κριτηρίων για τη χρησιμοποίηση υποδομών που έχουν χρηματοδοτηθεί εν μέρει με δημόσιες επιδοτήσεις.
- Βελτίωση της εσωτερικής νομοθεσίας των μεσογειακών χωρών, για να ενθαρρυνθεί, όπου είναι δυνατό, η μεγαλύτερη οικονομική και κοινωνική παρουσία των ξένων επενδύσεων στον ενεργειακό τομέα, τόσο για την εξαγωγή όσο και για την ανάπτυξη των εσωτερικών αναγκών εφοδιασμού για τον πληθυσμό τους και για τις οικονομικές τους δραστηριότητες.
- Ανάπτυξη, όπως αναφέρθηκε στην Υπουργική Διάσκεψη των Αθηνών, νέων χρηματοδοτικών υπηρεσιών προσαρμοσμένων στην ευρωμεσογειακή πραγματικότητα, με την υποστήριξη της ΕΤΕ, της Παγκόσμιας Τράπεζας, των Περιφερειακών Τραπεζών Ανάπτυξης και των ιδιωτικών τραπεζών.
- Αύξηση της εθνικής και της κοινοτικής δημόσιας χρηματοδότησης που προορίζεται για την υλοποίηση των ενεργειακών έργων κοινού ενδιαφέροντος με υψηλή στρατηγική και κοινωνική αξία, υπό τον όρο ότι έχουν επίσης εμφανή θετικό αντίκτυπο στο περιβάλλον.
- Ενθάρρυνση της βιομηχανικής συνεργασίας στον ενεργειακό τομέα με την επέκτασή της από τις συμφωνίες των μεγάλων επιχειρήσεων μεταξύ τους και με τις κυβερνήσεις σε άλλα επίπεδα τα οποία να περιλαμβάνουν την κατασκευή ή τη συντήρηση εξοπλισμών και να οδηγούν στη δημιουργία τοπικού παραγωγικού ιστού.

7. Η διάσταση Βορρά-Νότου και η διάσταση Νότου-Νότου

7.1. Είναι προφανές ότι ο σχεδιασμός υποδομών διασύνδεσης Βορρά-Νότου έχει τριπλή χρησιμότητα τόσο για τις χώρες εξαγωγής όσο και για τις χώρες διέλευσης της ενέργειας (οι οποίες λαμβάνουν ποσοστά για τη χρήση της υποδομής και, επιπλέον, ωφελούνται από τη δημιουργία απασχόλησης και πλούτου κατά τη φάση της κατασκευής της), αλλά ιδιαίτερα για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

7.2. Ωστόσο, πολλές από αυτές τις διασυνδέσεις (φυσικού αερίου, πετρελαίου ή ηλεκτρικής ενέργειας) προϋποθέτουν μια επιλογή αμφιμονοσήμαντης εξαγωγής προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, πράγμα που υποδηλώνει όχι μόνο την παραίτηση των χωρών εξαγωγής από άλλους δυνατούς προορισμούς (που θα μπορούσαν να βρίσκονται στην ίδια τη Νότια Μεσόγειο), αλλά και την απόδοση προτεραιότητας στις εξαγωγές αυτές έναντι της εσωτερικής κατανάλωσης του δικού τους πληθυσμού, η οποία δεν πρέπει να αγνοηθεί, επειδή αυξάνεται με πολύ υψηλούς ρυθμούς λόγω της δημογραφικής έκρηξης και της ίδιας της οικονομικής ανάπτυξης.

7.3. Γι' αυτό, κρίνεται απαραίτητο να ενισχυθούν ταυτόχρονα οι διασυνδέσεις Νότου-Νότου με τον τριπλό στόχο της αύξησης της συλλογικής ασφάλειας της περιοχής, της αύξησης της συνεργασίας των οικονομιών της και της ανάπτυξης μιας συλλογικής αίσθησης εταιρικής σχέσης των χωρών αυτών με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

7.4. Εξάλλου, ορισμένες από αυτές τις υποδομές μπορούν να χρησιμοποιηθούν διπλά στις περιπτώσεις όπου απαιτείται διέλευση από τρίτες χώρες στη σύνδεση Βορρά-Νότου και, ταυτόχρονα, αυξάνουν την υλική και τεχνική ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς παρέχουν διάφορες εναλλακτικές διαδρομές για καταστάσεις περιορισμένων ή μεγαλύτερης διάρκειας κρίσεων. Αυτή η λύση θα οδηγούσε σε μια εναλλακτική επιλογή διαφορετική από την αξίωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να αυξηθούν τα επίπεδα των στρατηγικών αποθεμάτων στην επικράτεια της Ένωσης, μια πρόταση που συνάντησε σημαντικές επιφυλάξεις.

8. Ανάπτυξη βιώσιμων ενεργειακών πολιτικών

8.1. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως:

- Η κατανάλωση ενέργειας στις χώρες της Νότιας Μεσογείου μπορεί να αυξηθεί εκθετικά, αν διατηρηθούν οι σημερινές τάσεις και δεν γίνει έντονη προσπάθεια για ορθολογική χρήση της ενέργειας. Η εν λόγω προσπάθεια για ορθολογική χρήση της ενέργειας θα πρέπει να γίνει ταυτόχρονα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Οι ανάγκες επενδύσεων στον ενεργειακό τομέα είναι πολύ υψηλές και θα μπορούσαν να καλυφθούν μόνο με την ταυτόχρονη συνδρομή της δημόσιας και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, της τελευταίας δε μόνο αν δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες ασφάλειας και αναμενόμενης απόδοσης των επενδύσεών της.
- Είναι εμφανώς αναγκαίο να δημιουργηθούν για τον ενεργειακό τομέα νομικές και ρυθμιστικές συνθήκες που να επιτρέπουν την αιεφόρο οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία εσόδων από την εξαγωγή ενέργειας, ενώ ταυτόχρονα να προωθούν την ορθολογική χρήση της ενέργειας.

8.2. Κρίνεται θετικό να εξακολουθήσει να εφαρμόζεται το πρότυπο οργάνωσης του ενεργειακού τομέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αρκεί να πληρούνται οι εξής προϋποθέσεις:

- Να αναγνωριστεί ότι το ενεργειακό πρότυπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν ένα πρότυπο εξελικτικό, που μετακινήθηκε στη

διάρκεια πολλών δεκαετιών από την ως επί το πλείστον δημόσια ιδιοκτησία και τον αυστηρό κρατικό έλεγχο προς ένα διαφορετικό πρότυπο ανοίγματος της αγοράς και καθιέρωσης ενός ρυθμισμένου ανταγωνισμού.

- Να ληφθεί υπόψη ότι η ιδιαίτερη κατάσταση καθεμιάς από τις χώρες της Νότιας Μεσογείου είναι διαφορετική και ότι, συνεπώς, αν υιοθετηθεί το σημερινό πρότυπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως μακροπρόθεσμος στόχος, γίνεται δεκτή μια πληθώρα διαφορετικών προσεγγίσεων, που δεν περνούν απαραίτητα από τη βραχυπρόθεσμη και κατοχυρωμένη εγγράφως δημιουργία μιας ευρωμεσογειακής εσωτερικής αγοράς ενέργειας.
- Παράλληλα με τις προόδους στην ελευθέρωση του ενεργειακού τομέα, να δοθεί έντονη έμφαση στη διασφάλιση των αποστολών κοινής ωφελείας που επιτελεί ο τομέας αυτός, πτυχή την οποία η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή δεν έχει δει ακόμη να αντικατοπτρίζεται σε κανένα επίσημο έγγραφο για την ευρωμεσογειακή συνεργασία. Η παραγνώριση αυτού του γεγονότος θα οδηγούσε αναπόφευκτα σε έντονη κοινωνική αμφισβήτηση και στην ενδεχόμενη διακοπή αυτής της διαδικασίας.

8.3. Ωστόσο, αυτή η συνετή και προοδευτική προσέγγιση και η κοινωνική διάσταση, τις οποίες η ΕΟΚΕ θεωρεί απολύτως απαραίτητες, δεν πρέπει να μας κάνουν να παραβλέψουμε άλλες πτυχές, οι οποίες πρέπει να διευθετηθούν για να επιτευχθεί συναίνεση όσον αφορά τον προσανατολισμό μιας ευρωμεσογειακής ενεργειακής πολιτικής. Οι πτυχές αυτές είναι:

- Η ανάγκη αναζήτησης της αλληλεγγύης σε σχέση με την ενέργεια, με ενίσχυση της διμερούς και της περιφερειακής συνεργασίας, αφού σε έναν τομέα σαν τον ενεργειακό η εθνική διάσταση είναι περιορισμένη.
- Ο σχεδιασμός ενεργειακών πολιτικών που να ενισχύουν, πάνω από όλα, την ορθολογική χρήση της ενέργειας και να στηρίζονται όσο το δυνατόν περισσότερο στις ανανεώσιμες μορφές ενέργειας. Επίσης, ο συνυπολογισμός στις πολιτικές αυτές του διωνύμου νερό-ενέργεια, που είναι λιγότερο ή περισσότερο κοινό σε όλες τις μεσογειακές χώρες.
- Ο σχεδιασμός φορολογικών πολιτικών που να συνάδουν με αυτούς τους στόχους, με την κατάργηση των μη αναγκαίων επιδοτήσεων, ακόμη και κοινωνικού χαρακτήρα, που δεν μπορούν να υποστηριχθούν μακροπρόθεσμα και αποθαρρύνουν τους τύπους κατανάλωσης με μικρή κοινωνική και συλλογική προστιθέμενη αξία.
- Η ενσωμάτωση της διάστασης της προστασίας του περιβάλλοντος σε όλες τις δραστηριότητες ενεργειακού χαρακτήρα, με την εφαρμογή ιδίως για τα έργα που θεωρούνται προτεραιότητας για την Ευρωπαϊκή Ένωση (και συμπεριλαμβάνονται στα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Ενέργειας) των ίδιων κριτηρίων που θα εφαρμόζονταν και στην επικράτεια της Ένωσης.

9. Εναρμόνιση των νομοθετικών και των ρυθμιστικών πλαισίων

9.1. Όπως επισήμανε ήδη η ΕΟΚΕ στο προηγούμενο σημείο, η εναρμόνιση αυτή δεν πρέπει να θεωρείται αυτοσκοπός, αλλά μέσο για την επίτευξη μιας πραγματικής ευρωμεσογειακής εταιρικής σχέσης που να περιλαμβάνει και τον ενεργειακό τομέα.

9.2. Βάσει της αντίληψης αυτής, η εναρμόνιση των νομοθετικών και των ρυθμιστικών πλαισίων θα πρέπει να αρχίσει από εκείνες τις πτυχές που θα ευνοήσουν τις βιώσιμες ενεργειακές πολιτικές που προσδιορίστηκαν προηγουμένως. Δηλαδή, δεν πρέπει να περιμένουμε ότι θα δημιουργηθεί αμέσως, στη νότια ακτή της Μεσογείου, μια αγορά ενέργειας βασισμένη στο πρότυπο της ΕΕ. Αντίθετα, αρχικά θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην προσαρμογή των νομικών πλαισίων των μεσογειακών χωρών στη νέα κατάσταση και στη συμβατότητά τους με τη διαδικασία έντονης ανάπτυξης του ενεργειακού τους τομέα, που επιβάλλεται από τη δημογραφική αύξηση και από τις μεγαλύτερες προσδοκίες των χωρών αυτών και που, ταυτόχρονα, επιτρέπει επίσης την εξαγωγή των ενεργειακών πλεονασμάτων τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

9.3. Αυτό το ρυθμιστικό πλαίσιο για φάσεις έντονης ανάπτυξης του ενεργειακού τομέα, βάσει ενός καθεστώτος εδαφικών παραχωρήσεων υπό την εποπτεία και την επίβλεψη των δημόσιων αρχών, όμοιοι με εκείνο που εφαρμόζονταν στην Ευρώπη από το 1950 ως το 1990, επιβάλλεται ωστόσο να ανοίξει στην ιδιωτική πρωτοβουλία και στις ιδιωτικές επενδύσεις. Η πείρα από άλλες περιοχές του κόσμου, όπως η περίπτωση της Λατινικής Αμερικής κατά την περίοδο 1970-1990, καταδεικνύει ότι η αποκλειστική διατήρηση του ενεργειακού τομέα υπό την εποπτεία του δημόσιου τομέα δεν συντελεί στην εξασφάλιση της κάλυψης της αυξανόμενης ζήτησης και χρησιμεύει μόνο, αντιθέτως, για την προσέλκυση διεθνών κεφαλαίων, για τα οποία εγγυάται το λαμβάνον κράτος και τα οποία αφαιρούνται από άλλους τομείς με μικρότερη δυνατότητα παροχής ανάλογων εγγυήσεων απόδοσης.

9.4. Το πλαίσιο αυτό αναμένεται να επιτρέψει επίσης, ως αντιστάθμισμα, την εξ ολοκλήρου διατήρηση στη σημερινή κατάσταση των αποστολών κοινής ωφελείας του ενεργειακού τομέα στις εν λόγω χώρες με σημείο αναφοράς τις εμπειρίες της ΕΕ. Το άνοιγμα της αγοράς του ενεργειακού τομέα, έστω και εν μέρει, χωρίς τη δέουσα αντιστάθμιση της διατήρησης των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας και, ιδιαίτερα, της υποχρέωσης παροχής καθολικής υπηρεσίας, θα οδηγούσε σε κοινωνική δυσανεμία και στη μη βιωσιμότητα του προτύπου μετά την πάροδο μερικών ετών.

9.5. Ταυτόχρονα, πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια για να καθιερωθεί ένα πλαίσιο προστασίας των ξένων επενδύσεων το οποίο θα εξαλείφει τους πολιτικούς κινδύνους, μειώνοντας έτσι το κόστος των νέων εγκαταστάσεων και τελικά της παροχής ενέργειας, θα παρέχει προστιθέμενη αξία στο σύνολο των πολιτών, οι οποίοι θα πληρώνουν λιγότερο για την ενέργεια που χρειάζονται, και θα υποστηρίζει την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων. Στο πεδίο αυτό θα ήταν δυνατό και επιθυμητό να καθοριστεί ένα εναρμονισμένο πλαίσιο αυτής της νομοθεσίας για τις επενδύσεις, το οποίο θα εξαλείψει τον ενδεχόμενο ανταγωνισμό που δεν βασίζεται σε καθαρά τεχνικούς και οικονομικούς λόγους.

9.6. Με ανάλογο τρόπο, θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί ένα έργο εναρμόνισης σε σχέση με τον σχεδιασμό φορολογικών μέτρων

για την προώθηση ορισμένων ενεργειακών πηγών ή εφαρμογών ή για την αποθάρρυνσή τους μέσω κυρώσεων. Η υιοθέτηση ενός κοινού προτύπου θα μπορούσε να προσανατολιστεί προς την εναρμόνιση των φορολογικών βάσεων και διαδικασιών, αφήνοντας κάθε χώρα ελεύθερη να καθορίσει τους επιμέρους συντελεστές για καθεμία από αυτές τις κατηγορίες. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα αποφευχθεί και ο μακροπρόθεσμος ανεπιθύμητος φορολογικός ανταγωνισμός.

9.7. Τέλος, είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί η διαφάνεια και η σταθερότητα των νομικών και ρυθμιστικών πλαισίων. Προς τούτο, συνιστάται να δίδεται από το πρόγραμμα MEDA προτεραιότητα στο σχεδιασμό ειδικών δράσεων για την προετοιμασία των υπευθύνων για τη σύνταξη της νομοθεσίας και για τη μετέπειτα εφαρμογή της. Στην περίπτωση αυτή, η πλούσια και ποικίλη πείρα πολλών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα επιτρέψει να βρεθεί για κάθε χώρα το πρότυπο ανταλλαγής γνώσεων και εμπειριών που ταιριάζει καλύτερα στις ιδιαίτερες ανάγκες της. Για τούτο, έχουν ιδιαίτερη σημασία οι δράσεις κατάρτισης και «αδελφοποίησης» που αναπτύσσονται τόσο από τα ευρωπαϊκά όργανα όσο και από τους κοινωνικοοικονομικούς εταίρους και τις εθνικές δημόσιες διοικήσεις.

10. Ανάπτυξη κοινής θέσης στα διεθνή φορούμ

10.1. Τα τελευταία γεγονότα στη διεθνή σκηνή καθιστούν όλο και πιο εμφανές το ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι χώρες της Νότιας Μεσογείου πρέπει να συνεργαστούν ενεργά για την προώθηση ενός πολυπολικού κόσμου στον οποίο θα διατηρείται η συναίνεση και ο σεβασμός του διεθνούς δικαίου.

10.2. Γι' αυτό, και δεδομένου ότι το πρόβλημα της ενέργειας έχει παγκόσμια διάσταση και ότι σε μία χώρα κατανάλωσης πρέπει πάντα να αντιστοιχεί μια χώρα παραγωγής, σε μία χώρα που μειώνει την κατανάλωσή της αντιστοιχεί μία άλλη που θα την αυξήσει, σε μία χώρα που στέλνει ή λαμβάνει ενέργεια αντιστοιχεί μία άλλη που την αφήνει να περάσει από το έδαφος ή από τα ύδατά της, είναι απαραίτητο να προσεγγίσουν οι θέσεις στα διάφορα διεθνή φόρουμ.

10.3. Η ανάπτυξη βιώσιμων ενεργειακών πολιτικών, βασισμένων στην ορθολογική χρήση της ενέργειας και στην ενίσχυση των ανανεώσιμων πηγών, συντελεί στην αποτροπή της αλλαγής του κλίματος. Με την κατασκευή νέων και ασφαλέστερων υποδομών ελαχιστοποιούμε τις επιπτώσεις άλλων τρόπων διαμετακόμισης που είναι πολύ πιο επικίνδυνοι ή πιο επιβλαβείς για το περιβάλλον. Με την ανάπτυξη ανανεώσιμων μορφών ενέργειας και την αποδοτική χρήση των υδάτων δεν δημιουργούμε μόνο αποκεντρωμένο πλούτο, αλλά και αποτρέπουμε τα φαινόμενα μετανάστευσης και αποδημίας.

10.4. Γι' αυτό, κρίνεται εφικτό:

- Να συνδεθούν, στο μέτρο του δυνατού, οι μεσογειακές χώρες με τους Μηχανισμούς Καθαρής Ανάπτυξης που προβλέπονται στο Πρωτόκολλο του Κιότο.

- Να αναπτυχθούν κοινές θέσεις στο πλαίσιο του ΔΝΟ όσον αφορά τη χρήση της Μεσογείου μόνο από σκάφη που πληρούν τους απαραίτητους όρους ασφαλείας και ελέγχονται με ομοιόμορφο τρόπο σε όλους τους λιμένες αυτής της θάλασσας.
- Να προαχθεί η ενίσχυση των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας μέσω της κατάλληλης μεταφοράς τεχνολογίας και της ανάπτυξης βιομηχανικών δραστηριοτήτων στο τοπικό πλαίσιο. Πρωτοβουλίες όπως η Δήλωση του Μαρακές πρέπει να οδηγήσουν στη συμμετοχή όλων των χωρών της Μεσογείου στην «Ευελκτική Συμμαχία για την Προαγωγή των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας» που συστάθηκε στο Γιοχάνεσμπουργκ.

11. Ρεαλιστικός καθορισμός προτεραιοτήτων για την εταιρική σχέση στον τομέα της ενέργειας

11.1. Όπως αναλύθηκε στο σημείο 2.1, η ύπαρξη 6 στόχων και 24 δραστηριοτήτων προτεραιότητας για τον τομέα της ενέργειας κρίνεται φιλόδοξη, γι' αυτό και η ΕΟΚΕ συνιστά εντόνως την ιεράρχηση αυτών των προτεραιοτήτων. Για τον σκοπό αυτό θα μπορούσαν να καθιερωθούν τα ακόλουθα κριτήρια:

11.2. Κριτήρια για τον καθορισμό των προτεραιοτήτων της εταιρικής σχέσης στον τομέα της ενέργειας:

- Αυτονομία του προτεινόμενου μέτρου: Μπορεί το προτεινόμενο μέτρο να υιοθετηθεί αυτόνομα ή χρειάζεται να υιοθετηθεί προηγουμένως κάποιο άλλο μέτρο ή δράση;
- Συμβολή στην εταιρική σχέση: Έχει το μέτρο κατά προτίμηση διάσταση Βορρά-Νότου ή συνδυάζει τη διάσταση αυτή με σημαντικό αντίκτυπο στη διάσταση Νότου-Νότου;
- Ευθύνη για την εφαρμογή του: Πρέπει αυτό το μέτρο ή η δράση να ασκείται ή να εφαρμόζεται αποκλειστικά από τις δημόσιες αρχές ή απαιτεί και τη συμμετοχή της ιδιωτικής πρωτοβουλίας; Σ' αυτή τη δεύτερη περίπτωση, υπάρχουν πειστικές δηλώσεις ενδιαφέροντος από πλευράς της;
- Κόστος-αποτελεσματικότητα: Ποιος είναι ο αντίκτυπος του προτεινόμενου μέτρου ή δράσης στους πολίτες μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα; Έχουν οι χρηματοδοτικές δαπάνες του δημόσιου τομέα επαρκή οικονομική και κοινωνική ανταπόδοση και μπορούν τα αποτελέσματα αυτά να είναι ορατά στους πολίτες;
- Βιωσιμότητα: Είναι τα προτεινόμενα μέτρα ή δράσεις βιώσιμα από μόνα τους ή θα χρειάζονται τακτικά συμπληρωματικές δαπάνες ή ρυθμιστικές ενέργειες; Όσον αφορά το περιβάλλον, εντάσσονται τα μέτρα αυτά στις αρχές βιωσιμότητας που επιβεβαιώθηκαν στο Γιοχάνεσμπουργκ;

11.3. Όπως είναι φυσικό, η ΕΟΚΕ δεν θεωρεί ότι είναι σε θέση να καθορίσει η ίδια τις προτεραιότητες, αλλά πιστεύει ότι αυτά είναι τα κριτήρια με βάση τα οποία πρέπει να ιεραρχηθούν οι 24 προτεραιότητες που καθόρισαν οι Υπουργοί Ενέργειας σε

διάφορες κατηγορίες, έτσι ώστε να αποφευχθεί η υπερβολική διασπορά των προσπαθειών που εμποδίζει την επιτυχία αυτής της ευρωμεσογειακής πρωτοβουλίας στον τομέα της ενέργειας.

12. Συμπεράσματα

12.1. Η ευρωμεσογειακή συνεργασία στον τομέα της ενέργειας αποτελεί βασικό στοιχείο τόσο για την αύξηση της συνολικής ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού της Μεσογείου όσο και για την αξιοποίηση των ενεργειακών πόρων στις χώρες της Νότιας Μεσογείου, ώστε να μετατραπούν από απλά έσοδα από εξαγωγές σε διαρθρωτικό συντελεστή των παραγωγικών οικονομιών τους.

12.2. Η συνεργασία αυτή αποτελεί, επίσης, μοναδική ευκαιρία για την κατασκευή κοινών υποδομών και έργων μεταξύ των ιδίων των χωρών της Νότιας Μεσογείου, ούτως ώστε να ενισχυθεί η έννοια της κοινής ευημερίας που βασίζεται στην κοινή αξιοποίηση των πόρων και της χρήσης του εδάφους για τη διέλευση ενεργειακών προϊόντων ή για τη δημιουργία διασυνδεδεμένων ενεργειακών δικτύων που επιτρέπουν την ανάπτυξη ολοκληρωμένων υποπεριφερειακών ενεργειακών αγορών.

12.3. Βάσει των συλλογισμών αυτών, είναι αδιαμφισβήτητο ότι σημειώθηκαν σημαντικότερες εξελίξεις στην ευρωμεσογειακή συνεργασία στον τομέα της ενέργειας, οι οποίες οδήγησαν στον εντοπισμό των εμποδίων, στην υιοθέτηση ενός συνόλου προτεραιοτήτων δράσης και στην απαραίτητη ευαισθητοποίηση σε αυτά τα θέματα στο επίπεδο των κυβερνήσεων.

12.4. Ωστόσο, είναι απαραίτητο να επισημανθεί ότι τα εμπόδια που πρέπει να υπερνηθθούν είναι ακόμη πολύ σημαντικά και επικεντρώνονται στα τέσσερα ακόλουθα σημεία:

- Αποτελεσματική εναρμόνιση των ρυθμιστικών πλαισίων και της διοικητικής εφαρμογής τους, προσαρμοσμένη στις προτεραιότητες και τις διαφορετικές καταστάσεις κάθε χώρας, ώστε να μπορούμε να μιλάμε για μια πραγματική συλλογική εταιρική σχέση και όχι για σποραδικές και διμερείς ενέργειες.
- Σημαντικότερες χρηματοδοτικές δαπάνες, για τις οποίες θα χρειαστεί μεγαλύτερη παρουσία κεφαλαίων και επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα, στον οποίο πρέπει να παρασχεθεί εκ των προτέρων η εγγύηση ενός πλαισίου νομικής σταθερότητας, πράγμα που θα πρέπει να έχει, ως αντιστάθμισμα, μια αποτελεσματική εποπτεία από πλευράς των δημόσιων αρχών.
- Η παραδοσιακή αδυναμία της περιφερειακής συνεργασίας μεταξύ των χωρών της Νότιας και Ανατολικής Μεσογείου.
- Συμμετοχή των πολιτών, ιδίως στη νότια και την ανατολική ακτή της Μεσογείου, με την παροχή διευκρινίσεων για τα έργα και τα συνολικά αναμενόμενα αποτελέσματά τους, ώστε να γίνουν αισθητά τα οφέλη τους για το κοινωνικό σύνολο και για τους καταναλωτές ενέργειας και να υπερνηθθούν οι πιθανές επιφυλάξεις που ενδέχεται να προξενούν.

12.5. Η αποτελεσματική εναρμόνιση των ρυθμιστικών πλαισίων πρέπει να επικεντρωθεί σε πτυχές όπως η αμοιβαία προστασία των επενδύσεων, η εναρμόνιση της φορολογίας της ενέργειας με αειφόρο περιβαλλοντικό προσανατολισμό, οι συμφωνίες για τη διέλευση των ενεργειακών προϊόντων και η επικύρωση της έννοιας της υπηρεσίας γενικού συμφέροντος στον ενεργειακό τομέα.

12.6. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί περιττή την επικέντρωση, βραχυπρόθεσμα, στη δημιουργία εσωτερικής αγοράς της ενέργειας στις χώρες της Νότιας Μεσογείου, βασισμένης στο πρότυπο που ισχύει σήμερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και συνδεδεμένης με την εσωτερική αγορά της ίδιας της Ένωσης. Αν και αυτή η εσωτερική αγορά ενέργειας μπορεί να είναι ο μακροπρόθεσμος στόχος, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι βραχυπρόθεσμα πρέπει να υιοθετηθούν εξατομικευμένες στρατηγικές, προσαρμοσμένες στην πραγματικότητα της κάθε χώρας ή μιας συγκεκριμένης περιφέρειας, οι οποίες, αποφεύγοντας κάθε μορφή διάκρισης φορολογικού ή διοικητικού χαρακτήρα, προωθούν τους στόχους μιας βιώσιμης ενεργειακής πολιτικής και δεν αντιστρατεύονται τις αρχές της ευρωμεσογειακής συνεργασίας στον τομέα της ενέργειας, ιδίως όσον αφορά την ελεύθερη διέλευση, το άνοιγμα στην ιδιωτική πρωτοβουλία και την απαγόρευση των διακρίσεων για λόγους εθνικότητας.

12.7. Αφού επιτευχθεί η διαφάνεια και η σταθερότητα των ρυθμιστικών πλαισίων, θα είναι πολύ πιο εύκολο να ζητηθεί από την ιδιωτική πρωτοβουλία να συμβάλει στην ανάπτυξη των έργων που θα έχουν προσδιοριστεί προηγουμένως λόγω του «κοινού ευρωμεσογειακού» τους «ενδιαφέροντος» με ουσιαστική προώθηση της συνεργασίας Νότου-Νότου. Προς τούτο, θα χρειαστεί να έχουν χρηματοδοτηθεί προηγουμένως από τις δημόσιες αρχές και όργανα οι λεπτομερείς μελέτες που απαιτούνται για τον οικονομικό και κοινωνικό ποσοτικό προσδιορισμό των έργων κοινού ενδιαφέροντος και να έχει αποφασιστεί ποια από αυτά, λόγω της ανεπαρκούς τους αποδοτικότητας ή του υψηλού τους κινδύνου, χρειάζεται ενδεχομένως να λάβουν δημόσια υποστήριξη με τη μορφή επιχορηγήσεων ή δανείων. Τέλος, είναι επιθυμητή η συμμετοχή, ει δυνατόν, και άλλων πολυμερών οργανισμών, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα και οι BRD. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

επεξεργάζεται μια νέα αναθεώρηση των σχεδίων Διευρωπαϊκών Δικτύων Ενέργειας στα πλαίσια της οποίας προτίθεται να συμπεριλάβει διάφορες πρωτοβουλίες δικτύων Νότου-Νότου.

12.8. Είναι απαραίτητο να καταβληθεί αμέσως μεγάλη προσπάθεια για να μεταδοθεί στους πολίτες των χωρών της Νότιας και της Ανατολικής Μεσογείου η αίσθηση της αναγκαιότητας ανάπτυξης ενεργειακών πολιτικών οι οποίες να προτάσσουν την αποτελεσματικότητα στη χρήση της ενέργειας και των υδάτων και να υποστηρίξουν την ενίσχυση των ανανεώσιμων ενεργειακών τους πηγών, παρέχοντας στους πολίτες αυτούς την εγγύηση ότι η ενέργεια θα συνεχίσει να αποτελεί ουσιαστική υπηρεσία και θα διατηρηθεί ο χαρακτήρας της ως υποχρέωσης παροχής δημόσιας υπηρεσίας. Μόνο αφού επιτευχθεί αυτός ο στόχος, θα είναι δυνατό να τους μεταδοθεί η ιδέα ότι τα ενεργειακά πλεονάσματα κάθε χώρας μπορούν να αξιοποιηθούν εκτός αυτής και ότι, από αυτή την άποψη, η ευρωμεσογειακή συνεργασία στον τομέα της ενέργειας και η ανάπτυξη υποδομών παραγωγής και διανομής είναι το κατάλληλο εργαλείο για τη δέουσα αξιοποίηση αυτών των δυνατοτήτων.

12.9. Η ΕΟΚΕ, μέσω των δικτύων επαφής της με την κοινωνία των πολιτών των χωρών αυτών, μπορεί να είναι ένα καλό αρχικό μέσο για τη δρομολόγηση αυτής της διαδικασίας, η οποία αργότερα θα πρέπει να φθάσει μέχρι το τοπικό επίπεδο, σε όλους τους οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς και στην κοινωνία στο σύνολό της. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά να δημιουργηθεί ένα ειδικό πρόγραμμα, στο πλαίσιο του EuroMed, για τη διάδοση αυτών των ιδεών και των σχεδίων μεταξύ των εθνικών δημόσιων διοικήσεων και μεταξύ των μέσων μαζικής επικοινωνίας, πράγμα που θα συμβάλει στην προαγωγή των δράσεων κατάρτισης και «αδελφοποίησης».

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη γενίκευση και τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων οδικών τηλεδιοδίων στην Κοινότητα ⁽¹⁾»

(COM(2003) 132 τελικό — 2003/0081 (COD))

(2004/C 32/06)

Στις 13 Μαΐου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 71 παράγραφος 1 της Συνθήκης, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Οκτωβρίου 2003 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Lenvaux.

Κατά την 403η σύνοδο ολομέλειάς της, της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 117 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 4 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Στόχος της πρότασης οδηγίας

1.1. Στις 23 Απριλίου 2003, η Επιτροπή δημοσιοποίησε ταυτόχρονα δύο έγγραφα:

- μία ανακοίνωση με τίτλο «Ανάπτυξη του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών: καινοτόμος χρηματοδότηση, διαλειτουργικότητα τηλεδιοδίων» και
- μία πρόταση οδηγίας με τίτλο «Η γενίκευση και η διαλειτουργικότητα των συστημάτων οδικών τηλεδιοδίων στην Κοινότητα».

1.2. Στο κεφάλαιο 4 της γνωμοδότησής της με τίτλο «Αναθεώρηση του καταλόγου των έργων ΔΕΔ-Μ ενόψει του 2004» ⁽²⁾, η ΕΟΚΕ εξέτασε το περιεχόμενο της πτυχής «χρηματοδότηση» αυτής της ανακοίνωσης. Έτσι, στην παρούσα γνωμοδότηση θα υπενθυμίσει, ως προς αυτό το θέμα, μόνο τα κύρια στοιχεία των παρατηρήσεων και των προτάσεών της. Άλλωστε, η πτυχή αυτή θα εξεταστεί εκ νέου σε μία γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με τίτλο «Οι υποδομές των μεταφορών στο μέλλον: χρηματοδότηση — σχεδιασμός — νέοι γείτονες».

1.3. Όσον αφορά την πρόταση οδηγίας, η Επιτροπή υπενθυμίζει στην αιτιολογική της έκθεση ότι τα συστήματα ηλεκτρονικής είσπραξης οδικών τελών (συστήματα τηλεδιοδίων) εισήχθησαν στις αρχές της δεκαετίας του '90 στους αυτοκινητοδρόμους που έχουν παραχωρηθεί σε φορείς εκμετάλλευσης, οι οποίοι έπρεπε μέσω της είσπραξης τελών να χρηματοδοτούν την κατασκευή και τη συντήρηση των υποδομών. Ο στόχος ήταν να μειωθεί ο χρόνος διέλευσης από τους σταθμούς διοδίων, που συχνά προκαλούν συμφορήσεις, επιβραδύνσεις και ατυχήματα, με τον διαχωρισμό της κυκλοφορίας των συνδρομητών από την κυκλοφορία των περιστασιακών χρηστών. Μια λωρίδα με τηλεδιόδια μπορεί να

διεκπεραιώσει, ανάλογα με τη διαμόρφωσή της, 200 με 300 οχήματα την ώρα, δηλ. τα διπλάσια από μια λωρίδα με αυτόματο μηχάνημα που δέχεται τραπεζικές κάρτες ή μια λωρίδα με υπάλληλο διοδίων.

1.4. Η Ιταλία, η Γαλλία, η Πορτογαλία, η Ελβετία, η Σλοβενία και η Νορβηγία διαθέτουν εθνικά συστήματα, που είναι όμως ασύμβατα μεταξύ τους, ενώ τα τηλεδιόδια γενικεύονται σήμερα σε όλη την Ευρώπη για τη διευθέτηση της κυκλοφορίας είτε σε ορισμένες ζώνες είτε για ορισμένες κατηγορίες οχημάτων (τα βαριά φορτηγά στη Γερμανία, Αυστρία και Ελβετία).

1.5. Θα χρησιμοποιηθούν διάφορες τεχνικές (GPS/Galileo, Egnos, μικροκύματα), πράγμα που θα δημιουργήσει πραγματικές δυσκολίες στους χρήστες που κυκλοφορούν στην Ευρώπη. Η Επιτροπή θεωρεί, συνεπώς, επείγον και υποχρεωτικό να διατεθούν στους οδηγούς που εκτελούν διεθνείς μεταφορές ηλεκτρονικά κουτιά, τα οποία θα είναι σε θέση να «διαβάζουν» όλα τα συστήματα που χρησιμοποιούνται στην Ευρώπη.

1.6. Ο στόχος της παρούσας οδηγίας, ο οποίος είχε εξαγγελθεί στη Λευκή Βίβλο για την πολιτική μεταφορών, είναι «να εξασφαλισθεί το συντομότερο δυνατό η δημιουργία μιας ευρωπαϊκής υπηρεσίας τηλεδιοδίων» που θα βασίζεται στην αρχή: «μία σύμβαση ανά πελάτη, ένα κουτί ανά όχημα».

1.7. Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι με την εξασφάλιση της διαλειτουργικότητας των συστημάτων διοδίων στην εσωτερική αγορά, η οδηγία θα διευκολύνει την εφαρμογή μιας πολιτικής για τη χρέωση των υποδομών σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Επιπλέον, με τις προβλεπόμενες τεχνολογίες καθίσταται δυνατή η κάλυψη του συνόλου των υποδομών — αυτοκινητοδρόμων, οδών, γεφυρών, σηράγγων κ.λπ. — και του συνόλου των οχημάτων — βαρέων φορτηγών οχημάτων, ελαφρών οχημάτων, μοτοσικλετών κ.λπ.

(1) Το έγγραφο της Επιτροπής περιλαμβάνει επίσης ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Ανάπτυξη του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών: καινοτόμος χρηματοδότηση, διαλειτουργικότητα τηλεδιοδίων».

(2) CESE 1174/2003 (υιοθετήθηκε στις 25 Σεπτεμβρίου 2003).

1.8. Για την εφαρμογή της διαλειτουργικότητας, η Επιτροπή προτείνει στην πράξη:

- μια βραχυπρόθεσμη λύση (με χρονικό ορίζοντα το 2005), προκειμένου να ληφθούν υπόψη τα εν εξελίξει σχέδια ορισμένων κρατών,
- και μια μακροπρόθεσμη λύση (με ορίζοντα το 2008-2012), προκειμένου να καθιερωθεί ένα γενικό σύστημα. Επίσης, σκοπεύει να αναπτυχθεί η ευρωπαϊκή υπηρεσία για τα βαρέα οχήματα και τα πούλμαν από το 2005 και για τα ιδιωτικά αυτοκίνητα από το 2010.

1.9. Για τον χρήστη, μακροπρόθεσμα, το κόστος του εξοπλισμού ενός οχήματος προβλέπεται να είναι από 20 έως 50 ευρώ.

2. Γενικές παρατηρήσεις για την Ανακοίνωση της Επιτροπής «Ανάπτυξη του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών: καινοτόμος χρηματοδότηση, διαλειτουργικότητα τηλεδιοδίων»

2.1. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, στο σημείο 1.2, η ΕΟΚΕ εκφράστηκε για το ζήτημα αυτό σε παλαιότερη γνωμοδότηση (1).

2.2. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται τη λύση της Επιτροπής για τους λόγους για τους οποίους η ανάπτυξη του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών έχει σταματήσει (έλλειψη πολιτικής βούλησης εκ μέρους των πολιτικών ιθυνόντων των κρατών μελών, ανεπάρκεια των χρηματοδοτικών πόρων που διατίθενται για το διευρωπαϊκό δίκτυο, κατακερματισμός των υπεύθυνων για τα έργα φορέων) και έλαβε με ενδιαφέρον γνώση των λύσεων που προτείνει η Επιτροπή, οι οποίες στηρίζονται σε δύο κεντρικούς άξονες:

- στον καλύτερο συντονισμό της δημόσιας και της ιδιωτικής χρηματοδότησης των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών και
- στη συνδρομή μιας ευρωπαϊκής υπηρεσίας τηλεδιοδίων.

2.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί, βεβαίως, τη φιλοδοξία της Επιτροπής να επιτύχει καλύτερο συντονισμό των περιφερειακών, εθνικών και κοινοτικών δημόσιων χρηματοδοτήσεων. Ωστόσο, συμφωνεί με την Επιτροπή ότι το εγχείρημα θα είναι δύσκολο, καθώς πρέπει να βρεθεί ισορροπία μεταξύ των διαφόρων προτεραιοτήτων, οι οποίες δεν συγκλίνουν απαραίτητα. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για δυσκολίες που είναι εγγενείς σε μία πολιτική συγχρηματοδότησης υποδομών, στην οποία ο καθένας διαπραγματεύεται τη συμμετοχή του σε σχέση με τα τοπικά, περιφερειακά ή εθνικά συμφέροντα που εκπροσωπεί, λησμονώντας μερικές φορές το γενικό ευρωπαϊκό συμφέρον. Η ΕΟΚΕ κρίνει, συνεπώς, ότι είναι απαραίτητο να

βελτιστοποιηθούν οι υφιστάμενοι χρηματοδοτικοί μηχανισμοί μέσω της ενίσχυσης και του καλύτερου συντονισμού τους, όμως η φιλοδοξία αυτή αποτελεί επέκταση των υφισταμένων ρυθμίσεων και δεν εμπεριέχει κάτι το πραγματικά καινοτόμο.

2.4. Όσον αφορά την κοινοπραξία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (Partenariat Public-Privé — PPP), η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την ανάλυση της Επιτροπής σχετικά με τα όρια της εξ ολοκλήρου ιδιωτικής χρηματοδότησης των υποδομών μεγάλων διαστάσεων. Ωστόσο, η μικτή χρηματοδότηση δεν μπορεί να αποτελεί τη μοναδική λύση, δεδομένου ότι οι ιδιωτικοί επενδυτές δικαίως απαιτούν εγγυήσεις και απόδοση ανάλογη των επενδύσεών τους. Αποτέλεσμα είναι η αύξηση του κόστους. Επιπλέον, πρέπει να ληφθούν υπόψη και άλλοι παράγοντες:

- κάθε σχέδιο ΔΕΜ-Μ που αφορά περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες θα πρέπει να υλοποιείται με τη σύσταση μιας νομικής διάρθρωσης τύπου «ευρωπαϊκής εταιρείας», προκειμένου να εξασφαλιστεί η απαραίτητη διαφάνεια των χρηματοδοτικών μηχανισμών του,
- η συγκρότηση μιας κοινοπραξίας δημόσιου-ιδιωτικού τομέα λογικά μπορεί να νοηθεί μόνο σε πλαίσιο ισορροπίας των πόρων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Δύσκολα θα μπορούσε να φανταστεί κανείς μια τέτοια κοινοπραξία ο ιδιωτικός τομέας θα μειωηφούσε σημαντικά. Επίσης, δεν είναι ρεαλιστικό να φανταστούμε ότι ο ιδιωτικός τομέας δύναται να παράσχει την απαραίτητη χρηματοδότηση για την υλοποίηση της πλειονότητας των έργων,
- πρέπει να θεσπιστούν όρια, προκειμένου να αποφευχθούν οι απρόβλεπτες συνέπειες της σταδιακής εγκατάλειψης της αποκλειστικής εξουσίας που ανήκει κατά παράδοση στα κράτη ή στις δημόσιες αρχές σε ό,τι αφορά τη χωροταξία σημαντικών συλλογικών υποδομών.

Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι σε θέματα χρηματοδότησης υποδομών των μεταφορών, η κοινοπραξία δημόσιου-ιδιωτικού τομέα αποτελεί αναμφίβολα ενδιαφέρουσα προσέγγιση για ορισμένες περιπτώσεις, αλλά οπωσδήποτε δεν αποτελεί πανάκεια.

3. Γενικές παρατηρήσεις για την οδηγία σχετικά με τη γενίκευση και τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων οδικών τηλεδιοδίων στην Κοινότητα

3.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις ενέργειες της Επιτροπής για την ταχεία εξασφάλιση της διαλειτουργικότητας των συστημάτων τηλεδιοδίων στους κόλπους της εσωτερικής αγοράς. Χρειάζεται, πράγματι, να μπορούν οι χρήστες να διαθέτουν έναν απλό και εύχρηστο μηχανισμό.

3.2. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ διερωτάται για τους στόχους αυτής της τεχνικής φύσεως οδηγίας που υποβλήθηκε από την Επιτροπή στο πλαίσιο της αναζήτησης καινοτόμων τρόπων χρηματοδότησης

(1) Βλέπε υποσημείωση 2.

για την ανάπτυξη των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών. Τα υφιστάμενα και τα μελλοντικά συστήματα τηλεδιοδίων αποτελούν μια υπηρεσία που προτείνεται στους χρήστες για να διευκολυνθούν η πληρωμή των διοδίων και η ροή της κυκλοφορίας, αλλά δεν πρόκειται σε καμία περίπτωση για νέο τύπο χρηματοδότησης των ΔΕΔ-Μ. Η ύπαρξη ενός καλύτερου εργαλείου για την είσπραξη των τελών δεν εξασφαλίζει νέους πόρους, ακόμη περισσότερο δε όταν η Επιτροπή δεν λαμβάνει θέση όσον αφορά τη διάθεση των εσόδων από τα διόδια, τα οποία κάθε κράτος και κάθε περιφέρεια θα συνεχίσουν να χρησιμοποιούν σύμφωνα με τους δικούς τους κανόνες για τη συντήρηση ή τη βελτίωση του δικτύου τους, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τις απαιτήσεις που επιβάλλει η αύξηση της ευρωπαϊκής κυκλοφορίας και, συνεπώς, το γενικό συμφέρον.

3.3. Η ΕΟΚΕ κατανοεί φυσικά ότι η Επιτροπή κρίνει ότι η γενίκευση των τηλεδιοδίων θα επιτρέψει την καλύτερη σύγκριση του κόστους των διοδίων, υπογραμμίζει όμως ότι δύσκολα μπορεί να προκύψει τέτοια εναρμόνιση όταν το κάθε κράτος παραμένει, όπως σήμερα, ελεύθερο να ορίζει τα τέλη ανά διανυόμενο χιλιόμετρο σε συνάρτηση με το όχημα ή τη γεωγραφική ζώνη διέλευσης (ορεινή ή πεδινή).

3.4. Η ευρωπαϊκή υπηρεσία τηλεδιοδίων θα συσταθεί την 1η Ιανουαρίου 2005 για τα βαρέα φορτηγά και τα πούλμαν και την 1η Ιανουαρίου 2010 για τα άλλα οχήματα. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι φορείς θα πρέπει να θέσουν στη διάθεση των χρηστών που το επιθυμούν διαλειτουργικό και μεταφερόμενο εξοπλισμό. Υπογραμμίζει ότι είναι σημαντικό να μην καταστεί υποχρεωτικός ο μηχανισμός αυτός, ούτως ώστε:

- να μπορεί ο οδηγός να χρησιμοποιεί την πιστωτική του κάρτα με εναρμονισμένα τραπεζικά έξοδα,
- να διατηρηθεί προαιρετικός χαρακτήρας, προκειμένου οι φορείς να τελειοποιούν συνεχώς τα συστήματά τους με σκοπό να προσελκύσουν νέους χρήστες,
- να αποφευχθεί η δυνατότητα χρονικού και χωρικού εντοπισμού των οχημάτων και των χρηστών, διατηρώντας σε μνήμη αυτές τις πληροφορίες, γιατί αυτό αντιβαίνει στις αρχές της ατομικής ελευθερίας. Έτσι, η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να υπενθυμίσει σε ένα άρθρο της οδηγίας αυτές τις αρχές ατομικής ελευθερίας (Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων).

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2003.

3.5. Σχετικά με το σύνολο των τεχνικών πτυχών της οδηγίας και την εφαρμογή της, η ΕΟΚΕ δεν διατυπώνει καμία παρατήρηση, αφού θεωρεί ότι η πρόταση της Επιτροπής είναι στο σύνολό της ισορροπημένη.

4. Συμπεράσματα

Η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ αναφέρεται σε δύο πτυχές:

4.1. Στους καινοτόμους τρόπους χρηματοδότησης των έργων ΔΕΔ-Μ: Η ΕΟΚΕ θα διατυπώσει την άποψή της συνολικά για τη χρηματοδότηση των υποδομών στον τομέα των μεταφορών σε ξεχωριστή γνωμοδότηση σχετικά με αυτό το θέμα πριν από το τέλος του 2003. Προς το παρόν, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι σε τρεις διαφορετικές γνωμοδοτήσεις, που υιοθέτησε τον Ιανουάριο, τον Ιούνιο και τον Σεπτέμβριο του 2003 αντιστοίχως ⁽¹⁾, έχει προτείνει τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού ταμείου «υποδομών των μεταφορών». Το ταμείο αυτό θα τροφοδοτείται χάρη στην είσπραξη, από το 2006 στο επίπεδο της Ευρώπης των 25, ενός ευρώλεπτού ανά λίτρο καυσίμου που καταναλώνεται στους δρόμους και τους αυτοκινητοδρόμους από όλες τις κατηγορίες οχημάτων. Αυτό το «αποκλειστικό» ταμείο αναμένεται να επιτρέψει, σε διάστημα 20-50 ετών, να συγκεντρωθούν άμεσα ή με δανεισμό τα ποσά που απαιτούνται για την υλοποίηση των υποδομών για τις μελλοντικές γενιές.

4.2. Στη διαλειτουργικότητα των διοδίων, για την οποία η ΕΟΚΕ εγκρίνει την πρόταση οδηγίας, εκφράζοντας ωστόσο την επιθυμία να υπενθυμίζονται στο άρθρο της 3 οι αρχές της προστασίας της ατομικής ελευθερίας με ιδιαίτερη αναφορά στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 92/81/ΕΟΚ και την οδηγία 92/82/ΕΟΚ για την καθιέρωση ενός ειδικού φορολογικού καθεστώτος για το πετρέλαιο κίνησης που χρησιμοποιείται ως καύσιμο για επαγγελματικούς σκοπούς και για την προσέγγιση των ειδικών φόρων κατανάλωσης επί της βενζίνης και του πετρελαίου ντίζελ κίνησης», ΕΕ C 85 της 8.4.2003.

Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, που υιοθετήθηκε τον Ιούνιο του 2003, για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις ασφαλείας για τις σήραγγες του Διευρωπαϊκού Οδικού Δικτύου», ΕΕ C 220 της 16.9.2003, σ. 6.

Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, που υιοθετήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2003, με θέμα την «Αναθεώρηση του καταλόγου των έργων ΔΕΔ ενόψει του 2004», CESE 1174/2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής “Διαμόρφωση προγράμματος δράσης για την περιβαλλοντική τεχνολογία”»

(COM(2003) 131 τελικό)

(2004/C 32/07)

Στις 25 Μαρτίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 14 Οκτωβρίου 2003 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Staffan Nilsson.

Κατά την 403η σύνοδο ολομέλειας της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 116 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 5 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1. Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας του Μαρτίου 2000, διαμορφώθηκε η αποκαλούμενη σήμερα στρατηγική της Λισαβόνας με στόχο να καταστεί η ΕΕ «η πλέον ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία που βασίζεται στη γνώση ανά την υφήλιο». Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης του Μαρτίου 2001 ζήτησε να διερευνηθούν οι τρόποι με τους οποίους η περιβαλλοντική τεχνολογία θα μπορούσε να συμβάλει στην ανάπτυξη και την απασχόληση. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ του Ιουνίου 2001 χάραξε μια «στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη». Όλες αυτές οι δράσεις αποτελούν τη βάση των συνεχιζόμενων προσπαθειών της Επιτροπής για την ανάπτυξη μιας στρατηγικής και ενός προγράμματος δράσης για την περιβαλλοντική τεχνολογία.

1.2. Οι εργασίες της Επιτροπής περιλαμβάνουν τρία στάδια. Το πρώτο στάδιο συνίστατο στην υποβολή έκθεσης, το Μάρτιο του 2002, με θέμα «Η περιβαλλοντική τεχνολογία στην υπηρεσία της αειφόρου ανάπτυξης»⁽¹⁾. Το δεύτερο στάδιο ολοκληρώθηκε με την υπό εξέταση ανακοίνωση με θέμα «Διαμόρφωση προγράμματος δράσης για την περιβαλλοντική τεχνολογία». Το τρίτο στάδιο θα είναι το πρόγραμμα δράσης που προβλέπεται να υποβληθεί από την Επιτροπή στα τέλη του 2003. Η διαδικασία αυτή είναι διαλογική και όλες οι ομάδες συμφερόντων έχουν τη δυνατότητα να υποβάλουν προτάσεις και ιδέες πριν από την οριστικοποίηση των εργασιών.

1.3. Η περιβαλλοντική τεχνολογία πρέπει να θεωρείται μια συνεχής διαδικασία που συνδυάζει την έρευνα και την ανάπτυξη, την τεχνολογία και την πρακτική εφαρμογή. Η αγορά μπορεί να αναπτύξει τον τομέα σε καθαρά εμπορικό επίπεδο. Πιθανόν, όμως, να απαιτηθούν διάφορες μορφές στήριξης για την προώθηση της ανάπτυξης. Η ΕΟΚΕ προτίθεται να λάβει ενεργό μέρος στις εργασίες αυτές.

1.4. Η στρατηγική και το πρόγραμμα δράσης μπορούν επίσης να συσχετιστούν με άλλες πρωτοβουλίες της Επιτροπής για τις οποίες η περιβαλλοντική τεχνολογία μπορεί να αποτελέσει σημαντικό μέσο, λ.χ.:

- την ανακοίνωση της Επιτροπής για μια «ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων» κατά την οποία θα συνεκτιμώνται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των προϊόντων από την άποψη του κύκλου ζωής⁽²⁾.
- την ανακοίνωση της Επιτροπής «Προς την αειφόρο παραγωγή» που αποβλέπει στο συντονισμό των δράσεων για την πρόληψη και τον περιορισμό της ρύπανσης και στον στενότερο συσχετισμό των «βέλτιστων διαθέσιμων πρακτικών» με ένα μελλοντικό πρόγραμμα δράσης για την περιβαλλοντική τεχνολογία⁽³⁾.
- την ανακοίνωση της Επιτροπής «Προς μία θεματική στρατηγική για την πρόληψη και την ανακύκλωση των αποβλήτων»⁽⁴⁾.

1.5. Μία άλλη σημαντική εργασία στο πλαίσιο αυτό είναι η επί του παρόντος καταρτιζόμενη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ η οποία, εκκινώντας από τη διαπίστωση ότι στα νέα κράτη μέλη υφίστανται σημαντικά εμπόδια στη χρησιμοποίηση της περιβαλλοντικής τεχνολογίας, θα εξετάσει τους τρόπους με τους οποίους είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν κατάλληλες περιβαλλοντικές μικροτεχνολογίες στα νέα κράτη μέλη ή να προωθηθεί η χρήση τους. Επιπλέον, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην αξιολόγηση των προγραμμάτων βοήθειας της ΕΕ, στο πλαίσιο των προενταξιακών προγραμμάτων, καθώς και της μελλοντικής χρησιμοποίησης των μέσων των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής⁽⁵⁾.

⁽²⁾ COM(2003) 302 τελικό. Η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ υπό κατάρτιση.

⁽³⁾ COM(2003) 354 τελικό. Η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ υπό κατάρτιση.

⁽⁴⁾ COM(2003) 301 τελικό. Η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ υπό κατάρτιση.

⁽⁵⁾ Υπό κατάρτιση γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με θέμα «Προοπτικές και πραγματικότητα σχετικά με τις κατάλληλες περιβαλλοντικές τεχνολογίες στις υποψήφιες χώρες».

⁽¹⁾ COM(2002) 122 τελικό.

2. Κύρια σημεία της ανακοίνωσης της Επιτροπής

2.1. Η Επιτροπή, στην έκθεση που υπέβαλε το Μάρτιο 2002, ορίζει τις περιβαλλοντικές τεχνολογίες ως «όλες τις τεχνολογίες των οποίων η χρήση αποδεικνύεται ευνοϊκότερη για το περιβάλλον συγκριτικά προς τις άλλες διαθέσιμες εναλλακτικές δυνατότητες». Ωστόσο, η Επιτροπή επεκτείνει τον ορισμό ώστε να καλύπτει όχι μόνο την τεχνολογία που εξαλείφει τις εκπομπές αλλά και την τεχνολογία που προλαμβάνει τη ρύπανση κατά τη διαδικασία παραγωγής, όπως νέα υλικά, παραγωγή υψηλής απόδοσης ενέργειας και πόρων, περιβαλλοντική επιστήμη και νέες μεθοδολογίες. Κατά συνέπεια, αυτός ο διευρυμένος ορισμός περιλαμβάνει την τεχνολογία και την τεχνογνωσία.

2.2. Η περιβαλλοντική τεχνολογία αποτελεί μια διαρκώς αναπτυσσόμενη αγορά τόσο στην επικράτεια της ΕΕ όσο και σε παγκόσμια κλίμακα. Οι οικολογικές βιομηχανίες της ΕΕ συνέβαλαν άμεσα στη δημιουργία περίπου 1,6 εκατ. θέσεων απασχόλησης κατά το 1999 και παρέχουν περίπου 183 δις ευρώ σε αγαθά και υπηρεσίες ετησίως. Η διαχείριση της ρύπανσης και οι καθαρότερες τεχνολογίες αντιπροσωπεύουν περίπου 127 δις. ευρώ και η διαχείριση των πόρων (εξαιρουμένων των μονάδων παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές) περίπου 56 δις. ευρώ. Στις υποψήφιες χώρες, οι οικολογικοί κλάδοι για τη διαχείριση της ρύπανσης και τις καθαρότερες τεχνολογίες παρέχουν περίπου 10,3 δις ευρώ των εμπορευμάτων και των υπηρεσιών ετησίως (ποσοστό 1,9 % του ΑΕγχΠ τους). Η Επιτροπή προσφέρει σημαντική χρηματοδοτική υποστήριξη για την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον στο πλαίσιο του προγράμματος — πλαισίου για την έρευνα.

2.3. Πολυάριθμοι φραγμοί, όπως οι γραφειοκρατικές διαδικασίες, το υψηλότερο κόστος και οι τάσεις της κοινής γνώμης, εξακολουθούν να παρακωλύουν την πλήρη ανάπτυξη και χρήση περιβαλλοντικών τεχνολογιών. Ειδικότερα, οι οικονομικοί φραγμοί θα εξακολουθήσουν να αποτελούν πρόβλημα εκτός και εάν ληφθούν υπόψη οι πραγματικές περιβαλλοντικές δαπάνες. Άλλο πρόβλημα είναι η περιορισμένη πρόσβαση σε χρηματοδοτήσεις σε συνδυασμό με τη μεγάλη διάρκεια των επενδυτικών κύκλων και την ανεπαρκή διάδοση των τεχνολογιών. Οι τεχνικοί φραγμοί καταδεικνύουν την ανάγκη καλύτερα στοχοθετημένων και αποτελεσματικότερων ερευνητικών προσπαθειών. Επιπλέον, η διείσδυση της τεχνολογίας στην αγορά επιβραδύνεται από φραγμούς οργανωτικού χαρακτήρα, αλλά και ελλείπει ευαισθητοποίησης και προσόντων.

2.4. Η Επιτροπή αποφάσισε να εστιαστεί σε τέσσερα περιβαλλοντικά θέματα: την κλιματική αλλαγή, την αιφόρο παραγωγή και κατανάλωση, την προστασία του εδάφους και το νερό. Οι εργασίες πραγματοποιούνται από τέσσερις διαφορετικές θεματικές ομάδες καθεμία εκ των οποίων ασχολείται με τον δικό της τομέα. Τα θέματα αυτά συνδέονται επίσης με τους τομείς προτεραιότητας που καθορίστηκαν στο έκτο περιβαλλοντικό πρόγραμμα δράσης. Οι εργασίες αυτές θα αποτελέσουν τη βάση του μελλοντικού προγράμματος δράσης.

2.5. Στόχος της Επιτροπής είναι επίσης να κινηθεί ευρεία διαβούλευση σχετικά με τους φραγμούς που καθυστερούν την αξιοποίηση των περιβαλλοντικών τεχνολογιών. Όλοι οι ενδιαφερόμενοι κλήθηκαν να διατυπώσουν τις απόψεις τους πριν από την επεξεργασία του προγράμματος. Οι απαντήσεις τους θα βοηθήσουν στην προετοιμασία ενός προγράμματος δράσης μέχρι το τέλος του έτους.

3. Οι παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ σε σχέση με την ανακοίνωση της Επιτροπής

3.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την κατεύθυνση των εργασιών της Επιτροπής για την προώθηση, με διάφορα μέσα, της ανάπτυξης και της εμπορευματοποίησης τεχνολογιών που μειώνουν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις ή βελτιώνουν τη χρήση των πόρων. Ήδη διεξάγονται εργασίες σε ορισμένα κράτη μέλη, είναι ωστόσο αναγκαία μια ευρωπαϊκή προσέγγιση προκειμένου να υπάρξει η μέγιστη δυνατή επιτυχία μέσω της ευρύτερης διάδοσης των ορθών πρακτικών.

3.2. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι είναι σημαντικό και εξαιρετικά θετικό το γεγονός ότι η Επιτροπή υιοθετεί ευρύτερο ορισμό της έννοιας της περιβαλλοντικής τεχνολογίας αντί να την περιορίζει μόνο στην «καθαρή» τεχνολογία. Για παράδειγμα, οι επενδύσεις σε καθαρές τεχνολογίες συχνά μειώνουν τις επιπτώσεις μιας ρυπογόνου παραγωγής. Τα οικονομικά στοιχεία που παρέχει η Επιτροπή αφορούν μόνο τον οικολογικό κλάδο. Τα στοιχεία αυτά — τα οποία μάλιστα πρέπει να ενημερωθούν — δίνουν μόνο μια μερική εικόνα του οικονομικού δυναμικού της περιβαλλοντικής τεχνολογίας. Η πρόκληση στον τομέα της περιβαλλοντικής τεχνολογίας συνίσταται στη σταδιακή βελτίωση του συνόλου της παραγωγής και των εμπορευμάτων από άποψη περιβαλλοντικής απόδοσης και πόρων. Λαμβανομένου υπόψη ότι στόχος μας είναι η επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης, είναι αναγκαίος ένας ευρύτερος ορισμός δεδομένου ότι η περιβαλλοντική τεχνολογία αφορά επίσης την τεχνογνωσία, την έρευνα και τις νέες μεθόδους παραγωγής.

3.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης την περιβαλλοντική τεχνολογία ως στρατηγικά σημαντικό επιχειρηματικό τομέα για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις ο οποίος μπορεί να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητά τους και να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη και την αύξηση της απασχόλησης. Η σφαιρική στρατηγική για την προώθηση της περιβαλλοντικής τεχνολογίας πρέπει να αποβλέπει στο να την καταστήσει επωφελή για τις επιχειρήσεις και να αυξήσει την αξία των προϊόντων για τους καταναλωτές.

3.4. Οι δράσεις για την προώθηση της περιβαλλοντικής τεχνολογίας αποτελούν ένα μέσο στήριξης που συμπληρώνει και αλληλεπιδρά με άλλα μέσα. Άλλα μέσα του περιβαλλοντικού τομέα όπως οι φόροι και οι κανονισμοί συχνά αυξάνουν το κόστος για τις επιχειρήσεις και βραχυπρόθεσμα μπορεί να μειώσουν την ανταγωνιστικότητά τους σε διεθνή κλίμακα. Για την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Λισαβόνας πρέπει να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Κατά συνέπεια, η προώθηση της περιβαλλοντικής τεχνολογίας αποτελεί θετικό βήμα δεδομένου ότι θα μπορέσουν να επιτευχθούν περιβαλλοντικά οφέλη και παράλληλα να διατηρηθεί ή και να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα.

3.5. Η επιλογή των τεσσάρων θεματικών ομάδων είναι σκόπιμη δεδομένου ότι αντιπροσωπεύουν τα τρία βασικά στοιχεία, τον αέρα, το νερό και τη γη, καθώς και την κοινωνική δραστηριότητα της παραγωγής και της κατανάλωσης. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο τομέας του αέρα δεν πρέπει να περιορίζεται μόνο στην αλλαγή του κλίματος αφού όλες οι ατμοσφαιρικές εκπομπές αποτελούν σημαντικό περιβαλλοντικό πρόβλημα και υπάρχουν ασφαλώς μεγαλύτερες δυνατότητες ανάπτυξης της περιβαλλοντικής τεχνολογίας και επιχειρηματικές ευκαιρίες σε άλλα περιβαλλοντικά προβλήματα που συνδέονται με τον αέρα. Είναι επίσης σημαντικό να γίνει κατανοητό ότι οι τομείς αυτοί αλληλοεπηρεάζονται και ότι οι λύσεις και οι καινοτομίες πρέπει να αφορούν επίσης την οριζόντια προοπτική. Η ΕΟΚΕ ζητεί, εξάλλου, να συμπεριληφθεί, το συντομότερο δυνατό, στις εργασίες αυτές, η συμβολή της περιβαλλοντικής τεχνολογίας στην πρόληψη της ηχορύπανσης.

3.6. Σε ένα σενάριο ανάπτυξης και εμπορευματοποίησης της περιβαλλοντικής τεχνολογίας στην Κοινότητα, είναι σημαντικό να διασφαλίζεται η διαχείριση παλαιότερων και, από περιβαλλοντική άποψη, χειρότερων προϊόντων. Για παράδειγμα, λόγω της νομοθεσίας ένα προϊόν μπορεί να είναι επωφελές στην ΕΕ, για το προϊόν όμως αυτό η χρήση παλαιότερης τεχνολογίας είναι πιο επωφελής σε τρίτες χώρες και συνεπώς πιο διαδεδομένη. Με τον τρόπο αυτόν, μειώνονται τα περιβαλλοντικά οφέλη και περιορίζονται οι ευκαιρίες εξαγωγής της νέας τεχνολογίας. Κατά συνέπεια, πρέπει επίσης να συνεχιστεί η διεθνής συνεργασία στον τομέα του περιβάλλοντος προκειμένου να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή εναρμόνιση της περιβαλλοντικής ανάπτυξης και πρέπει ιδίως οι αναπτυσσόμενες χώρες να αποκτήσουν τεχνογνωσία και πραγματικές δυνατότητες αξιοποίησης της τεχνολογίας.

3.7. Η ανάπτυξη και η εμπορευματοποίηση της περιβαλλοντικής τεχνολογίας πρέπει να ενισχυθούν με διάφορες μορφές στήριξης. Σε ένα σενάριο προώθησης της περιβαλλοντικής τεχνολογίας μέσω ισχυρών οικονομικών ή νομοθετικών μέσων, υπάρχει κίνδυνος να μειωθούν τελικά οι εξαγωγικές δυνατότητες και να μεταφερθούν οι διαδικασίες παραγωγής εκτός των ευρωπαϊκών συνόρων όπου οι περιορισμοί είναι λιγότερο αυστηροί. Αυτό θα οδηγήσει στην πράξη σε μικρότερα συνολικά περιβαλλοντικά οφέλη και στην εξαγωγή των περιβαλλοντικών προβλημάτων της Ευρώπης σε άλλες χώρες, γεγονός το οποίο, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι ηθικά αμφισβητήσιμο. Επιπλέον, θα μειωθούν οι δυνατότητες ανάπτυξης.

3.8. Οι δημόσιες προμήθειες διαδραματίζουν βασικό ρόλο και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη και την εμπορευματοποίηση της περιβαλλοντικής τεχνολογίας. Πρέπει να καταστεί σαφές ότι είναι δυνατό και ευκαίτο να περιλαμβάνονται στη συγγραφή υποχρεώσεων σαφείς περιβαλλοντικές απαιτήσεις. Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις ενός προϊόντος πρέπει να αξιολογούνται από την άποψη του κύκλου ζωής και στην αξιολόγηση αυτή να περιλαμβάνονται όλοι οι παράγοντες επίδρασης όπως λ.χ. οι μεταφορές. Πρέπει να μπορεί να διασφαλιστεί ότι οι νέες περιβαλλοντικές τεχνολογίες είναι πραγματικά καλύτερες από τις υφιστάμενες τεχνολογίες. Τα κράτη μέλη πρέπει επίσης να μπορούν να οργανώνουν προσκλήσεις υποβολής προσφορών σε συγκεκριμένες τεχνολογίες προκειμένου να ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις στην ανάπτυξη των προϊόντων και σε αντάλλαγμα η «κερδοφόρος» ιδέα θα προσελκύει μεγαλύτερες παραγγελίες, όπως έχει ήδη γίνει με επιτυχία σε ορισμένες χώρες. Σύμφωνα με την ανακοίνωση της

Επιτροπής για μια «ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων», η νομοθεσία για τις δημόσιες προμήθειες παρέχει μεγάλες δυνατότητες συνεκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στις προκηρύξεις και πραγματικός στόχος των οικολογικότερων δημόσιων προμηθειών είναι η αξιοποίηση των υφιστάμενων δυνατοτήτων από τους δημόσιους προμηθευτές. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, ο στόχος αυτός πρέπει να προωθηθεί τόσο από την Επιτροπή όσο και από τα κράτη μέλη.

3.9. Οι εργασίες της Επιτροπής που αποβλέπουν, με τη βοήθεια των θεματικών ομάδων, στον προσδιορισμό των διαφόρων φραγμών στη συνεχιζόμενη ανάπτυξη της περιβαλλοντικής τεχνολογίας είναι σημαντικές. Οι άμεσα ενδιαφερόμενοι είναι αυτοί που μπορούν να περιγράψουν καλύτερα τους φραγμούς που αντιμετωπίζουν.

3.10. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, πρέπει να περιληφθούν στο πρόγραμμα δράσης προτάσεις σχετικά με το πώς μπορούν να βελτιωθούν οι εργασίες σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο για τον προσδιορισμό των φραγμών και την εφαρμογή διαδικασιών για την άρση τους. Σε πολλές περιπτώσεις, είναι αναγκαίες τεχνολογικές έρευνες μεγάλης κλίμακας προκειμένου να επιτευχθούν περιβαλλοντικά οφέλη, λ.χ. ανάπτυξη συσσωρευτών καυσίμων για τα οχήματα. Ωστόσο, οι εργασίες πρέπει επίσης να εστιαστούν στην αντιμετώπιση των προβληματικών τομέων για τις μικρότερες επιχειρήσεις και στην επίτευξη θεματικών προόδων στον τομέα της περιβαλλοντικής τεχνολογίας μικρής κλίμακας. Η παροχή στήριξης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις για περιβαλλοντικές επενδύσεις θα μπορούσε να είναι μια κατάλληλη μέθοδος για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης.

3.11. Όπως επισήμανε η Επιτροπή, υπάρχουν σήμερα νομικοί και διοικητικοί φραγμοί στην ανάπτυξη της περιβαλλοντικής τεχνολογίας. Ο ευρωπαϊκός διαμεσολαβητής διερευνά καταγγελίες σχετικά με περιπτώσεις κακής διοίκησης στα πλαίσια της δράσης των κοινοτικών οργάνων και οργανισμών. Περίπτωση κακής διοίκησης είναι όταν ένα κοινοτικό όργανο δεν ενεργεί σύμφωνα με τη δεσμευτική κοινοτική νομοθεσία. Αν και οι νομικοί φραγμοί στην ανάπτυξη της περιβαλλοντικής τεχνολογίας δεν θα μπορούσαν να θεωρηθούν αρμοδιότητα του ευρωπαϊκού διαμεσολαβητή, η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να υποβάλει πρόταση στην οποία να επισημαίνει σε ποιον, ή πού, θα μπορούν να απευθύνονται οι μεμονωμένες (μεγάλες και μικρές) επιχειρήσεις όταν πιστεύουν πως κάποια νομοθετική διάταξη ή κάποια πράξη των αρχών είναι επιβλαβής για το περιβάλλον. Αυτός ο «περιβαλλοντικός διαμεσολαβητής» δεν θα πρέπει μόνο να εξακριβώνει εάν οι αρχές τήρησαν τη νομοθεσία αλλά και να εντοπίζει τα κενά της ισχύουσας νομοθεσίας. Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να εξετάσει το ενδεχόμενο θέσπισης διαμεσολαβητή στον τομέα αυτόν.

3.12. Η ανακοίνωση της Επιτροπής αναφέρεται στην έρευνα που διεξάγεται επί του παρόντος. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της έρευνας και της στενής συνεργασίας στον τομέα αυτόν με τους ενδιαφερόμενους. Οι επιχειρήσεις και οι οργανώσεις τους πρέπει να συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων που αφορούν τη χρηματοδότηση στον τομέα τους. Οι ερευνητικές δράσεις των επιχειρήσεων είναι αποφασιστικής σημασίας για την ανάπτυξη προϊόντων και την καινοτομία, ωστόσο τα ερευνητικά προγράμματα της ΕΕ προσελκύουν επίσης την προσοχή στις δυσκολίες που

αντιμετωπίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στον τομέα αυτόν. Το πρόγραμμα δράσης πρέπει να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στην ανάπτυξη μεθόδων για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής έρευνας στις επιχειρήσεις.

Παραγωγή και κατανάλωση

3.1.3. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η Επιτροπή εστιάζεται σε θέματα διαχείρισης αποβλήτων στον τομέα της παραγωγής και της κατανάλωσης. Η ΕΟΚΕ εκτιμά, εντούτοις, ότι ο τομέας αυτός δεν περιλαμβάνει μόνο θέματα αποβλήτων αλλά και άλλες πτυχές. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα των αποβλήτων, η πολιτική πρέπει να εστιάζεται στη μείωση του όγκου των αποβλήτων, στη μεγαλύτερη ανακύκλωση των υπόλοιπων αποβλήτων και στην ανάκτηση των υλικών και της ενέργειας. Από τις εμπειρίες χωρών όπως λ.χ. της Γαλλίας προκύπτει ότι η εφαρμογή ακατάλληλων συστημάτων διαλογής των απορριμμάτων μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση των μεταφορών και, κατά συνέπεια, της χρήσης ενέργειας. Για το λόγο αυτόν, πρέπει να ενισχυθεί η ανάπτυξη προϊόντων με σκοπό τη χρήση των υλικών με μεγαλύτερη οικονομία πόρων. Επιπλέον, τα θέματα αποβλήτων πρέπει να επιλυθούν μέσω μιας τοπικής/περιφερειακής προσέγγισης που θα εστιάζεται στην αξιολόγηση των λύσεων με βάση το συνολικό περιβαλλοντικό όφελος.

3.1.4. Για να μπορέσει η περιβαλλοντική τεχνολογία να διαδραματίσει θετικό ρόλο στην ανάπτυξη καλύτερων και λιγότερο δαπανηρών διαδικασιών, επεξεργασίας και τεχνογνωσίας με λιγότερο αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, είναι αναγκαίο να αναλυθούν οι νέες μέθοδοι και τεχνικές από την άποψη του κύκλου ζωής. Βάσει των αναλύσεων του κύκλου ζωής για τα εμπορεύματα και τις υπηρεσίες γίνεται αντιληπτό πώς και πότε προκαλούνται οι περιβαλλοντικές ζημιές. Οι νέες τεχνολογίες πρέπει να μπορούν να δείχνουν μέσω σφαιρικής προσέγγισης ότι τα προϊόντα και οι μέθοδοι οδηγούν πραγματικά σε περιβαλλοντικά οφέλη. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή πρέπει να συμπεριλάβει μια τέτοια προσέγγιση στις μελλοντικές εργασίες της για ένα πρόγραμμα δράσης στον τομέα της περιβαλλοντικής τεχνολογίας.

3.1.5. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπόψη την ανακοίνωση της Επιτροπής για μια «Ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων» (ΟΠΠ) (1) η οποία μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της περιβαλλοντικής τεχνολογίας. Οι άλλες παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ σε σχέση με την ανακοίνωση της Επιτροπής για την ΟΠΠ είναι διαθέσιμες στη συγκεκριμένη γνωμοδότησή της.

3.1.6. Η Επιτροπή αναφέρεται στις διεξαγόμενες έρευνες σύμφωνα με τις οποίες το κοινωνικό σύνολο πρέπει να υιοθετήσει μια προσέγγιση που να βασιίζεται μάλλον στους πόρους και να εστιάζεται μάλλον στην ποιότητα παρά στην ποσότητα. Αυτή είναι η ορθή προσέγγιση η οποία θα είχε άμεσα και σημαντικά αποτελέσματα αν τα άτομα συνειδητοποιούσαν τη σημασία της συμπεριφοράς τους. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης πόσο δύσκολο είναι να καθοριστεί πώς αντιλαμβάνεται ο καταναλωτής την ποιότητα. Δεν πρέπει η κοινωνία να παρεμβαίνει και να καθορίζει τι πρέπει να θεωρείται ως ποιότητα και πότε η ποσότητα είναι αρνητική.

3.1.6.1. Από την άλλη πλευρά, θα μπορούσαν να αναπτυχθούν συστήματα επισημάνσης των προϊόντων που να παρέχουν στους καταναλωτές επαρκείς πληροφορίες ώστε να μπορούν οι ίδιοι να σταθμίζουν την περιβαλλοντική ποιότητα και τη γεύση, το χρώμα, το μέγεθος, την εικόνα, την τιμή, την προσβασιμότητα, τη χρησιμότητα κ.λπ. Ένα κοινό σύστημα επισημάνσης έχει ήδη αναπτυχθεί για τις οικιακές ηλεκτρικές συσκευές. Οι ετικέτες αυτές δίνουν κυρίως πληροφορίες σχετικά με την ενεργειακή απόδοση, περιλαμβάνουν όμως και άλλα στοιχεία όπως τα επίπεδα θορύβου, την καθαριστική απόδοση και την κατανάλωση νερού. Όσον αφορά τον εξοπλισμό γραφείου, υπάρχει ένα σύστημα επισημάνσης για την κατανάλωση ενέργειας.

3.1.6.2. Στο κεφάλαιο που αφορά την αλλαγή του κλίματος, η Επιτροπή επισημαίνει ότι είναι αναγκαίες εκστρατείες ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης προκειμένου να καταστεί δυνατή η μείωση των εκπομπών. Για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας τέτοιων εκστρατειών, είναι σημαντικό να μπορεί ο καταναλωτής να χρησιμοποιεί τις νέες γνώσεις που αποκτά με επικοινωνιακό τρόπο για διάφορα είδη αγορών. Η ΕΟΚΕ προτείνει συνεπώς στην Επιτροπή να περιλάβει στο πρόγραμμα δράσης μνεία σχετικά με το πώς θα μπορούσαν να επεκταθούν τα υφιστάμενα συστήματα επισημάνσης ώστε να περιλαμβάνουν και άλλες ομάδες προϊόντων.

3.1.6.3. Πολλές εμπειρίες δείχνουν επίσης ότι μια ανάπτυξη ωθούμενη από την αγορά μπορεί να επιφέρει εξίσου σημαντικές και γρήγορες μεταβολές με μια ανάπτυξη διεπόμενη από κανονιστικές και νομοθετικές διατάξεις. Μία από τις προϋποθέσεις για αυτό είναι οι καταναλωτές και τα άτομα που κάνουν τις παραγγελίες να είναι ενημερωμένα και να έχουν κριτικό πνεύμα. Πρέπει να ενισχυθεί ο ρόλος των οργανώσεων καταναλωτών στη διάδοση των γνώσεων και των πληροφοριών. Η Επιτροπή αναφέρει ως θετικό παράδειγμα το ότι η βιομηχανία αντικατέστησε το λευκαντικό χλωρίου στην παραγωγή χαρτιού από άλλες πιο φιλικές προς το περιβάλλον μεθόδους που δεν χρησιμοποιούν χλώριο. Ωστόσο, η αλλαγή αυτή είναι μάλλον ένα παράδειγμα του πώς η ζήτηση και η αγορά προώθησαν μια φιλικότερη προς το περιβάλλον παραγωγή. Η βιομηχανία υποστηρίζει επί μακρόν ότι είναι δύσκολο και αδύνατο να τροποποιηθεί η διαδικασία παραγωγής, όταν όμως η αγορά έδωσε ως προϋπόθεση τη μη χρήση χλωρίου στην παραγωγή χαρτιού, άρχισαν να αναπτύσσονται αυτές οι νέες διαδικασίες και μέθοδοι με αποτέλεσμα να μην χρησιμοποιείται σήμερα χλώριο στην παραγωγή χαρτιού.

Νερό

3.1.7. Όσον αφορά τη θεματική ομάδα για το νερό, έμφαση δίνεται σε τεχνικές επεξεργασίας των υδάτων και καθαρισμού των λυμάτων. Η Επιτροπή επισημαίνει ερευνητικούς τομείς καθοριστικής σημασίας οι οποίοι είναι μεν σημαντικοί αλλά ευρείς. Θα ήταν σκόπιμο να αναφερθούν δύο ερευνητικές κατευθύνσεις μεγάλης σημασίας:

- ο αντίκτυπος των υλικών σε επαφή με το νερό, δεδομένου ότι θα ήταν επωφελές να αναπτυχθούν δοκιμές αναγνωρισμένες από όλα τα κράτη μέλη και να επιτευχθεί ενιαία έγκριση των υλικών σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση·
- οι αναλύσεις σε πραγματικό χρόνο που θα επέτρεπαν σχεδόν άμεσες αντιδράσεις σε περίπτωση ατυχήματος.

(1) COM(2003) 302 τελικό.

3.18. Όσον αφορά τους φραγμούς, η Επιτροπή εκφράζει τη λύπη της για τον σχετικό συντηρητισμό που επιδεικνύουν οι δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς στον τομέα του νερού σε ό,τι αφορά την τεχνολογία. Το γεγονός αυτό οφείλεται αναμφίβολα στον τρόπο σύνταξης των συγγραφών υποχρεώσεων που είναι συχνά εξαιρετικά λεπτομερείς ως προς τις οδηγίες τους και αφήνουν ελάχιστα περιθώρια στις καινοτομίες καθώς και στη χρήση συμβούλων που τείνουν να συνιστούν δοκιμασμένες τεχνικές. Μια πιο διαδεδομένη χρήση προσκλήσεων προς υποβολή προσφορών με βάση την απόδοση θα είχε αναμφίβολα ως αποτέλεσμα τη χρήση πιο καινοτόμων τεχνολογιών.

3.19. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι εναπομένουν να γίνουν σημαντικές επενδύσεις για την κατασκευή νέων αποχετευτικών εγκαταστάσεων και νέων δικτύων που να καταστούν δυνατή την επίτευξη των στόχων της οδηγίας για τα απόβλητα. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το βασικό ενδιαφέρον που δίδεται στις τεχνικές επεξεργασίας υδάτων και καθαρισμού λυμάτων. Η ΕΟΚΕ εκτιμά επίσης ότι το βασικό ερώτημα πρέπει να είναι αν είναι κατάλληλα τα σημερινά συστήματα που χρησιμοποιούν καθαρό νερό ως μέσο μεταφοράς και στα οποία αναμιγνύεται η οικιακή και η βιομηχανική ρύπανση ή αν πρέπει να αναζητηθούν νέα συστήματα για μια μακροπρόθεσμα βιώσιμη λύση. Ωστόσο, η περιβαλλοντική τεχνολογία μπορεί να συμβάλει βραχυπρόθεσμα στην επίτευξη μικρότερων ροών υλικών και καθαρότερων εκπομπών, υπάρχει όμως επίσης κίνδυνος να διατηρηθούν δομές που δεν είναι οι καλύτερες από περιβαλλοντική άποψη.

Αλλαγή του κλίματος

3.20. Μία μέθοδος για την τήρηση των δεσμεύσεων του πρωτοκόλλου του Κιότο είναι η αύξηση της χρήσης βιοκαυσίμων και η ανακοίνωση της Επιτροπής αναφέρει προηγούμενες προτάσεις για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης τέτοιων καυσίμων. Η ΕΟΚΕ θα ήθελε να επιστήσει την προσοχή, μέσω ενός ή δύο παραδειγμάτων, σε ορισμένες πτυχές που είναι πολύ σημαντικές στην πράξη για την ανάπτυξη βιοκαυσίμων και οι οποίες, όμως, σύμφωνα με την πρόταση, δυσχεραίνουν την ανάπτυξη αυτή.

3.20.1. Στην πρόταση της Επιτροπής για μια νέα γεωργική πολιτική⁽¹⁾, προτείνεται να μην είναι πλέον δυνατή η χρησιμοποίηση των γαιών υπό καθεστώς παύσης καλλιέργειας για καλλιέργειες που προορίζονται λ.χ. για την παραγωγή βιοκαυσίμων. Κάτι τέτοιο θα οδηγούσε στη δραστική μείωση της παραγωγής βιοκαυσίμων. Η ΕΟΚΕ τάχθηκε κατά της πρότασης αυτής στη σχετική γνωμοδότησή της⁽²⁾. Το Συμβούλιο ακολούθησε τις προτάσεις της ΕΟΚΕ κατά τη συνεδρίασή του τον Ιούνιο του 2003 και θα εξακολουθήσει να είναι δυνατή η χρησιμοποίηση των γαιών υπό καθεστώς παύσης καλλιέργειας για καλλιέργειες που προορίζονται για την παραγωγή βιοκαυσίμων. Επιπλέον, θα είναι δυνατή, στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής, η χορήγηση πριμοδότησης διοξειδίου του άνθρακα για τις καλλιέργειες βιοκαυσίμων. Στον τομέα της γεωργίας αναπτύσσονται επίσης ακριβέστερες μέθοδοι και συστήματα για τη μείωση της χρήσης χημικών και την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των θρεπτικών ουσιών μέσω της περιβαλλοντικής τεχνολογίας και με μεγαλύτερη ακρίβεια.

(1) COM(2003) 23 τελικό — CNS 2003/0006.

(2) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ 591/2003, ΕΕ C 208 της 3.9.2003, σ. 64-71.

3.20.2. Όσον αφορά την πρόταση οδηγίας που δίνει στα κράτη μέλη το δικαίωμα φοροαπαλλαγής των βιοκαυσίμων⁽³⁾, η απαλλαγή αυτή μπορεί να εφαρμοστεί μόνο 6 έτη τη φορά. Το αποτέλεσμα είναι αύξηση της αβεβαιότητας σε περίπτωση επένδυσης σε μονάδα παραγωγής βιοκαυσίμων, όταν η περίοδος απόσβεσης είναι σημαντικά μεγαλύτερη από 6 έτη. Μια πιο μακροπρόθεσμη οικονομική ασφάλεια θα ενίσχυε την επενδυτική βούληση και θα ενθάρρυνε την περιβαλλοντική τεχνολογία. Η ΕΟΚΕ καλεί συνεπώς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να λάβουν το στοιχείο αυτό υπόψη στην εν εξελίξει διαδικασία λήψης αποφάσεων.

3.20.3. Μεγάλες ποσότητες διοξειδίου του άνθρακα διαρρέουν και συσσωρεύονται συνεχώς στο έδαφος. Από την ισορροπία μεταξύ της συσσώρευσης και της αποσύνθεσης των οργανικών υλών εξαρτάται το αν θα υπάρχουν εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα ή καθαρή απορρόφηση. Συμπληρωματικά προς τις προσπάθειες για τη μείωση των εκπομπών που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου, πρέπει να διερευνηθούν περαιτέρω οι δυνατότητες συγκράτησης του διοξειδίου του άνθρακα σε οργανικούς συλλέκτες άνθρακα ενώ πρέπει επίσης να επισημειώνονται στο πρόγραμμα δράσης ενδεχόμενοι τρόποι εμπορευματοποίησης της διαδικασίας αυτής στη γεωργία και τη δασοκομία.

Προστασία του εδάφους

3.21. Το τμήμα της ανακοίνωσης της Επιτροπής που αφορά την προστασία του εδάφους είναι περιορισμένο. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι η κάπως καθυστερημένη θεματική δραστηριότητα της προστασίας του εδάφους θα καταλήξει σε συγκεκριμένες προτάσεις για την περιβαλλοντική τεχνολογία. Μπορούμε επίσης να διαπιστώσουμε πόσο στενά συνδέονται τα θέματα του εδάφους και του αέρα όταν για παράδειγμα οι εκπομπές αερομεταφερόμενων όξινων ουσιών μολύνουν το έδαφος. Υπάρχει επίσης στενή σχέση με την αλλαγή του κλίματος, αφού μία από τις μεγαλύτερες απειλές για τη γη είναι η απώλεια οργανικών υλών που επίσης προκαλεί εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα — που είναι αέριο του θερμοκηπίου. Για το λόγο αυτόν, η ΕΟΚΕ τονίζει εκ νέου τη σημασία της ανάπτυξης στον τομέα αυτόν και την ανάγκη συμπεριληψής όλων των θεματικών τομέων σε μια οριζόντια στρατηγική.

4. Συμπεράσματα

- Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη θέση της Επιτροπής υπέρ μιας ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας για την ανάπτυξη και τη στήριξη της περιβαλλοντικής τεχνολογίας καθώς και τους τέσσερις καθορισμένους θεματικούς τομείς: αλλαγή του κλίματος, αιφόρος παραγωγή και κατανάλωση, νερό και προστασία του εδάφους.
- Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον ευρύτερο ορισμό σύμφωνα με τον οποίο η περιβαλλοντική τεχνολογία καλύπτει την τεχνολογία, την έρευνα και τις τεχνικές παραγωγής.
- Η περιβαλλοντική τεχνολογία μπορεί να αναπτυχθεί σε οικονομικό τομέα στρατηγικής σημασίας αν ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων σύμφωνα με τη στρατηγική της Λισαβόνας.

(3) COM(2001) 547 τελικό, ΕΕ C 103 της 30.4.2002.

- Πρέπει να ενισχυθούν η ανάπτυξη και η εμπορευματοποίηση της περιβαλλοντικής τεχνολογίας μέσω διαφόρων μορφών στήριξης και όχι μέσω οικονομικών και νομοθετικών απαιτήσεων που μπορούν αφενός να θέσουν εμπόδια στις εξαγωγές και αφετέρου να οδηγήσουν στη μεταφορά της παραγωγής εκτός των ευρωπαϊκών συνόρων.
- Είναι ήδη σήμερα δυνατή η αξιοποίηση των δημοσίων προμηθειών για την ενθάρρυνση της ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών που ενδείκνυνται για την περιβαλλοντική τεχνολογία.
- Πρέπει επίσης να αντιμετωπιστούν οι προβληματικοί τομείς για τις μικρές επιχειρήσεις και να στηριχθεί η επίτευξη προόδου στον τομέα της περιβαλλοντικής τεχνολογίας μικρής κλίμακας, ενδεχομένως μέσω των επενδύσεων.
- Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να καθορίσει σε ποιον και πού μπορεί να απευθύνεται μια μεμονωμένη επιχείρηση για να επισημαίνει τους φραγμούς που θέτουν τα νομικά πλαίσια ή οι αρχές και οι οποίοι οδηγούν σε περιβαλλοντικές ζημιές.
- Τα θέματα αποβλήτων πρέπει να επιλυθούν μέσω σφαιρικής προσέγγισης που θα επιτρέπει την αξιολόγηση των λύσεων από τοπική/περιφερειακή σκοπιά.
- Η ανάλυση του κύκλου ζωής πρέπει να αποτελεί μέσο με το οποίο θα αξιολογείται κατά πόσο μια νέα περιβαλλοντική τεχνολογία οδηγεί σε περιβαλλοντικά οφέλη.
- Η ΕΟΚΕ τονίζει πόσο δύσκολο είναι να καθοριστεί πώς αντιλαμβάνεται ο καταναλωτής την ποιότητα και ότι δεν πρέπει να αποφασίζει η κοινωνία τι πρέπει να θεωρείται ποιότητα και τότε η ποσότητα είναι αρνητική. Το σύστημα επισήμανσης των προϊόντων αποτελεί καλύτερη μέθοδο.
- Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι πολλές φορές μια ανάπτυξη που ωθείται από την αγορά επιφέρει εξίσου ταχείες μεταβολές με μια ανάπτυξη που διέπεται από κανονιστικές και νομοθετικές διατάξεις. Οι οργανώσεις των καταναλωτών μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο αυτό.
- Η καθαρότητα του νερού πρέπει κατά κύριο λόγο να επιτευχθεί μέσω της μη ρύπανσής του. Η περιβαλλοντική τεχνολογία μπορεί να συμβάλει βραχυπρόθεσμα σε καθαρότερες εκπομπές.
- Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι συνεχίζουν να υπάρχουν φραγμοί που δεν επιτρέπουν να διασφαλίζεται η μακροπρόθεσμη σταθερή παραγωγή βιοκαυσίμων.

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για:

- την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τη σύναψη, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της σύμβασης της Στοκχόλμης για τους έμμοτους οργανικούς ρύπους»,
- την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τη σύναψη, εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, του Πρωτοκόλλου του 1998 στη σύμβαση του 1979 για τη διασυννοριακή ατμοσφαιρική ρύπανση μεγάλης απόστασης που οφείλεται στους έμμοτους οργανισμούς», και
- την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τους έμμοτους οργανικούς ρύπους και την τροποποίηση της οδηγίας 79/117/ΕΟΚ και της οδηγίας 96/59/ΕΚ»

(COM(2003) 331, 332, 333 τελικό — 2003/0118-0117-0119 (CNS))

(2004/C 32/08)

Στις 10 και 11 Ιουλίου 2003, και σύμφωνα με τα άρθρα 95 και 175 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για τις ανωτέρω προτάσεις.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 14 Οκτωβρίου 2003 με βάση την εισηγητική έκθεση της κας Cassina.

Κατά την 403η σύνοδο ολομέλειας της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 122 ψήφους υπέρ, μία κατά και 5 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Προοίμιο και κύρια σημεία των προτάσεων

1.1. Οι έμμοτοι οργανικοί ρύποι, οι οποίοι αποκαλούνται κοινώς POP (persistent organic pollutants), είναι χημικές ουσίες που ανθίστανται στη διάσπαση και οι οποίες, διάχυτες στο περιβάλλον, μεταφέρονται μέσω των στοιχείων (αέρα, βροχή, νερό) ή μέσω ζωικών φορέων, σε πολύ μεγάλη απόσταση από το σημείο εκπομπής τους. Οι ουσίες αυτές βιοσφωρεύονται μέσω της τροφικής αλυσίδας και αποτελούν επιβεβαιωμένο κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. Οι βλαβερές επιπτώσεις τους, τόσο πλησίον όσο και μακριά από τις πηγές παραγωγής τους, είναι πλέον ευρέως αποδεδειγμένες και καθολικώς αναγνωρισμένες.

1.2. Ιδιαίτερο κίνδυνο διατρέχουν τα αρκτικά οικοσυστήματα λόγω της βιοδιάχυσης, ο κίνδυνος όμως είναι εμφανής για όλο τον πλανήτη και από καιρό τώρα η διεθνής κοινότητα έχει κινήσει τη διαδικασία εξάλειψης των ουσιών αυτών, απαγορεύοντας την παραγωγή, την εμπορία και την χρήση τους.

1.3. Δύο είναι τα μέσα που έχουν θεσπιστεί από τη διεθνή κοινότητα και τα οποία αποτελούν σήμερα το σημείο αναφοράς:

- το πρωτόκολλο της οικονομικής επιτροπής του ΟΗΕ, το οποίο είναι ανοικτό για όλα τα συμβαλλόμενα μέρη της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τη διασυννοριακή ατμοσφαιρική ρύπανση μεγάλης απόστασης (CLRTAP) ⁽¹⁾ που θα επιθυμούσαν να συμμετάσχουν, το οποίο υιοθετήθηκε κατά την ειδική συνεδρίαση του εκτελεστικού οργάνου της ίδιας της CLRTAP, που πραγματοποιήθηκε στο Aarhus (Δανία),

τον Ιούνιο 1998. Το πρωτόκολλο αυτό υπογράφηκε από την Κοινότητα και όλα τα κράτη μέλη στις 24 Ιουνίου 1998. Αφορά δε 16 ουσίες εκ των οποίων 11 φυτοφάρμακα, 2 βιομηχανικές χημικές ουσίες και 3 συμπτωματικά παραπροϊόντα. Το Πρωτόκολλο τέθηκε σε ισχύ στις 23 Οκτωβρίου 2003.

- η σύμβαση της Στοκχόλμης, που υιοθετήθηκε το Μάιο 2001 μετά από δραστηριοποίηση της ΕΕ και η οποία υπογράφηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και όλα τα κράτη μέλη στις 22 Μαΐου 2001· η σύμβαση προβλέπει την ανάληψη δράσεως σε παγκόσμιο επίπεδο για 12 ουσίες που έχουν αναγνωρισθεί ως έμμοτοι οργανικοί ρύποι (POP), καθιστώντας έτσι πιο πρόδηλη και πιο δεσμευτική την εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης και ορίζει τους κανόνες για την προοδευτική διεύρυνση της σύμβασης ώστε να συμπεριληφθούν και άλλες ουσίες οι οποίες εμφανίζουν έμμοτα χαρακτηριστικά και για τις οποίες χρειάζεται να αναληφθεί σφαιρική δράση. Για να τεθεί σε ισχύ, χρειάζεται σήμερα να επικυρωθεί από δέκα χώρες περίπου.

1.4. Ταυτοχρόνως με την εξέταση της πρότασης κανονισμού σχετικά με τις POP ⁽²⁾, η Επιτροπή προτείνει και την επικύρωση εκ μέρους της ΕΕ των δύο προαναφερθέντων μέσων, που είναι δυνατή χάρη στην υιοθέτηση των εξής δύο εγγράφων:

(1) Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τη διασυννοριακή ατμοσφαιρική ρύπανση μεγάλης απόστασης (Convention on Long Range Transboundary Air Pollution — CLRTAP), που υπογράφηκε το 1979 στη Γενεύη.

(2) Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τους έμμοτους οργανικούς ρύπους και την τροποποίηση της οδηγίας 79/117/ΕΟΚ και της οδηγίας 96/59/ΕΚ — COM(2003) 333 τελικό.

- πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τη σύναψη, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της σύμβασης της Στοκχόλμης για τους έμμοιους οργανικούς ρύπους ⁽¹⁾,
- πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τη σύναψη, εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ⁽²⁾, του πρωτοκόλλου του 1998 στη σύμβαση του 1979 για τη διασυνωριακή ατμοσφαιρική ρύπανση μεγάλης απόστασης που οφείλεται στους έμμοιους οργανικούς ρύπους.

1.5. Η παρούσα γνωμοδότηση θα στραφεί κυρίως γύρω από την πρόταση κανονισμού, ενώ οι άλλες δύο προτάσεις απόφασης εξετάζονται στο σημείο 6.

2. Όρια της κοινοτικής νομοθεσίας που ισχύει σήμερα

2.1. Μεταξύ των άλλων κανόνων, οι περιορισμοί σχετικά με τις ουσίες που νοούνται ως έμμοιοι οργανικοί ρύποι (POP) οι οποίοι εφαρμόζονται σήμερα στην ΕΕ είναι οι εξής:

- οι περιορισμοί που θεσπίζονται από την οδηγία 79/117/ΕΟΚ ⁽³⁾ η οποία προβλέπει την απαγόρευση της εμπορίας και της χρήσης φυτοφαρμακευτικών προϊόντων που περιέχονται σε ενεργείς ουσίες,
- οι διατάξεις όσον αφορά τη χρήση των πολυχλωριωμένων διφενυλίων (PCB) που θεσπίζει η οδηγία 76/769/ΕΟΚ ⁽⁴⁾ όσον αφορά τους περιορισμούς ορισμένων ουσιών και επικίνδυνων παρασκευασμάτων.

2.2. Οι συγκεκριμένες εξαιρέσεις που προβλέπονται στις δύο οδηγίες αποδεικνύεται ότι είναι κατά πολύ ευρύτερες από τις εξαιρέσεις που προβλέπονται στις δύο συμβάσεις: η επικύρωση εκ μέρους της Κοινότητας καθιστά συνεπώς απαραίτητη την εκ νέου ευθυγράμμιση της κοινοτικής νομοθεσίας στον τομέα αυτό.

2.3. Μεταξύ των άλλων πιο πρόδηλων ελλείψεων της ισχύουσας νομοθεσίας πρέπει να επισημανθούν:

- το γεγονός ότι δεν απαγορεύεται η παραγωγή χημικών ουσιών με αναγνωρισμένα χαρακτηριστικά των έμμοιων οργανικών ρύπων· το μεγαλύτερο μέρος των διατάξεων που αφορούν τις ουσίες αυτές επιβάλλουν πράγματι μόνο την απαγόρευση εμπορίας και χρήσης (και πολλές φορές μόνον μερικώς)·
- την απουσία διατάξεως που να απαγορεύει την παραγωγή των νέων ουσιών οι οποίες αναγνωρίζονται ως έμμοιοι οργανικοί ρύποι, που μπορούν να προστεθούν στο μέλλον στους καταλόγους τόσο του πρωτοκόλλου UNECE, όσο και της σύμβασης της Στοκχόλμης.

2.4. Προκύπτει συνεπώς από την ανάλυση της εφαρμοζόμενης κοινοτικής νομοθεσίας ότι, παρά την σημαντικότερη δέσμευση ως προς το περιβάλλον των διαφόρων νομοθετικών μέσων, η κοινοτική νομοθεσία δεν επαρκεί για την πλήρη εφαρμογή των διατάξεων του πρωτοκόλλου και της σύμβασης και για το λόγο αυτό δεν εξασφαλίζει το στόχο της ασφάλειας για την ανθρώπινη υγεία, και την προστασία των ζώων και του περιβάλλοντος από τις επιπτώσεις των προϊόντων με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των έμμοιων οργανικών ρύπων.

3. Σύνοψη των βασικών προτάσεων που περιέχονται στην πρόταση κανονισμού

3.1. Η πρόταση κανονισμού «για τους έμμοιους οργανικούς ρύπους και την τροποποίηση της οδηγίας 79/117/ΕΟΚ και της οδηγίας 96/59/ΕΚ» αποσκοπεί στην εφαρμογή των βασικών διατάξεων που προβλέπονται τόσο στο πρωτόκολλο UNECE όσο και στη σύμβαση της Στοκχόλμης καθώς και στην ευθυγράμμιση, με την τροποποίηση των οδηγιών 79/117/ΕΟΚ ⁽³⁾ και 96/59/ΕΚ ⁽⁵⁾, των προγενέστερων κοινοτικών διατάξεων σύμφωνα με το πρωτόκολλο και τη σύμβαση. Η πρόταση προβλέπει απαγόρευση παραγωγής, χρήσης και διάθεσης στην αγορά των ουσιών που περιλαμβάνονται στις δύο διεθνείς διατάξεις.

3.2. Επιπλέον, η εξεταζόμενη πρόταση κανονισμού παρουσιάζει ορισμένα σημαντικά στοιχεία πιο προωθημένα σε σύγκριση με τα προαναφερθέντα διεθνή μέσα:

- απαγόρευση των εξαιρέσεων για «περιορισμένους σκοπούς» που προβλέπονται αντιθέτως από τις διεθνείς συμφωνίες για ορισμένες ουσίες,
- πιο δεσμευτικούς κανόνες ή/και διατάξεις για τα αποθέματα και τα απόβλητα,
- τη θέπιση της διαδικασίας της κανονιστικής επιτροπής που θα επιτρέψει στην Επιτροπή να προσθέτει στον κατάλογο των ουσιών που υπόκεινται σε περιορισμούς ή απαγορεύονται, και άλλες χημικές ουσίες με χαρακτηριστικά έμμοιων οργανικών ρύπων και αυτό εντός ενός έτους κατ' ανώτατο όριο μετά την υπαγωγή τους στον κατάλογο των απαγορευμένων ουσιών της σύμβασης ή του πρωτοκόλλου,
- αντικατάσταση των διατάξεων της οδηγίας 79/117/ΕΟΚ όσον αφορά τους περιορισμούς που προβλέπονται για οκτώ φυτοφάρμακα και τις τροποποιήσεις της οδηγίας 96/59/ΕΚ όσον αφορά τη διάθεση PCB.

(1) COM(2003) 331 τελικό.

(2) COM(2003) 332 τελικό.

(3) ΕΕ L 33 της 8.2.1979.

(4) ΕΕ L 262 της 27.9.1976.

(5) ΕΕ L 243 της 24.9.1996.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της Επιτροπής για την ευθυγράμμιση της κοινοτικής νομοθεσίας, ενόψει της επικύρωσης εκ μέρους της Κοινότητας των διεθνών μέσων για την καταπολέμηση των έμμονων οργανικών ρύπων και επιδοκιμάζει τη θέσπιση αυστηρότερων κανόνων για την εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης. Πρόκειται για μία πράξη που εντάσσεται στις αποφάσεις που λήφθηκαν στα πλαίσια του VI προγράμματος δράσης για το περιβάλλον και συμφωνεί επίσης με την πολιτική δήλωση που έγινε στην Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για τη βιώσιμη ανάπτυξη στο Γιοχάνεσμπουργκ.

4.1.1. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ εύχεται όπως η πρόταση κανονισμού και οι δύο προτάσεις απόφασης υιοθετηθούν εγκαίρως, έτσι ώστε η Κοινότητα να μπορέσει να υπογράψει ως συμβαλλόμενο μέρος αυτά τα διεθνή μέσα ακόμη και πριν από τη θέση τους σε ισχύ⁽¹⁾ και να συμμετάσχει έτσι στην πρώτη διάσκεψη των εταίρων που θα πραγματοποιηθεί εντός ενός έτους από την ημερομηνία της πλήρους εφαρμογής της Σύμβασης.

4.2. Συγκεκριμένα, δύο είναι τα σημαντικά στοιχεία της πρότασης κανονισμού: η δυνατότητα προσθήκης ουσιών τα χαρακτηριστικά των οποίων εμπίπτουν στους έμμονων οργανικών ρύπους και η αυστηρότητα με την οποία θεσπίζονται περιορισμένα περιθώρια όσον αφορά τις δυνατότητες εξαιρέσεων.

4.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη δυναμική των εθνικών προγραμμάτων και του κοινοτικού προγράμματος που ωθεί τα κράτη μέλη σε συνεχή αντιπαράθεση και στην ανάληψη συνεκτικής δράσεως για την καταπολέμηση των επικινδυνών αυτών ουσιών και των επιπτώσεών τους. Η διάθρωση και οι συνέργιες επίσης τις οποίες ευνοεί ο κανονισμός όσον αφορά τις δράσεις των κρατών μελών και της Επιτροπής είναι θετικές, η ΕΟΚΕ επικροτεί δε το γεγονός ότι δεν πρόκειται για μια προοπτική ή έναν ευσεβή πόθο, δεδομένου ότι εφαρμόζονται ήδη ενδιαφέρουσες συνεργασίες στον τομέα του περιβάλλοντος και των διασυνοριακών σχέσεων, μέσω της χρήσης κοινοτικών προγραμμάτων⁽²⁾. Η υπαγωγή των δράσεων προς όφελος της βιώσιμης ανάπτυξης στο κοινοτικό πλαίσιο, έστω και αν υλοποιούνται σε συγκεκριμένο έδαφος, αποτελεί εγγύηση συνέργιας των κρατών μελών για την προστασία τόσο του περιβάλλοντος στο σύνολό του όσο και της εσωτερικής αγοράς από στρεβλώσεις.

4.4. Ωστόσο, είναι πάντοτε πολύ δύσκολο να αποφευχθούν οι παραβιάσεις από πλευράς ιδιωτών και επιχειρήσεων και γι' αυτό σκόπιμο θα ήταν να προβλεφθεί η δημιουργία κατάλληλων δικτύων των εθνικών μέσων επαλήθευσης και παρακολούθησης, ούτως ώστε να ευνοηθεί η συγκρότηση αρμόδιων για τους ελέγχους, μέσω πρωτοβουλιών διακρατικού και κοινοτικού χαρακτήρα.

4.5. Αλλά και αυτές οι κυρώσεις για την παραβίαση των κανόνων σχετικά με τους έμμονων οργανικούς ρύπους (που εξακολουθούν να εμπίπτουν στις ανακριτικές και δικαστικές αρμοδιότητες των κρατών μελών, έστω και αν πρέπει να δηλώνονται στην Επιτροπή) θα πρέπει, σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα, να οδηγήσουν, αν όχι σε μια κανονιστική ρύθμιση, τουλάχιστον σε μια ισχυρή και εκούσια σύγκλιση.

4.6. Η ΕΟΚΕ εκφράζει ανησυχίες σχετικά με την κατάσταση ορισμένων νέων κρατών μελών που διαθέτουν αρκετά υψηλά ακόμη αποθέματα προϊόντων ή ειδών έμμονων οργανικών ρύπων που θα πρέπει να διατεθούν. Κατά την προενταξιακή φάση διασφαλίστηκε η οικονομική υποστήριξη για την εξάλειψη των αποθεμάτων μέσω διαφόρων προγραμμάτων μεταξύ των οποίων και το ISPA. Στο μέλλον, οι πόροι και η τεχνική βοήθεια που είναι απαραίτητες για τη διάθεση παρόμοιων αποθεμάτων που βρίσκονται σ' αυτές τις περιοχές της Ευρώπης θα πρέπει να προέλθουν από τακτικά μέσα παρέμβασης, και συγκεκριμένα από τα διαρθρωτικά ταμεία. Για τον λόγο αυτό είναι απαραίτητη η απαραίτητη προσοχή εκ μέρους των κοινοτικών οργάνων, μα κυρίως η υπεύθυνη συμμετοχή των αρχών των νέων κρατών μελών και η ικανότητά τους να εμπλέκουν τους κοινωνικούς φορείς, τους ΜΚΟ και το σύνολο του πληθυσμού.

4.6.1. Το ίδιο ισχύει και για τις τρίτες χώρες της Μεσογείου, όπου υφίστανται σοβαρά προβλήματα χρήσης και κατάχρησης ουσιών με χαρακτηριστικά έμμονων οργανικών ρύπων. Και γι' αυτό η ΕΟΚΕ προτείνει, στο πλαίσιο των ευρωμεσογειακών στρατηγικών και της «καλής γειτονίας», να ενισχυθεί κατά προτεραιότητα η αντικατάσταση και η εξάλειψη των προϊόντων αυτών.

4.7. Η ΕΟΚΕ επίσης ζητεί να ενδυναμωθεί η παρακολούθηση της εξέλιξης της παρουσίας προϊόντων με χαρακτήρα έμμονων οργανικών ρύπων και ζητεί επίσης, στο πλαίσιο του VI προγράμματος πλαισίου έρευνας και ανάπτυξης, να χρησιμοποιηθούν κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο οι δυνατότητες που υφίστανται για τη διοχέτευση πόρων προκειμένου να καταστούν αποτελεσματικότερα τα όργανα ελέγχου και οι τεχνικές ανίχνευσης παρουσίας ή διέλευσης έμμονων οργανικών ρύπων.

4.8. Η ΕΟΚΕ σημειώνει τέλος ότι η παρούσα πρόταση κανονισμού ήταν απαραίτητη και λόγω επίσης του γεγονότος ότι παρά την ευρεία συζήτηση που αναπτύχθηκε με αφορμή το Λευκό Βιβλίο για τις χημικές ουσίες, δεν στάθηκε ακόμη δυνατό να δοθεί συνέχεια στις ενδείξεις που περιλαμβάνονται σε αυτό. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ, βασιζόμενη στην παρούσα γνωμοδότηση, δράττεται της ευκαιρίας για να ζητήσει από την Επιτροπή να προβεί πάραυτα στην εφαρμογή των προτάσεων.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι σχετικά με τη νομική βάση, πρώτα θα έπρεπε να αναφέρεται το άρθρο 175 της Συνθήκης (προστασία του περιβάλλοντος) σε συνδυασμό με το άρθρο 95 (εσωτερική αγορά) σύμφωνα με τα όσα αναφέρονται όχι τυχαίως στην πρώτη αιτιολογική σκέψη.

(1) Το πρωτόκολλο τέθηκε σε ισχύ τον Οκτώβριο 2003.

(2) Όπως το σχέδιο Monarpop (Monitoring Network in the Alpine Region for POPs), συνεργασία στο πλαίσιο Interreg μεταξύ των χωρών των Άλπεων.

5.2. Ως προς τις αιτιολογικές σκέψεις (αριθ. 8), δεν είναι κατανοητή η «σκοπιμότητα» για την εξακολούθηση της χρήσης του HCH (λινδάνιο), σε ορισμένα κράτη μέλη, εφόσον λαμβάνεται υπόψη η σημασία της αρχής της προφύλαξης στον τομέα αυτό και η απόφαση αριθ. 801/2000/ΕΚ⁽¹⁾ που την απαγορεύει ως φυτοφάρμακο. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να εξετάσει με τη μέγιστη προσοχή με ποιο τρόπο πότε και για ποιο σκοπό επιτρέπεται ακόμη η χρήση του λινδανίου και θεωρεί εξάπαντος ότι δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται ποτέ εφόσον υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις (προϊόντα ή επεξεργασίες).

5.3. Σχετικά με το άρθρο 5 (αποθέματα), η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η ποσότητα βάσει της οποίας αίρεται η υποχρέωση παροχής πληροφοριών αφορά ποσότητες μεγαλύτερες των 100 kg. Η ΕΟΚΕ θα προτιμούσε οι ποσότητες αυτές να μειωθούν (π.χ. σε 50 kg), αντιλαμβάνεται όμως ότι αυτό θα είχε σημαντικά διοικητικά βάρη για τα κράτη και τις επιχειρήσεις. Ζητεί όμως α) να αναληφθούν ενημερωτικές εκστρατείες προκειμένου οι κάτοχοι παρόμοιων προϊόντων να συνειδητοποιήσουν τους κινδύνους που συνεπάγεται η χρήση των ουσιών αυτών και β) εφόσον παρίσταται ανάγκη, να παρέχονται συμβουλές και τεχνική βοήθεια για την ασφαλή απόθεση των αποθεμάτων έστω και μικρών ποσοτήτων.

5.4. Σε ό,τι αφορά την τεχνική βοήθεια που παρέχεται από την Επιτροπή και τα κράτη μέλη προς τις αναπτυσσόμενες χώρες (άρθρο 11), η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να προβλεφθεί η υποστήριξη και η συνυπευθυνότητα όχι μόνο των ΜΚΟ αλλά και — ρητώς — των κοινωνικών εταίρων.

5.5. Το άρθρο 13 (κυρώσεις) ορίζει ότι οι κυρώσεις πρέπει να είναι «αποτελεσματικές, ανάλογες και αποτρεπτικές» και αναθέτει την εφαρμογή των κυρώσεων και την εκτέλεσή τους στα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι κυρώσεις πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο ομοιογενείς σε όλη την ΕΕ, μα κυρίως να υπακούουν στα ίδια κριτήρια. Οι έννοιες που εκφράζονται στο γενικότερο

(1) ΕΕ L 324 της 21.12.2000.

κριτήριο — αποτελεσματικότητα, αναλογικότητα και αποτρεπτικότητα — μπορούν να ερμηνευθούν διαφορετρόπως από χώρα σε χώρα, προκαλώντας ανομοιομέρεια όσον αφορά την ευθύνη και τη δυναμική της αγοράς. Για να αποφευχθεί το ενδεχόμενο αυτό, φαίνεται απαραίτητη η στενή συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων ελεγκτικών αρχών και των υγειονομικών οργάνων των διαφόρων χωρών και αυτό θα πρέπει να αναφέρεται ρητώς στο κείμενο της πρότασης.

6. **Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τη σύναψη, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, του πρωτοκόλλου του 1998 στη σύμβασης του 1979 για τη διασυνοριακή ατμοσφαιρική ρύπανση μεγάλης απόστασης, που οφείλεται στους έμμοιους οργανικούς ρύπους⁽²⁾ — Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τη σύναψη, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της σύμβασης της Στοκχόλμης για τους έμμοιους οργανικούς ρύπους⁽³⁾.**

6.1. Στόχος των εν λόγω προτάσεων είναι η έγκριση των δύο διεθνών αυτών μέσων εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και η λήψη αποφάσεων για τις διαδικασίες βάσει των οποίων θα προταθεί η υπαγωγή νέων ουσιών στις συμφωνίες.

6.2. Βάσει των αποφάσεων αυτών, το Συμβούλιο θα ορίσει το άτομο ή τα άτομα που θα είναι εξουσιοδοτημένα να υποβάλουν το μέσο έγκρισης του πρωτοκόλλου και της σύμβασης στη Γενική Γραμματεία των Ηνωμένων Εθνών. Εν συνεχεία, τα κοινοτικά όργανα θα είναι αποκλειστικώς αρμόδια να υποβάλλουν τροπολογίες εξ ονόματος της Κοινότητας.

6.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί πλήρως τις δύο προτάσεις απόφασης και ζητεί να εγκριθούν ταχέως.

(2) COM(2003) 332 τελικό.

(3) COM(2003) 331 τελικό.

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση προγράμματος χρηματοδοτικής και τεχνικής βοήθειας προς τρίτες χώρες στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου»

(COM(2003) 355 τελικό — 2003/0124 (COD))

(2004/C 32/09)

Στις 12 Σεπτεμβρίου 2003, το Συμβούλιο αποφάσισε σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να γνωμοδοτήσει για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών κατήρτισε τη γνωμοδότησή του βάσει της εισηγητικής έκθεσης της εισηγήτριας καις Cassina στις 6 Οκτωβρίου 2003.

Κατά την 403η σύνοδο ολομέλειάς της, της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 118 ψήφους υπέρ, 4 κατά και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή και περιεχόμενο της πρότασης

1.1. Η Επιτροπή δημοσίευσε στις 11 Ιουνίου 2003 πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που θεσπίζει πρόγραμμα χρηματοδοτικής και τεχνικής βοήθειας προς τρίτες χώρες στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου. Το συνολικό διαθέσιμο ποσό ανέρχεται στα 250 εκατ. ευρώ και η διάρκεια του προγράμματος ορίστηκε σε 5 έτη (2004-2008) ⁽¹⁾.

1.2. Τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ταμπέρε ⁽²⁾ προώθησαν την έννοια της κοινοπραξίας με τις τρίτες χώρες στον τομέα της μετανάστευσης, επιμένοντας ότι είναι αναγκαίο να υιοθετηθεί μια συνολική προσέγγιση που θα λαμβάνει υπόψη τις πολιτικές πτυχές, τα ανθρωπίνια δικαιώματα και τα αναπτυξιακά ζητήματα των χωρών και των περιφερειών ⁽³⁾.

1.3. Το 2001 η αρμόδια για την προϋπολογισμό αρχή ενσωμάτωσε για πρώτη φορά στο άρθρο Β7-667 του γενικού προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορισμένες ειδικές πιστώσεις για την χρηματοδότηση προπαρασκευαστικών δράσεων στα θέματα της μετανάστευσης και του ασύλου.

1.4. Στο υπό εξέταση έγγραφο η Επιτροπή προτείνει νομικό πλαίσιο και μεγαλύτερες ειδικές πιστώσεις γι' αυτό το μέσο

συνεργασίας με τις τρίτες χώρες στα θέματα της μετανάστευσης. Το μέσο αυτό επιτρέπει την υλοποίηση πολυετούς προγράμματος (πρώτη φάση: 2004-2008) για ειδικές και συμπληρωματικές ενισχύσεις στις τρίτες χώρες προκειμένου να υποστηριχθούν οι προσπάθειες για την καλύτερη διαχείριση όλων των πτυχών των μεταναστευτικών ροών. Το πρόγραμμα αυτό προορίζεται ειδικότερα για τις τρίτες χώρες που έχουν δεσμευτεί ενεργώς στην προετοιμασία ή την εφαρμογή συμφωνίας επανεισδοχής η οποία έχει μονογραφηθεί, υπογραφεί ή συναφθεί με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ εγκρίνει και υποστηρίζει την θέσπιση προγράμματος με τους στόχους αυτούς και εκφράζει την ευχή να εγκριθεί έγκαιρα από τα ευρωπαϊκά όργανα. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι σε πολυάριθμες γνωμοδοτήσεις της ⁽⁴⁾ στα θέματα της μετανάστευσης τόνισε πάντα ότι πρέπει να αναληφθεί δράση σε δύο συμπληρωματικά μέτωπα: πρώτον, το μέτωπο του οργανικού και συνεκτικού προσδιορισμού των νομοθετικών διατάξεων, των διαδικασιών, των προγραμμάτων και των παραδειγματικών πρακτικών προκειμένου να διευκολυνθεί η νόμιμη είσοδος και η ενσωμάτωση των μεταναστών στο ευρωπαϊκό οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο· δεύτερον, την στενή συνεργασία με τις χώρες προέλευσης των μεταναστών. Έχοντας την πεποίθηση ότι ο πολύπλοκος χαρακτήρας της μεταναστευτικής πραγματικότητας απαιτεί σαφή προσπάθεια

⁽¹⁾ Η πρόταση Κανονισμού ακολουθεί την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με θέμα την ένταξη των ζητημάτων που συνδέονται με τις μεταναστεύσεις στις σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις τρίτες χώρες COM(2002) 703 τελικό.

⁽²⁾ Βλέπε σημεία 11 και 12 των συμπερασμάτων της προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ταμπέρε στις 15 και 16 Οκτωβρίου 1999.

⁽³⁾ Η προσέγγιση αυτή επιβεβαιώθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σεβίλλης (σημεία 27-29 των συμπερασμάτων της προεδρίας) καθώς και από το πρόσφατο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης (σημεία 19-21 των συμπερασμάτων της προεδρίας).

⁽⁴⁾ Βλέπε ειδικότερα τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για κοινοτική πολιτική στα θέματα της μετανάστευσης», στην ΕΕ C 260 της 17.9.2001· τη γνωμοδότηση με θέμα «Μετανάστευση, ενσωμάτωση και οργανωμένη κοινωνία των πολιτών», στην ΕΕ C 125 της 27.5.2002, και τη γνωμοδότηση για την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με τις συνθήκες εισόδου και διαμονής των πολιτών τρίτων χωρών που προτιθενται να ασκήσουν εξαρτημένη ή αυτόνομη εργασιακή δραστηριότητα», στην ΕΕ C 80 της 3.4.2002.

συνεργίας των διαφόρων πολιτικών η ΕΟΚΕ εκτιμά και υπογραμμίζει την ευθύνη που αποδίδεται από την πρόταση της Επιτροπής στην διασφάλιση της συνοχής με τις άλλες κοινοτικές πολιτικές (άρθρο 8).

2.1.1. Ειδικότερα έχει μεγάλη σημασία να υπάρξουν τα κατάλληλα μέσα για να αποφευχθεί η συνεχής μεταπήδηση από τις πρωτοβουλίες προστασίας έως και κλεισίματος των εξωτερικών συνόρων στις προσπάθειες άτακτης ανταπόκρισης στις απαιτήσεις του εργατικού δυναμικού των τρίτων χωρών, που οξύνονται περαιτέρω από τη δυσμενή δημογραφική κατάσταση των χωρών ΕΕ. Τα μέσα αυτά θα πρέπει συνολικά να είναι επαρκώς ευέλικτα προκειμένου να ανταποκρίνονται σε διαφορετικές απαιτήσεις αλλά ταυτόχρονα θα πρέπει να έχουν κοινοτικό χαρακτήρα, που διασφαλίζει ισότητα και διαφάνεια κατά την εφαρμογή τους. Η έλλειψη παρόμοιων διατάξεων έχει αρνητικές επιπτώσεις και σε αυτήν επίσης την αντίληψη της μεταναστευτικής πραγματικότητας που έχουν οι εργαζόμενοι της Ευρώπης και η οποία παρουσιάζεται άλλοτε ως αναγκαία και άλλοτε ως επικίνδυνη.

2.2. Η ΕΟΚΕ επιμένει ότι είναι αναγκαίο η δράση στα δύο προαναφερθέντα πεδία (διαφανείς μεταναστευτικές πολιτικές και συνεργασία με τις χώρες προέλευσης) να είναι ταυτόχρονη και συνεκτική ενώ παράλληλα πρέπει να διαπνέεται από ένα σύνολο στόχων που εκφράζουν τόσο τις αξίες όσο και τις πολιτικές της ΕΕ. Ωστόσο, ο προσδιορισμός μιας κοινής μεταναστευτικής πολιτικής παραμένει ελλιπής λόγω των δυσκολιών έγκρισης που έχουν προκύψει για ορισμένες διατάξεις (π.χ. τα θέματα της συνένωσης των οικογενειών, των θεωρήσεων, της διαμονής μεγάλης διάρκειας κ.λπ.): οι δυσκολίες αυτές απορρέουν, κυρίως, από το γεγονός ότι κυβερνήσεις των κρατών μελών δεν εννοούν να απαγκιστρωθούν από την προσέγγιση που έχουν υιοθετήσει έναντι των μεταναστεύσεων. Η ΕΟΚΕ λυπάται για την κατάσταση αυτή και τονίζει ότι πρέπει να εφαρμοσθούν κατά τρόπο συνεπή και υπεύθυνο οι αποφάσεις του Tampere, της Σεβίλλης και της Θεσσαλονίκης. Πράγματι, πολύ πιο σοβαρή από την έλλειψη αποτελεσματικού ελέγχου στα σύνορα, είναι η έλλειψη διαδικαστικής βεβαιότητας και ικανοποιητικών πολιτικών υποδοχής που διευκολύνουν την παράνομη μετανάστευση (1). Όσο δεν υφίσταται μια πολιτική για τις θεωρήσεις, τις εισόδους και την σαφώς προσδιορισμένη ενσωμάτωση, η πρόταση του προγράμματος συνεργασίας με τις χώρες προέλευσης των μεταναστών καθιστά δύσκολη την επιδίωξη μιας ισορροπημένης ερμηνείας κυρίως σε ό,τι αφορά την προτεραιότητα που θα πρέπει να δοθεί στις διάφορες δράσεις.

2.3. Το προτεινόμενο κείμενο μπορεί πράγματι να φανεί ότι δίδει προτεραιότητα στις διαδικασίες επανεισοχής (που περιλαμβάνουν τους αναγκαστικούς επαναπατρισμούς, τους εκούσιους

επαναπατρισμούς και την επιστροφή όσων επωφελήθηκαν από προσωρινή προστασία) έναντι άλλων δράσεων. Μία σαφής πολιτική ενημέρωσης αποκτά εδώ ιδιαίτερη σημασία, τόσο για τις διαδικασίες νόμιμης μετανάστευσης όσο και για τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των αγορών εργασίας στις χώρες της ΕΕ. Ένας άλλος καίριος τομέας είναι η επαγγελματική κατάρτιση των πιθανών μεταναστών, κυρίως εάν υλοποιηθεί στο πλαίσιο επενδύσεων ή/και μετεγκαταστάσεων των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων στις χώρες προέλευσης, χωρίς να παραβλέπεται η ανάγκη υποστήριξης της κοινωνικής ανάπτυξης των χωρών αυτών καθώς και η ανάγκη προώθησης του σεβασμού των βασικών κοινωνικών κανόνων. Η ΕΟΚΕ κρίνει επιπλέον ότι δεν συνέβαλε στη σαφήνεια του κειμένου η κάλυψη, με το ίδιο μέσο, διαφορετικών πτυχών της κινητικότητας των πολιτών τρίτων χωρών (οικονομικοί μετανάστες, πρόσφυγες, άτομα που επωφελούνται προσωρινής προστασίας, παράνομοι μετανάστες κ.λπ.).

2.4. Από όλα αυτά προκύπτει ανισότητα επίσης και ως προς την έννοια της «διαχείρισης των ροών» που είναι πολύ πιο πολυσύνθετη επιχείρηση από την απλή συγκράτηση στη χώρα προέλευσης των ενδεχόμενων μεταναστών ή τη συγκρότηση μηχανισμών και προγραμμάτων επαναπατρισμού. Η ΕΟΚΕ επεσήμανε ήδη σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της για την μετανάστευση (2), την αναγκαιότητα δυναμικής και ολοκληρωμένης διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών (τόσο κατά την έξοδο όσο και την επιστροφή), πράγμα που συνεπάγεται βεβαίως διάφορες ενέργειες και διάφορους φορείς.

2.4.1. Ειδικότερα, είναι ουσιαστικής σημασίας η σαφής ενημέρωση για τις διαδικασίες εκπατρισμού, για τις δυνατότητες εξεύρεσης εργασίας, για τις επαγγελματικές και διοικητικές απαιτήσεις προκειμένου να εργαστεί κανείς στο εξωτερικό, για τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας στις χώρες επιλογής, για τις συμβασιακές συνθήκες, για τα μέσα και τις δυνατότητες ατομικής και οικογενειακής ενσωμάτωσης. Είναι σκόπιμο να επισημανθεί ότι ακόμη και αν η προοπτική προώθησης της οικονομικής ανάπτυξης, στην Ευρώπη, πραγματοποιηθεί μέσω επίσης νέας ώθησης στην ανάπτυξη των μεγάλων δικτύων υποδομής, αυτό θα απαιτήσει σημαντικό εργατικό προσωπικό που σε μεγάλο βαθμό θα συγκροτηθεί από εργαζόμενους που προέρχονται από τρίτες χώρες. Γι' αυτό θα ήταν μωπικό να σκεφθεί κανείς ότι μπορεί να αντιμετωπιστούν αυτές οι ανάγκες προσωπικού με τις σημερινές εν πολλοίς διαφορετικές και αντιφατικές, ορισμένες φορές, εθνικές διατάξεις ταυτόχρονα είναι πιθανό στα μεγάλα έργα κοινοτικού χαρακτήρα να καταλήξουν να εργάζονται, μέσω ενός συστήματος υπεργολαβιών που δεν είναι πάντοτε επαρκώς ελεγχόμενο, πολλοί εργαζόμενοι από τρίτες χώρες σε παράνομες συνθήκες και χωρίς καμία προστασία πράγμα που είναι απαράδεκτο.

(1) Εξάλλου η ίδια η ανακοίνωση της Επιτροπής — COM(2002) 703 τελικό — ανέφερε: «Όπου λείπουν οι συνολικές πολιτικές στα θέματα της μετανάστευσης όπως στην περίπτωση της ΕΕ οι εργαζόμενοι βρίσκουν τρόπο να εισέλθουν (παράνομα) στην παγκοσμιοποιημένη αγορά εργασίας» (σημείο 4.2).

(2) Βλέπε ειδικότερα τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για το «Πράσινο Βιβλίο για μια κοινοτική πολιτική επαναπατρισμού των ατόμων που διαμένουν παράνομα στα κράτη μέλη» στην ΕΕ C 61 της 14.3.2003, και τη γνωμοδότηση για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για μια κοινοτική πολιτική στα θέματα του επαναπατρισμού των ατόμων που διαμένουν παράνομα» στην ΕΕ C 85 της 8.4.2003.

2.4.2. Το εν λόγω πρόγραμμα θα πρέπει αντιθέτως να μπορεί να συμβάλει στην προοπτική αυτή, προς το συμφέρον της Κοινότητας και των πολιτών από τις τρίτες χώρες που ενδιαφέρονται να μεταναστεύσουν στην ΕΕ. Η ΕΟΚΕ ζητεί συνεπώς να ενσωματωθεί, μεταξύ των προβλεπόμενων δράσεων της πρότασης, η προώθηση τουλάχιστον (έστω και με πειραματικό χαρακτήρα) ενός συστήματος ανάλογου με το EURES⁽¹⁾, με τη σχετική δραστηριοποίηση των κοινωνικών εταίρων στην ΕΕ και στις χώρες προέλευσης των μεταναστών.

2.5. Άλλο τόσο σημαντικά είναι αυτά που μπορούν να γίνουν στα θέματα της επιμόρφωσης των ενδεχόμενων μεταναστών, από γλωσσικά μαθήματα έως και πραγματική επαγγελματική επιμόρφωση, που θα πρέπει να αναπτυχθούν με άμεση δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων που ζητούν εργατικό δυναμικό από τρίτες χώρες. Επιπλέον, η δυνατότητα επιμορφωτικών μαθημάτων στην Ευρώπη μπορεί να αποτελεί σημαντικό στάδιο που θα επιτρέψει όχι μόνον να υπάρξει ειδικευμένο εργατικό δυναμικό για τις επιχειρήσεις της ΕΕ, αλλά επίσης να βοηθηθούν συγκεκριμένα οι χώρες προέλευσης να βελτιώσουν τους παράγοντες ανταγωνιστικότητας με τρόπο ώστε να μπορούν να προσελκύσουν άμεσες εξωτερικές επενδύσεις.

2.5.1. Η ΕΟΚΕ κατανοεί ότι τα προτεινόμενα μέτρα αποβλέπουν στο να υποστηριχθούν άμεσα οι τρίτες χώρες, θεωρεί όμως ότι το κείμενο επιτρέπει και μία άλλη ερμηνεία σύμφωνα με την οποία ορισμένες πρωτοβουλίες μπορούν να εφαρμοσθούν στο έδαφος των κρατών μελών, εφόσον συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το σημείο αυτό πρέπει να αποσαφηνιστεί περισσότερο στο κείμενο της διατάξεως και εύχεται συνεπώς να αναπτυχθούν επίσης κοινές δράσεις κατάρτισης στην Ευρώπη ή άλλες δράσεις για τη στοχοθετημένη υποστήριξη του επαναπατρισμού, μέσω αντίληψης οικονομικών πρωτοβουλιών στις εν λόγω τρίτες χώρες που να παρέχουν διεξόδους απασχόλησης στους μετανάστες που επιστρέφουν. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι ορισμένα προγράμματα — που βασίζονται σε άλλα κοινοτικά μέσα — προβλέπουν ήδη ορισμένες δυνατότητες προς την κατεύθυνση αυτή, ζητεί όμως να ενισχυθούν και παράλληλα να επιδιωχθεί ισχυρή συνεργία με το εν λόγω πρόγραμμα.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Αποδέκτες του προγράμματος είναι οι τρίτες χώρες, όπως το άρθρο 1, παράγραφος (2) θεσπίζει: «Προορίζεται ιδίως για τις

τρίτες χώρες οι οποίες συμμετέχουν ενεργά στην προετοιμασία ή την εφαρμογή μιας συμφωνίας επανεισοδοχής η οποία έχει μονογραφηθεί, υπογραφεί ή συναφθεί με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα». Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η εν λόγω αναφορά στις τρίτες χώρες που έχουν μονογραφηθεί, υπογράψει ή συνάψει μία συμφωνία επανεισοδοχής δεν πρέπει να ερμηνεύεται αποκλειστικώς και κατά προτεραιότητα. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει πράγματι ότι ίσως τη μεγαλύτερη ανάγκη ενίσχυσης μπορούν να έχουν ακριβώς οι χώρες που δεν έχουν υπογράψει ακόμη συμφωνίες επανεισοδοχής: ισχυρή πίεση για παράνομη μετανάστευση ασκείται πράγματι στις χώρες εκείνες που βρίσκονται σε οικονομική και δημοκρατική μετάβαση, σε συνθήκες αβεβαιότητας δικαίου και με ανεπαρκή ή μη υπάρχοντα συστήματα πρόνοιας και κοινωνικών διαρθρώσεων. Σ' αυτή την περίπτωση, θα έχει ειδικότερα θετική σημασία η υποστήριξη που αποβλέπει στην παγίωση της δημοκρατίας μέσω της αναβάθμισης των διοικητικών διαρθρώσεων και των δημοκρατικών πολιτικών με σκοπό τη θέσπιση αποτελεσματικών και δικαίων κοινωνικών συστημάτων που σέβονται τους θεμελιώδεις κοινωνικούς κανόνες και ευνοούν την ανάπτυξη της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών.

3.2. Στην παράγραφο (2), τρίτο εδάφιο, ζητείται να γίνει η ακόλουθη τροποποίηση: «διαρθρωμένη — στο πρότυπο του δικτύου EURES — διάδοση πληροφοριών σχετικά με τις δυνατότητες νόμιμης απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και για τις σχετικές διαδικασίες που πρέπει να τηρούνται, όπως επίσης για τις συμβασιακές, διοικητικές συνθήκες και τις συνθήκες υποδοχής στα διάφορα κράτη μέλη». Στο άρθρο 2, παράγραφος (2), και στο ένατο εδάφιο (δράσεις), η ΕΟΚΕ ζητεί να αναφερθεί ρητά ότι ο περιφερειακός και υποπεριφερειακός διάλογος θα πρέπει ενεργοποιεί όχι μόνον τις διοικήσεις των ενδιαφερόμενων χωρών αλλά επίσης τους κοινωνικούς εταίρους. Κατά τα άλλα το εν λόγω άρθρο είναι θετικό και θεσπίζει μια σειρά προτεραιοτήτων στους στόχους και στις δράσεις, με τις οποίες συμφωνεί η ΕΟΚΕ.

3.3. Το άρθρο 4 είναι ένα θεμελιώδες άρθρο στο οποίο θα πρέπει να δοθεί η δέουσα προσοχή. Υποδεικνύεται να τεθεί στη θέση του άρθρου 1 ή να ενσωματωθεί σ' αυτό.

3.4. Οι επιλέξιμοι στο πλαίσιο του παρόντος προγράμματος εταίροι καταγράφονται στο άρθρο 5. Η ΕΟΚΕ ζητεί να αναφερθούν ρητά οι κοινωνικοί εταίροι, που δεν μπορούν απλώς να συμπεριληφθούν στην έννοια «ΜΚΟ». Οι κοινωνικοί εταίροι έχουν πράγματι στο πλαίσιο της μετανάστευσης ειδική ευθύνη όσον αφορά τη διαχείριση της οικονομικής μετανάστευσης που αποτελεί την μεγάλη πλειοψηφία. Ως απόδειξη αυτού, υποδεικνύεται ότι το άρθρο 6 μοιάζει να περιγράφει ακριβώς τους κοινωνικούς εταίρους. Ως προς το ίδιο το άρθρο 6 ωστόσο η ΕΟΚΕ θεωρεί υπέρμετρα περιοριστική την καθαρή διοικητική προσέγγιση: στα πλαίσια της μετανάστευσης είναι επίσης το ίδιο σημαντική η προσχώρηση στις αξίες που ήδη αναφέρονται στο σημερινό άρθρο 4.

(1) Το EURES είναι ένα σύστημα παροχής υπηρεσιών για την απασχόληση, με σκοπό τη διευκόλυνση της ελεύθερης διακίνησης των εργαζομένων στην Ευρώπη. Λειτουργεί μέσω ενός δικτύου συμβούλων που έχουν καταρτισθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και βρίσκονται διαρκώς σε επαφή μαζί της και παρέχει: στους εργαζομένους, πληροφορίες σχετικά με τον εκπαιδισμό, τις συνθήκες διαβίωσης (κόστος) ζωής, φορολογικό σύστημα, εκπαίδευση κ.λπ.), τους όρους εργασίας (συμβάσεις, ωράριο, μισθολόγιο κ.λπ.)· στους επιχειρηματίες, πληροφορίες για τη διευκόλυνση της στρατολόγησης προσωπικού εκτός του εθνικού εδάφους τους. Συνεργάζεται επίσης με τις εθνικές υπηρεσίες απασχόλησης καθώς και με τις οργανώσεις εργαζομένων και εργοδωτών.

3.5. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι στο άρθρο 7, παράγραφος (3), δηλώνεται: «Η συγχρηματοδότηση μιας δράσης στο πλαίσιο του παρόντος προγράμματος αποκλείει οποιαδήποτε άλλη χρηματοδότηση από άλλο πρόγραμμα το οποίο χρηματοδοτείται από τον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Αυτό δεν παρεμποδίζει το γεγονός ότι οι άλλες χρηματοδοτικές δράσεις από άλλα κοινοτικά προγράμματα μπορούν να συμβάλουν στην υλοποίηση των στόχων της υπό εξέταση πρότασης όπως αναφέρεται στο

άρθρο 4: «Εφόσον κρίνεται σκόπιμο και στο μέτρο του δυνατού οι δράσεις που χρηματοδοτούνται δυνάμει του παρόντος Κανονισμού συνοδεύονται από μέτρα που αποσκοπούν στην ενίσχυση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου».

3.6. Το άρθρο 11 προβλέπει ότι η Επιτροπή θα υποβάλει ενδιάμεση έκθεση έως το 2006 και τελική έκθεση έως το 2010. Η ΕΟΚΕ ζητεί από τώρα να γνωμοδοτήσει επί αυτών.

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος δράσης για την προώθηση οργανισμών που δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο και την υποστήριξη ειδικών δραστηριοτήτων στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης»

(COM(2003) 273 τελικό — 2003/0114 (COD))

(2004/C 32/10)

Στις 27 Ιουνίου 2003 και σύμφωνα με τα άρθρα 149 και 150 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 6 Οκτωβρίου 2003 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Panero Flórez.

Κατά την 403η σύνοδο ολομέλειάς της, της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 124 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Τα τελευταία χρόνια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συγχρηματοδοτεί διάφορους οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, μέσω διάφορων συμφωνιών που έχει συνάψει με τα εξής ιδρύματα:

- το Κολέγιο της Ευρώπης,
- το Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο της Φλωρεντίας,
- την Ευρωπαϊκή Ακαδημία Δικαίου της Τρέβης,
- το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης του Μάαστριχτ,

- το Ευρωπαϊκό Διαπανεπιστημιακό Κέντρο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και τον Εκδημοκρατισμό,
- το Διεθνές Κέντρο για την Ευρωπαϊκή Κατάρτιση,
- την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία για την Ανάπτυξη της Εκπαίδευσης στον τομέα των Ειδικών Αναγκών.

1.2. Η Επιτροπή παρέχει επίσης υποστήριξη σε κοινοτικές παρεμβάσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, στις οποίες συγκαταλέγονται:

- Οι προπαρασκευαστικές ενέργειες για την προώθηση των μελλοντικών στόχων των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- Οι δραστηριότητες που αποσκοπούν στην παροχή πληροφοριών στα πανεπιστήμια σχετικά με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, κυρίως μέσω της δράσης Jean Monnet.

1.3. Σε χρηματοδοτικό επίπεδο, ο κοινός παρονομαστής όλων αυτών των δράσεων είναι ότι μέχρι σήμερα πραγματοποιούνταν χωρίς καμία νομική βάση για την υποστήριξή τους από τον προϋπολογισμό.

1.4. Ως συνέπεια της θέσπισης του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1605/2002 ⁽¹⁾ του Συμβουλίου, για τη θέσπιση του δημοσιονομικού κανονισμού που εφαρμόζεται στον γενικό προϋπολογισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, και της δήλωσης της 13ης Ιουνίου 2002 που τον ακολούθησε, η Επιτροπή ανέλαβε τη δέσμευση να υποβάλει πρόταση κανονισμού, στην οποία θα προσδιορίζονται τα γενικά κριτήρια επιλογής και χορήγησης επιδοτήσεων λειτουργίας υπέρ των οργανισμών που αναφέρονται στο άρθρο 108 παράγραφος 1 β) του προαναφερθέντα κανονισμού.

1.5. Στη δέσμευση αυτή προστίθεται η απαίτηση, που προβλέπεται στον δημοσιονομικό κανονισμό, να κατηγοριοποιηθούν οι δαπάνες της Επιτροπής για το οικονομικό έτος 2004 ανάλογα με τη χρήση για την οποία προορίζονται. Όλα αυτά συνεπάγονται την ανάγκη θέσπισης βασικών πράξεων για τη χρηματοδότηση επιδοτήσεων σαν αυτές που περιγράφονται ανωτέρω.

1.6. Ομοίως, το λεπτομερές πρόγραμμα των επακολουθών εργασιών σχετικά με τους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη, που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο στις 14 Ιουνίου 2002 ⁽²⁾, παρουσιάζει ένα πρόγραμμα εργασιών, οι οποίες χρειάζονται υποστήριξη σε κοινοτική κλίμακα και οι οποίες εμπίπτουν επίσης στις προοπτικές που ανοίγει η πρόταση απόφασης.

1.7. Ένα άλλο επιχείρημα που συνηγορεί υπέρ της παρούσας πρότασης απόφασης είναι η δήλωση του Λάακεν, που είναι προσαρτημένη στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 14ης και 15ης Δεκεμβρίου 2001 και επιβεβαιώνει στο περιεχόμενό της ότι μία από τις βασικές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η προσέγγιση των πολιτών στο ευρωπαϊκό εγχείρημα και στους ευρωπαϊκούς θεσμούς.

1.8. Τέλος και επίσης στο πλαίσιο της επιχειρηματολογίας υπέρ της πρότασης απόφασης, το έγγραφο που υποβάλλεται στην ΕΟΚΕ προς συζήτηση εκφράζει την ανάγκη να θεσπιστεί μία γραμμή του προϋπολογισμού για την υποστήριξη της κατάρτισης των εθνικών δικαστών στην εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας και, ιδιαίτερα, στη νομική ερμηνεία του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003 ⁽³⁾ περί εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης. Για τη δραστηριότητα αυτή υπάρχει και σήμερα κονδύλιο του προϋπολογισμού, το οποίο θα πρέπει να έχει την ίδια νομική βάση με τα υπόλοιπα από το επόμενο οικονομικό έτος.

1.9. Η νομική βάση που εφαρμόζεται στην παρούσα πρόταση απόφασης είναι τα άρθρα 149 και 150 της Συνθήκης ΕΚ, τα οποία προσδιορίζουν τις δραστηριότητες της Κοινότητας σε θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Βάσει των διατάξεων αυτών των

δύο άρθρων, η γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για τη συγκεκριμένη πρόταση απόφασης είναι υποχρεωτική.

2. Κύρια σημεία της πρότασης απόφασης

2.1. Στόχος της πρότασης

2.1.1. Η αιτιολογική έκθεση της πρότασης απόφασης ορίζει ως στόχο της τη θέσπιση συγκεκριμένης βάσης για τη χορήγηση επιδοτήσεων με σκοπό την προώθηση οργανισμών που δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο και την υποστήριξη ειδικών δραστηριοτήτων στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

2.1.2. Το άρθρο 1 της πρότασης απόφασης ορίζει ότι ο γενικός στόχος του προγράμματος είναι η υποστήριξη των δραστηριοτήτων οργανισμών στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

2.1.3. Το σημείο 5.1.2 του Δημοσιονομικού Δελτίου αναφέρει ότι η πρόταση ανταποκρίνεται κυρίως στην τεχνική αναγκαιότητα να θεσπιστεί μια σταθερή νομική βάση για τις επιδοτήσεις λειτουργίας που καταβάλλονταν παραδοσιακά στον τομέα αυτό από το Μέρος Α του προϋπολογισμού και να δοθεί έτσι συνέχεια στην προαναφερθείσα κοινή δήλωση των τριών ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων κατόπιν της έγκρισης του νέου δημοσιονομικού κανονισμού.

2.2. Ενέργειες του προγράμματος

Για την εφαρμογή του προγράμματος θεσπίζεται ένας αριθμός ενεργειών, στις οποίες πρέπει να εμπίπτουν οι δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιηθούν από τους οργανισμούς που είναι επιλέξιμοι για κοινοτική χρηματοδότηση. Οι ενέργειες αυτές είναι οι εξής:

Ενέργεια 1: Υποστήριξη συγκεκριμένων ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της εκπαίδευσης. Πρόκειται για τα επτά ιδρύματα που αναφέρονται στην εισαγωγή της παρούσας γνωμοδότησης.

Ενέργεια 2: Υποστήριξη ευρωπαϊκών ενώσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Οι ενώσεις αυτές πρέπει να έχουν μέλη τουλάχιστον σε 12 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να επιδιώκουν στόχους γενικού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος στον τομέα της εκπαίδευσης ή της κατάρτισης.

Ενέργεια 3Α: Υποστήριξη δραστηριοτήτων στον τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης που σχετίζονται με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και κυρίως με τις έδρες διδασκαλίας Jean Monnet. Πρόκειται κυρίως για την εισαγωγή διδασκαλίας σχετικά με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση στα πανεπιστήμια, για τη δημιουργία και υποστήριξη ενώσεων καθηγητών ειδικευμένων σε αυτό το θέμα, για την προώθηση του προβληματισμού και της συζήτησης σχετικά με τη διαδικασία ολοκλήρωσης κ.λπ.

⁽¹⁾ ΕΕ L 248 της 16.9.2002.

⁽²⁾ ΕΕ C 142 της 14.6.2002.

⁽³⁾ ΕΕ L 1 της 4.1.2003.

Ενέργεια 3B: Υποστήριξη δραστηριοτήτων που συμβάλλουν στην υλοποίηση των μελλοντικών στόχων των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη. Σχετίζεται με το λεπτομερές πρόγραμμα εργασίας για την παρακολούθηση αυτών των στόχων.

Ενέργεια 3Γ: Υποστήριξη της κατάρτισης εθνικών δικαστών στον τομέα του κοινοτικού δικαίου και υποστήριξη των οργανώσεων δικαστικής συνεργασίας. Έχει σκοπό να υποστηρίξει τις οργανώσεις δικαστικής συνεργασίας και τις ενέργειες που προωθούν την κατάρτιση ιδίως των εθνικών δικαστών στο κοινοτικό δίκαιο.

2.3. Κατανομή των πόρων

Ο προϋπολογισμός του προγράμματος για όλη την περίοδο ισχύος του καθορίζεται σε 129 620 000 EUR, με την εξής ποσοστιαία κατανομή μεταξύ των διάφορων ενεργειών:

Ενέργεια 1:	58 % — 65 % του συνολικού προϋπολογισμού.
Ενέργεια 2:	Έως 4 % του προϋπολογισμού του προγράμματος.
Ενέργεια 3Α:	20 % — 24 % του προϋπολογισμού.
Ενέργεια 3B:	7 % — 11 % του προαναφερθέντος προϋπολογισμού.
Ενέργεια 3Γ:	Έως 4 % του προϋπολογισμού του προγράμματος.

2.4. Περίοδος ισχύος

Το παρόν πρόγραμμα εφαρμόζεται για την περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 2004 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2008. Προβλέπεται η δυνατότητα συνέχισης του, μέσω νέας απόφασης, από την 1η Ιανουαρίου 2009, ανάλογα με το αποτέλεσμα της εξωτερικής αξιολόγησης στην οποία θα προβεί η Επιτροπή.

3. Παρατηρήσεις επί της πρότασης απόφασης

3.1. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει γνώση της παρούσας πρότασης απόφασης και παρατηρεί ότι το πρόγραμμα που παρουσιάζει είναι το άθροισμα ενός συνόλου διάφορων δραστηριοτήτων με συνδεδεμένο στοιχείο την ανάγκη να θεσπιστεί νομική βάση για ορισμένες επιδοτήσεις που χορηγούνταν χωρίς νομική βάση πριν από την έγκριση του νέου δημοσιονομικού κανονισμού.

Οι επιδοτήσεις αυτές προσεγγίζονται στην πρόταση απόφασης από την οπτική διάφορων πηγών αναφοράς, όπως:

- Το πρόγραμμα εργασίας για την παρακολούθηση των συγκεκριμένων στόχων των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη.
- Η δήλωση του Λάακεν για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1/2003 σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης.

3.2. Από αυτή την άποψη, η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι αναμειγνύονται σε ένα και το αυτό πρόγραμμα διάφοροι στόχοι, οι οποίοι ξεκινούν από την ανάγκη να χορηγηθεί νομική βάση σε ορισμένες επιδοτήσεις, περνούν από τη στήριξη δραστηριοτήτων στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης και φθάνουν να καλύπτουν έως και δραστηριότητες συνεχούς επιμόρφωσης για τους εθνικούς δικαστές των κρατών μελών.

Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, με αυτές τις παραμέτρους, το πρόγραμμα που περιγράφεται στην πρόταση απόφασης θα μοιάζει περισσότερο με ένα σύνολο προγραμμάτων που συνδέονται μεταξύ τους με ένα κοινό στοιχείο, το οποίο απορρέει από την εφαρμογή του δημοσιονομικού κανονισμού από το 2004.

3.3. Η ανάλυση της πρότασης απόφασης αποκαλύπτει ότι βρισκόμαστε ενώπιον ενός προγράμματος, το οποίο, κατά μεγάλο μέρος του, δεν χρειάζεται να υλοποιηθεί, αφού οι περισσότερες ενέργειές του εφαρμόζονται ήδη στην πράξη. Σε τελική ανάλυση, το πρόγραμμα, παρότι δεν υπήρχε ως τέτοιο, εντούτοις αποτελεί αντικείμενο διαχείρισης εδώ και αρκετά χρόνια.

Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την επιδίωξη, η οποία ανακλάται στο κείμενο της πρότασης, να δημιουργηθεί ένας εκτελεστικός οργανισμός, στον οποίο να ανατεθεί εξ ολοκλήρου ή εν μέρει η διαχείριση του προγράμματος, εφόσον αυτός προκύψει από τη συνένωση των υφιστάμενων γραφείων τεχνικής βοήθειας των προγραμμάτων Σωκράτης και Leonardo και δεν συνεπάγεται αύξηση των δαπανών διαχείρισης που καταλογίζονται στους περιορισμένους πόρους που προορίζονται για αυτό το πρόγραμμα.

3.4. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ τάσσεται ρητώς υπέρ των δράσεων βοήθειας και υποστήριξης των προαναφερόμενων οργανισμών, οι οποίοι επιδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η δραστηριότητα που αναπτύσσουν και τα οφέλη που παρέχουν, καθέναν στο πεδίο δράσης του, αξίζουν την αναγνώριση της ΕΟΚΕ και τη θετική της γνώμη όσον αφορά τη συνέχιση και την ενίσχυση αυτών των δραστηριοτήτων, ούτως ώστε να διασφαλιστεί η σταθερότητα και η συνέχειά τους.

3.5. Η πρόταση απόφασης θεσπίζει, στον ορισμό της, ένα πρόγραμμα κοινοτικής δράσης στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Ως εκ τούτου, η νομική της βάση είναι τα άρθρα 149 και 150 της Συνθήκης, που καθορίζουν αναλυτικά τον ρόλο της Κοινότητας σε αυτούς τους δύο τομείς.

Από το εκτενές περιεχόμενο του παραρτήματος της πρότασης και τη λεπτομερή ανάλυση των προβλεπόμενων δράσεων αποκαλύπτεται ότι η πλειοψηφία των περιγραφόμενων ενεργειών, εκτός από την κατηγορία 3B, αφορά την υλοποίηση δραστηριοτήτων στον τομέα της εκπαίδευσης, και κυρίως της ανωτάτης, και όχι στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης, με βάση την έννοια που θεσπίζεται για την καθεμία τους στα προαναφερθέντα άρθρα της συνθήκης.

Επίσης, διαπιστώνεται ότι στην πρόταση απόφασης μόνο στην ενέργεια 3Γ διαφαίνεται μία δράση, η οποία θα μπορούσε να εμπίπτει σε ένα είδος δια βίου μάθησης. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η δια βίου μάθηση, είτε πρόκειται για δράσεις στον τομέα της εκπαίδευσης είτε σε εκείνον της κατάρτισης, πρέπει να αναπτυχθεί περισσότερο ως εργαλείο για τη συμβολή στην επίτευξη των στόχων της Λισαβόνας.

3.6. Ανεξάρτητα από τη χρηματοοικονομική ουδετερότητα που επιδιώκεται στην πρόταση απόφασης, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι πόροι που προορίζονται για αυτό είναι ανεπαρκείς, εάν ληφθεί επιπλέον υπόψη η επικείμενη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και φρονεί ότι οι πόροι αυτοί θα πρέπει να αυξηθούν ενώπιον αυτής της προοπτικής.

Μολονότι γνωρίζουμε ότι ο προϋπολογισμός του προγράμματος προέρχεται από τις ίδιες θέσεις από τις οποίες χρηματοδοτούνται και σήμερα οι προβλεπόμενες δραστηριότητες κάθε ενέργειας, συν το ετήσιο ποσοστό αύξησης για κάθε διαδοχικό έτος, παρατηρούμε ότι η χρηματοδότηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων μπορεί να κυμαίνεται από το 82 % έως το 93 %, κατά προσέγγιση, του προϋπολογισμού του προγράμματος, ενώ η χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων κατάρτισης τοποθετείται, επίσης κατά προσέγγιση, ανάμεσα στο 7 % και το 11 % του προϋπολογισμού.

3.7. Κατόπιν των γενικών παρατηρήσεων που εκφράστηκαν ανωτέρω, πιστεύουμε ότι θα πρέπει να αξιολογηθεί η δυνατότητα να δώσει η Επιτροπή στην πρόταση απόφασης μια ονομασία πιο συμβατή με το πραγματικό περιεχόμενο του προγράμματος και με τους στόχους που επιδιώκει.

3.8. Το άρθρο 2 της πρότασης απόφασης ορίζει ποιοι οργανισμοί μπορούν να ωφεληθούν από τις επιδοτήσεις που προβλέπονται στο πρόγραμμα. Το άρθρο αυτό δεν προκαθορίζει τον αριθμό των οργανισμών που μπορούν να ωφεληθούν από τις εν λόγω επιδοτήσεις.

Το παράρτημα της πρότασης ορίζει, στην Ενέργεια 1, ποιοι είναι οι οργανισμοί στους οποίους απευθύνεται αυτή η ενέργεια. Σε τελική ανάλυση είναι εκείνοι που μπορούν να λάβουν υποστήριξη για τις λειτουργικές και τις διοικητικές τους δαπάνες. Ο κατάλογος που περιέχεται στο παράρτημα είναι κλειστός και περιορισμένος στους οργανισμούς που αναφέρθηκαν στην εισαγωγή του παρόντος εγγράφου.

Ανεξάρτητα από το γεγονός ότι έχουμε ήδη εκφράσει την υποστήριξή μας σ' αυτή την πρωτοβουλία, λόγω της συμβολής της στη σταθερότητα και τη συνέχεια των δράσεων που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο της, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο εν λόγω κατάλογος δεν θα πρέπει να είναι περιοριστικός, αλλά να επιτρέπει τη συμπερίληψη και άλλων ιδρυμάτων και οργανισμών αναγνωρισμένου κύρους, που επιδιώκουν στόχους γενικού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, είτε με την ευρεία έννοια είτε ειδικά σε συγκεκριμένο τομέα.

3.9. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη ότι είναι αναγκαίο να ενισχυθεί η κατάρτιση των εθνικών δικαστών στην εφαρμογή του κανονισμού αριθ. 1/2003 για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης.

Η ενέργεια αυτή, η οποία εμπίπτει πλήρως στο πλαίσιο της συνεχούς επιμόρφωσης επαγγελματιών λόγω του τόσο εξειδικευμένου χαρακτήρα της, τόσο από την άποψη της αποκλειστικότητας του επαγγελματικού κλάδου στον οποίο απευθύνεται όσο και για το τόσο επιλεκτικό θέμα που αφορά, είναι κάπως παράξενο που τοποθετείται στο πλαίσιο της πρότασης απόφασης που εξετάζουμε.

Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι θα ήταν σκόπιμο να μην συμπεριληφθεί η Ενέργεια 3Γ στο περιεχόμενο της πρότασης και να ενταχθεί σε άλλο ρυθμιστικό πλαίσιο, εκτός εάν επεκταθεί, στο επίπεδο της διαρκούς κατάρτισης καθ' όλη τη διάρκεια του βίου, και σε άλλα επαγγέλματα και τομείς που παρουσιάζουν το ίδιο ενδιαφέρον σε ευρωπαϊκό επίπεδο με το προτεινόμενο σ' αυτή την Ενέργεια.

3.10. Η Ενέργεια 3B, η οποία αποσκοπεί στην υποστήριξη δραστηριοτήτων που συμβάλλουν στην υλοποίηση των μελλοντικών στόχων των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, προβλέπει δραστηριότητες ευαισθητοποίησης στους εν λόγω τομείς, προώθησης της δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε αυτούς και βελτίωσης της ποιότητάς της, διευκόλυνσης της πρόσβασης όλων των πολιτών στα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και ανοίγματος των συστημάτων αυτών στον εξωτερικό κόσμο.

Σε όλες αυτές τις δράσεις ενημέρωσης και δημοσιοποίησης πρέπει, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην αποφυγή της επικάλυψης με δραστηριότητες που έχουν ήδη αναληφθεί στα πλαίσια των προγραμμάτων Σωκράτης και Leonardo. Γι' αυτό, απαιτείται αποτελεσματικός συντονισμός όλων των ενδιαφερόμενων υπηρεσιών της Επιτροπής και των φορέων που θα αναλάβουν τη διαχείριση των διάφορων προγραμμάτων.

3.11. Σύμφωνα με όσα ανέφερε στις γενικές της παρατηρήσεις σε σχέση με την ανάγκη δημιουργίας ειδικού οργανισμού για τη διαχείριση του προγράμματος και λαμβάνοντας υπόψη ότι πρόκειται ως επί το πλείστον για δραστηριότητες που έχουν ήδη διανύσει κάποιο χρόνο λειτουργίας, η ΕΟΚΕ διερωτάται κατά πόσο είναι αναγκαίο να συμπεριληφθούν στον προϋπολογισμό που προορίζεται για τον εν λόγω οργανισμό κονδύλια για τη χρηματοδότηση μελετών, συνεδριάσεων εμπειρογνομόνων που μπορούν να διευκολύνουν την εφαρμογή του προγράμματος, ενεργειών πληροφόρησης, δημοσίευσης και διάδοσής του κ.λπ.

Δεδομένου ότι δεν πρόκειται για πρόγραμμα που εμφανίζεται «εκ του μηδενός», η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι με τα κονδύλια αυτά θα πρέπει να χρηματοδοτηθούν ενέργειες που υποστηρίζονται λιγότερο στην υφιστάμενη διατύπωση της πρότασης, όπως εκείνες που αφορούν δραστηριότητες στο πεδίο της κατάρτισης.

4. Συμπεράσματα

4.1. Με τις επιφυλάξεις που εκφράζονται στο τμήμα «Παρατηρήσεις» του παρόντος εγγράφου, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη συμφωνία της, σε γενικές γραμμές, με τις διάφορες δραστηριότητες που αναφέρονται στο κείμενο της πρότασης απόφασης. Οι περισσότερες από τις δραστηριότητες αυτές έχουν ήδη διανύσει κάποιο χρόνο λειτουργίας, ο οποίος επιβεβαιώνει τη σκοπιμότητα της συνέχισής τους.

4.2. Οι ενέργειες που αποσκοπούν στην ενίσχυση, τη βελτίωση και την προαγωγή των ευρωπαϊκών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, τόσο εντός όσο και εκτός των συνόρων της Ένωσης, πρέπει να γίνονται πάντοτε ευνοϊκά δεκτές από την ΕΟΚΕ. Γι' αυτό, και με τις επιφυλάξεις που εκφράστηκαν για αυτή την πτυχή της πρότασης, πιστεύουμε ότι πρέπει να ενισχυθεί αυτός ο τύπος δραστηριοτήτων, με καλύτερη εξισορρόπηση του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4.3. Οι ενέργειες που αποσκοπούν στην υποστήριξη οργανισμών του ίδιου κύρους με αυτούς που αναφέρονται στην Ενέργεια 1 της πρότασης απόφασης αξίζουν επίσης ιδιαίτερη μνεία από την ΕΟΚΕ. Πράγματι, τα ιδρύματα αυτά επιτελούν σπουδαίο και συστηματικό έργο, καθένα στον ιδιαίτερο τομέα του, σε σχέση με τις πιο θετικές και πλησιέστερες στους πολίτες αξίες, που πρέπει να συνοδεύουν τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Με αυτή την έννοια, η ΕΟΚΕ δηλώνει υπέρ της διατήρησης των επιδοτήσεων των εν λόγω οργανισμών μέσω των μέτρων που προβλέπονται στην πρόταση απόφασης.

4.4. Η ΕΟΚΕ πιστεύει, επίσης, ότι είναι απαραίτητο να υποστηριχθεί η κατάρτιση και η διεύρυνση των γνώσεων των εθνικών δικαστών σε θέματα με τόσο μεγάλη σημασία και αντίκτυπο όσο αυτά που περιέχονται στον προαναφερθέντα κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1/2003. Υποστηρίζουμε, συνεπώς, τις δραστηριότητες που προβλέπονται στην πρόταση απόφασης, με τις επιφυλάξεις που εκφράζονται στο σημείο 3.9 του παρόντος εγγράφου.

4.5. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι αυτή η πρόταση απόφασης αποτελεί τμήμα μιας ομάδας επτά προτάσεων, που υποβάλλονται ως συνέπεια της εφαρμογής του Δημοσιονομικού Κανονισμού. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να υιοθετεί μια συνεκτική προσέγγιση, όταν διατυπώνει τέτοιου τύπου προτάσεις, ιδίως όσον αφορά τα κριτήρια πρόσβασης στη χρηματοδότηση.

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ίδρυση Ευρωπαϊκού Κέντρου Πρόληψης και Ελέγχου Νόσων»

(COM(2003) 441 τελικό — 2003/0174 (COD))

(2004/C 32/11)

Στις 5 Σεπτεμβρίου 2003, το Συμβούλιο αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 152 της Συνθήκης περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, να ζητήσει τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Απασχόληση, Κοινωνικές Υποθέσεις, Δικαιώματα του Πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 6 Οκτωβρίου 2003 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Bedossa.

Κατά την 403η σύνοδο ολομέλειάς της, στις 29 και 30 Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 125 ψήφους υπέρ, και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων προβάλλει δύο επιτακτικούς λόγους για την εσπευσμένη υποβολή του παρόντος σχεδίου κανονισμού για την ίδρυση Ευρωπαϊκού Κέντρου Πρόληψης και Ελέγχου Νόσων:

1.1.1. Ο πρώτος είναι η μελλοντική έγκριση του σχεδίου της «Συνθήκης περί θεσπίσεως ενός Συντάγματος για την Ευρώπη» το οποίο εντόπισε κοινά προβλήματα στο χώρο της δημόσιας υγείας, τομέα στον οποίο οι αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να ενισχυθούν όλως ιδιαίτερω.

1.1.2. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι σήμερα εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα δημόσιας υγείας που εμφανίστηκαν εδώ και περισσότερα από είκοσι χρόνια στον πλανήτη, με πιθανό σημείο εκκίνησης την εμφάνιση και την εκρηκτική εξάπλωση μεταλλάσσόμενων ιών, όπως ο ιός του AIDS, στις αρχές της δεκαετίας του '80 και, τέλος, στις αρχές του τρέχοντος έτους, τη μετάλλαξη του ιού Κορόνα, η οποία προκάλεσε γενικό συναγερμό από την Κίνα έως και τον Καναδά, και την εμφάνιση του σοβαρού οξέως αναπνευστικού συνδρόμου (ΣΟΑΣ), η οποία είχε πολλαπλές και πολυάριθμες συνέπειες που δεν έχουν ακόμη εκτιμηθεί όπως πρέπει.

1.2. Εκτός αυτών, δεν πρέπει να λησμονείται η ταυτόχρονη εμφάνιση, στα τέλη της δεκαετίας του '80, απειλών βιοτρομοκρατίας στην Ιαπωνία ή στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.

1.3. Από τη μελέτη της πρόσφατης ιστορίας αυτών των πανδημιών, το χαρακτηριστικό που προκύπτει είναι η άμεση εξέλιξη κινδύνων που απειλούν όλο τον πλανήτη: το AIDS, που χωρίς αμφιβολία προέκυψε στο Κονγκό, εντοπίστηκε για πρώτη φορά στο Νόρφολκ, στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, και η μετάλλαξη του ιού Κορόνα που «εξαπλώθηκε» σε λιγότερο από τρεις μήνες από την Καντώνα της Κίνας στο Τορόντο του Καναδά.

Όλα αυτά σημαίνουν ότι η μετάδοση των εν λόγω πανδημιών επιταχύνεται σημαντικά από τα ταξίδια και τα διεθνή συστήματα επικοινωνίας.

1.4. Έχει εμφανιστεί και μια άλλη τάση: οι ευρωπαίοι πολίτες, ακόμη και εάν τα συστήματα κοινωνικής προστασίας είναι πολύ διαφορετικά, απαιτούν από το κράτος να τους προστατεύει ολόενα και περισσότερο από τους κινδύνους που απειλούν την υγεία τους ενώ, όσον αφορά τη δημόσια υγεία, οι αρχές εφαρμόζουν τις αρχές της πρόληψης, της έγκαιρης δράσης, της πληροφόρησης, και της διαφάνειας στις αντιδράσεις και τις αποφάσεις τους, έστω και εάν ορισμένες φορές είναι δύσκολο να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις αυτές.

1.4.1. Η κατάσταση που επικρατεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πάρα πολύ άنيση: ορισμένα κράτη μέλη διαθέτουν σύγχρονες και προσαρμοσμένες δομές, ενώ άλλα υστερούν σημαντικά στον τομέα αυτό. Η διαφορά αυτή ενδέχεται να αυξηθεί με τη διεύρυνση της ΕΕ και, για το λόγο αυτό, είναι αναγκαία η ίδρυση ενός οργανισμού όπως το Ευρωπαϊκό Κέντρο Πρόληψης και Ελέγχου Νόσων και η αποτελεσματική του λειτουργία.

1.5. Από το 1999, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων διαχειρίζεται ένα δίκτυο για τις μεταδοτικές ασθένειες, πρόκειται όμως για μια συνεργασία η οποία περιορίζεται σε συγκεκριμένα σημεία και είναι ανεπαρκής.

Στο εξής, επιβάλλεται η σημαντική ενίσχυση του συστήματος, έτσι ώστε να μπορεί η Ευρωπαϊκή Ένωση να το ελέγχει με αποτελεσματικό τρόπο. Επίσης, τον Ιούλιο του 2003, στο Γκέτεμποργκ, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ζήτησε την ίδρυση του Κέντρου για τον έλεγχο και την πρόληψη μεταδοτικών ασθενειών.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, από τον Ιούνιο του 2003, μετά την ανακοίνωση της επιδημίας του ΣΟΑΣ, πολλά κράτη εκδήλωσαν ενδιαφέρον να συμμετάσχουν στο σχέδιο για την ίδρυση του Κέντρου αυτού.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Επιβάλλεται να υπάρξει μια συστηματική και δομημένη προσέγγιση του θέματος του ελέγχου των μεταδοτικών ασθενειών καθώς και άλλων σοβαρών απειλών για τη υγεία. Αυτές δείχνουν ότι είναι σημαντική η προληπτική προσέγγιση, και ορθώς αναφέρεται στην ονομασία του κέντρου και διευκρινίζεται στην αποστολή του (άρθρο 3 της πρότασης).

Όντως, στον γεωργοδιατροφικό τομέα, οι διαδοχικές κρίσεις με την εμφάνισή της σφογκώδους εγκεφαλοπάθειας των βοοειδών, της ασθένειας Κρόιτσοφελντ Γιάκομπς, του αφθώδους πυρετού και της γρίπης των πουλερικών, συνιστούν γενικευμένες και σοβαρές απειλές.

2.2. Στο χώρο του περιβάλλοντος, η έκρηξη νοσηρότητας και θνησιμότητας που οφείλεται στον αμιάντο, στην έκθεση σε χημικά μέσα, η εμφάνιση αναπνευστικών νόσων που οφείλονται στη ρύπανση, θεωρούνται εφεξής σημαντικές υγειονομικές κρίσεις, που έχουν, επίσης, χαρακτηριστικά επιδημίας. Η πρόληψη και ο έλεγχος αυτών των νέων υγειονομικών κρίσεων απαιτούν να ξεπεραστεί το επιδημιολογικό πρότυπο που είναι προσαρμοσμένο μόνο στις μεταδοτικές νόσους, και μάλιστα ακόμη περισσότερο, εφόσον και γι' αυτές τις νόσους εντείνονται οι επιδράσεις του περιβάλλοντος. Οι κρίσεις αυτές δείχνουν τη σημασία που έχει η μελέτη των αλληλεπιδράσεων και η συσσώρευση επικίνδυνων παραγόντων που μπορεί να εξελιχθούν σε σοβαρές παθολογίες και σε υγειονομικές κρίσεις. Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Πρόληψης και Ελέγχου Νόσων πρέπει να είναι σωστά οργανωμένο και εξοπλισμένο για να προβεί σε αυτού του είδους τις πολύπλοκες αναλύσεις, με τους μηχανισμούς, π.χ., αλληλεπιδράσεων και σύρρευσης.

3. Κίνδυνοι για την υγεία

3.1. Στο μέλλον, οι κίνδυνοι για την υγεία μπορεί να έχουν πολύ διαφορετική προέλευση: Μπορεί να πληγούν πολυάριθμες περιοχές του προηγμένου κόσμου αλλά και αναπτυσσόμενες περιφέρειες με φτώχη υγειονομική υποδομή, πράγμα που προκύπτει από τη διαπίστωση ότι υπάρχουν σήμερα μορφές ακαριαίου αιμορραγικού πυρετού, όπως ο πυρετός που οφείλεται στον ιό Ebola, για τις οποίες δεν έχει βρεθεί καμία απολύτως θεραπεία.

Οι διάφορες μορφές γρίπης που οφείλονται σε ιούς που μεταλλάσσονται διαρκώς συνιστούν πραγματική απειλή για την πρόκληση σοβαρών κρίσεων.

3.2. Σε αυτά πρέπει να προστεθούν και οι «συνηθισμένες» χημικές, τοξικές και μικροβιολογικές ουσίες καθώς και αυτές που μπορεί να προέρχονται από εσκεμμένες δράσεις «βιοτρομοκρατίας», όπως το αέριο Σαρίν στην Ιαπωνία, ο άνθρακας στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, η βοτυλική τοξίνη και αέρια που προξενούν παράλυση ή ασφυξία, στο Ιράκ.

3.3. Υπάρχουν δύο παράμετροι που πρέπει να ελέγχονται:

- Ο χρόνος και η ταχύτητα αντίδρασης των επιχειρησιακών συντονιστικών διαρθρώσεων αποτελούν παράγοντες που έχουν καθοριστική σημασία για την αντιμετώπιση παρόμοιων σοβαρών κρίσεων που απειλούν την υγεία. Αυτό προκύπτει από την πρόσφατη κρίση που προξένησε το ΣΟΑΣ.
- Το δίκτυο που θα δημιουργηθεί θα πρέπει να είναι επίσης συνδεδεμένο με τα άλλα παγκόσμια δίκτυα, όπως η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (ΠΟΥ) και το δίκτυο CDC (Κέντρο για τον Έλεγχο και την Πρόληψη Νόσων) που ευρίσκεται στην Ατλάντα των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής.

3.4. Οι συνέπειες των κρίσεων αυτών δεν γίνονται αισθητές μόνο στο χώρο της δημόσιας υγείας, με άλλα λόγια δεν αφορούν μόνο την ανάγκη να δοθεί μια κατάλληλη απάντηση στη γενικευμένη ανησυχία του κοινού, αλλά και στο χώρο της οικονομίας, δεδομένου ότι η κρίση που προέκυψε με το ΣΟΑΣ έπληξε την οικονομία πολλών χωρών της Ασίας και, σε μικρότερο βαθμό, ευρωπαϊκές επιχειρήσεις που δρουν στο χώρο του τουρισμού ή των μεταφορών.

3.5. Η απόφαση αριθ. 2119/98/ΕΚ για την δημιουργία δικτύου επιδημιολογικής παρακολούθησης και ελέγχου των μεταδοτικών νόσων στην Ευρωπαϊκή Ένωση έρχεται να διορθώσει την ακαταστασία που επικρατεί σήμερα.

3.6. Υπάρχουν πολλά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διαθέτουν αποτελεσματικές και αποδοτικές υποδομές στην επικράτειά τους, οι οποίες όμως δεν είναι αρκετά συντονισμένες. Αυτό που χρειάζεται είναι παρακολούθηση, έγκαιρη προειδοποίηση, και αντίδραση σε ευρωπαϊκή κλίμακα, και εφόσον σχηματιστεί κατ' αυτόν τον τρόπο ένα «δίκτυο των δικτύων» ως κοινοτική βάση, απαιτούνται παρακολούθηση των δράσεων και τεχνικές παρεμβάσεις.

3.7. Οι απαιτήσεις αυτές καταδεικνύουν ότι είναι απαραίτητο να αυξηθούν σημαντικά -και μάλιστα διαχρονικά- οι οικονομικοί πόροι που είναι απαραίτητοι για την κάλυψή τους.

Οι επιστημονικές γνωματεύσεις και ο συντονισμός των πολιτικών στον τομέα της δημόσιας υγείας με στόχο να δοθεί απάντηση στις πολυάριθμες απαιτήσεις και τις ιδιαίτερα σημαντικές υποχρεώσεις που υφίστανται απαιτούν τη διάθεση σημαντικών χρηματοδοτικών πόρων, εφόσον υπάρχει πρόθεση να αυξηθεί η ικανότητα εκδόσεων ανεξάρτητων επιστημονικών γνωματεύσεων, προκειμένου να εξασφαλιστεί μια αποτελεσματική επιχειρησιακή συνεργασία.

3.8. Ο κατακερματισμός των σημερινών διαρθρώσεων είναι προβληματικός. Πρέπει να δημιουργηθούν νέοι μηχανισμοί που θα βοηθήσουν τα κράτη μέλη και την Επιτροπή να εκπληρώσουν το έργο τους.

Η προσχώρηση δέκα νέων κρατών μελών, η πλειονότητα των οποίων διαθέτει ανεπαρκείς υποδομές, ενδέχεται να υπονομεύσει την αποτελεσματικότητα των δράσεων παρακολούθησης.

3.9. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να είναι σε θέση να ενεργοποιεί τα κράτη μέλη της και τις ειδικές διαρθρώσεις για τη διαρκή παρακολούθηση κάθε είδους απειλής κατά της δημόσιας υγείας: η ευρύτερη διασύνδεση με την ΠΟΥ, καθώς και με άλλες ειδικές διαρθρώσεις σε όλο τον κόσμο θα πρέπει να επιτρέπει τη συνεχή ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των δικτύων, προκειμένου να χρησιμοποιούνται πάντοτε και αμέσως τα κατάλληλα μέσα για να αντιμετωπίζονται οι επιθέσεις, οποιαδήποτε κι αν είναι η πρόβλεψη αυτών.

3.10. Οι υγειονομικές κρίσεις που αντιμετώπισαν την τελευταία δεκαετία οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ευαισθητοποίησαν τους αρμόδιους σε ευρωπαϊκή και σε εθνική κλίμακα, αλλά και το κοινό, ώστε να αποδεχθούν το γεγονός ότι πρέπει να γίνουν οι απαραίτητες προσπάθειες για να αντιμετωπιστούν οι κρίσεις που απειλούν τη δημόσια υγεία.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Για να αντιμετωπισθούν οι αυξημένες απαιτήσεις των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης εν όψει υγειονομικών κρίσεων με διαφορετικές και, καμιά φορά, πολλαπλές προελεύσεις, μια χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης χρειάζεται ικανότητα, εμπειρογνώμηση και εμπειρία από όλες τις πλευρές, προκειμένου να μπορέσει να αξιοποιήσει και να συντονίσει τις ειδικές γνώσεις που υπάρχουν.

4.2. Το δίκτυο που πρέπει να δημιουργηθεί έχει διάφορες ανάγκες:

- Καταρτισμένο, ικανό και επαρκές προσωπικό.
- Τα υφιστάμενα επιδημιολογικά κέντρα πρέπει να κατέχουν προνομιακή θέση στο μηχανισμό που θα δημιουργηθεί.
- Η κατ' αυτόν τον τρόπο καθορισμένη πηγή πληροφοριών πρέπει να ευρίσκεται στη διάθεση όλων των εταίρων. Οι επιστημονικές γνωματεύσεις της πρέπει να έχουν κύρος και να επιτρέπουν στην Επιτροπή να καταρτίζει κάθε είδους προτάσεις δράσεως και νομοθετικά σχέδια.

4.3. Το εν λόγω κέντρο που εκτελεί καθήκοντα ενός ανεξάρτητου ευρωπαϊκού οργανισμού, θα πρέπει να κινητοποιήσει και να ενισχύσει σημαντικά τη συνεργασία των υφιστάμενων εθνικών κέντρων που είναι αρμόδια για τον έλεγχο των νόσων. Πρέπει δε να συμβάλει στη βελτίωση της συνεργασίας σε μια διευρυμένη Ευρώπη καθώς και με άλλους οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την ασφάλεια των τροφίμων (ΕΟΑΤ) και ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την αξιολόγηση φαρμακευτικών προϊόντων (ΕΟΑΧΠ) ο οποίος έχει ειδικές αρμοδιότητες στον τομέα ελέγχου των φαρμάκων για να αποτραπούν άσκοπες επικαλύψεις.

4.4. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή συμφωνεί κατά βάση με την ανάλυση της Επιτροπής όσον αφορά στον ορισμό και την αντίληψη των καθηκόντων του εν λόγω Ευρωπαϊκού Κέντρου για την πρόληψη και τον έλεγχο νόσων:

- Επίβλεψη και δικτύωση των υφισταμένων εργαστηρίων για την ταχεία εναρμόνιση των μεθόδων παρακολούθησης και την επίτευξη της συγκρισιμότητας και της συμβατότητας των δεδομένων παρακολούθησης, όσο το δυνατόν συντομότερα.
- Επιστημονικές γνωματεύσεις υψηλού επιπέδου αναγνωρισμένες από τις επιστημονικές και ακαδημαϊκές αρχές και τυποποίηση των εργαστηριακών διαδικασιών, η άριστη ποιότητα και η ανεξαρτησία των εργασιών των οποίων πρέπει να είναι εξασφαλισμένες.

4.5. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επιμένει ότι η επιστημονική παρακολούθηση πρέπει να είναι διαρκής και να συγκλίνει στην άμεση και έγκαιρη εγρήγορση με την οποία θα μπορούν να αποσοβούνται όλες οι σοβαρές κρίσεις που ενδέχεται να προκύψουν.

4.6. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή θεωρεί ότι, καμιά φορά, η τεχνική βοήθεια δεν μπορεί παρά να περιορίζεται στις χώρες Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πρέπει να δίδεται προσοχή σε όλα τα μηνύματα που προέρχονται από άλλες πλευρές, έτσι ώστε να υπάρχει η δυνατότητα ταχείας αντίδρασης: Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να είναι σε θέση να δέχεται και/ή να προσφέρει βοήθεια σε όλους όσους μπορούν να την συνδράμουν σε κάθε είδους επιχείρηση: κοινοτικούς οργανισμούς, ΠΟΥ, ΚΕΝ (κέντρα ελέγχου των νόσων), ανθρωπιστικές ιατρικές οργανώσεις, ξένα γραφεία τα οποία αντιμετωπίζουν πιθανές εστίες κινδύνου σε άλλες περιοχές και ιδιαίτερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

4.7. Πέραν αυτών των δράσεων που έχουν σχέση με την έρευνα και την πρόληψη, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή συμφωνεί το κέντρο αυτό να διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο στο συντονισμό των αντιδράσεων στις σοβαρές υγειονομικές απειλές σε κοινοτική κλίμακα, με το συντονισμό των εμπλεκόμενων φορέων όπως είναι, π.χ. οι αρχές οι οποίες είναι υπεύθυνες για τη δημόσια υγεία και την πολιτική προστασία, ο στρατός, και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

4.8. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή λαμβάνει με ενδιαφέρον γνώση του σχεδίου για την οργάνωση του εν λόγω Ευρωπαϊκού Κέντρου:

- Μικρό μέγεθος αλλά πολύ μεγάλη επιρροή χάρη στις συνέργιες με τα εθνικά ιδρύματα.

Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εκφράζει τις αμφιβολίες της για την έναρξη της λειτουργίας του, λόγω της φειδούς όσον αφορά το προσωπικό του.

- Η διοικητική διάρθρωση είναι προφανώς άμεση και ευέλικτη, επιτρέποντας την διαρκή παρακολούθηση της συνοχής των δράσεων που αναλαμβάνονται στα πλαίσια κοινοτικών πολιτικών και εθνικών πρωτοβουλιών.

4.9. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επισημαίνει, τονίζοντας παράλληλα ότι είναι απολύτως σύμφωνη ότι το συμβουλευτικό σώμα (άρθρο 18) πρέπει να συγκροτηθεί με εξαιρετική σχολαστικότητα και ακρίβεια, όχι αποκλειστικά από μέλη αναλόγων εθνικών ιδρυμάτων, δεδομένου ότι, ως όργανο υποστήριξης του διευθυντή, αποτελεί τον βασικό πυρήνα της προσπάθειας να εξασφαλιστεί η ύπαρξη αυτής της διάρθρωσης που έχει ουσιαστική σημασία για την άσκηση μιας ευρείας πολιτικής για τη δημόσια υγεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

5. Συμπεράσματα

5.1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αντέδρασε άμεσα στη διεθνή υγειονομική κρίση που προκάλεσε το ΣΟΑΣ.

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών “Ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης της στρατηγικής της Λισαβόνας: Εξορθολογισμός του ανοικτού συντονισμού στον τομέα της κοινωνικής προστασίας”»

(COM(2003) 261 τελικό)

(2004/C 32/12)

Στις 28 Μαΐου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, Κοινωνικές Υποθέσεις, Δικαιώματα του Πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 6 Οκτωβρίου 2003 (εισηγητής: ο κ. Beirnaert).

Κατά την 403η σύνοδο ολομέλειάς της, της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 30ής Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 62 ψήφους υπέρ και 2 κατά την παρούσα γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Με την εαρινή έκθεση του τρέχοντος έτους η Επιτροπή δεσμεύθηκε να εκδώσει ανακοίνωση σχετικά με την «ευθυγράμμιση των σημερινών αποσπασματικών ενεργειών που αφορούν την κοινωνική ενσωμάτωση και τις συντάξεις και, σε εύθετο χρόνο, τη συνεργασία σε σχέση με την υγειονομική περίθαλψη και το στόχο του να “ανταμείβεται η εργασία” σε μια και μόνο ανοικτή μέθοδο συντονισμού». Εξάλλου, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών ζήτησε το Μάρτιο του 2003 από την Επιτροπή «να υποβάλει έκθεση για τη σκοπιμότητα της απλουστευσης και του εξορθολο-

γισμού των διάφορων συνιστωσών των εργασιών περί κοινωνικής προστασίας σε ένα πλαίσιο με λογική συνοχή με τη βοήθεια της ανοικτής μεθόδου συντονισμού».

5.2. Η δημιουργία του Κέντρου αυτού ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Ένωση να ενισχύσει την πολιτική της για τη δημόσια υγεία, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 152 του σχεδίου Ευρωπαϊκού Συντάγματος, το οποίο θα συζητηθεί στη Διακυβερνητική Διάσκεψη.

1.2. Το Μάρτιο του 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας αποφάσισε να εφαρμοσθεί στην Ευρώπη μια ολοκληρωμένη κοινωνικοοικονομική στρατηγική. Στο πλαίσιο αυτό, η συνεργασία στον τομέα της κοινωνικής προστασίας θα ενισχύσει το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών στα πλαίσια των γενικών προσανατολισμών των οικονομικών πολιτικών (ΓΠΟΠ) όπως και το συντονισμό των πολιτικών απασχόλησης στα πλαίσια της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση.

1.3. Η συνεργασία αυτή βασίζεται, για την εφαρμογή της μεθόδου του ανοικτού συντονισμού, στις εξής δύο πτυχές της κοινωνικής προστασίας: στην κοινωνική ενσωμάτωση και στις συντάξεις. Τα βασικά στοιχεία της μεθόδου αυτής είναι τα εξής: οι κοινοί στόχοι, τα εθνικά σχέδια δράσης για την κοινωνική ενσωμάτωση που θα καλύπτουν μια περίοδο δύο ετών και οι εθνικές εκθέσεις στρατηγικής για τις συντάξεις που θα καλύπτουν μια περίοδο τριών ετών και η κοινή έκθεση Επιτροπής-Συμβουλίου στην οποία θα αναλύονται περιληπτικά το σύνολο των εθνικών σχεδίων δράσης για την κοινωνική ενσωμάτωση ή αντίστοιχα οι εκθέσεις της στρατηγικής για τις συντάξεις.

1.4. Οι φροντίδες για την υγειονομική περιθαλψη και οι μακροχρόνιες φροντίδες αποτελούν αντικείμενο, στο στάδιο αυτό, περιορισμένης συνεργασίας με τη μορφή ανταλλαγής πληροφοριών και γνώσεων. Προσδιορίστηκαν τρεις μεγάλοι στόχοι και τα κράτη μέλη απάντησαν σ' ένα ερωτηματολόγιο που απέβλεπε στη συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με τον τρόπο που συνεκτιμώνται στις πολιτικές τους αυτοί οι τρεις μεγάλοι στόχοι. Στην κοινή έκθεση Επιτροπής-Συμβουλίου περιέχονται τα κυριότερα συμπεράσματα από την ανάλυση των απαντήσεων των κρατών μελών.

1.5. Η επιτροπή κοινωνικής προστασίας εκτελεί μια εργασία σχετικά με την «αύξηση της αμοιβής της εργασίας» έτσι ώστε να προσδιορισθεί η ειδική συμβολή που μπορεί να έχουν τα συστήματα κοινωνικής προστασίας στο γενικό αυτό στόχο. Οι πτυχές του ζητήματος εξετάστηκαν και θα εξετάζονται στο πλαίσιο των ΓΠΟΠ και των κατευθυντήριων γραμμών απασχόλησης.

2. Περιεχόμενο της ανακοίνωσης

2.1. Η ανακοίνωση της Επιτροπής προτείνει, προκειμένου να ενισχυθεί η κοινωνική διάσταση της στρατηγικής της Λισαβόνας, τον εξορθολογισμό του συντονισμού των πολιτικών της κοινωνικής προστασίας και το συγχρονισμό από το 2006 της διαδικασίας συντονισμού της οικονομικής πολιτικής και της πολιτικής απασχόλησης. Ήδη για την περίοδο 2003-2005, καταρτίσθηκε συγχρονισμένο χρονοδιάγραμμα για τις δύο τελευταίες διαδικασίες.

2.2. Η Επιτροπή προτείνει όπως ο εξορθολογισμός του συντονισμού στον τομέα της κοινωνικής προστασίας πραγματοποιηθεί με την καθιέρωση ενός ενιαίου συνόλου κοινών στόχων που θα βασίζεται στους εξής τρεις πυλώνες: στην κοινωνική ενσωμάτωση, στις συντάξεις, και στη μέριμνα για την υγειονομική περιθαλψη και τις μακροχρόνιες φροντίδες. Αυτό το σύνολο στόχων πρέπει να αντικαταστήσει τους πολλούς και ξεχωριστούς στόχους που υπάρχουν σήμερα και να εγκριθεί από το Συμβούλιο το 2006, ταυτόχρονα με τη δέσμη κατευθυντήριων γραμμών για τις οικονομικές πολιτικές και τις πολιτικές απασχόλησης. Οι στόχοι αυτοί πρέπει βασικά να μην μεταβληθούν για τρία χρόνια. Το σύνολο των κοινών στόχων πρέπει επίσης να περιλαμβάνει περιορισμένο αριθμό εγκάρσιων ζητημάτων όπως η διάσταση του φύλου (gender mainstreaming) ή η αύξηση της αμοιβής της εργασίας (make work pay).

2.3. Προβλέπεται επίσης να συντάξουν τα κράτη μέλη μια μόνο έκθεση στον τομέα της κοινωνικής προστασίας που θα

αντικαθιστά τόσο τα εθνικά σχέδια δράσης για την κοινωνική ενσωμάτωση όσο και τις εθνικές εκθέσεις στρατηγικής για τις συντάξεις που θα καλύπτουν μια περίοδο τριών ετών. Τα ενδιάμεσα χρόνια τα κράτη μέλη θα υποβάλουν εκθέσεις για τα μέτρα που έχουν ήδη ληφθεί.

2.4. Οι εθνικές εκθέσεις θα παρακολουθούνται από ένα μηχανισμό σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δηλαδή από ενιαία έκθεση που θα καταρτίζουν από κοινού η Επιτροπή με το Συμβούλιο με θέμα την κοινωνική πρόνοια στην οποία θα αξιολογούνται οι πρόοδοι που έχουν σημειωθεί στα κράτη μέλη όσον αφορά όλους τους κοινούς στόχους.

2.5. Θα εγκρίνονται κατόπιν κοινής συμφωνίας δείκτες για την αξιολόγηση των προόδων που έχουν σημειωθεί στην υλοποίηση των κοινών στόχων.

2.6. Η ανακοίνωση περιέχει επίσης χρονοδιάγραμμα για τη συμμετοχή των νέων κρατών μελών στη διαδικασία εξορθολογισμού.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. *Σχετικά με την αρχή του ανοικτού συντονισμού στον τομέα της κοινωνικής προστασίας*

3.1.1. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπό σημείωση την καταχώρηση στο Μέρος I του Ευρωπαϊκού Συντάγματος της αρχής του συντονισμού των κοινωνικών πολιτικών των κρατών μελών (άρθρο 14, παράγραφος 4). Η αρχή αυτή επιβεβαιώνεται στο Μέρος III του σχεδίου όπου ορίζεται ότι η αρχή αυτή «... αναπτύσσει πρωτοβουλίες με στόχο τον καθορισμό κατευθυντήριων γραμμών και δεικτών, την οργάνωση της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών και την προετοιμασία των αναγκαίων στοιχείων για την τακτική παρακολούθηση και αξιολόγηση.» (άρθρο 107, παράγραφος 2). Εφεξής η αποκαλούμενη μέθοδος του ανοικτού συντονισμού βασίζεται στα εν λόγω κείμενα. Όσο σημαντικό και αν είναι αυτή η νομική βάση είναι εξίσου σημαντικό να υπάρχει η πολιτική βούληση για τη συνέχιση της μεθόδου, προκειμένου να αποκτήσει ο συντονισμός αυτός πραγματικό περιεχόμενο. Η επιβράδυνση της οικονομικής μεγέθυνσης καθιστά το συντονισμό ακόμη πιο αναγκαίο σύμφωνα με την ΕΟΚΕ.

3.1.2. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει σχετικά τη σημασία που αποδίδει στην μέθοδο του ανοικτού συντονισμού στον τομέα της κοινωνικής προστασίας όπως άλλωστε συνάγεται και από τις γνωμοδοτήσεις της με θέμα τους δείκτες στον τομέα της κοινωνικής ένταξης⁽¹⁾ της εξίσωσης και της βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων⁽²⁾ και της υποστήριξης της μεθόδου του ανοικτού συντονισμού στον τομέα της υγειονομικής περιθαλψης⁽³⁾.

(1) EE C 221 της 17.9.2002.

(2) EE C 48 της 17.2.2002.

(3) CESE 928/2003 της 17.7.2003.

3.1.3. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι η ανακοίνωση της Επιτροπής αναφέρεται στον εξορθολογισμό και την απλούστευση των διαφόρων μεθόδων συντονισμού στον τομέα της κοινωνικής προστασίας και όχι στους στόχους, τους προσανατολισμούς και στους δείκτες που καθιερώνονται με τις διαδικασίες αυτές.

3.1.4. Οι διαδικασίες αυτές θα αναπτυχθούν περαιτέρω κατά τις φάσεις συντονισμού της κοινωνικής προστασίας που θα ακολουθήσουν αργότερα. Έτσι, το πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής προβλέπει πριν από την έναρξη της νέας διαδικασίας, το 2006, τα εξής στάδια:

- την άνοιξη του 2004, κοινή έκθεση για την κοινωνική ενσωμάτωση σύμφωνα με τα εθνικά σχέδια δράσης για την κοινωνική ενσωμάτωση που τα κράτη μέλη υπέβαλαν τον Ιούλιο του 2003 για την περίοδο 2003-2005·
- μία ανακοίνωση για τον τομέα της υγειονομικής περιθαλψής και τις μακροχρόνιες φροντίδες προβλέπεται για την άνοιξη του 2004·
- μία έκθεση για την αύξηση της αμοιβής της εργασίας για την άνοιξη του 2004·
- μία παγιωμένη σειρά δεικτών όπως και νέων δημογραφικών και χρηματοδοτικών προοπτικών ενόψει της εισαγωγής ή της επικαιροποίησης, το 2005, των εκθέσεων για τις εθνικές στρατηγικές στον τομέα των συντάξεων·
- μία αξιολόγηση της πολιτικής συνεργασίας που διεξήχθη έως σήμερα στους τομείς των συντάξεων, της κοινωνικής ενσωμάτωσης και της υγειονομικής περιθαλψής.

3.1.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει από τώρα ότι για τις νέες αυτές σημαντικές φάσεις θα πρέπει να ζητηθεί η γνωμοδότηση της.

3.2. Σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής για τον εξορθολογισμό του ανοικτού συντονισμού στον τομέα της κοινωνικής προστασίας

3.2.1. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την απιολογική σκέψη που διατυπώνεται στην εν λόγω ανακοίνωση που αποβλέπει στον εξορθολογισμό και στην απλούστευση του ανοικτού συντονισμού στον τομέα της κοινωνικής προστασίας. Η ΕΟΚΕ τονίζει ιδιαίτερα τα εξής θετικά σημεία της εν λόγω νέας προσέγγισης στα οποία άλλωστε βασίζεται:

- να ενισχυθεί η κοινωνική διάσταση της στρατηγικής της Λισαβόνας, αυξάνοντας έτσι το πολιτικό βάρος της πτυχής του εκσυγχρονισμού και της βελτίωσης της κοινωνικής προστασίας·
- να συνεχισθεί η στρατηγική της Λισαβόνας που βασίζεται στη θετική αλληλεπίδραση οικονομικής πολιτικής, πολιτικής απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας. Η απαραίτητη αυτή συνέργεια πρέπει να ωφελήσει και τις τρεις πλευρές του τριγώνου: μόνιμη οικονομική ανάπτυξη, ποσοτική και ποιοτική βελτίωση της απασχόλησης και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή που πρέπει να αποτελέσει επιμέρους πτυχή της διαδικασίας·

— να διαρθρωθούν καλύτερα οι πυλώνες: κοινωνική ενσωμάτωση, συντάξεις και υγειονομική περιθαλψη με τον εξορθολογισμό της διαδικασίας·

— να ενσωματωθούν σταδιακά τα νέα κράτη μέλη στη διαδικασία του συντονισμού της κοινωνικής προστασίας.

3.2.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι στην ανακοίνωση προβάλλεται η βούληση για ευρύτερη συμμετοχή. Σ' αυτή τονίζεται ο υψηλός βαθμός οργάνωσης της κοινωνίας των πολιτών σε σύγκριση με τον κοινωνικό αποκλεισμό και επισημαίνεται ότι είναι αναγκαία η «συμμετοχή ενός φάσματος συντελεστών — η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και η διαβούλευση με ΜΚΟ και εκπροσώπους των τοπικών και περιφερειακών κλάδων κυβέρνησης». Οι κυβερνήσεις και οι δημόσιες αρχές χρειάζεται επίσης να δείξουν πραγματικά ότι ενδιαφέρονται για μια πολιτική ανοίγματος και να συμπεριλάβουν τους κοινωνικούς εταίρους και τις άλλες εμπλεκόμενες οργανώσεις στη διαδικασία ώστε η συμβολή τους να είναι πραγματική. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι οι συνομιλητές αλλάζουν ανάλογα με το θέμα.

3.2.3. Όμως, η θετική αυτή εκτίμηση δεν αποκλείει ανησυχίες και φροντίδες.

3.2.3.1. Έτσι, η ΕΟΚΕ φοβάται μήπως κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, πριν τεθεί σε ισχύ ο νέος μηχανισμός το 2006, οι τρέχουσες διαδικασίες απωλέσουν τη δυναμικότητά τους, ή μάλιστα εξασθενίσουν ή αντικατασταθούν από άλλες. Η μέριμνα αυτή αφορά κυρίως τη διαδικασία της κοινωνικής ενσωμάτωσης αλλά και εκείνη των συντάξεων — ο στόχος που έχει τεθεί για τον εν λόγω τομέα είναι, αφενός, επαρκείς συντάξεις και, αφετέρου, το βιώσιμο καθεστώς τους — καθώς και η διαδικασία στον τομέα της υγειονομικής περιθαλψής η οποία δεν κατορθώνει να ακολουθήσει με αποφασιστικότητα το δρόμο που άνοιξε η μέθοδος του ανοικτού συντονισμού όπως τονίστηκε από την ΕΟΚΕ στη γνωμοδότηση της ⁽¹⁾.

3.2.3.2. Σχετικά με τη νέα διαδικασία που θα εφαρμοσθεί από το 2006, η ΕΟΚΕ φοβάται μήπως η συγκέντρωση των διάφορων διαδικασιών σε ένα μόνο γενικό μηχανισμό αποβεί σε βάρος της ιδιαιτερότητας των θεμάτων της κοινωνικής ενσωμάτωσης, των συντάξεων και της υγειονομικής περιθαλψής. Καθένα από τα θέματα αυτά παρουσιάζει πράγματι ειδικές προκλήσεις. Έτσι, ο τομέας της κοινωνικής ενσωμάτωσης δεν θέτει μόνο προβλήματα σχετικά με το ελάχιστο εισόδημα και την απασχόληση, αλλά και προβλήματα στέγης, εκπαίδευσης, υγείας, πρόσβασης στη δικαιοσύνη, κ.λπ. Επίσης, ο τομέας της υγειονομικής περιθαλψής θέτει συγκεκριμένες προκλήσεις ως προς τους μακροχρόνια ασθενείς, τους ηλικιωμένους και τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Τα θέματα αυτά απαιτούν ειδικούς συνομιλητές κυρίως τους κοινωνικούς εταίρους καθώς και ΜΚΟ και άλλες σχετικές οργανώσεις, όπως οι οργανώσεις της κοινωνικής οικονομίας, οι ενώσεις ασθενών και παρόχων περιθαλψής, κ.λπ. Εν συνεχεία αναπτύσσεται η μέριμνα για τη διαφύλαξη της εν λόγω ιδιαιτερότητας.

(1) CESE 928/2003 της 17.7.2003.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ εμμένει στην άποψη ότι πρέπει να διευκρινισθεί ο ορισμός των κοινών στόχων. Η πρόταση της Επιτροπής να αντικαταστήσει τους χωριστούς στόχους που υπάρχουν σήμερα στους τομείς της κοινωνικής ενσωμάτωσης, των συντάξεων και της φροντίδας για την υγειονομική περίθαλψη και τις μακροχρόνιες φροντίδες από ένα σύνολο κοινών στόχων δημιουργεί ερωτηματικά και σύγχυση. Ποιο θα είναι το κοινό σημείο των στόχων αυτών; Κοινοί στόχοι και για τους τρεις πυλώνες; Η ΕΟΚΕ φοβάται ότι οι κοινοί στόχοι για τους πυλώνες: κοινωνική ενσωμάτωση, συντάξεις και υγειονομική περίθαλψη παραμένουν κατ' ανάγκη πολύ γενικοί, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαιτερότητα των προβλημάτων. Συνάγεται ότι οι στόχοι αυτοί, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, θα πρέπει να συμπληρωθούν από συγκεκριμένους στόχους για κάθε φάκελο διότι αλλιώς θα καταλήγαμε σε εξασθένιση της διαδικασίας. Το θέμα αυτό αποτελεί πρωταρχική μέριμνα της ΕΟΚΕ. Επίσης θα επιθυμούσε να της δώσει η Επιτροπή σχετικές εγγυήσεις. Η ΕΟΚΕ εμμένει εξάλλου στην άποψη ότι οι νέοι αυτοί στόχοι δεν πρέπει να περιφρονήσουν τα κεκτημένα που επιτεύχθηκαν κυρίως με τη διαδικασία της κοινωνικής ενσωμάτωσης αλλά αντιθέτως να διασφαλισθεί η συνέχεια της δυναμικής που έχει τεθεί σε εφαρμογή. Τέλος, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει το ενδιαφέρον που αποδίδει στο να δει τους ευρωπαϊκούς στόχους να συμπληρώνονται από στόχους που θα καθορισθούν από τα κράτη μέλη σε εθνικό επίπεδο.

4.2. Η ΕΟΚΕ συμμαρτίζει την άποψη της Επιτροπής ότι είναι αναγκαίος ο περιορισμός των εγκάρσιων θεμάτων. Επειδή όμως η ΕΟΚΕ κρίνει απαραίτητο το να συνοδεύονται οι γενικοί στόχοι από συγκεκριμένους, η προσθήκη μεγάλου αριθμού οριζόντιων ζητημάτων ενδεχομένως να καθιστούσε τη διαδικασία πιο πολύπλοκη και να ερχόταν σε αντίθεση με την απλούστευση και τον εξορθολογισμό.

4.2.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ένταξη της διάστασης του φύλου (gender mainstreaming) μεταξύ των οριζόντιων ζητημάτων. Πράγματι, πρόκειται για μια ιδιαίτερα σημαντική διάσταση. Η ΕΟΚΕ ζητά να προσδιορισθούν με ακρίβεια συγκεκριμένες δράσεις που αφορούν τη διάσταση του φύλου, στο πλαίσιο κάθε τομέα. Η υλοποίηση των εν λόγω δράσεων πρέπει να αναπτύσσεται στις εθνικές ετήσιες εκθέσεις και να παρακολουθείται εκ του σύνεγγυς σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

4.2.2. Το θέμα της αμοιβής της εργασίας και του εγγυημένου εισοδήματος αποτελεί μέρος των τεσσάρων μεγάλων στόχων για τον εκσυγχρονισμό και τη βελτίωση της κοινωνικής πρόνοιας τους οποίους καθορίζει η Επιτροπή στην ανακοίνωση του 1999⁽¹⁾. Η ΕΟΚΕ τονίζει εξάλλου, ότι εφόσον το θέμα αυτό εξετάζεται και στα πλαίσια των ΓΠΟΠ και των προσανατολισμών για την απασχόληση, επιβάλλεται οπωσδήποτε ο συντονισμός των δράσεων για ένα τόσο σημαντικό θέμα.

4.3. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η κατάρτιση ενιαίας έκθεσης για την κοινωνική προστασία από τα κράτη μέλη θα μπορούσε να βελτιώσει τις συνέργιες των δράσεων που έχουν αναληφθεί για κάθε πυλώνα ώστε να αποφευχθούν οι επικαλύψεις. Όμως, η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι υπάρχει ο κίνδυνος μιας μειωτικής προσέγγισης κατά την συνεκτίμηση των ειδικών για κάθε θέμα προβλημάτων. Θα είναι πράγματι δύσκολο να εξετάζονται σε έκθεση εφαρμογής που θα καλύπτει τρία θέματα, εξίσου αναλυτικά τα ζητήματα αντί να συντάσσεται ειδική έκθεση για το καθένα. Έχει συνεπώς ουσιαστική σημασία όπως η ενιαία έκθεση διασφαλίζει την σωστή παρακολούθηση των υποχρεώσεων που ανελήφθησαν από τα εθνικά σχέδια δράσης για την κοινωνική ενσωμάτωση και από τις εκθέσεις στρατηγικής για τις συντάξεις ώστε να διατηρούνται οι δυναμικές εφαρμογής.

4.4. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τον τριετή κύκλο των εθνικών προγραμματικών εκθέσεων εφόσον τα κράτη μέλη θα εκπονούν ετήσιες εκθέσεις με θέμα την πρόοδο που έχει επιτευχθεί σχετικά με την υλοποίηση των κοινών στόχων. Πράγματι, για να διασφαλισθεί η διαρκής παρακολούθηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο της προόδου που έχει επιτευχθεί απαιτείται η κατάρτιση ετήσιων εθνικών εκθέσεων και αυτό ενόψει της εκπόνησης κοινής ετήσιας έκθεσης Επιτροπής/Συμβουλίου για την κοινωνική προστασία που θα αποτελεί έτσι το κύριο μέσο της νέας διαδικασίας.

4.5. Όπως τονίζεται στην ανακοίνωση η μεγάλη πρόκληση για τη νέα διαδικασία είναι ο απολογισμός της προόδου που έχει επιτευχθεί σε όλους τους τομείς με τρόπο διαφανή και αποτελεσματικό. Η καθιέρωση επίσης ενός συνόλου δεικτών είναι ιδιαίτερα σημαντική. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται το μέλημα της Επιτροπής για τον περιορισμό του αριθμού των δεικτών, είναι όμως σημαντικό να είναι αρκετά αξιόπιστοι και στοχοθετημένοι για να καθίσταται δυνατή η υλοποίηση των στόχων και των προσανατολισμών. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τις παλαιότερες σχετικές απόψεις της⁽²⁾ και το αίτημά της να γνωμοδοτεί επί των νέων σχετικών προτάσεων.

4.5.1. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι η νέα διαδικασία πρέπει να οδηγήσει σε μεγαλύτερη διαφάνεια των κοινωνικών στατιστικών της Κοινότητας με τη διάθεση πιο αξιόπιστων, συγκρίσιμων και πρόσφατων δεδομένων.

5. Συμπεράσματα

Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπό σημείωση την καταχώρηση στο σχέδιο του ευρωπαϊκού συντάγματος της αρχής του συντονισμού των κοινωνικών πολιτικών των κρατών μελών, εκτιμά όμως ότι είναι εξίσου σημαντικό να δοθεί συνέχεια στην αρχή αυτή από την πολιτική βούληση ώστε να αποκτήσει πραγματικό περιεχόμενο.

⁽¹⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής με θέμα «Συντονισμένη στρατηγική για τον εκσυγχρονισμό της κοινωνικής προστασίας», COM(1999) 347 τελικό.

⁽²⁾ ΕΕ C 221 της 17.9.2002.

Η ΕΟΚΕ κρίνει ιδιαίτερα θετικό το γεγονός ότι η ανακοίνωση αποσκοπεί στο να ενισχυθεί η κοινωνική διάσταση της στρατηγικής της Λισαβόνας, αυξάνοντας έτσι το πολιτικό βάρος της πτυχής του εκσυγχρονισμού και της βελτίωσης της κοινωνικής προστασίας,

Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη συγκέντρωση των διάφορων διαδικασιών σε ένα μόνο γενικό μηχανισμό προκειμένου να μην αποβεί αυτή σε βάρος της ιδιαιτερότητας των θεμάτων της κοινωνικής ενσωμάτωσης, των

συντάξεων και της υγειονομικής περίθαλψης. Καθένα από τα θέματα αυτά παρουσιάζει ειδικές προκλήσεις, απαιτεί ειδικούς συνομιλητές και χρήζει συγκεκριμένων στόχων.

Έχει ουσιαστική σημασία όπως η ενιαία έκθεση διασφαλίζει την σωστή παρακολούθηση των υποχρεώσεων που ανελήφθησαν από τα εθνικά σχέδια δράσης για την κοινωνική ενσωμάτωση και από τις εκθέσεις στρατηγικής για τις συντάξεις ώστε να διατηρούνται οι δυναμικές εφαρμογής.

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη θέσπιση καθεστώτος αντιστάθμισης του επιπλέον κόστους που συνεπάγεται ο εξόχως απόκεντρος χαρακτήρας των Αζορών, της Μαδέρας, των Καναρίων Νήσων και των γαλλικών διαμερισμάτων της Γουιάνας και της Ρεϋνιόν για τη διάθεση ορισμένων προϊόντων αλιείας»

(COM(2003) 516 τελικό — 2003/0202 (CNS))

(2004/C 32/13)

Στις 11 Σεπτεμβρίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 37 της Συνθήκης περί ίδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Στις 23 Σεπτεμβρίου 2003, το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέθεσε την προετοιμασία των σχετικών εργασιών στο ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον».

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, κατά την 403η σύνοδο ολομέλειας της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου), όρισε γενικό εισηγητή τον κ. Sarro Iparraquirre και υιοθέτησε με 76 ψήφους υπέρ και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Οι εξόχως απόκεντρες περιφέρειες της Κοινότητας (αυτόνομες πορτογαλικές περιφέρειες των Αζορών και της Μαδέρας, αυτόνομη ισπανική κοινότητα των Καναρίων Νήσων και υπερπόντια γαλλικά διαμερίσματα της Γουαδελούπης, της Γουιάνας, της Μαρτινίκας και της Ρεϋνιόν) πάσχουν από κοινωνικοοικονομικές καθυστερήσεις οι οποίες δικαιολογούν την παρέμβαση των κοινωνικών οργάνων προκειμένου να καταστεί δυνατή η προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξής τους καθώς και η αρμονική ενσωμάτωσή τους στη δυναμική της εσωτερικής αγοράς.

1.2. Στα πλαίσια αυτά, το Συμβούλιο έχει θεσπίσει προγράμματα ειδικών επιλογών για την αντιστάθμιση της μεγάλης απόστασης και του νησιωτικού χαρακτήρα των περιφερειών αυτών.

1.3. Ο τομέας της αλιείας των εξόχως απόκεντρων περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιμετωπίζει δυσκολίες οι οποίες έχουν ιδιαίτερα επιταθεί από το κόστος μεταφοράς των προϊόντων αλιείας προς τις αγορές, λόγω του απομακρυσμένου και νησιωτικού χαρακτήρα τους.

1.4. Το άρθρο 299, παράγραφος 2, της συνθήκης ΕΚ αναγνωρίζει ότι καθίσταται αναγκαία η θέσπιση ειδικών μέτρων υπέρ του τομέα της αλιείας των περιφερειών αυτών, στον οποίο γίνεται ρητή αναφορά στο άρθρο αυτό.

1.5. Η Κοινότητα, λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση αυτή, θεσπίσε το 1992 ένα καθεστώς στήριξης για την διάθεση στο εμπόριο ορισμένων προϊόντων αλιείας, υπέρ των παραγωγών των περιφερειών αυτών. Το καθεστώς αυτό παρατάθηκε το 1994, το

1995, το 1998 και το 2002 ⁽¹⁾, γεγονός που επέτρεψε τη διάθεση προς το εξωτερικό των κυριότερων αλιευόμενων ειδών.

1.6. Η τελευταία παράταση του καθεστώτος αυτού, ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 579/2002 του Συμβουλίου, της 25ης Μαρτίου 2002 ⁽²⁾, ορίζει ως λήξη της διάρκειας ισχύος του την 31η Δεκεμβρίου του 2002.

1.7. Η παρούσα πρόταση κανονισμού ⁽³⁾ ορίζει ότι το εν λόγω καθεστώς αντιστάθμισης του επιπλέον κόστους θα πρέπει να εξακολουθήσει να ισχύει, από το 2003 και μετά, για τη μεταποίηση και διάθεση ορισμένων προϊόντων του τομέα της αλιείας των εν λόγω εξόχως απόκεντρων περιφερειών.

2. Παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ κρίνει απαραίτητη τη συνέχιση του εν λόγω καθεστώτος αντιστάθμισης, προκειμένου να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα ορισμένων προϊόντων του τομέα της αλιείας έναντι άλλων περιφερειών της Κοινότητας.

2.2. Η πρόταση κανονισμού εξετάζει επίσης το ενδεχόμενο στήριξης της μεταποίησης και διάθεσης αλιευτικών προϊόντων που προέρχονται από την αλιεία με παραδοσιακά μέσα και την παράκτια αλιεία. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει το γεγονός ότι περιελήφθη στην πρόταση κανονισμού η αλιεία με παραδοσιακά μέσα και η παράκτια αλιεία και ενθαρρύνει την Επιτροπή να συνεχίσει να στηρίζει τη μορφή αυτή αλιείας, η οποία, στις εξόχως απόκεντρες αυτές περιφέρειες, έχει μεγάλη σημασία από κοινωνική και από οικονομική άποψη.

⁽¹⁾ ΕΕ L 162 της 30.6.1994, σ. 8, ΕΕ L 236 της 5.10.1995, σ. 2, ΕΕ L 208 της 24.7.1998, σ. 1 και ΕΕ L 89 της 5.4.2002, σ. 1.

⁽²⁾ ΕΕ L 89 της 5.4.2002, σ. 1.

⁽³⁾ COM(2003) 516 τελικό — 2003/0202 (CNS).

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2003.

2.3. Η ΕΟΚΕ κρίνει σημαντικό για το μέλλον της υπό εξέταση πρότασης κανονισμού να προβλεφθεί η δυνατότητα να κυμαίνονται τα ποσά και οι ποσότητες που θεσπίζονται στην πρόταση κανονισμού για τα διάφορα είδη. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 8 για τη διαμόρφωση των ποσών και των ποσοτήτων είναι υπερβολικά σύνθετη. Η Επιτροπή θα έπρεπε να συγκροτήσει μια απλούστερη διαδικασία που να επιτρέπει την ταχύτερη υιοθέτηση λειτουργικών αποφάσεων.

2.4. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη θέση της πρότασης κανονισμού να χρηματοδοτούνται τα οικονομικά μέτρα από το τμήμα Εγγυήσεων του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ). Συμφωνεί επίσης να υποβάλλει η Επιτροπή, κάθε τέσσερα χρόνια και, για πρώτη φορά, την 1η Ιανουαρίου 2007, έκθεση σχετικά με την εφαρμογή των προβλεπόμενων μέτρων με προτάσεις για τη λήψη των κατάλληλων μέτρων.

3. Συμπεράσματα

3.1. Η ΕΟΚΕ κρίνει αναγκαία και επείγουσα την έκδοση του κανονισμού αυτού.

3.2. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι ο κανονισμός έχει μόνιμο χαρακτήρα και ότι, σε περίπτωση ανάγκης, θα πρέπει να αναθεωρούνται τα προβλεπόμενα μέτρα, ούτως ώστε να διατηρείται σε μόνιμη βάση ο στόχος της αντιστάθμισης του επιπλέον κόστους που συνεπάγεται για τις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες της Κοινότητας η διάθεση ορισμένων προϊόντων αλιείας.

3.3. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η διαδικασία αναθεώρησης της διαμόρφωσης των ποσών και των ποσοτήτων που προβλέπεται στο άρθρο 8 θα πρέπει να καταστεί απλούστερη, λειτουργικότερη και πιο ευέλικτη.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2561/2001 του Συμβουλίου, για την προώθηση της μετατροπής των στόλων οι οποίοι εξαρτώντο, μέχρι το 1999, από την αλιευτική συμφωνία με το Μαρόκο»

(COM(2003) 437 τελικό — 2003/157 (CNS))

(2004/C 32/14)

Στις 4 Αυγούστου 2003, και σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 36 και 37 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να γνωμοδοτήσει για την ανωτέρω πρόταση.

Στις 23 Σεπτεμβρίου 2003, το Προεδρείο της ΕΟΚΕ ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, κατά τη σύνοδο ολομέλειας της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή όρισε γενικό εισηγητή τον κ. E. Chagas και υιοθέτησε με 66 ψήφους υπέρ και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Με την υιοθέτηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2561/2001 του Συμβουλίου για την προώθηση της μετατροπής των αλιευτικών σκαφών και των αλιέων που εξαρτώντο, μέχρι το 1999, από την αλιευτική συμφωνία με το Μαρόκο, το Συμβούλιο θέσπισε μία σειρά παρεκκλίσεων για ορισμένες διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2792/1999, οποίος καθορίζει τα κριτήρια και τις προϋποθέσεις των διαρθρωτικών δράσεων στον τομέα της αλιείας, και ενέκρινε τη χορήγηση συμπληρωματικής χρηματοδότησης για διαρθρωτικά και κοινωνικοοικονομικά μέτρα.

1.2. Οι εν λόγω αποφάσεις δικαιολογούνται ως έκτακτα μέτρα για τη διευκόλυνση της εκτέλεσης των σχεδίων μετατροπής των κοινοτικών στόλων που επλήγησαν από τη μη ανανέωση της αλιευτικής συμφωνίας με το Μαρόκο, καθώς και για τη διάθεση των απαραίτητων μέσων για την πρόωρη συνταξιοδότηση ή τον επαγγελματικό αναπροσανατολισμό των αλιέων εκτός της θαλάσσιας αλιείας, βάσει ατομικών ή συλλογικών κοινωνικών σχεδίων.

1.3. Πρέπει να επισημανθεί ότι, όπως προτάθηκε από τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των αλιέων, στο ποσό των ενισχύσεων περιλαμβάνεται χρηματοδοτικός φάκελος για κοινωνικοοικονομικά μέτρα ανερχόμενος σε ποσοστό τουλάχιστον 32 % επί του συνολικού ποσού.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1. Με την παρούσα πρόταση, η Επιτροπή έχει ως στόχο τη θέσπιση μίας σειράς τροποποιήσεων, βάσει των οποίων λαμβάνεται υπόψη ο έκτακτος χαρακτήρας της εν λόγω κατάστασης και, συγκεκριμένα, επιδιώκεται η κάλυψη του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού αλιέων και η ισότιμη μεταχείρισή τους, με την κατάργηση των ρυθμιστικών διατάξεων που περιορίζουν τη χορήγηση ατομικών κατ' αποκοπή πριμοδοτήσεων μόνο στους αλιείς εκείνους των οποίων το σκάφος όπου ήταν ναυτολογημένοι αποτέλεσε αντικείμενο οριστικής παύσης των δραστηριοτήτων τους.

2.2. Εξάλλου, παρατείνονται κατά δώδεκα μήνες οι προθεσμίες επιλεξιμότητας των δαπανών και υποβολής της αίτησης πληρωμής του υπολοίπου, ενώ ως ημερομηνία αναφοράς για τον υπολογισμό της περιόδου ανεργίας ορίζεται η 1η Ιανουαρίου 2002.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις τροποποιήσεις, οι οποίες προτείνονται, επί του παρόντος, από την Επιτροπή και οι οποίες επιδιώκουν να δώσουν απάντηση στα προβλήματα, που αντιμετωπίστηκαν κατά την εφαρμογή του έκτακτου κανονισμού που θεσπίστηκε το 2001, καθώς και να συμπεριλάβουν το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό εργαζομένων που επλήγησαν από την αποτυχία των διαπραγματεύσεων για την ανανέωση της αλιευτικής συμφωνίας με το Βασίλειο του Μαρόκο.

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για:

- την Ανακοίνωση της Επιτροπής «Πρόγραμμα για την προώθηση των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων», και
- την «Πρόταση για οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις διατροφικές μονάδες φόρτωσης»

(COM(2003) 155 τελικό — 2003/0056 (COD))

(2004/C 32/15)

Στις 29 Απριλίου 2003 και σύμφωνα με τα άρθρα 71 παράγραφος 1 και 80 παράγραφος 2 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την παραπάνω πρόταση.

Στις 7 Απριλίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την παραπάνω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή τους στις 10 Οκτωβρίου 2003 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Chagas.

Κατά την 403η σύνοδο ολομέλειάς της, της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 83 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η ανάπτυξη της ευρωπαϊκής ενιαίας αγοράς, όπως προτεινόταν στην ανακοίνωση του 1985, συνεπαγόταν μια διαρθρωτική αλλαγή του μέχρι τότε τρόπου διεξαγωγής των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Μια συνέπεια της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, των αγαθών, των κεφαλαίων και των υπηρεσιών, που προτεινόταν να αρχίσει από την 1η Ιανουαρίου 1993, ήταν η άμεση αύξηση των υπηρεσιών στον τομέα των μεταφορών. Ενόψει των αναμενόμενων πιέσεων στο περιβάλλον που θα μπορούσε να προξενήσει αυτή η κινητικότητα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διεξήγαγε μια μελέτη σχετικά με τις επιπτώσεις των μεταφορών στο περιβάλλον και παρουσίασε τα πορίσματά της την ίδια ημέρα με την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ⁽¹⁾. Το έγγραφο αυτό παρουσίαζε μία σφαιρική αξιολόγηση των επιπτώσεων των μεταφορών στο περιβάλλον και πρότεινε επίσης τη στρατηγική για την αντίδραση της Κοινότητας. Ο στόχος ήταν να υποκινηθεί δημόσια συζήτηση με τη συμμετοχή των κοινοτικών οργάνων και των άλλων ενδιαφερομένων για τα θέματα που αφορούν τις μεταφορές και το περιβάλλον⁽²⁾. Ταυτόχρονα, το έγγραφο διατύπωνε τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να ενσωματωθεί η περιβαλλοντική συνιστώσα στην πολιτική μεταφορών και πρότεινε να αναπτυχθεί

συνείδηση της σημασίας της, δεδομένου του στόχου της Συνθήκης του Μάαστριχτ να επιτευχθεί αειφόρος ανάπτυξη της Ευρώπης. Οι μεταφορές δεν είναι ποτέ ουδέτερες από περιβαλλοντική άποψη· οι επιπτώσεις τους εξαρτώνται από το εκάστοτε μελετώμενο μέσο μεταφοράς⁽²⁾.

1.2. Κατόπιν αυτών των πορισμάτων, οι αρχές της αειφόρου ανάπτυξης και της οικονομικής προόδου αναγνωρίστηκαν ως πυρήνας της ευρωπαϊκής πολιτικής, αφού μια ισχυρή παγκόσμια οικονομία μπορεί να είναι βιώσιμη μόνο εάν ενσωματώνει στην ανάπτυξη της οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά θέματα και οφέλη⁽³⁾⁽⁴⁾. Για να επιτύχει τους προαναφερθέντες στόχους, η Επιτροπή παρουσίασε το Λευκό Βιβλίο του 1992 σχετικά με τη μελλοντική κοινή πολιτική μεταφορών⁽⁵⁾, έγγραφο από το οποίο προέκυψαν δύο σημαντικά θέματα. Πρώτον, οι μεταφορές θεωρούνται στοιχείο χωρίς το οποίο δεν μπορεί να ολοκληρωθεί η ενιαία αγορά, ακόμη και αν καταργηθούν τα τεχνητά ρυθμιστικά εμπόδια· αυτό προϋποθέτει την προώθηση του νόμιμου ανταγωνισμού στον τομέα των μεταφορών. Δεύτερον, το έγγραφο διατύπωνε την άποψη ότι οι μεταφορές δεν θα πρέπει να υιοθετήσουν μια

(1) Πράσινο Βιβλίο σχετικά με τις επιπτώσεις των μεταφορών στο περιβάλλον: μια κοινοτική στρατηγική για «Βιώσιμη κινητικότητα», COM(92) 46 τελικό της 20.2.1992.

(2) Ανακοίνωση της Επιτροπής — Η μελλοντική ανάπτυξη της κοινής πολιτικής μεταφορών — Μια σφαιρική προσέγγιση της δημιουργίας κοινοτικού πλαισίου για την επίτευξη βιώσιμης κινητικότητας, COM(92) 494 τελικό της 2.12.1992.

(3) Walley, N. και Whitehead, B. (1994) — It is not easy being green, Harvard Business Review, Boston, United States, Vol. 72, Issue 3, σ. 46-52.

(4) Clark, R.A. (1994) — The challenge of going green, Harvard Business Review, Boston, United States, Vol. 72, Issue 4, σ. 37-50.

(5) COM(92) 494 τελικό της 2.12.1992.

προσέγγιση βασισμένη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε μέσου, αλλά μία συνολική προσέγγιση, που να προωθεί τη στροφή από τις οδικές στις θαλάσσιες μεταφορές. Η σύσταση αυτή ανταποκρινόταν στους στόχους που διατυπώνονται στο άρθρο 2 της Συνθήκης του Μάαστριχτ για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και αποτελούσε απάντηση στο Πράσινο Βιβλίο που είχε δημοσιευθεί τον Φεβρουάριο του 1992.

1.3. Οι θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, ως έγκυρο μέσο για την επίτευξη βιώσιμης κινητικότητας, κατέστησαν το επίκεντρο της πολιτικής μεταφορών και, κατόπιν τούτου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε σειρά ανακοινώσεων για αυτό το θέμα. Οι πιο σημαντικές από αυτές εκδόθηκαν το 1995⁽¹⁾, το 1997⁽²⁾ και το 1999⁽³⁾. Η ανακοίνωση του 1995 παρουσιάζει μια γενική προσέγγιση των ακτοπλοϊκών μεταφορών. Εκτός από τα πλεονεκτήματά τους, εξετάζει και τις προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσουν οι ακτοπλοϊκές μεταφορές για να εξαλειφθούν τα σημερινά μειονεκτήματά τους. Η Επιτροπή εξέταζε τρία θέματα: τη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των ακτοπλοϊκών μεταφορών, τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των λιμένων και των λιμενικών υποδομών και, τέλος, την προετοιμασία των ακτοπλοϊκών μεταφορών για τη διεύρυνση της Ευρώπης, που θα πραγματοποιηθεί την 1η Μαΐου 2004. Το έγγραφο του 1997, το οποίο είχε τη μορφή εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, αποτελούσε απάντηση στο ψήφισμα του Συμβουλίου της 11ης Μαρτίου 1996 για τις ακτοπλοϊκές μεταφορές, το οποίο ζητούσε να υποβάλλονται εκθέσεις προόδου κάθε διετία. Στο έγγραφο αυτό, η Επιτροπή παρουσίαζε διάφορα μέτρα που είχαν ήδη αναληφθεί ή σχεδιάζονταν. Τέλος, η ανακοίνωση του 1999 εξέταζε το δυναμικό των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων υπό το πρίσμα ενός πλαισίου βιώσιμης και ασφαλούς κινητικότητας, της δημόσιας εικόνας τους και των υφιστάμενων εμποδίων στην ανάπτυξή τους και στα πλαίσια της διαδικασίας ολοκλήρωσης των ευρωπαϊκών αλυσίδων μεταφορών εφοδιαστικής. Επιπροσθέτως, συνιστούσε την ανάληψη περαιτέρω μέτρων. Τόνιζε, για άλλη μια φορά, τους τρεις κύριους λόγους για την προώθηση των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων, που είναι: 1) η προαγωγή της γενικής βιωσιμότητας των μεταφορών, για να ενισχυθεί η συνοχή της Κοινότητας, 2) η διευκόλυνση των συνδέσεων μεταξύ των κρατών μελών και μεταξύ των περιφερειών της Ευρώπης και η αναζωογόνηση των απόκεντρων περιφερειών και 3) η αύξηση της αποτελεσματικότητας των μεταφορών, προκειμένου να καλυφθεί η τρέχουσα και η μελλοντική ζήτηση που θα προκύψει από την οικονομική ανάπτυξη.

1.4. Στον δικτυακό τόπο της Επιτροπής υπάρχει ιστοσελίδα ειδικά αφιερωμένη στις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων⁽⁴⁾ και εκεί μπορεί κανείς να βρει κατάλογο επιτυχημένων πρακτικών⁽⁵⁾. Το 1992⁽⁶⁾, το 1994⁽⁷⁾ και το 1996⁽⁸⁾ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστήριξε τρεις συζητήσεις στρογγυλής τραπέζης, όπου συναντήθηκαν εκπρόσωποι της βιομηχανίας και του ακαδημαϊκού κόσμου για να συζητήσουν θέματα των ακτοπλοϊκών μεταφορών. Παράλληλα με τις συζητήσεις αυτές και κατόπιν των πορισμάτων της έκθεσης του προγράμματος APAS (APAS = Δράσεις συνοδείας, προετοιμασίας και υποστήριξης) για τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων και της έκθεσης του προγράμματος EURET (EURET = Ειδικό πρόγραμμα έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης στον τομέα των μεταφορών) για τη θαλάσσια εφοδιαστική, η Επιτροπή υποστηρίζει πολυάριθμα ερευνητικά σχέδια δυνάμει του τέταρτου και του πέμπτου προγράμματος-πλαίσου E&TA. Πληροφορίες σχετικά με τις έρευνες αυτές παρέχονται σε ειδική ιστοσελίδα που έχει ετοιμάσει η Επιτροπή⁽⁹⁾. Η απόδοση αυτών των σχεδίων είναι τεράστια και οι ακτοπλοϊκές μεταφορές μπορούν να ωφεληθούν από την εφαρμογή τους. Το έργο πρόγραμμα-πλαίσιο τελεί επί του παρόντος υπό αξιολόγηση. Έχει συντελεσθεί μεγάλη πρόοδος χάρη στην αποδοτική συνεργασία των Εσθιακών Σημείων των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων που ορίζονται από τις εθνικές κυβερνήσεις, των Κέντρων Προώθησης και του Φόρουμ Ναυτιλιακών Βιομηχανιών (MIF) και στην υποστήριξή της με σοβαρές επενδύσεις και προστάθειες εμπορικής προώθησης του κλάδου των θαλάσσιων μεταφορών. Σύμφωνα με τα δεδομένα της EUROSTAT του 2002, το μερίδιο αγοράς των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων αυξήθηκε από 34 % το 1970 σε περίπου 41 % το 2000. Η αύξηση αυτή είναι λιγότερο σημαντική μεταξύ 1990 και 2000· κατά την περίοδο αυτή, το μερίδιο αγοράς των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων σταθεροποιήθηκε. Παρόλα αυτά, κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου, οι ετήσιοι ρυθμοί αύξησης των οδικών μεταφορών και των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων είναι πολύ παραπλήσιοι, συγκεκριμένα 3,4 % και 3,3 % αντιστοίχως. Το μερίδιο αγοράς των σιδηροδρομικών μεταφορών κατά την ίδια περίοδο μειώθηκε και το μερίδιο των εσωτερικών πλωτών μεταφορών παρέμεινε αμετάβλητο με μια μικρή αύξηση πρόσφατα.

1.5. Για να προωθήσει τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, η Επιτροπή επέκτεινε το πρόγραμμα PACT (Πιλοτικές Δράσεις για τις Συνδυασμένες Μεταφορές) σε αυτόν τον τρόπο μεταφοράς. Η ενέργεια αυτή θεωρήθηκε θετικό βήμα προς την εισαγωγή των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων στις υπηρεσίες διατροφικών μεταφορών. Το πρόγραμμα PACT έχει

(1) Ανακοίνωση της Επιτροπής «Ανάπτυξη των ακτοπλοϊκών μεταφορών μικρών αποστάσεων στην Ευρώπη: προοπτικές και προκλήσεις», COM(95) 317 τελικό της 5.7.1995.

(2) Έκθεση προόδου των υπηρεσιών της Επιτροπής που συντάχθηκε κατόπιν ψηφίσματος του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 1996, για τις ακτοπλοϊκές μεταφορές, SEC(1997) 877, 6.5.1997.

(3) Ανακοίνωση της Επιτροπής «Η ανάπτυξη των θαλασσιών μεταφορών μικρών αποστάσεων στην Ευρώπη — Μια δυναμική εναλλακτική λύση στην αλυσίδα των βιώσιμων μεταφορών — Δεύτερη διετής έκθεση προόδου», COM(1999) 317 τελικό της 29.6.1999.

(4) http://europa.eu.int/comm/transport/themes/maritime/english/sss/index_sss.html (πρόσβαση την 1η Ιουλίου 2003).

(5) http://europa.eu.int/comm/transport/themes/maritime/english/sss/sss_successstories_files/sss_successstories-1.htm (πρόσβαση την 1η Ιουλίου 2003).

(6) Πρακτικά της Πρώτης Ευρωπαϊκής Ερευνητικής Συζήτησης Στρογγυλής Τραπέζης για τις Ακτοπλοϊκές Μεταφορές, 26-27.11.1992. Πολυτεχνείο του Delft, Λονδίνο: Lloyds of London Press, 1993.

(7) Πρακτικά της Δεύτερης Ευρωπαϊκής Ερευνητικής Συζήτησης Στρογγυλής Τραπέζης για τις Ακτοπλοϊκές Μεταφορές: Στρατηγικές για την επίτευξη συνοχής στην Ευρώπη μέσω των ακτοπλοϊκών μεταφορών, 2-3.6.1994, Αθήνα/Βουλιαγμένη. Delft: Delft University Press, 1994.

(8) Πρακτικά της Τρίτης Ευρωπαϊκής Ερευνητικής Συζήτησης Στρογγυλής Τραπέζης για τις Ακτοπλοϊκές Μεταφορές, 20-21.6.1996, Bergen, Νορβηγία. Delft: Delft University Press, 1996.

(9) http://europa.eu.int/comm/energy_transport/en/pfs_5_en.html (πρόσβαση την 1η Ιουλίου 2003).

πάψει να εφαρμόζεται από τις 31 Δεκεμβρίου 2001, αλλά έχει εντούτοις αντικατασταθεί από το πρόγραμμα Marco Polo. Με ευρύτερο πεδίο εφαρμογής, το Marco Polo στοχεύει στην υποστήριξη σχεδίων στροφής προς άλλα μέσα μεταφοράς σε όλα τα τμήματα της αγοράς εμπορευματικών μεταφορών, με τον όρο ότι επιλέξιμη για στήριξη από το πρόγραμμα είναι μόνο η στροφή από τις οδικές προς τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, τις εσωτερικές πλωτές και τις σιδηροδρομικές μεταφορές.

1.6. Παρόλη αυτή την υποστήριξη, η ζήτηση οδικών μεταφορών, όπως φαίνεται από τα πρόσφατα στατιστικά στοιχεία της EUROSTAT, αυξήθηκε και θα συνεχίσει να αυξάνεται, αν δεν ληφθούν μέτρα για την κάμψη αυτής της αύξησης.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1. Ενόψει των μικτών επιδόσεων της κοινής πολιτικής μεταφορών, της συμφόρησης που οφείλεται στην ανισορροπία μεταξύ των διάφορων μεταφορικών μέσων, της αναμενόμενης αύξησης των μεταφορών στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση και της ανάγκης να ενσωματωθούν οι μεταφορές στην αειφόρο ανάπτυξη, όπως πρότεινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ το 2001, όπου εγγυήθηκε στους Ευρωπαίους πολίτες οικονομική σταθερότητα, κοινωνική ασφάλιση και καθαρό, βιώσιμο περιβάλλον, ορίζοντας ότι για τους σημαντικούς τομείς πολιτικής πρέπει να αξιολογούνται τα οικονομικά, κοινωνικά και οικολογικά αποτελέσματα⁽¹⁾, η Λευκή Βίβλος για την «Ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών με ορίζοντα το έτος 2010: Η ώρα των επιλογών»⁽²⁾ καθορίζει ορισμένους φιλόδοξους στόχους για την εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας των μεταφορών μέχρι το 2010.

2.2. Στην ανακοίνωση αυτή, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξετάζει το θέμα της διατροφικότητας και τονίζει την ανάγκη να χρησιμοποιηθούν οι ανεπαρκώς αξιοποιημένες δυνατότητες και, συγκεκριμένα, οι θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων και ο σιδηρόδρομος, για να αποφευχθούν οι πολυάριθμες συμφορήσεις που εξακολουθούν να πλήττουν τις μεταφορές και, κατά συνέπεια, το περιβάλλον. Δεδομένων των χαρακτηριστικών των δύο αυτών τρόπων μεταφοράς και ιδιαίτερα των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων, είναι προφανές ότι οι τελευταίες μπορούν να συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης γενικά και της κοινής πολιτικής μεταφορών ειδικότερα. Η σημασία τους είναι τόσο μεγάλη ώστε, πιο πρόσφατα, η άτυπη συνεδρίαση των Υπουργών Μεταφορών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τον Ιούνιο του 2002 στη Γιζόν της Ισπανίας, επιβεβαίωσε τον ρόλο τους λέγοντας ότι «οι θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων αποτελούν σημαντική εναλλακτική επιλογή για την ελάφρυνση της αύξησης της οδικής κυκλοφορίας σε καταστάσεις όπου η αγορά μεταφορών προσφέρεται για τα ειδικά οικονομικά και επιχειρησιακά χαρακτηριστικά τους. Μπορούν να συμβάλουν στον περιορισμό της κυκλοφοριακής συμφόρησης, των ατυχημάτων, του θορύβου και της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Οι θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων στην Ευρώπη θα πρέπει να είναι διατροφικές και, κατά συνέπεια, πρέπει να βασίζονται στις συμπληρωματικές των θαλάσσιων και των χερσαίων μέσων μεταφοράς. Επομένως, η ανάπτυξή τους προϋποθέτει την ολοκλήρωση των

διάφορων τρόπων μεταφοράς μέσω της διασύνδεσης και της διαλειτουργικότητας των δικτύων των θαλάσσιων και των χερσαίων μέσων μεταφοράς (τα οποία περιλαμβάνουν τις οδικές, τις σιδηροδρομικές και τις εσωτερικές πλωτές μεταφορές)». Ο σημαντικός ρόλος των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων επιβεβαιώθηκε επίσης στην πρόσφατη άτυπη συνεδρίαση των Υπουργών Μεταφορών της ΕΕ, που πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο του 2003 στη Νάπολη της Ιταλίας.

2.3. Αναποκρινόμενη στην έκκληση που απηύθυναν οι Υπουργοί Μεταφορών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Επιτροπή και τα κράτη μέλη να αναπτύξουν ένα σχέδιο δράσης για τα βασικά θέματα της προώθησης των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων, συμπεριλαμβανομένης της πλήρους ενσωμάτωσής τους στις αλυσίδες διατροφικών μεταφορών υπό αποτελεσματικές και οικονομικά αποδοτικές συνθήκες, και που πρόκειται να αξιολογηθεί από το Συμβούλιο κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2004, η Επιτροπή παρουσίασε στις 7 Απριλίου 2003 ανακοίνωση σχετικά με ένα «Πρόγραμμα για την προώθηση των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων» και «Πρόταση για οδηγία σχετικά με τις διατροφικές μονάδες φόρτωσης»⁽³⁾.

2.4. Πρόγραμμα για την προώθηση των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων

2.4.1. Ο στόχος του προγράμματος δράσης είναι να εξετάσει συστηματικά ό,τι έχει γίνει με μη συστηματικό τρόπο· στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει συγκεκριμένη πορεία που πρέπει να ακολουθηθεί. Η ανακοίνωση περιλαμβάνει 14 επιμέρους δράσεις, οι οποίες υποδιαιρούνται σε διάφορα μέτρα. Για κάθε προτεινόμενο μέτρο, προσδιορίζονται οι αρμόδιοι παράγοντες και το χρονοδιάγραμμα για την υλοποίησή του. Οι 14 επιμέρους δράσεις καλύπτουν τα εξής νομοθετικά, τεχνικά και επιχειρησιακά θέματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν από το 2003 και μετά:

A. Νομοθετικές δράσεις

1. Εφαρμογή της οδηγίας για την τυποποίηση ορισμένων διατυπώσεων υποβολής δηλώσεων για τα πλοία κατά τον κατάπλου ή/και απόπλου από λιμένες των κρατών μελών της Κοινότητας (IMO-FAL)
2. Υλοποίηση του προγράμματος Marco Polo
3. Τυποποίηση και εναρμόνιση των διατροφικών μονάδων φόρτωσης
4. Θαλάσσιες αρτηρίες
5. Βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων

(1) http://eu2001.se/eu2001/news/news_read.asp?ifnformationID=16063 (πρόσβαση στις 2 Ιουλίου 2003).

(2) COM(2001) 370 τελικό της 12.9.2001.

(3) COM(2003) 155 τελικό της 7.4.2003.

B. Τεχνικές δράσεις

1. Οδηγός τελωνειακών διατυπώσεων για τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων
2. Εντοπισμός και άρση των εμποδίων για πιο επιτυχημένες από ό,τι σήμερα θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων
3. Προσέγγιση των εθνικών εφαρμογών και μηχανογράφηση των κοινοτικών τελωνειακών διαδικασιών
4. Έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη

από τις δοκιμαστικές φορτώσεις και τις διαδικασίες ελέγχου που απαιτούνται από τη Σύμβαση.

- Να εξοικονομηθεί έως και 50 % του χρόνου στα σημεία μεταφόρτωσης, πράγμα που μεταφράζεται σε εξοικονόμηση του 20 % του άμεσου κόστους μεταφοράς.
- Να επιτευχθεί μια συμβιβαστική λύση ανάμεσα στα εμπορευματοκιβώτια και τα ανταλλασσόμενα αμαξώματα.

2.5.2. Οι στόχοι της πρότασης είναι:

Γ. Επιχειρησιακές δράσεις

1. Ενιαίες διοικητικές θυρίδες
2. Διασφάλιση του ζωτικού χώρου των Εστιακών Σημείων των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων
3. Διασφάλιση ορθής λειτουργίας και καθοδήγηση των Κέντρων Προώθησης των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων
4. Προώθηση της εικόνας των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων ως επιτυχημένης εναλλακτικής λύσης μεταφορών
5. Συλλογή στατιστικών δεδομένων

2.5.2.1. Η εναρμόνιση των χαρακτηριστικών διαλειτουργικότητας των διατροφικών μονάδων φόρτωσης (UCI)

- Για να τυποποιηθεί η διακίνηση των διατροφικών μονάδων φόρτωσης, να διευκολυνθεί η αποθήκευσή τους και να γίνει αποτελεσματικότερη η στοιβασία τους στα μέσα μεταφοράς, με άλλα λόγια να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα των εργασιών μεταφόρτωσης, είναι αναγκαίο να καταστούν πιο ομοιόμορφα τα στοιχεία διακίνησης και στοιβασίας των UCI.
- Να οριστούν εναρμονισμένα πρότυπα για κάθε κλάση και κατηγορία UCI.

2.5.2.2. Η δημιουργία ευρωπαϊκής διατροφικής μονάδας φόρτωσης (UECI)

- Η Ευρώπη χρειάζεται μια βέλτιστη διατροφική μονάδα φόρτωσης, την UECI, η οποία να συνδυάζει τα πλεονεκτήματα του εμπορευματοκιβωτίου (την ανθεκτικότητα και τη δυνατότητα στοιβασίας του) και του ανταλλασσόμενου αμαξώματος (ιδίως τη μεγαλύτερη χωρητικότητά του). Η δημιουργία αυτής της μονάδας φόρτωσης μπορεί επίσης να εξεταστεί στο πλαίσιο της υποκατάστασης του εμπορευματοκιβωτίου των 45 ποδών, το οποίο θα επιτρέπεται στην Ευρώπη μέχρι το τέλος του 2006. Μια τέτοια UECI θα μπορεί να χρησιμοποιείται και από τους τέσσερις τρόπους μεταφοράς (σιδηροδρομική, οδική, θαλάσσια και εσωτερική πλωτή μεταφορά), να στοιβάζεται σε τέσσερα στρώματα και να μεταφορτώνεται απλούστερα από τον ένα τρόπο μεταφοράς στον άλλον.

2.5. Πρόταση οδηγίας σχετικά με τις διατροφικές μονάδες φόρτωσης

2.5.1. Το δεύτερο μέρος του εξεταζόμενου εγγράφου περιλαμβάνει την πρόταση οδηγίας που είχε εξαγγελθεί στη Λευκή Βίβλο του 2001. Προτείνοντας μια βιώσιμη λύση για τα προβλήματα των μεταφορών, με την οποία να μπορεί να μειωθεί η συμφόρηση, ιδίως των δρόμων, η οδηγία προσπαθεί να καταστήσει τη διατροφικότητα πιο ελκυστική στους χρήστες των μεταφορών. Εστιάζοντας στα διάφορα μέσα μεταφοράς και όχι μόνο στις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, η πρόταση εξετάζει το θέμα των εμπορευματοκιβωτίων και των ανταλλασσόμενων αμαξωμάτων. Οι λόγοι για τους οποίους υποβάλλεται η πρόταση είναι τρεις:

- Όλα τα κράτη μέλη εκτός από την Ιρλανδία έχουν υπογράψει τη Διεθνή Σύμβαση για την Ασφάλεια των Εμπορευματοκιβωτίων (CSC) του 1972, ως συνέπεια της σχετικής σύστασης του Συμβουλίου του 1979 (1). Επιπροσθέτως, μόνο οι Κάτω Χώρες έχουν υπογράψει τις τροποποιήσεις της Σύμβασης του 1993. Οι τροποποιήσεις αυτές αφορούν τις πληροφορίες που περιέχονται στην πινακίδα έγκρισης, καθώς και ορισμένες

- Η χρήση της UECI δεν θα είναι υποχρεωτική.

- Η UECI θα είναι σύμφωνη με την οδηγία 96/53/ΕΚ του Συμβουλίου της 25ης Ιουλίου 1996 σχετικά με τον καθορισμό, για ορισμένα οδικά οχήματα που κυκλοφορούν στην Κοινότητα, των μέγιστων επιτρεπόμενων διαστάσεων στις εθνικές και διεθνείς μεταφορές και των μέγιστων επιτρεπόμενων βαρών στις διεθνείς μεταφορές (2).

(1) Σύσταση του Συμβουλίου της 15ης Μαΐου 1979 περί κυρώσεως της διεθνούς συμβάσεως για την ασφάλεια των εμπορευματοκιβωτίων (CSC), ΕΕ L 125 της 22.5.1979, σ. 18.

(2) ΕΕ L 235 της 17.9.1996.

2.5.2.3. Η ασφάλεια των διατροφικών μονάδων φόρτωσης

- Εγγύηση της ασφάλειας των μεταφορών.
- Οι νέες UCI θα πρέπει να διαθέτουν συστήματα συναγερμού κατά της διείσδυσης, π.χ. ηλεκτρονική ασφάλιση.
- Η οδηγία περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με τη συντήρηση και τον περιοδικό έλεγχο, οι οποίες συμφωνούν με τις διατάξεις της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών και του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (IMO) για την Ασφάλεια των Εμπορευματοκιβωτίων (Σύμβαση CSC) του 1972. Οι στόχοι της Σύμβασης αυτής είναι η διατήρηση υψηλού επιπέδου ασφαλείας για τη ζωή του ανθρώπου κατά τη μεταφορά και τη διακίνηση εμπορευματοκιβωτίων και η διευκόλυνση των διεθνών μεταφορών εμπορευματοκιβωτίων με τον καθορισμό ενιαίων διεθνών κανόνων ασφαλείας, που να ισχύουν εξίσου για όλους τους τρόπους επίγειας μεταφοράς. Η Σύμβαση CSC αποτελείται από δύο Παραρτήματα: το Παράρτημα I περιλαμβάνει κανόνες για τη δοκιμή, τον έλεγχο, την έγκριση και τη συντήρηση των εμπορευματοκιβωτίων, ενώ το Παράρτημα II καλύπτει τις διαρθρωτικές απαιτήσεις ασφαλείας και τις δοκιμές, συμπεριλαμβανομένων λεπτομερειών για τις διαδικασίες δοκιμής.

2.5.2.4. Διαδικασίες αξιολόγησης της συμμόρφωσης των UCI και περιοδικοί έλεγχοι

- Συμμόρφωση με όλες τις σχετικές απαιτήσεις που θεσπίζει η απόφαση 93/465/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 22ας Ιουλίου 1993 για τις ενότητες που αφορούν τις διάφορες φάσεις των διαδικασιών αξιολόγησης της συμμόρφωσης και τους κανόνες επίθεσης και χρήσης της σήμανσης συμμόρφωσης «CE» που προορίζονται να χρησιμοποιηθούν στις οδηγίες τεχνικής εναρμόνισης⁽¹⁾.
- Ανάπτυξη διαδικασιών για την αξιολόγηση και τον έλεγχο, οι οποίες να συμφωνούν με τις διατάξεις της Σύμβασης CSC.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η κατάρτιση ενός προγράμματος δράσης για την προώθηση των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων είναι μια θετική εξέλιξη. Το τμήμα αυτό της αγοράς πρέπει να αποκτήσει μεγαλύτερη διαφάνεια/προβολή, διότι για πολλά χρόνια ήταν κρυμμένο στο παρασκήνιο. Οι άνθρωποι σπανίως σκέπτονται πώς έχουν φθάσει τα αγαθά στα ράφια των σουπερμάρκετ ή των καταστημάτων λιανικής πώλησης και ποιες εναλλακτικές επιλογές υπάρχουν πέρα από τις μονοτροπικές μεταφορές, ιδίως τις οδικές. Οι τρέχουσες τάσεις και επιχειρηματικές πρακτικές της εφοδιαστι-

κής στην Ευρώπη ωθούν προς την ευρεία χρήση των οδικών μεταφορών με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους⁽²⁾, παρά τα πλεονεκτήματα των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων και το δυναμικό τους, όπως παρουσιάζεται στη βιβλιογραφία. Στην πραγματικότητα σκέπτεται κανείς τον κλάδο των θαλάσσιων μεταφορών μόνο όταν συμβαίνουν ατυχήματα με πλοία, ιδίως όταν αυτά προξενούν ρύπανση. Τα ατυχήματα αυτά δεν δημιουργούν πολύ καλή εικόνα του κλάδου στο σύνολο του και, ειδικότερα, των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων και του κεντρικού ρόλου που διαδραματίζουν στο διεθνές και το περιφερειακό εμπόριο. Το βάρος της ευθύνης εναπόκειται φυσικά στα εθνικά σημεία επαφής και στα Κέντρα Προώθησης των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων, τα οποία θα πρέπει να αλλάξουν αυτή την εικόνα.

3.2. Το προτεινόμενο σχέδιο προώθησης εξετάζει ορισμένα σημαντικά θέματα, τα οποία προξενούν εδώ και καιρό συμφορήσεις στην ενδοευρωπαϊκή διακίνηση εμπορευμάτων με πλωτά μέσα και τα οποία πρέπει να αντιμετωπισθούν το συντομότερο δυνατόν, αν θέλουμε να καταστούν οι θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων ο κυριότερος τρόπος διακίνησης των αγαθών. Η ύπαρξη αυτών των συμφορήσεων εξηγεί επίσης γιατί η ζήτηση θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων σταθεροποιήθηκε ανάμεσα στο 1991 και στο 2000, όπως φαίνεται από τα στατιστικά στοιχεία που δημοσίευσε η EUROSTAT το 2002. Παρόλα αυτά, έχουν γίνει σημαντικές προσπάθειες σε σχέση με τις συμφορήσεις των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων, αν και χρειάζεται ακόμη περισσότερη πρόοδος. Η Επιτροπή, τα εθνικά Εσθιακά Σημεία, τα Κέντρα Προώθησης και ο κλάδος (το φόρουμ MIF) ασχολούνται επί του παρόντος με αυτό το θέμα.

3.3. Για το προτεινόμενο πρόγραμμα δράσης σχετικά με την προώθηση των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων

3.3.1. Εφαρμογή της οδηγίας για την τυποποίηση ορισμένων διατυπώσεων υποβολής δηλώσεων για τα πλοία κατά τον κατάπλου ή/και απόπλου από λιμένες των κρατών μελών της Κοινότητας (IMO-FAL)

3.3.1.1. Οι διατυπώσεις του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (IMO) για τα πλοία δεν είναι νέες και θα έπρεπε να έχουν τεθεί σε εφαρμογή εδώ και πολύ καιρό. Η Σύμβαση για τη Διευκόλυνση της Διεθνούς Ναυτιλιακής Κινήσεως (Σύμβαση FAL), η οποία υιοθετήθηκε στις 9 Απριλίου 1965, τέθηκε σε ισχύ στις 5 Μαρτίου 1967. Περιλαμβάνει δύο πτυχές: τα έντυπα FAL και τα πιστοποιητικά FAL. Τα έντυπα FAL περιλαμβάνουν έναν

(1) ΕΕ L 220 της 30.8.1993.

(2) Τα εγγενή χαρακτηριστικά των οδικών μεταφορών είναι: η αξιοπιστία των υπηρεσιών, η τακτικότητα και η συχνότητα των υπηρεσιών και ότι επιτρέπουν την αποστολή μικρών παρτίδων που υπόκεινται σε στρατηγικές διαχείρισης βασισμένες στον χρόνο, όπως η παράδοση των προϊόντων ακριβώς τη στιγμή που χρειάζονται («just-in-time»).

κατάλογο εγγράφων που μπορούν να ζητήσουν οι δημόσιες αρχές από ένα πλοίο και συνιστούν τον μέγιστο αριθμό πληροφοριών και αντιτύπων που θα πρέπει να ζητούνται (1).

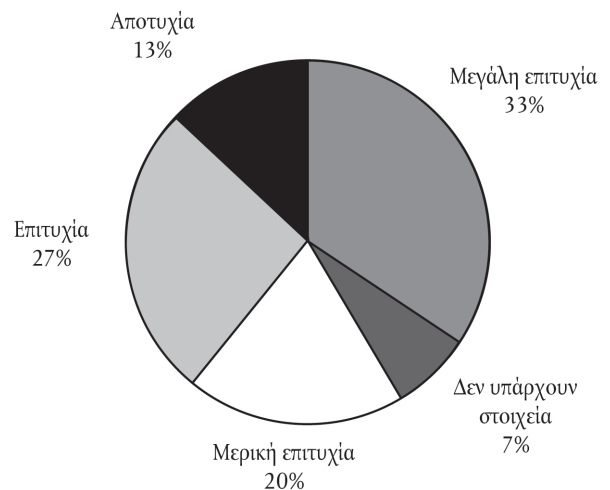
3.3.1.2. Το πρόβλημα με τη μη εφαρμογή της οφείλεται εν μέρει στις λιμενικές και τις τελωνειακές αρχές. Οι δεύτερες δεν εφαρμόζουν τους υφιστάμενους κανονισμούς της ΕΕ με συνεκτικό τρόπο, επιβάλλοντας έτσι διαφορετικές απαιτήσεις στα πλοία. Επίσης, οι ναυτιλιακές εταιρείες προτιμούν να χρησιμοποιούν τους δικούς τους μορφοτύπους παρά τον μορφότυπο του IMO, διότι αυτό τους επιτρέπει να χρησιμοποιούν το λογότυπό τους στα έγγραφα τους. Ενόψει αυτού του γεγονότος και των όσων αναφέρθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο 3.3.1.1, η 9η Σεπτεμβρίου 2003 θα πρέπει να θεωρηθεί ως αυστηρή οριακή προθεσμία για την εφαρμογή της. Θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο της εφαρμογής της ηλεκτρονικής υποβολής των διατυπώσεων των πλοίων, ακόμη και όταν αυτά πλέουν στην ανοιχτή θάλασσα. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η απώλεια αγαθών οφείλεται στο ότι η ροή των πληροφοριών δεν συμβαδίζει με τη φυσική ροή της μεταφοράς. Μέχρι να φθάσουν τα πλοία στο λιμάνι, θα πρέπει να έχουν διεκπεραιωθεί όλες οι λιμενικές διατυπώσεις, ώστε να μην υπάρχουν καθυστερήσεις στη διεθνή αλυσίδα εφοδιασμού. Ο εξορθολογισμός των διαδικασιών διεπαρών/λιμένων είναι το επόμενο βήμα για τη βελτίωση των επιδόσεων αυτού του επιπέδου και, κατά συνέπεια, της θέσης των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων έναντι των άλλων τρόπων μεταφοράς.

3.3.2. Υλοποίηση του προγράμματος Marco Polo

3.3.2.1. Το πρόγραμμα Marco Polo αποτελεί χρήσιμη στήριξη για την ανάπτυξη υπηρεσιών θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων ενσωματωμένων σε πολυτροπικές αλυσίδες εφοδιαστικής. Ο περιορισμένος αριθμός των σχεδίων PACT που περιλάμβαναν ναυτιλιακό σκέλος και ο βαθμός επιτυχίας τους αποτελούν καλό δείκτη αξιολόγησης της επιτυχίας που αναμένεται να έχουν τα σχέδια του Marco Polo (βλ. Σχήμα 1). Ωστόσο, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ο βαθμός επιτυχίας του Marco Polo θα

εξαρτηθεί από την προθυμία των πλοιοκτητών που εκτελούν θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων να συμμετάσχουν και να επωφεληθούν από αυτό το πρόγραμμα· γι' αυτό χρειάζεται να αλλάξει η στάση των θαλάσσιων μεταφορέων μικρών αποστάσεων έναντι της έρευνας. Με ελάχιστες εξαιρέσεις, οι φορείς του κλάδου των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων είναι απρόθυμοι να λάβουν μέρος σε αυτά τα σχέδια, από φόβο μήπως, αποκάλυπτοντας τις γνώσεις τους, χάσουν μέρος της αγοράς από τους ανταγωνιστές τους. Υπάρχει επίσης ο φόβος ότι οι επιδοτήσεις, ιδίως για την έναρξη υπηρεσιών, θα στρεβλώσουν τον ανταγωνισμό με τις υφιστάμενες υπηρεσίες. Το πρόγραμμα πρέπει, συνεπώς, να υλοποιηθεί κατά τρόπο που να εξασφαλίζει πλήρη διαφάνεια βάσει αντικειμενικών κριτηρίων.

Σχήμα 1: Βαθμός επιτυχίας των έργων του PACT που περιλάμβαναν ναυτιλιακό σκέλος

3.3.3. Τυποποίηση και εναρμόνιση των διατροπικών μονάδων φόρτωσης

(1) Μερικά από αυτά τα έγγραφα είναι: η γενική δήλωση IMO, η δήλωση του φορτίου, η δήλωση για τα εφόδια του πλοίου, η δήλωση για τα προσωπικά είδη του πληρώματος, οι καταστάσεις του πληρώματος και των επιβατών και η δήλωση για τα επικίνδυνα αγαθά. Άλλα δύο έγγραφα απαιτούνται βάσει της Παγκόσμιας Ταχυδρομικής Σύμβασης και του Διεθνούς Υγειονομικού Κανονισμού. Ο κατάλογος των πιστοποιητικών που πρέπει να υπάρχουν επί του πλοίου εξαρτάται από τον τύπο του πλοίου και περιλαμβάνει: το Διεθνές Πιστοποιητικό Ισάλου Γραμμής, το βιβλιάριο ευσταθείας σε άδικη κατάσταση, τα βιβλιάρια ελέγχου των ζημιών, το έγγραφο ελάχιστης απαιτούμενης ασφαλούς επάνδρωσης, τα πιστοποιητικά των πλοιάρχων, των αξιωματικών και των διάφορων ειδικοτήτων, το Διεθνές Πιστοποιητικό Πρόληψης της Ρύπανσης από Πετρέλαιο, το Βιβλίο Καταγραφής Πετρελαίου, το σχέδιο έκτακτης ανάγκης σε περίπτωση ρύπανσης του πλοίου από πετρέλαιο, το Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων, το Βιβλίο Καταγραφής Αποβλήτων, το Εγχειρίδιο Εξασφάλισης του Φορτίου, το Έγγραφο Συμμόρφωσης και το Πιστοποιητικό Διαχείρισης της Ασφάλειας (Διεθνής Κώδικας Διαχείρισης της Ασφάλειας/ISM).

3.3.3.1. Η έλλειψη τυποποίησης περιπλέκει και καθυστερεί τις εργασίες διακίνησης, με αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους τριβής της διατροπικότητας. Επιπροσθέτως, περιπλέκει τις επενδύσεις σε διατροπικές μονάδες φόρτωσης. Τα ανταλλασσόμενα αμαξώματα περιορίζονται στις χερσαίες μεταφορές και σε σύντομες διαδρομές με πλοία «Ro-Ro», ενώ τα εμπορευματοκιβώτια χρησιμοποιούνται κυρίως στις πλωτές μεταφορές. Η προτεινόμενη δράση αποσκοπεί στην τυποποίηση και την εναρμόνιση των διατροπικών μονάδων φόρτωσης, ώστε η μεταφόρτωση των μονάδων αυτών από τον ένα τρόπο μεταφοράς σε άλλον να γίνεται με τον πλέον αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο, δεδομένου ότι η απώλεια χρόνου για τη διακίνησή τους στους λιμένες ή/και στους μεσόγειους τερματικούς σταθμούς θα πρέπει να περιορίζεται στο ελάχιστο αναγκαίο. Συνεπώς, ένα τυποποιημένο και εναρμονισμένο σύστημα θα έχει οπωσδήποτε αξία για τον κλάδο των διατροπικών μεταφορών και για τη βιώσιμη κινητικότητα στην Ευρώπη. Το θέμα αυτό εξετάζεται περαιτέρω στο σημείο 3.4.

3.3.4. Θαλάσσιες αρτηρίες

3.3.4.1. Οι θαλάσσιες αρτηρίες, οι οποίες είναι θαλάσσιες διαδρομές που εξυπηρετούν επαρκώς τα δρομολόγια των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων και που επιλέγονται σύμφωνα με ορισμένα κριτήρια όπως η ασφάλεια της ναυσιπλοΐας, η μικρότερη/ταχύτερη απόσταση μεταξύ δύο λιμένων, η ενσωμάτωση στα διευρωπαϊκά δίκτυα και η προαγωγή της διατροφικότητας, έχουν ως στόχο να εξαιλέσουν τις σημερινές συμφορήσεις που παρατηρούνται στην Ευρώπη. Οι συμφορήσεις αυτές περιλαμβάνουν γεωγραφικούς και αστικούς περιορισμούς που εμποδίζουν την απρόσκοπτη διακίνηση των αγαθών. Επιπροσθέτως, οι θαλάσσιες αρτηρίες πρέπει να συμφωνούν με τις απαιτήσεις των φορτωτών όσον αφορά τις στρατηγικές εφοδιαστικής τους και να χρησιμοποιούνται για την προώθηση και άλλων τρόπων θαλάσσιας μεταφοράς εκτός των μεταφορών τακτικών γραμμών, όπως π.χ. οι μεταφορές φορτίων χύδην (ξηρών και υγρών). Οι φορτωτές δεν θεωρούν σημαντικό το μέσο διακίνησης του φορτίου. Λειτουργούν με βάση το σύστημα «just-in-time» και γι' αυτό πρέπει να είναι βέβαιοι ότι το φορτίο θα είναι διαθέσιμο τη στιγμή που το χρειάζονται. Η έννοια των θαλάσσιων αρτηριών και οι αρτηρίες που επιλέγονται για την προώθηση αυτής της έννοιας πρέπει να είναι απαλλαγμένες από συμφορήσεις, πράγμα που σημαίνει ότι ορισμένες από τις δράσεις που υιοθετούνται στο έγγραφο COM(2003) 155 τελικό χρειάζεται να εφαρμοστούν πριν υλοποιηθούν οι θαλάσσιες αρτηρίες.

3.3.5. Βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων

3.3.5.1. Οι θαλάσσιες μεταφορές είναι ήδη φιλικές προς το περιβάλλον τρόπος μεταφοράς σε σύγκριση με άλλους τρόπους⁽¹⁾. Μολονότι είναι κατανοητό ότι, για να εκπληρωθούν οι όροι του πρωτοκόλλου του Κυότο, θα πρέπει να μειωθεί η περιβαλλοντική ρύπανση, επιβάλλεται πρόσθετη επιβάρυνση στον κλάδο των μεταφορών. Εάν εξεταστεί κανείς τη διάρθρωση του κόστους ενός πλοίου, θα διαπιστώσει ότι ορισμένοι πόροι χρησιμοποιούνται σήμερα για τη συμμόρφωση με τους διεθνείς περιβαλλοντικούς κανονισμούς για τις εκπομπές των πλοίων, όπως απαιτεί η συμφωνία SOLAS/MARPOL. Ο κλάδος διενεργεί έρευνες και αναπτύσσει μεθόδους που συμβάλλουν ήδη στη μείωση της ρύπανσης. Ένα παράδειγμα είναι το σύστημα EcoSilencer, που αναπτύχθηκε από την канаδική εταιρεία Marine Engineer⁽²⁾. Συνεπώς, παρότι η δράση αυτή προωθεί τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, δεν θεωρείται αποφασιστικής σημασίας. Το πρόβλημα δεν είναι τόσο οι θαλάσσιες όσο οι οδικές μεταφορές, που εξακολουθούν να μην συμμορφώνονται με τη νομοθεσία. Οι εναέριες μεταφορές αποτελούν επίσης σημαντική πηγή ρύπανσης. Η προσοχή θα πρέπει να επικεντρωθεί σε άλλους τρόπους μεταφοράς και στο κατά πόσο ακολουθούν την ίδια αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει».

3.3.6. Οδηγός τελωνειακών διαδικασιών για τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων

3.3.6.1. Τα τελωνειακά θέματα έχουν αποφασιστική σημασία για τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων. Η Επιτροπή τα εξέτασε το 2002⁽³⁾, όταν καθόρισε τους τελωνειακούς κανόνες της ΕΕ για τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, προκειμένου να διευκολυνθεί η χρήση τους. Στο έγγραφο αυτό, η Επιτροπή επικαλείται την έννοια του «τακτικού θαλάσσιου δρομολογίου», που είχε προταθεί το 1998 ως ισοδύναμη με την οδική διαδρομή και κατά την οποία τα πλοία που εκτελούν δρομολόγια μόνο μεταξύ ευρωπαϊκών λιμένων δεν χρειάζεται να αποδεικνύουν ότι τα αγαθά που μεταφέρουν μεταφέρονται με «επιτετραμμένο τακτικό θαλάσσιο δρομολόγιο». Ως απάντηση στην ενέργεια της Επιτροπής για τις τελωνειακές διαδικασίες για τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, οι ναυτιλιακές βιομηχανίες έκαναν προτεραιότητά τους την αύξηση της χρήσης της απλοποιημένης διαδικασίας βάσει του Καθεστώτος των Επιτετραμμένων Τακτικών Θαλάσσιων Δρομολογίων. Ωστόσο, αυτό από μόνο του δεν είναι αρκετό, επειδή το υποκείμενο πρόβλημα σχετίζεται με την ταχύτητα της εφαρμογής, καθώς ορισμένες χώρες ενδέχεται να δώσουν μεγαλύτερη σημασία στην εθνική πολιτική τους για τις θαλάσσιες μεταφορές από ό,τι άλλες. Η προδεσμία για την εφαρμογή του πρέπει να θεωρηθεί επίσης αυστηρή. Αν δεν ξεπεραστεί αυτό το πρόβλημα, οι θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων δεν θα μπορούν να λειτουργήσουν και να επιτύχουν τα επιθυμητά αποτελέσματα, όπως αναμένει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

3.3.7. Εντοπισμός και εξάλειψη των εμποδίων, ούτως ώστε οι θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων να γίνουν πιο επιτυχημένες από ό,τι σήμερα

3.3.7.1. Το πρόβλημα αυτό έχει συζητηθεί και αναλυθεί εκτενώς στις διάφορες ευρωπαϊκές ανακοινώσεις για τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και σε ορισμένες εργασίες ακαδημαϊκής φύσεως. Μία πρόσφατη εργασία, που διενεργήθηκε από τους Paixao και Marlow (2002), εξετάζει τα υπέρ και τα κατά των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων και προσπαθεί να κάνει μια επισκόπηση της βιβλιογραφίας και να συγκεντρώσει τα στοιχεία σε ένα ενιαίο έγγραφο⁽⁴⁾. Οι υφιστάμενες συμφορήσεις πρέπει να εξεταστούν σε βάθος οπουδήποτε υπάρχουν. Ωστόσο, για να εντοπίζονται και να εξαιλέονται και οι νέες συμφορήσεις στο μέλλον, η εξέταση αυτή θα πρέπει να γίνεται στο πλαίσιο εμπορικών διαδρόμων και, με την έννοια αυτή, το πρόγραμμα Marco Polo θα συμβάλει σημαντικά στην εξάλειψή τους. Η δράση αυτή μπορεί να θεωρηθεί επίσης ως

(1) International Union of Railways (2000) — The way to sustainable mobility. Cutting the external costs of transport. [Διεθνής Ένωση Σιδηροδρόμων (2000) — Ο δρόμος προς τη βιώσιμη κινητικότητα. Περικοπή του εξωτερικού κόστους των μεταφορών.]

(2) Fairplay Solutions (2003). Scrubbing out the Sox. Ferry trials promise cleaner air. [Απομάκρυνση των διοξειδίων του θείου. Οι δίκες για τα φεριμπότ υπόσχονται καθαρότερη ατμόσφαιρα] Fairplay Solutions, Ιούνιος, σ. 6.

(3) Έγγραφο των υπηρεσιών της Επιτροπής: Οδηγός των τελωνειακών διατυπώσεων στις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, SEC(2002) 632, 29.5.2002.

(4) Paixao, A.C. και Marlow, P.B. (2002). Strengths and weaknesses of short sea shipping [Τα υπέρ και τα κατά των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων], Marine Policy, Pergamon, London, United Kingdom, Vol. 26, Issue 3 (Μάιος), σ. 167-178.

υποδιάρθρωση της εφαρμογής της προσέγγισης του Marco Polo και, αν αυτό γίνει δεκτό, θα πρέπει να εξετάζονται από κοινού. Επιπροσθέτως και παρότι έχει διενεργηθεί μελέτη σχετικά με τις διαδρομές με τις μεγαλύτερες δυνατότητες για τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, θα ήταν χρήσιμο να ενημερωθεί αυτή η μελέτη⁽¹⁾. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μπορούσε, έτσι, να συστήσει τις διαδρομές που παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες δυνατότητες για τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων.

3.3.8. Προσέγγιση των εθνικών εφαρμογών και μηχανογράφηση των κοινοτικών τελωνειακών διαδικασιών

3.3.8.1. Πρόκειται επίσης για δράση καθοριστικής σημασίας, η οποία συνδέεται στενά με τη δράση που παρουσιάστηκε στο σημείο 3.3.6. Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην εφαρμογή ηλεκτρονικών συστημάτων, για να προαχθεί η ταχεία διαβίβαση των πληροφοριών/εγγράφων και να επισπευσθούν οι τελωνειακές διαδικασίες τόσο για το φορτίο όσο και για το πλοίο. Χωρίς τη λειτουργία των κατάλληλων ροών πληροφοριών, δεν μπορούν να προχωρήσουν οι φυσικές ροές, προξενώντας κόστος τριβής σε όλη την αλυσίδα.

3.3.9. Έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη

3.3.9.1. Πρόκειται για πολύτιμη υποστήριξη, επειδή θα βοηθήσει σημαντικά στην υπερνίκηση ορισμένων τεχνολογικών προβλημάτων που συναντώνται στην ενσωμάτωση των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων στις διατροφικές αλυσίδες εφοδιαστικής. Ωστόσο, η έρευνα θα πρέπει να εξετάσει και τις στρατηγικές πτυχές των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων. Πρόκειται για ένα θέμα, το οποίο οι περισσότερες ερευνητικές μελέτες αποφεύγουν να θίξουν, αλλά το οποίο είναι καιρός να ληφθεί επίσης υπόψη.

3.3.10. Ενιαίες διοικητικές θυρίδες

3.3.10.1. Το θέμα αυτό πρέπει να εξεταστεί σε σχέση με τα σημεία 3.3.1, 3.3.6 και 3.3.8. Από μόνο του δεν θα έχει αποτέλεσμα και η εφαρμογή του θα πρέπει να γίνει όσο το δυνατόν συντομότερα. Η εφαρμογή θα πρέπει να είναι ταυτόχρονη και πανευρωπαϊκή.

3.3.11. Διασφάλιση του ζωτικού ρόλου των Εστιακών Σημείων των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων

3.3.11.1. Τα Εστιακά Σημεία, τα οποία εκπροσωπούν τις εθνικές ναυτιλιακές αρχές, θα πρέπει να υποστηρίζουν πιο ενεργά

τον εντοπισμό των υφιστάμενων σημείων συμφόρησης και την ανάπτυξη προγραμμάτων προώθησης των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων. Για τον σκοπό αυτό, απαιτείται στενή συνεργασία με τον κλάδο, καθώς και με τα Κέντρα Προώθησης των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων, προκειμένου να αναπτυχθεί συντονισμένη δράση σε εθνικό επίπεδο. Είναι, συνεπώς, σημαντικό να παρακολουθούνται οι εργασίες τους, για να διασφαλιστεί ότι διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στο πλαίσιο των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων.

3.3.12. Διασφάλιση ορθής λειτουργίας και καθοδήγηση των Κέντρων Προώθησης των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων

3.3.12.1. Η διασφάλιση αυτή θα πρέπει να γίνει σε συνδυασμό με τα αναφερόμενα στο σημείο 3.3.11. Οι εργασίες των Κέντρων Προώθησης θα πρέπει επίσης να παρακολουθούνται. Δεν είναι χρήσιμο να έχουμε ένα δίκτυο Κέντρων Προώθησης των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων, αν οι δραστηριότητές του δεν ανταποκρίνονται στις αναμενόμενες απαιτήσεις και αποτελέσματα.

3.3.13. Προώθηση της εικόνας των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων ως επιτυχημένης εναλλακτικής λύσης μεταφορών

3.3.13.1. Η προώθηση αυτή αποτελεί μέρος των εργασιών των Εστιακών Σημείων των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων και των Κέντρων Προώθησης αυτών των μεταφορών (βλ. σημεία 3.3.11 και 3.3.12). Ωστόσο, από άποψη μάρκετινγκ, ο καλύτερος τρόπος προώθησης των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων είναι η παροχή αποδοτικών και αποτελεσματικών υπηρεσιών μεταφορών. Έτσι, ο ρόλος των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων είναι επίσης να αναπτύξουν τις ορθές στρατηγικές εφοδιαστικής που θα οδηγήσουν στην ενσωμάτωσή τους σε διατροφικές αλυσίδες εφοδιασμού⁽²⁾. Ο καλύτερος τρόπος προώθησης μιας υπηρεσίας είναι η ικανοποίηση των αναγκών και των επιθυμιών των πελατών. Όπως η διάδοση της φήμης της «από στόμα σε στόμα» μπορεί να έχει αρνητικό αντίκτυπο, έτσι μπορεί να έχει και θετικό.

3.3.14. Συλλογή στατιστικών δεδομένων

3.3.14.1. Το θέμα αυτό έχει εξεταστεί παλαιότερα σε διάφορες ανακοινώσεις της Επιτροπής. Η έλλειψη στατιστικών δεδομένων αποδεικνύεται πρόβλημα για τη διεξαγωγή αναλύσεων της αγοράς. Θα πρέπει να γίνουν τέτοιες αναλύσεις, για να βοηθηθούν οι θαλάσσιοι μεταφορείς μικρών αποστάσεων να προσδιορίσουν πού θα παράσχουν τις υπηρεσίες τους και ποιες νέες δυναμικές υπηρεσίες θα μπορούσαν να αναπτύξουν. Αντίθετα, χωρίς τέτοιου είδους δεδομένα, η έρευνα της αγοράς είναι ελάχιστη και εμποδίζει

(1) Ανακοίνωση της Επιτροπής «Ανάπτυξη των ακτοπολικών μεταφορών στην Ευρώπη: προοπτικές και προκλήσεις», COM(95) 317 τελικό της 5.7.1995, σ. 8-12.

(2) Βλ. Casaca, ACFCP (2003) — The competitiveness of short sea shipping in multimodal logistics supply-chains [Η ανταγωνιστικότητα των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων στις διατροφικές αλυσίδες εφοδιασμού], μη δημοσιευμένη διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο του Κάρντιφ.

τη διενέργεια μελετών σχετικά με τη βιωσιμότητα των δυνητικών εμπορικών διαδρόμων. Οι εργασίες αυτές προτάθηκαν στην ανακοίνωση του 1992, αλλά εξακολουθεί να καθυστερεί η υλοποίησή τους. Το θέμα αυτό χρειάζεται πολύ αυστηρή παρακολούθηση.

3.4. Για την οδηγία σχετικά με τις διατροφικές μονάδες φόρτωσης

3.4.1. Όπως επισημάνθηκε στο σημείο 2.5, η οδηγία αυτή εξετάζει τα εξής τέσσερα σημαντικά θέματα: 1) την εναρμόνιση των χαρακτηριστικών διαλειτουργικότητας των διατροφικών μονάδων φόρτωσης (UCI), 2) τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής διατροφικής μονάδας φόρτωσης (UECI), 3) την ασφάλεια των διατροφικών μονάδων φόρτωσης για τα εμπορεύματα και τους ανθρώπους και 4) τις διαδικασίες αξιολόγησης της συμμόρφωσης των UCI και τους περιοδικούς τους ελέγχους.

3.4.2. Τα θέματα 1, 3 και 4 αποσκοπούν στην επίλυση της έλλειψης διατροφικότητας στις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων και στην ενθάρρυνση της εφαρμογής ορισμένων κανόνων και κανονισμών στην εθνική νομοθεσία των κρατών μελών. Η δράση αυτή πρέπει να θεωρηθεί θετικό βήμα, αφού υπάρχουν πολλά ακόμη που πρέπει να γίνουν στο επίπεδο των λιμένων και σε σχέση με την ενσωμάτωση των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων στις αλυσίδες μεταφορών. Οι φορείς παροχής αυτών των μεταφορών θα είναι εκείνοι που θα προωθήσουν τις αλλαγές που πρέπει να επιτευχθούν ακόμη από αυτόν τον κλάδο.

3.4.3. Όσον αφορά το θέμα 2, η προτεινόμενη ευρωπαϊκή διατροφική μονάδα φόρτωσης έχει σκοπό να παράσχει μια λύση που ανταποκρίνεται στα χαρακτηριστικά των οδικών, των σιδηροδρομικών, των ακτοπλοϊκών και των εσωτερικών πλωτών μεταφορών. Γι' αυτό, η UECI σχεδιάστηκε σύμφωνα με την οδηγία 96/53/EK του Συμβουλίου της 25ης Ιουλίου 1996 και εφαρμόζεται σε όλους τους τρόπους μεταφοράς. Η UECI δεν πρέπει να υιοθετηθεί υποχρεωτικά από τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, όπως ίσως να νομίσει κανείς διαβάζοντας το σύνολο της ανακοίνωσης. Η οδηγία είναι σαφής επ' αυτού, καθώς δηλώνει ότι η χρήση της UECI δεν θα είναι υποχρεωτική.

3.4.4. Η προτεινόμενη UECI πρέπει να εκληφθεί ως δυνατή εναλλακτική λύση αντί των σημερινών εμπορευματοκιβωτίων των 45 ποδών, που επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται στους ευρωπαϊκούς δρόμους μέχρι το τέλος του 2006 και από την 1η Ιανουαρίου 2007 θα απαγορευθούν και τα οποία προσφέρονται από ορισμένους φορείς θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων. Έτσι, η προτεινόμενη UECI έχει σκοπό να καλύψει ένα κενό που θα παρουσιαστεί εν καιρώ. Θα επιτρέψει, επίσης, στις οδικές μεταφορές να χρησιμοποιούν με τον βέλτιστο τρόπο τη χωρητικότητά τους, καθώς αυτά τα κιβώτια μπορούν να μεταφέρουν 30% περισσότερες παλέτες και θα συντελέσουν μελλοντικά στη μείωση του αριθμού των φορτηγών στο ευρωπαϊκό οδικό δίκτυο και, κατά συνέπεια, στη μείωση του περιβαλλοντικού αντικτύπου.

3.4.5. Η ευρωπαϊκή μονάδα φόρτωσης δεν θα μπορέσει να υιοθετηθεί σε όλες τις εμπορικές διακινήσεις και όλα τα πλοία. Για να εξισορροπήσουν οι θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων

τις δραστηριότητές τους σε ορισμένες εμπορικές διακινήσεις, πρέπει, όπως κάνουν σήμερα, να συνδυάσουν δύο τύπους εμπορίου: το εμπόριο τροφοδότησης και το καθαρά ενδοευρωπαϊκό. Ενώ το πρώτο συνίσταται σε μια τυπική θαλάσσια μεταφορά από ένα σημείο Α σε ένα σημείο Β και αποτελεί προέκταση των διακινήσεων ανοικτής θαλάσσης, το δεύτερο είναι μια πολύ πιο εξειδικευμένη προσέγγιση, που καλύπτει τις ειδικές απαιτήσεις των φορτωτών. Το πρώτο είδος εμπορίου εφαρμόζεται ιδιαίτερα στις ακτοπλοϊκές μεταφορές Βορρά-Νότου, όπου ο χρησιμοποιούμενος στόλος αποτελείται κυρίως από πλοία μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων πλήρως κυψελοειδούς δομής. Ωστόσο, ακόμη και σε αυτές τις διακινήσεις υπάρχει επίσης η δυνατότητα να μεταφερθεί και ένας περιορισμένος αριθμός UECI στην πρόμνη του πλοίου ή μπροστά από την υπερκατασκευή του πλοίου, αν η UECI είναι σχεδιασμένη σύμφωνα με το πλάτος των παραδοσιακών εμπορευματοκιβωτίων των 20 και 40 ποδών. Αν επιτευχθεί αυτό, τότε ίσως γίνει πραγματικότητα η στροφή αγαθών από τις οδικές στις θαλάσσιες εμπορευματικές μεταφορές.

3.4.6. Στο περιβάλλον αυτό και δεδομένου ότι η οικονομική αποδοτικότητα ενός πλοίου μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων εξαρτάται από τον αριθμό των μονάδων που μεταφέρει και όχι από το πραγματικό φορτίο που μεταφέρεται σε ένα εμπορευματοκιβώτιο, είναι σημαντικό, κατά την παροχή υπηρεσιών μεταφοράς από πόρτα σε πόρτα, οι θαλάσσιοι μεταφορείς μικρών αποστάσεων να διαπραγματεύονται απευθείας με τους αγοραστές αυτών των υπηρεσιών και όχι με τους διαμεταφορείς ή άλλα τρίτα μέρη. Αυτό για δύο λόγους: η αγορά των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων πάσχει από πλεονάζουσα μεταφορική ικανότητα και υπάρχουν πάντα εναλλακτικοί τρόποι μεταφοράς των αγαθών. Ελλείψει νέων δεδομένων, είναι εξαιρετικά σημαντικό το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε το πρόγραμμα APAS στην έκθεσή του για τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων του 1996, η οποία αποτελεί τμήμα της ερευνητικής μελέτης που διενεργήθηκε για την ανάπτυξη του 4ου προγράμματος-πλαίσιο. Οι φορτωτές είναι πρόθυμοι να εγκαταλείψουν τις μονοτροπικές μεταφορές υπέρ διατροφικών μεταφορών που να περιλαμβάνουν και ναυτιλιακό σκέλος, όταν το κόστος της μεταφοράς από πόρτα σε πόρτα μειώνεται κατά 35 % για να αντισταθμιστεί η ποσότητα φορτίου που πρέπει κατ' ανάγκη να βρίσκεται στο δίκτυο εφοδιαστικής. Αυτό σημαίνει ότι η μεταφορά των UECI από τους θαλάσσιους μεταφορείς μικρών αποστάσεων θα εξισορροπηθεί μεταξύ της ποιότητας των υπηρεσιών και του κόστους.

3.4.7. Ωστόσο, αν και οι δύο μονάδες, δηλ. η UECI και τα παραδοσιακά εμπορευματοκιβώτια των 20 και 40 ποδών, διατηρήσουν τις ιδιαίτερες διαστάσεις τους όπως αναφέρεται στην πρόταση, η υιοθέτησή της από τους θαλάσσιους μεταφορείς μικρών αποστάσεων στις εμπορευματικές μεταφορές Βορρά-Νότου θα είναι σχεδόν αδύνατη, δεδομένου του εφιάλτη που μπορούν να προξενήσουν οι δύο διαφορετικές μονάδες στην εφοδιαστική. Ένα πρώτο μειονέκτημα είναι οι σταθερές διαστάσεις των σταθερών σιδηροτροχιών καθοδήγησης των πλοίων, το οποίο επεκτείνεται και στο φορτίο που μεταφέρεται στο κατάστρωμα, παρά το γεγονός ότι στην αγορά διατίθενται ήδη κινητές σιδηροτροχιές καθοδήγησης που προσαρμόζονται στις διαστάσεις των μονάδων φόρτωσης. Το πρόβλημα με τις τελευταίες είναι ότι η χρήση τους είναι πολύ δαπανηρή, για να μην αναφέρουμε τον χώρο που μπορεί να χυθεί στα αμπάρια των πλοίων, με αποτέλεσμα τη μείωση των εσόδων. Θα πρέπει, συνεπώς, να δοθεί προσοχή στο πλάτος και το μήκος αυτών των μονάδων και στις σημερινές διαστάσεις των

σταθερών σιδηροτροχιών καθοδήγησης. Δεύτερον, η υιοθέτηση της νέας UECI στις ακτοπλοϊκές μεταφορές Βορρά-Νότου σημαίνει ότι οι θαλάσσιοι μεταφορείς μικρών αποστάσεων θα χρειαστεί να κάνουν νέες επενδύσεις σε νέα, ειδικά κατασκευασμένα πλοία, πράγμα που στις σημερινές συνθήκες της αγοράς φαίνεται αμφίβολο. Επιπλέον, αυτή η νέα μονάδα θα επιβάλει νέα συστήματα εξακρίβωσης της προέλευσης και παρακολούθησης της πορείας του φορτίου. Στην περίπτωση αυτή, τίθεται το ερώτημα: «Ποιος θα πληρώσει για αυτό το νέο, καινοτόμο και επαναστατικό σύστημα μεταφοράς;». Το πιθανότερο σενάριο είναι ότι πολλοί θαλάσσιοι μεταφορείς μικρών αποστάσεων θα συνεχίσουν τις εμπορικές τους διακινήσεις όπως κάνουν εδώ και πολύ καιρό και ίσως μάλιστα να απορρίψουν τις θαλάσσιες μεταφορές καθαρά μικρών αποστάσεων. Ενδέχεται να προτιμήσουν την ανάπτυξη επαφών με τους μεγαλύτερους μεταφορείς που εκτελούν τακτικές διακινήσεις ανοικτής θαλάσσης και που τους παρέχουν κάποιο εισόδημα, έστω και χαμηλό, αντί να εκτεθούν στον κίνδυνο της εφαρμογής ενός νέου συστήματος, το οποίο θα κοστίζει εκατοντάδες ευρώ και θα είναι άχρηστο, αφού οι φορτωτές θα συνεχίσουν να χρησιμοποιούν τις οδικές μεταφορές. Η αντίθεση του κλάδου των οδικών μεταφορών σε αυτή τη νέα μονάδα φόρτωσης συμβάλλει επίσης σ' αυτή την κατάσταση.

3.4.8. Από την άλλη πλευρά, η καθιέρωση των UECI παρουσιάζει δυσυμπέρβλητες δυσκολίες για τον κλάδο των εσωτερικών πλωτών μεταφορών: όσον αφορά το πλάτος, όπως αναγνωρίζεται στην πρόταση, θα μειωθεί η ικανότητα φόρτωσης ορισμένων φορτηγίδων, επειδή θα μπορούν να τοποθετούνται σε αυτές εν παραλληλώ μετά βίας τρεις αντί για τέσσερις UECI, πράγμα που θα δημιουργήσει προβλήματα από εμπορική άποψη. Το ύψος των UECI είναι επίσης μια σημαντική πτυχή που πρέπει να ληφθεί υπόψη, λόγω του τυποποιημένου ύψους πολλών γεφυρών στην Ευρώπη. Οι UECI (2,67 m) είναι ψηλότερες από ένα εμπορευματοκιβώτιο ISO 2,59 m, που ήδη περνά με δυσκολία κάτω από ορισμένες γέφυρες. Το πλεονέκτημα αποτελεσματικότητας που σχετίζεται με τον αριθμό των στοιβαζόμενων παλετών εκμηδενίζεται, αν, λόγω του ύψους των UECI, ο αριθμός των μεταφερόμενων στοιβών πρέπει να μειωθεί κατά μία.

Εκτός αυτού, αντίθετα με αυτό που υπαινίσσεται η πρόταση, η προσαρμογή των πλοίων είναι πολυδάπανη, ιδίως όταν πρόκειται, για παράδειγμα, για τις σιδηροτροχιές καθοδήγησης των κυψελών μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων. Μέχρι σήμερα, όλα τα νέα πλοία κατασκευάζονται με βάση το πλάτος των σημερινών εμπορευματοκιβωτίων θαλάσσης. Το ίδιο ισχύει και για το πλάτος των δεξαμενών ανύψωσης.

3.4.9. Συνεπώς, υπό τις παρούσες συνθήκες, η πιθανότερη αγορά για τις UECI είναι οι θαλάσσιες εμπορικές διακινήσεις μικρών αποστάσεων όπου οι μεταφορείς χρησιμοποιούν πλοία Ro-Ro, ακολουθούν εμπορικές διαδρομές με έντονη συνιστώσα ρυμουλκούμενων και ημι-ρυμουλκούμενων οχημάτων και έχουν πείρα στη χρήση μονάδων όπως το STORA Box. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τη γεωγραφική περιοχή της Βόρειας Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης της Βαλτικής, όπου τα περισσότερα πλοία που χρησιμοποιούνται είναι ήδη αυτού του τύπου. Ένα άλλο θέμα που συντελεί πολύ σε αυτό είναι η βιομηχανική συγκέντρωση που υπάρχει σ' αυτή την περιοχή: το 70 % περίπου της βιομηχανίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης βρίσκεται στο Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γερμανία, τη Γαλλία, τη Δανία, τη Σουηδία, τη Φινλανδία, τη Γροιλανδία και τις Κάτω Χώρες.

3.4.10. Ενόψει των ανωτέρω παρατηρήσεων, η αγορά θα καθορίσει τον αριθμό των ευρωπαϊκών μονάδων φόρτωσης που θα χρησιμοποιούνται από τους θαλάσσιους μεταφορείς μικρών αποστάσεων, ενώ οι φορείς αυτοί θα προβούν στην αγορά τους μόνο όταν είναι βέβαιοι ότι έχουν ένα μερίδιο της αγοράς που θα καλύψει την επένδυσή τους. Ωστόσο, οι θαλάσσιοι μεταφορείς μικρών αποστάσεων θα αναγκαστούν τελικά να εφαρμόζουν δύο συστήματα, για να ελέγχουν τα παραδοσιακά εμπορευματοκιβώτια των θαλάσσιων μεταφορών και τις νέες διατροφικές μονάδες. Αυτό αποτελεί πρόσθετο κόστος για έναν κλάδο που υφίσταται ήδη πολυάριθμες πιέσεις. Ένα σημαντικό αποτέλεσμα που ενδέχεται να προκύψει από την καθιέρωση αυτής της μονάδας φόρτωσης είναι η δυνατότητα των μεταφορέων να σκέπτονται πέρα από τη λειτουργία του δικού τους τρόπου μεταφοράς και να εξετάσουν για πρώτη φορά το ζήτημα της συμπληρωματικότητας μεταξύ των διάφορων τρόπων, που συμβάλλει στην ανάπτυξη διατροφικών αλυσίδων μεταφοράς. Η πτυχή αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, γιατί ο κλάδος αυτός υιοθετεί εδώ και πολλά χρόνια μια συγκεντρωτική ως επί το πλείστον προσέγγιση, η οποία αντανακλά την απροθυμία αποκέντρωσης των διαδικασιών λήψης αποφάσεων, που είναι συνώνυμη με ένα πνεύμα ελέγχου από πλευράς του στενού κύκλου των ιδρυτών (Evangelista και Morvillo, 1998) (1).

3.4.11. Παρόλα αυτά, όποτε εισάγεται κάποια νέα τεχνολογία ή νομοθεσία στον κλάδο των θαλάσσιων μεταφορών γενικά και των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων ειδικότερα, πρέπει να έχουμε κατά νου τις ακόλουθες σκέψεις. Ο κλάδος των θαλάσσιων μεταφορών αγωνίζεται ήδη με τις αυξήσεις του κόστους που απορρέουν από τους κανόνες και τους κανονισμούς για την ασφάλεια και το περιβάλλον, οι οποίοι επιβάλλεται να εφαρμοστούν για την ανάπτυξη ασφαλών θαλάσσιων μεταφορών. Η νέα ευρωπαϊκή διατροφική μονάδα φόρτωσης θα υποχρεώσει τους θαλάσσιους μεταφορείς μικρών αποστάσεων να προβούν σε πρόσθετες επενδύσεις. Όταν τα ναυολόγια είναι τόσο χαμηλά όσο σήμερα και οι οδικές μεταφορές απέχουν πολύ από την εσωτερική τους κόστους, είναι οι θαλάσσιοι μεταφορείς μικρών αποστάσεων πρόθυμοι να προβούν στην εφαρμογή του νέου συστήματος;

3.5. Άλλα θέματα

3.5.1. Μολονότι δεν προβλέπεται στην παρούσα ανακοίνωση, ο νέος κώδικας ISPS πρέπει να ληφθεί υπόψη. Η εφαρμογή του για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της παράνομης μετανάστευσης θα αποτελέσει άλλη μία πρόσθετη απαίτηση που πρέπει να αντιμετωπίσουν οι θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων. Είναι πια καιρός να ανατεθεί στους φορτωτές η ευθύνη της συμμόρφωσης με τους κανόνες της Χάγης και της Χάγης-Visby όσον αφορά τα φορτωτικά έγγραφα. Οι φορτωτές είναι συχνά απρόθυμοι να αναφέρουν το είδος του φορτίου που μεταφέρεται στα εμπορευματοκιβώτια. Η πρακτική αυτή, αν και παλαιά, πρέπει να αλλάξει. Ο τρόπος με τον οποίο θα γίνει αυτό απαιτεί εμπειριστωμένη εξέταση, ώστε να μην τρομάξει τους

(1) Evangelista, P. και Morvillo, A. (1998) — The Role of Training in Developing Entrepreneurship: The Case of Shipping in Italy [Ο ρόλος της κατάρτισης στην ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος: Η περίπτωση των θαλάσσιων μεταφορών στην Ιταλία], Maritime Policy and Management, 25(1), σ. 81-96.

φορτωτές και τους κάνει να προτιμήσουν τις οδικές μεταφορές από τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων. Οι θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων πρέπει να θεωρούνται τα φορητά της θάλασσας.

3.5.2. Αν κατατάσσαμε τις προτεινόμενες δράσεις ανάλογα με τη σημασία τους για την προώθηση των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων, το αποτέλεσμα που θα μπορούσε να επιτευχθεί θα ήταν το εξής:

Σειρά	Τύπος δράσης
Πρώτη	<p>1. Εφαρμογή της οδηγίας για την τυποποίηση ορισμένων διατυπώσεων υποβολής δηλώσεων για τα πλοία κατά τον κατάπλου ή/και απόπλου από λιμένες των κρατών μελών της Κοινότητας (IMO-FAL)</p> <p>6. Οδηγός τελωνειακών διαδικασιών για τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων</p> <p>8. Προσέγγιση των εθνικών εφαρμογών και μηχανογράφηση των κοινοτικών τελωνειακών διαδικασιών</p> <p>10. Ενιαίες διοικητικές θυρίδες</p>
Δεύτερη	14. Συλλογή στατιστικών δεδομένων
Τρίτη	<p>2. Υλοποίηση του προγράμματος Marco Polo</p> <p>3. Διατροφικές μονάδες φόρτωσης</p> <p>4. Θαλάσσιες αρτηρίες</p> <p>7. Εντοπισμός και εξάλειψη των εμποδίων, ούτως ώστε οι θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων να γίνουν πιο επιτυχημένες από ό,τι σήμερα</p>
Τέταρτη	<p>5. Βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων</p> <p>9. Έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη</p>
Πέμπτη	<p>11. Διασφάλιση του ζωτικού ρόλου των Εσπιακών Σημείων των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων</p> <p>12. Διασφάλιση ορθής λειτουργίας και καθοδήγηση των Κέντρων Προώθησης των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων</p> <p>13. Προώθηση της εικόνας των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων ως επιτυχημένης εναλλακτικής λύσης μεταφορών</p>

3.5.3. Σε γενικές γραμμές, το πρόγραμμα προώθησης είναι θετικό, αλλά το πιο σημαντικό σημείο είναι η όσο το δυνατόν πιο αυστηρή τήρηση των προθεσμιών.

3.5.4. Όσον αφορά τους υπεύθυνους φορείς για την εφαρμογή των προβλεπόμενων μέτρων, όσο περισσότεροι ενταχθούν στο σύστημα, τόσο χειρότερη θα είναι η κατάσταση. Ενδέχεται να υπάρχουν ακόμη και συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ τους. Θα ήταν σκόπιμο να είναι υπεύθυνος ένας μόνο εθνικός φορέας για

την εφαρμογή των μέτρων και ο φορέας αυτός να ενημερώνει την Επιτροπή για τα θέματα που έχουν προωθηθεί στο πλαίσιο του προτεινόμενου προγράμματος. Οι στρατηγικές που θα υιοθετεί ο φορέας αυτός σε εθνική βάση θα εξαρτώνται από το εθνικό πλαίσιο, αν και θα πρέπει να σχεδιάζονται κατά τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η εφαρμογή των προτεινόμενων μέτρων.

4. Συμπεράσματα

4.1. Υπό των πρίσμα των προαναφερθέντων και με την επιφύλαξη των ανωτέρω παρατηρήσεων, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υποστηρίζει την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με το πρόγραμμα δράσης για την προώθηση των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων.

4.2. Η επιτυχία των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων εξαρτάται από την αυστηρή τήρηση των προθεσμιών που προτείνει η Επιτροπή στην ανακοίνωσή της. Χωρίς την εξάλειψη ορισμένων σημείων συμφόρησης, οι θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων δεν μπορούν να εξελιχθούν προς τη διατροφικότητα.

4.3. Θα πρέπει να υπάρχει συνεχής παρακολούθηση της εφαρμογής και να λαμβάνονται άμεσα μέτρα όποτε οι εφαρμοστέες δράσεις δεν τηρούν τις προτεινόμενες προθεσμίες.

4.4. Όσον αφορά την πρόταση οδηγίας για τις διατροφικές μονάδες φόρτωσης, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υποστηρίζει τους στόχους που καθορίζονται στην εν λόγω οδηγία, αλλά πιστεύει ότι χρειάζεται ακόμη να διευθετηθούν ορισμένα ζητήματα. Ο κατάλογος που ακολουθεί παρουσιάζει μερικά από τα ζητήματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη:

— Πρέπει να δοθεί στους μεταφορείς όλων των τρόπων διευκρίνιση της έννοιας της ευρωπαϊκής διατροφικής μονάδας φόρτωσης. Η παρούσα πρόταση απευθύνεται σε όλους τους κλάδους των μεταφορών, δηλαδή στις οδικές, τις σιδηροδρομικές και τις πλωτές, και όχι μόνο σε ένα συγκεκριμένο τρόπο.

— Ο καθορισμός των διαστάσεων των προτεινόμενων ευρωπαϊκών διατροφικών μονάδων φόρτωσης δεν ανταποκρίνεται στις τεχνικές προδιαγραφές των σημερινών πλοίων μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων που παρέχουν υπηρεσίες στα ευρωπαϊκά ύδατα:

— ως προς το πλάτος, μόνο αν αυτές οι μονάδες πρόκειται να μεταφερθούν στο κατάρωμα, όπως τα εμπορευματοκιβώτια των 45 ποδών,

— τόσο ως προς το πλάτος όσο και ως προς το μήκος, όταν αυτές οι μονάδες πρόκειται να μεταφερθούν στο αμπάρι του πλοίου.

— Οι δυσκολίες που θα παρουσιαστούν κατά τη χρήση των νέων διατροφικών μονάδων φόρτωσης σε ορισμένους τρόπους μεταφορών και σε ορισμένες διαδρομές λόγω των μεγαλύτερων διαστάσεών τους (περιορισμοί λόγω σηράγγων, γεφυρών κ.λπ.).

— Το υψηλό κόστος που συνεπάγεται η προσαρμογή των υφιστάμενων υποδομών στην ξηρά και στη θάλασσα για τη χρήση των νέων διατροφικών μονάδων φόρτωσης.

Χωρίς εξομοίωση των διαστάσεων, οι επιδόσεις των ενδοευρωπαϊκών θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων θα πληγούν σοβαρά και οι φορείς παροχής αυτών των μεταφορών θα υποστούν πρόσθετες πιέσεις.

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2002.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 του Συμβουλίου περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας και του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 574/72 του Συμβουλίου περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71, όσον αφορά την ευθυγράμμιση των δικαιωμάτων και την απλούστευση των διαδικασιών»

(COM(2003) 378 τελικό — 2003/0032 (COD))

(2004/C 32/16)

Στις 10 Ιουλίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262, παράγραφος 1, της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω τροποποίηση.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να ορίσει ως μόνο εισηγητή τον κ. Peter Boldt για την επεξεργασία σχετικής γνωμοδότησης.

Κατά την 403η σύνοδο ολομέλειάς της, της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 71 ψήφους υπέρ και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 έχει τροποποιηθεί πολλές φορές για να προσαρμοστεί στις αλλαγές των συστημάτων ασφάλισης των κρατών μελών καθώς και σε αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, που επηρεάζουν τη μελλοντική εφαρμογή του κανονισμού. Οι εργασίες για την αναθεώρηση του κανονισμού με στόχο την απλούστευση και τον εκσυγχρονισμό του άρχισαν το 1999. Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάνθηκε για προτάσεις τροποποίησης στις ακόλουθες γνωμοδοτήσεις της: «Τροποποίηση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης — ανεργία»⁽¹⁾, «Κοινωνική ασφάλιση — εφαρμογή»⁽²⁾, «Η κοινωνική ασφάλιση σε περίπτωση παραμονής σε άλλο κράτος μέλος»⁽³⁾, «Επέκταση σε τρίτες χώρες — κοινωνική ασφάλιση»⁽⁴⁾, «Κοινωνική ασφάλιση

για τους μισθωτούς που διακινούνται εντός της Κοινότητας»⁽⁵⁾ και «Συστήματα κοινωνικής ασφάλισης»⁽⁶⁾.

1.2. Ταυτόχρονα με τις τροποποιήσεις του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 πρέπει επίσης να τροποποιηθεί ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 574/72 για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 σύμφωνα με τις τροποποιήσεις του προαναφερόμενου κανονισμού.

1.3. Κατά τα τελευταία χρόνια δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στη διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων εντός της Ένωσης. Έχει προφανώς μεγάλη σημασία να μπορούν οι πολίτες της Ένωσης, χωρίς περιττές δυσκολίες, να τυγχάνουν της περίθαλψης που χρειάζονται σε περίπτωση προσωρινής παραμονής σε κράτος μέλος διαφορετικό από το αρμόδιο.

(1) ΕΕ C 295 της 7.10.1996.

(2) ΕΕ C 89 της 19.3.1997.

(3) ΕΕ C 73 της 9.3.1998.

(4) ΕΕ C 157 της 25.5.1998.

(5) ΕΕ C 101 της 12.4.1999.

(6) ΕΕ C 367 της 20.12.2000.

1.4. Σύμφωνα με τη σημερινή διατύπωση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71, τα άτομα που βρίσκονται προσωρινά σε κράτος μέλος διαφορετικό από το αρμόδιο, έχουν δικαίωμα, υπό τους ίδιους όρους με τους πολίτες του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκονται, σε «αμέσως αναγκαία» ή «αναγκαία» περιθαλψη, ανάλογα με το λόγο της προσωρινής παραμονής τους (διακοπές, αποστολή από τους εργοδότες τους, σπουδές ή αναζήτηση εργασίας ή σε περίπτωση διεθνών οδικών μεταφορών).

1.5. Η πρόσβαση σε περιθαλψη και αποζημίωση των εξόδων διασφαλίζεται σήμερα μέσω ενός εντύπου το οποίο ο ασφαλισμένος λαμβάνει, κατόπιν αιτήσεως, από το όργανο του κράτους στο οποίο διαμένει που είναι αρμόδιο για την κοινωνική ασφάλιση. Διαφορετικά έντυπα (E110, E111, E119 ή E128) μπορούν να χρησιμοποιηθούν ανάλογα με το κατά πόσο ο ασφαλισμένος είναι σε διακοπές, βρίσκεται σε αποστολή από τον εργοδότη του, σπουδάζει ή αναζητεί εργασία ή όταν πρόκειται για διεθνείς οδικές μεταφορές.

1.6. Στα πλαίσια της έγκρισης του προγράμματος δράσης για την άρση των εμποδίων στη διακίνηση μέχρι το τέλος του 2005, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας έλαβε το Μάρτιο του 2002 την πολιτική απόφαση να θεσπιστεί μια ευρωπαϊκή κάρτα ασφάλισης ασθενείας. Κατά τη συνεδρίασή του την Άνοιξη του τρέχοντος έτους στις Βρυξέλλες, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ζήτησε να ληφθούν οι αποφάσεις που είναι απαραίτητες για να εξασφαλιστεί ότι η ευρωπαϊκή κάρτα ασφάλισης ασθενείας θα αρχίσει να χρησιμοποιείται από το θέρος του 2004. Η κάρτα αυτή «θα αντικαταστήσει τα έντυπα που απαιτούνται σήμερα για την παροχή περιθαλψης σε άλλο κράτος μέλος». Η κάρτα αυτή «θα απλουστεύσει τις διαδικασίες, αλλά δεν θα αλλάξει τα υφιστάμενα δικαιώματα και υποχρεώσεις». Η παρούσα πρόταση τροποποίησης ανταποκρίνεται στις αποφάσεις της Βαρκελώνης και των Βρυξελλών.

2. Σύνοψη της πρότασης κανονισμού της Επιτροπής

2.1. Κύριος στόχος της υπό εξέταση πρότασης κανονισμού είναι να καταστεί δυνατή η χρησιμοποίηση μιας ευρωπαϊκής κάρτας ασφάλισης ασθενείας. Ένα σημαντικό μέρος της τροποποίησης είναι η πρόταση σύμφωνα με την οποία όλα τα ασφαλισμένα άτομα πρέπει να έχουν δικαίωμα ιατροφαρμακευτικής περιθαλψης, καθώς και η πρόταση για απλούστευση των διαδικασιών που απαιτούνται για την παροχή περιθαλψης.

2.2. Όλες οι κατηγορίες ατόμων πρέπει, σύμφωνα με την πρόταση, να έχουν σε όλες τις καταστάσεις δικαίωμα σε «παροχές οι οποίες αποδεικνύονται ιατρικά αναγκαίες» στη διάρκεια διαμονής σε άλλο κράτος.

2.3. Επίσης, θεσπίζονται διατάξεις για τις σχέσεις και τη συνεργασία μεταξύ των φορέων κοινωνικής ασφάλισης και των προσώπων (άρθρο 84α). Στην πρόταση για ένα νέο άρθρο 84α προτείνονται διατάξεις για τις υποχρεώσεις πληροφόρησης και συνεργασίας μεταξύ των ατόμων και των φορέων κοινωνικής

ασφάλισης. Στον ισχύοντα κανονισμό υπάρχουν μόνο διατάξεις για τη συνεργασία μεταξύ των φορέων κοινωνικής ασφάλισης στα διάφορα κράτη μέλη.

2.4. Προτείνεται η τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 547/72 ώστε να γίνεται απλώς λόγος για «έγγραφα» αντί για έντυπα, εκδόσεις, δηλώσεις, αιτήσεις και άλλα έγγραφα. Στα πλαίσια της τροποποίησης αυτής, τα ισχύοντα έντυπα Ε μπορούν να αντικατασταθούν από τη μελλοντική κάρτα ασφάλισης ασθενείας.

2.5. Η πρόταση της Επιτροπής για τροποποίηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 και 574/72 αποτελεί συνέχεια της ανακοίνωσης της Επιτροπής της 17ης Φεβρουαρίου 2003⁽¹⁾ και θεωρείται ότι δημιουργεί τις νομικές προϋποθέσεις για τη χρησιμοποίηση της ευρωπαϊκής κάρτας ασφάλισης ασθενείας κατά το 2004.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η θέσπιση μιας ευρωπαϊκής κάρτας ασφάλισης ασθενείας είναι ένα σχέδιο το οποίο θα συμβάλει με συγκεκριμένο τρόπο στην ενίσχυση της Ευρώπης των πολιτών. Ωστόσο, το σχέδιο αυτό δεν είναι καθόλου απλό, ούτε από τεχνική ούτε από νομική άποψη. Οι πρακτικές, σύμφωνα με τις οποίες τα κράτη μέλη αποφασίζουν ποιος έχει δικαίωμα για περιθαλψη, είναι διαφορετικές και οι ικανότητες μετάβασης σε μια ενιαία κάρτα, εάν χρειαστεί, ποικίλουν.

3.2. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επικροτεί την πρόταση για την καθιέρωση ίσων δικαιωμάτων για όλες τις κατηγορίες σύμφωνα με την έννοια της «αναγκαίας θεραπείας» πράγμα που η ΕΟΚΕ ζήτησε στη γνωμοδότησή της της 18ης Ιουνίου 2003 για την ευρωπαϊκή κάρτα ασφάλισης ασθενείας⁽²⁾.

3.3. Οι πραγματικές δυνατότητες των πολιτών όσον αφορά την κυκλοφορία τους εντός της Ένωσης βελτιώνονται από το γεγονός ότι το δικαίωμα σε ιατρικώς αναγκαία θεραπεία εμπεριέχει επίσης μορφές περιθαλψης που απαιτούν εκ των προτέρων συμφωνία. Οι διοικητικές επιτροπές πρέπει να καταρτίσουν χωρίς καθυστέρηση έναν κατάλογο για τις μορφές αυτές περιθαλψης στα πλαίσια της κοινωνικής προστασίας των διακινούμενων εργαζόμενων.

3.4. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, που υποστηρίζει τις προσπάθειες για μια ενιαία κάρτα, διαπιστώνει ταυτόχρονα τις δυσκολίες που συνεπάγονται τα στενά χρονικά περιθώρια που ορίστηκαν για την εφαρμογή της μεταρρύθμισης, ιδίως εάν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι μόνο ένα μέρος των σημερινών κρατών μελών και μόνο ορισμένα από τα νέα κράτη που θα ενταχθούν στην Ένωση την 1η Μαΐου 2004 έχουν την δυνατότητα να καθιερώσουν μια ευρωπαϊκή κάρτα ασφάλισης ασθενείας σύμφωνα με το προτεινόμενο χρονοδιάγραμμα.

⁽¹⁾ COM(2003) 73 τελικό.

⁽²⁾ EE C 220 της 16.9.2003.

3.5. Οι εργασίες για την απλούστευση και την αναθεώρηση ολόκληρων των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 και 574/72 έχουν αρχίσει και οι εργασίες αυτές δεν διευκολύνονται από το γεγονός ότι κατά τη διάρκειά τους προτείνονται επιμέρους αναθεωρήσεις των κανονισμών.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Το άρθρο 1, παράγραφος 1 όσον αφορά τις τροποποιήσεις του ισχύοντος άρθρου 22 προβλέπει μια ρύθμιση που είναι προφανώς περίπλοκη και πρέπει να διασαφηνιστεί προς το καλύτερο.

4.2. Η πρόταση για ένα νέο άρθρο 84α βελτιώνει την υλοποίηση του κανονισμού μέσω του καθορισμού υποχρεώσεων τόσο για τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης όσο και για τα άτομα. Ωστόσο, η διατύπωση του άρθρου είναι τέτοια που η ερμηνεία του μπορεί να είναι ασαφής. Ειδικότερα, το άρθρο 84α 1, τρίτη περίπτωση είναι υπερβολικά γενικό όσον αφορά την υποχρέωση πληροφόρησης για όλες τις αλλαγές στην προσωπική ή την οικογενειακή κατάσταση. Θα έπρεπε να περιορίζεται στην υποχρέωση πληροφόρησης για σχετικές αλλαγές. Επίσης, ο όρος «ισοδύναμες» στο άρθρο 84α 2 επιδέχεται κάθε ερμηνείας.

4.3. Ο στόχος της απλούστευσης των διαδικασιών δεν μπορεί να επιτευχθεί αμέσως μετά την έγκριση της πρότασης τροποποίησης. Όλα τα κράτη μέλη δεν έχουν τη δυνατότητα να αρχίσουν να χρησιμοποιούν την εν λόγω κάρτα πριν την παρέλευση μιας (σχετικά μακράς) μεταβατικής περιόδου. Κατά την περίοδο αυτή θα εφαρμόζονται παράλληλα οι παλαιές και οι νέες διαδικασίες. Αυτό μπορεί να προκαλέσει ορισμένη σύγχυση και να δημιουργήσει υπερβολικά μεγάλες απαιτήσεις ενημέρωσης τόσο από τις αρμόδιες αρχές όσο και από τους πολίτες.

4.4. Τα αιτήματα ενημέρωσης που πρέπει να απευθύνονται σε όλες τις αρχές εντός της Κοινότητας οι οποίες μπορούν να θεωρηθούν ότι έχουν σχέση με την εν λόγω κάρτα, θα είναι προφανώς πολυάριθμα. Δεν θα υπάρχουν συγχρόνως έντυπα και μια ευρωπαϊκή κάρτα, αλλά κάθε κράτος μέλος μπορεί να αποφασίζει για τους λεπτομερείς κανόνες όσον αφορά την εν λόγω κάρτα. Η κάρτα αυτή μπορεί να είναι μια χωριστή ευρωπαϊκή κάρτα ή μπορεί να είναι ταυτόχρονα εθνική και ευρωπαϊκή

κάρτα. Οι διοικητικές επιτροπές θα αποφασίζουν όσον αφορά τις λεπτομέρειες που θα περιέχει η εν λόγω κάρτα.

4.5. Δεδομένου ότι στόχος είναι να έχουν όλοι τα ίδια δικαιώματα και κατά τη μεταβατική περίοδο και να απλουστευτούν οι διαδικασίες παροχής περίθαλψης ανεξάρτητα από το κατά πόσο διαθέτει κανείς τα παλαιά έντυπα ή τη νέα κάρτα, είναι απαραίτητο να θεσπίσουν οι διοικητικές επιτροπές το ταχύτερο δυνατό τις απαιτούμενες οδηγίες/κανόνες όσον αφορά τον τρόπο χρησιμοποίησης των διάφορων εντύπων κατά τη μεταβατική περίοδο.

4.6. Ο κίνδυνος χρησιμοποίησης μιας λανθασμένης κάρτας αντιμετωπίζεται απλώς με πρόταση για ένα νέο άρθρο 84α. Ο κίνδυνος εσκεμμένης ή μη εσκεμμένης κατάχρησης μπορεί να είναι μεγάλος, ιδίως κατά τη μεταβατική περίοδο, και πρέπει να εξεταστεί στα κράτη μέλη.

4.7. Σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, τα έγγραφα μπορούν να διαβιβαστούν είτε με έντυπη μορφή είτε με ηλεκτρονικό μήνυμα μέσω των υπηρεσιών τηλεματικής. Ωστόσο, στην περίπτωση αυτή απαιτείται πάντα συμφωνία μεταξύ των αρχών των κρατών μελών αποστολής και παράληψης των εγγράφων δηλαδή πολλές εκατοντάδες διμερών συμφωνιών. Δεδομένου ότι μια παρόμοια διαδικασία είναι προφανώς γραφειοκρατική και δυσκίνητη θα πρέπει να εξευρεθεί το συντομότερο δυνατό στα πλαίσια του προγράμματος TESS (τεχνική επιτροπή τηλεματικής τον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης) λύση που να μην προϋποθέτει χωριστές διμερείς συμφωνίες σε περίπτωση ηλεκτρονικής διαβίβασης πληροφοριών.

5. Συμπεράσματα

5.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση τροποποίησης αμφοτέρων των κανονισμών. Η ΕΟΚΕ συμπεραίνει ότι οι τροποποιήσεις που θα επέλθουν στους κανονισμούς (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 και 574/72 μπορούν να προστεθούν στις μείζονες συνολικές αλλαγές των κανονισμών αυτών.

5.2. Η συναπόφαση πρέπει να σημαίνει ότι η ΕΟΚΕ, ως συμβουλευτικό όργανο, έχει τη δυνατότητα να γνωμοδοτήσει για όλες τις αλλαγές που επέρχονται στα κείμενα κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου που τροποποιεί την απόφαση 2002/834/ΕΚ για τη θέσπιση ειδικού προγράμματος έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης: “Ολοκλήρωση και ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας” (2002-2006)»

(COM(2003) 390 τελικό — 2003/0151 (CNS))

(2004/C 32/17)

Στις 25 Ιουλίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 166 της ΣΕΚ, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το Προεδρείο της ΕΟΚΕ ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λαμβανομένου υπόψη του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, κατά την 403η σύνοδο ολομέλειάς της, της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003, (συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου), όρισε τον κ. Wolf γενικό εισηγητή και με ψήφους 71 υπέρ, 26 κατά και 8 αποχές υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή και αφητηρία

Η εξεταζόμενη πρόταση της Επιτροπής αφορά τους αυστηρούς κανόνες, στους οποίους — με βάση το έκτο πρόγραμμα-πλαίσιο E&A της ΕΕ — πρέπει να υπάγεται η έρευνα του ιατρικού-βιολογικού δυναμικού των εμβρυϊκών βλαστικών κυττάρων, των προερχόμενων από «υπεράριθμα» (υπό κατάψυξη) ανθρώπινα έμβρυα.

1.1. Στο έκτο πρόγραμμα-πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για τις δραστηριότητες έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης, οι βιολογικές επιστήμες και η ιατρική ενέχουν ιδιαίτερη βαρύτητα. Ο θεματικός τομέας του σχετικού με αυτές ειδικού προγράμματος περιλαμβάνει ως πρώτο θέμα του προγράμματος τη χρησιμοποίηση «των βιολογικών επιστημών, της γονιδιωματικής και της βιοτεχνολογίας στην υπηρεσία της υγείας», ενώ σε αυτό εμπίπτουν, επίσης, «η σωματική γονιδιακή θεραπεία και οι κυτταροθεραπείες, και ειδικότερα η θεραπεία δια βλαστικών κυττάρων και η ανοσοθεραπεία». Το έκτο πρόγραμμα-πλαίσιο, το οποίο θεσπίστηκε από το Συμβούλιο, προσφέρει τη νομοθετική βάση για την πρόταση που υπέβαλε η Επιτροπή.

1.2. Η κοινοτική χρηματοδότηση της έρευνας των βλαστικών κυττάρων με τη χρησιμοποίηση ανθρώπινων σωματικών βλαστικών κυττάρων και εμβρυϊκών βλαστικών κυττάρων, προερχόμενων από υπεράριθμα ανθρώπινα έμβρυα, προβλέπεται βάσει της ερευνητικής προτεραιότητας (1) «Προηγμένη γονιδιωματική και εφαρμογές της στην υγεία», ενότητα «Εφαρμογές των γνώσεων και τεχνολογιών στους τομείς της γονιδιωματικής και της βιοτεχνολογίας στην υπηρεσία της υγείας». Σε αυτήν αναφέρεται, για παράδειγμα, ότι «Η έρευνα θα εσπασθεί ... [στην] ανάπτυξη και δοκιμή νέων εργαλείων πρόληψης και θεραπείας, όπως π.χ. η σωματική γονιδιακή θεραπεία, η κυτταροθεραπεία (ιδίως η θεραπεία δια βλαστοκυττάρων, λ.χ. εκείνη που αφορά τις νευρολογικές και νευρομυϊκές διαταραχές και τις ανοσοθεραπείες)» (1).

1.3. Το ειδικό πρόγραμμα, το οποίο θεσπίστηκε από το Συμβούλιο στις 30 Σεπτεμβρίου 2002, επιτρέπει τη χρηματοδότηση ερευνητικών δραστηριοτήτων που περιλαμβάνουν τη χρησιμοποίηση ανθρώπινων εμβρύων και ανθρώπινων εμβρυϊκών βλαστικών κυττάρων. Εξαιρούνται τρεις τύποι ερευνητικών δραστηριοτήτων:

- ερευνητικές δραστηριότητες με αντικείμενο την κλωνοποίηση ανθρώπων για αναπαραγωγικούς σκοπούς (αναπαραγωγική κλωνοποίηση),
- ερευνητικές δραστηριότητες με στόχο την τροποποίηση της γενετικής κληρονομιάς των ανθρώπινων όντων, οι οποίες ενδέχεται να καταστήσουν κληρονομικές τις τροποποιήσεις αυτές (βλαστική γονιδιακή θεραπεία) (2),
- ερευνητικές δραστηριότητες που αποβλέπουν στη δημιουργία ανθρώπινων εμβρύων αποκλειστικά και μόνο για ερευνητικούς σκοπούς ή για την εξασφάλιση βλαστοκυττάρων, μεταξύ άλλων μέσω μεταφοράς πυρήνων σωματικών κυττάρων (κοινώς αποκαλούμενη «θεραπευτική κλωνοποίηση»).

1.4. Στη σύνοδο του Συμβουλίου της 30ής Σεπτεμβρίου 2002, το Συμβούλιο και η Επιτροπή συμφώνησαν ότι «οι λεπτομερείς διατάξεις όσον αφορά τις ερευνητικές δραστηριότητες που περιλαμβάνουν τη χρήση ανθρώπινων εμβρύων και ανθρώπινων εμβρυϊκών βλαστικών κυττάρων θα θεσπιστούν μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2003». Στο διάστημα που μεσολαβεί μέχρι τη θέσπιση αυτών των διατάξεων, η Επιτροπή δεν θα προτείνει τη χρηματοδότηση τέτοιας έρευνας, εξαιρουμένων των προτάσεων σχεδίων που περιλαμβάνουν χρήση αποθηκευμένων σε τράπεζες ή απομονωμένων υπό καλλιέργεια ανθρώπινων εμβρυϊκών βλαστικών κυττάρων.

(1) ΕΕ L 294 της 29.10.2002, σ. 10.

(2) Η έρευνα με αντικείμενο τη θεραπεία του καρκίνου των γονάδων μπορεί να χρηματοδοτηθεί.

1.5. Κατά συνέπεια, για την εκτέλεση των αναφερόμενων, μεταξύ άλλων, και στο σημείο 1.4 διατάξεων εφαρμογής, η Επιτροπή υπέβαλε την εξεταζόμενη «Πρόταση για την τροποποίηση της απόφασης αριθ. 834/2002/EK για τη θέσπιση ειδικού προγράμματος έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης: "Ολοκλήρωση και ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας" (2002-2006)».

1.6. Η εν λόγω πρόταση της Επιτροπής καταρτίστηκε βάσει του διοργανικού σεμιναρίου βιοηθικής, το οποίο πραγματοποιήθηκε στις 24 Απριλίου 2003. Το σεμινάριο αυτό προσέφερε μια ευκαιρία συζήτησης και ανταλλαγής απόψεων μεταξύ εμπειρογνομόνων σε επιστημονικά, νομικά θέματα και σε θέματα ηθικής δεοντολογίας και εκπροσώπων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου, της Επιτροπής, των κρατών μελών και των υποψηφίων για ένταξη χωρών. Οι προτεινόμενες κατευθυντήριες γραμμές βασίζονται στις αρχές που καθόρισε η Ευρωπαϊκή Ομάδα Δεοντολογίας, και ιδίως στις θεμελιώδεις αρχές ηθικής δεοντολογίας που υποστηρίζονται στη γνωμοδότηση αριθ. 15 «Ηθικές πτυχές της έρευνας και της χρήσης των ανθρώπινων βλαστικών κυττάρων»⁽¹⁾.

1.6.1. Οι κατευθυντήριες γραμμές του προβληματισμού της εν λόγω ομάδας δεοντολογίας ήταν οι παρακάτω βασικές αρχές:

- η αρχή του σεβασμού της αξιοπρέπειας του ανθρώπου,
- η αρχή της ατομικής αυτονομίας (η οποία προϋποθέτει τη συνειδητή συναίνεση, το σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και την προστασία των προσωπικών δεδομένων),
- η αρχή της δικαιοσύνης και της αγαθοεργίας (και ειδικότερα όσον αφορά τη βελτίωση και προστασία της υγείας),
- η αρχή της ελευθερίας της έρευνας (η οποία οφείλει να συνάδει με τις λοιπές βασικές αρχές),
- η αρχή της αναλογικότητας (οι ερευνητικές διαδικασίες, για την επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων, πρέπει να είναι απολύτως απαραίτητες και να μην υφίστανται κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις).

1.7. Η πρόταση της Επιτροπής αφορά, επομένως, ένα ερευνητικό πεδίο, το οποίο εγείρει υψηλές μεν προσδοκίες για ιατρικές εφαρμογές, αλλά και θεμελιώδη ζητήματα δεοντολογίας. Κεντρική θέση σε αυτό ενέχει η παραγωγή νέων σειρών εμβρυϊκών βλαστικών κυττάρων, προερχόμενων από υπεράριθμα ανθρώπινα έμβρυα. Για να ανταποκριθεί τόσο στις επιστημονικές αυτές προσδοκίες όσο και στις δεοντολογικές επιφυλάξεις, η Επιτροπή προτείνει τώρα τη χρηματοδότηση ερευνητικών εργασιών αυτού του τύπου μόνο υπό ορισμένες αυστηρές και περιοριστικές προϋποθέσεις.

2. Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

Τα κύρια σημεία του περιεχομένου της πρότασης της Επιτροπής περιλαμβάνονται στο Παράρτημα I της εν λόγω πρότασης και παρατίθενται κατωτέρω με την αρχική διατύπωσή τους:

«Για να χρηματοδοτηθούν από την Κοινότητα, τα ερευνητικά έργα που περιλαμβάνουν λήψη βλαστικών κυττάρων από ανθρώπινα έμβρυα πρέπει επίσης να πληρούν τις εξής προϋποθέσεις:

- α) πριν από την έναρξη των ερευνητικών δραστηριοτήτων, οι συμμετέχοντες πρέπει να λαμβάνουν δεοντολογική γνωμοδότηση, σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο, στις χώρες όπου πρόκειται να διεξαχθεί η έρευνα·
- β) τα ανθρώπινα έμβρυα που χρησιμοποιούνται για τη λήψη βλαστικών κυττάρων πρέπει να έχουν συλληφθεί πριν από τις 27 Ιουνίου 2002 ως αποτέλεσμα ιατρικώς υποβοηθούμενης γονιμοποίησης *in vitro* προς πρόκληση εγκυμοσύνης και να μην προορίζονται πλέον να χρησιμοποιηθούν για τον σκοπό αυτό·
- γ) το έργο πρέπει να εξυπηρετεί ιδιαίτερα σημαντικούς ερευνητικούς στόχους που προάγουν τις επιστημονικές γνώσεις στη βασική έρευνα ή αυξάνουν τις ιατρικές γνώσεις για την ανάπτυξη μεθόδων διάγνωσης, πρόληψης ή θεραπείας που έχουν εφαρμογή στον άνθρωπο·
- δ) όλες οι άλλες εναλλακτικές μέθοδοι (που περιλαμβάνουν χρήση υφιστάμενων σειρών βλαστικών κυττάρων ή σειρών βλαστικών κυττάρων ενηλίκων) πρέπει να έχουν εξετασθεί και να έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς για την επίτευξη των στόχων των υπόψη ερευνητικών εργασιών·
- ε) πριν από την έναρξη των ερευνητικών εργασιών, πρέπει να λαμβάνεται η ελεύθερη, ρητή, γραπτή και εν επιγνώσει συναίνεση του ή των δωρητών σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία·
- στ) δεν επιτρέπεται η χορήγηση ή η υπόσχεση χορήγησης χρηματικής αποζημίωσης ή άλλου οφέλους σε είδος για τη δωρεά·
- ζ) πρέπει να κατοχυρώνεται η προστασία των προσωπικών δεδομένων, συμπεριλαμβανομένων των γενετικών δεδομένων, του ή των δωρητών·
- η) κατά περίπτωση, οι συμμετέχοντες σε ερευνητικά έργα πρέπει να τηρούν πρότυπα ποιότητας και ασφάλειας όσον αφορά τη δωρεά, την προμήθεια και αποθήκευση σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες γνώσεις, ούτως ώστε να διασφαλίζεται ιδίως η ιχνηλασιμότητα αυτών των βλαστικών κυττάρων.

Κατά την επιστημονική αξιολόγηση και τον δεοντολογικό έλεγχο των ερευνητικών προτάσεων που διενεργεί η Επιτροπή επαληθεύεται, μεταξύ άλλων, η εκπλήρωση αυτών των προϋποθέσεων. Η εκπλήρωση των προϋποθέσεων που καθορίζονται στα σημεία γ) και δ) επαληθεύεται στο πλαίσιο της επιστημονικής αξιολόγησης.

(1) http://europa.eu.int/comm/european_group_ethics/index_en.htm.

Λαμβάνονται υπόψη οι γνωμοδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Ομάδας για τη Δεοντολογία στις Επιστήμες και Νέες Τεχνολογίες, και ιδίως οι γνωμοδοτήσεις που αφορούν την έρευνα επί των ανθρώπινων εμβρυϊκών βλαστικών κυττάρων.

Οι συμμετέχοντες σε ερευνητικά έργα οφείλουν να καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να θέτουν αφίλοκερδώς στη διάθεση της επιστημονικής κοινότητας, για ερευνητικούς σκοπούς, τις νέες σειρές ανθρώπινων εμβρυϊκών βλαστικών κυττάρων που παράγουν.

Η Επιτροπή δημοσιεύει ετησίως έναν κατάλογο των χρηματοδοτούμενων από το έκτο πρόγραμμα πλαίσιο ερευνητικών έργων που περιλαμβάνουν χρήση ανθρώπινων εμβρυϊκών βλαστικών κυττάρων παντός τύπου.»

3. Παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ I: Οι ιατρικές-επιστημονικές πτυχές και το ερευνητικό πρόγραμμα ΕΕ

3.1. Η επιτυχής διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας υποστηρίχθηκε πλήρως, σε πολλές γνωμοδοτήσεις, από την ΕΟΚΕ ως σημαντικό βήμα για την επίτευξη των στόχων της Λισαβόνας για την ολοκλήρωση και την ανάπτυξη του δυναμικού της ευρωπαϊκής έρευνας και για την αποφυγή της μετανάστευσης της ευρωπαϊκής έρευνας αιχμής και των ευρωπαίων ερευνητών υψηλού επιπέδου. Επιπλέον, η ευρωπαϊκή έρευνα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να επιτύχει υψηλές επιδόσεις στο πλαίσιο του παγκόσμιου ανταγωνισμού.

3.2. Στη γνωμοδότησή της για το έκτο πρόγραμμα-πλαίσιο, η ΕΟΚΕ υποστήριξε ρητώς όλες τις εν προκειμένω προτεινόμενες θεματικές δράσεις. Σε αυτές περιλαμβάνονται και οι ερευνητικές προτεραιότητες που τίθενται στο παρόν προς συζήτηση. Ένα ουσιώδες στοιχείο μεταξύ αυτών των ερευνητικών προτεραιοτήτων είναι η έρευνα των βλαστικών κυττάρων, καθώς και η έρευνα με τη χρησιμοποίηση βλαστικών κυττάρων.

3.3. Τα βλαστικά κύτταρα είναι πρόδρομοι άλλων, εξειδικευμένων κυττάρων, εκ των οποίων είναι δυνατόν να αναπτυχθούν διάφοροι τύποι εξειδικευμένων κυττάρων (πολυδυναμικότητα). Γνωστά επί μακρόν (χρησιμοποιούνται ήδη για τη θεραπεία της λευχαιμίας και άλλων τύπων καρκίνου) είναι τα βλαστικά κύτταρα του αιμοποιητικού συστήματος.

3.4. Εν τω μεταξύ, είναι γνωστό ότι σε πολλούς ιστούς υπάρχουν ειδικά βλαστικά κύτταρα. Αυτά που στην ανακοίνωση της Επιτροπής ονομάζονται «σωματικά βλαστικά κύτταρα», συνήθως αποκαλούνται και «ενήλικα βλαστικά κύτταρα».

3.5. Τα βλαστικά κύτταρα διαθέτουν — σε ένα βαθμό, ο οποίος είναι ακόμη άγνωστος όσον αφορά πολλές λεπτομέρειες — την ιδιότητα παραγωγής διαφορών τύπων βλαστικών κυττάρων ανάλογα με τους περιβάλλοντες ιστούς (πλαστικότητα). Ούτως, καταδείχθηκε ότι τα βλαστικά κύτταρα του αιμοποιητικού συστή-

ματος μετατρέπονταν σε ηπατικά, μυϊκά ή νευρικά κύτταρα. Αυτό το δυναμικό ανάπτυξης αποτελεί έναν από τους λόγους για τους οποίους αποδίδεται προτεραιότητα στα βλαστικά κύτταρα για την κυτταρική θεραπεία. Στον τομέα αυτό διεξάγεται έρευνα σε παγκόσμιο επίπεδο.

3.6. Το πρωταρχικό στάδιο ενός βλαστικού κυττάρου στην ανάπτυξη του οργανισμού είναι το γονιμοποιημένο ωάριο. Οι μεταγενέστερες κυτταρικές διαιρέσεις οδηγούν, κατά την τέταρτη μέχρι και έβδομη ημέρα της ανάπτυξης, στις αποκαλούμενες «βλαστοκύστες». Κάθε βλαστοκύστη περιλαμβάνει δύο ομάδες κυττάρων, ένα κυτταρικό στρώμα εξαιρετικά εξειδικευμένο (τον τροφοβλαστό) και μία εσωτερική κυτταρική μάζα (τον εμβρυοβλαστό). Ο εν λόγω εμβρυοβλαστός αποτελείται από πολυδύναμα βλαστικά κύτταρα (εμβρυακά βλαστικά κύτταρα, «κύτταρα ΕΒ»), τα οποία είναι οι πρόδρομοι όλων των κυττάρων των μεταγενέστερων σταδίων ανάπτυξης του οργανισμού.

3.7. Τα εμβρυακά βλαστικά κύτταρα που αφαιρέθηκαν από ζώα — κυρίως από ποντίκια — αποτελούν εδώ και καιρό αντικείμενο έρευνας εκ μέρους της εξελικτικής και της κυτταρικής βιολογίας. Σε αντίθεση με τα εξειδικευμένα βλαστικά κύτταρα (τα κύτταρα των ιστών), αυτά έχουν τη δυνατότητα να πολλαπλασιάζονται κατά τρόπο ταυτόσημο κατά τη διάρκεια των κύκλων της κυτταρικής διαιρέσεως και είναι δυνατόν να τεθούν σε καλλιέργεια (κυτταρικές σειρές), ενώ αυτό δεν είναι, εν γένει, δυνατόν με τα εξειδικευμένα βλαστικά κύτταρα των ιστών (ή είναι δυνατόν αλλά με δυσκολίες και για σύντομη περίοδο).

3.8. Τα εμβρυακά βλαστικά κύτταρα μπορούν να παραχθούν μόνο από τις βλαστοκύστες, δηλαδή από έμβρυα σε πρώιμο στάδιο, μεταξύ της τέταρτης και έβδομης ημέρας της ανάπτυξης τους.

3.8.1. Η παραγωγή βλαστοκυστεών αποτελεί καθιερωμένη διαδικασία της αναπαραγωγικής ιατρικής: γονιμοποίηση σε δοκιμαστικό σωλήνα (IVF). Χρησιμοποιείται από καιρό, για παράδειγμα στην αναπαραγωγή ζώων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

3.8.2. Στην ανθρώπινη ιατρική, το 1978 καταγράφηκε η πρώτη γέννηση με γονιμοποίηση σε δοκιμαστικό σωλήνα (IVF). Βεβαίως, η διαδικασία αυτή προκάλεσε αρχικά έντονες αντιπαραθέσεις, αλλά έκτοτε υιοθετήθηκε σε όλες τις αναπτυγμένες χώρες.

3.8.3. Στις περισσότερες χώρες, η γονιμοποίηση σε δοκιμαστικό σωλήνα διέπεται από γενικές και ειδικές νομοθετικές διατάξεις και περιορισμούς. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να βοηθήσει τους συζύγους, οι οποίοι σε διαφορετική περίπτωση θα ήταν στείροι, να αποκτήσουν απογόνους και αποτελεί ευλογία για τους ενδιαφερομένους.

3.8.4. Αυτή η διαδικασία δίνει, αρχικά, τη δυνατότητα παραγωγής περισσότερων εμβρύων (για παράδειγμα, έξι), εκ των οποίων — για παράδειγμα — τρία εμφυτεύονται στη μήτρα κατά την

πρώτη απόπειρα, ενώ τα υπόλοιπα έμβρυα, τα αποκαλούμενα «υπεράριθμα»⁽¹⁾, καταψύχονται για ορισμένα χρόνια, ενόψει πιθανής μεταγενέστερης χρησιμοποίησης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, επιτυγχάνεται η διατήρηση ενός μεγάλου μέρους, κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, για ενδεχόμενη εμφύτευση στη μήτρα.

3.8.5. Ανάλογα με τον γονικό προγραμματισμό και τις ιατρικές δυνατότητες, συμβαίνει, αναπόφευκτα, να παράγονται «υπεράριθμα» έμβρυα, για τα οποία δεν υπάρχει καμία πιθανότητα εμφύτευσης/εμφώλευσης στη μήτρα (απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη της ανθρώπινης ζωής).

3.9. Από το 1998, παράγονται και καλλιεργούνται σειρές ανθρώπινων εμβρυακών βλαστικών κυττάρων (ΑΕΒΚ). Έκτοτε, πολλές ομάδες ερευνητών κατόρθωσαν να παράγουν σειρές ΑΕΒΚ.

3.10. Η έρευνα επί και με τη χρήση ΑΕΒΚ επιταχύνθηκε σημαντικά μετά από την ημερομηνία αυτή, κυρίως για τρεις λόγους:

3.10.1. Στην ιατρική, μία θεραπευτική επέμβαση με τη βοήθεια βλαστικών κυττάρων, η οποία μέχρι σήμερα χρησιμοποιείται μόνο στην αιματολογία και την ογκολογία (και αποκλειστικά με τη χρήση ορισμένων βλαστικών κυττάρων των ιστών), είναι δυνατή για μεγάλο αριθμό σοβαρών και ευρέως διαδεδομένων ασθενειών. Τα οφέλη, σε περίπτωση επιτυχίας (από θεραπευτικής, ανθρώπινης ή οικονομικής άποψης), θα είναι εξαιρετικά.

3.10.2. Μία ανάλογη προοπτική προϋποθέτει, ωστόσο, την αποσαφήνιση μίας σειράς θεμάτων του τομέα της βιολογίας των βλαστικών κυττάρων.

3.10.3. Μεγάλος αριθμός θεμελιωδών προβλημάτων, τα οποία τίθενται, επί του παρόντος, στον τομέα της βιολογίας των βλαστικών κυττάρων θα μπορούσαν να επιλυθούν με τη βοήθεια ζωικών εμβρυακών βλαστικών κυττάρων.

3.10.4. Ωστόσο, υφίστανται ζητήματα αποφασιστικής σημασίας σχετικά με τη θεραπευτική χρήση για την αγωγή ανθρώπινων ασθενειών, τα οποία θα μπορούσαν να αντιμετωπισθούν μόνο με τη χρήση ανθρώπινων βλαστικών κυττάρων.

3.10.5. Όσον αφορά τη θεραπευτική χρήση με σκοπό τη θεραπεία ανθρώπινων ασθενειών, πολυάριθμα θέματα θα μπορούσαν, επίσης, να διασαφηνισθούν με τη βοήθεια βλαστικών κυττάρων των ιστών (ενήλικα βλαστικά κύτταρα).

3.10.6. Σύμφωνα με τις σημερινές γνώσεις, υφίστανται ορισμένα ζητήματα αποφασιστικής σημασίας που είναι δυνατόν να αντιμετωπισθούν μόνο με τη χρήση ΑΕΒΚ.

(1) Στη Γερμανία, υπάρχει μόνο ένας περιορισμένος αριθμός «πραγματικών» υπεράριθμων εμβρύων. Γενικά, τα ωάρια — τα προερχόμενα από προηγούμενη ορμονική θεραπεία της γυναίκας/μέλλουσας μητέρας — τα οποία δεν προβλέπεται να χρησιμοποιηθούν κατά την πρώτη απόπειρα εμφύτευσης στη μήτρα, μετά από τη διείσδυση των σπερματοζωαρίων, καταψύχονται κατά το αποκαλούμενο «προπυρηνικό κυτταρικό» στάδιο, δηλαδή πριν από το σχηματισμό ενός κοινού κυτταρικού πυρήνα. Σύμφωνα με τη χρησιμοποιούμενη ορολογία στη Γερμανία, δεν πρόκειται ακόμη για έμβρυα. Αντίθετα, σε ορισμένες ιδιαίτερες περιπτώσεις και για ποικίλους λόγους, τα προβλεπόμενα για μία πρώτη εμφύτευση στη μήτρα έμβρυα δεν εμφυτεύονται και, στη συνέχεια, καταψύχονται.

4. Παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ II: ηθικές και νομικές πτυχές

4.1. Οι βλαστοκύστες είναι έμβρυα ηλικίας 4 με 7 ημερών, αποτελούμενα από περίπου 200 κύτταρα, τα οποία έφθασαν σε ένα στάδιο διαφοροποίησης (σε τροφοβλαστούς και σε εμβρυοβλαστούς). Εν γένει, δεν επιβιώνουν μετά από την αφαίρεση των ΕΒΚ. Η παραγωγή ΕΒΚ προκαλεί, συνεπώς, την καταστροφή ανθρώπινων εμβρύων ηλικίας λίγων ημερών.

4.2. Αυτά τα έμβρυα δεν είναι ακόμη διαμορφωμένα⁽²⁾, αλλά μικρές σφαίρες που περιλαμβάνουν περί τα 200 κύτταρα. Οι σειρές ΑΕΒΚ που περιγράφονται στα επιστημονικά εγχειρίδια προέρχονται από έμβρυα τα οποία παρήχθησαν στο πλαίσιο γονιμοποίησης σε δοκιμαστικό σωλήνα και των οποίων η χρήση με σκοπό την τεκνοποιία με ιατρική βοήθεια αποκλείσθηκε οριστικά (τα αποκαλούμενα «υπεράριθμα» έμβρυα).

4.3. Τα εν λόγω υπεράριθμα έμβρυα φυλάσσονται υπό κατάψυξη σε ιδρύματα που έχουν προβλεφθεί για το σκοπό αυτό και βρίσκονται σε όλη την Ευρώπη. Στη συνέχεια, και εφόσον δεν αποτελούν πλέον αντικείμενο γονικού προγραμματισμού, καταστρέφονται σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις της ενδιαφερόμενης χώρας.

4.4. Ωστόσο, τίθεται το θέμα κατά πόσο επιτρέπεται η θανάτωση αυτών των προερχόμενων από IVF υπεράριθμων⁽³⁾ εμβρύων — τα οποία διαφορετικά δεν έχουν δυνατότητες επιβίωσης — προκειμένου να παραχθούν σειρές βλαστικών κυττάρων.

4.5. Οι ηθικές πτυχές αυτού του ζητήματος είναι, επομένως, αναπόσπαστες από το κεντρικό ζήτημα: κατά πόσον μπορούμε — και εάν ναι, σύμφωνα με ποια κριτήρια — να υπαγάγουμε μία δυνητική ανθρώπινη ζωή σε ένα στόχο που ορίσθηκε από τρίτους — ακόμη και εάν πρόκειται για «υπεράριθμα» έμβρυα που προορίζονται για βέβαιο θάνατο⁽⁴⁾;

4.6. Αυτά τα θέματα αποτελούν αντικείμενο έντονων συζητήσεων που καταλήγουν σε εντελώς διαφορετικά αποτελέσματα, είτε σε όλες τις χώρες που παράγονται σειρές ΑΕΒΚ είτε σε πολλές άλλες χώρες, όπου δεν εφαρμόζεται αυτή η πρακτική. Οι σχετικές νομικές διατάξεις που θεσπίστηκαν παρουσιάζουν, όσον αφορά τις βασικές αρχές, υψηλό βαθμό συναίνεσης αλλά και σοβαρές αποκλίσεις, όσον αφορά σημαντικές λεπτομέρειες. Αυτές οι διαπιστώσεις ισχύουν για όλο τον κόσμο και, εν προκειμένω, για τα κράτη μέλη της ΕΕ.

(2) Χαρακτηρίζουμε ένα έμβρυο διαμορφωμένο, αρχής γενομένης από τη 12η εβδομάδα ανάπτυξης του στη μήτρα.

(3) Η εξεταζόμενη πρόταση της Επιτροπής αποκλείει ρητώς την παραγωγή σειρών βλαστικών κυττάρων από υπεράριθμα έμβρυα προερχόμενα από IVF και, κατά συνέπεια, από κλωνοποίηση (μεταφορά σωματικών κυτταρικών πυρήνων SCNT) ή — όπως συζητείται τελευταία — από διαίρεση ωαρίου (παρθενογένεση).

(4) Στις περιπτώσεις δωρεάς οργάνων ανθρώπων που υπέκυψαν μετά από ατύχημα, η ερώτηση στο ερώτημα αυτό ήταν γενικά θετική εκ μέρους της κοινής γνώμης.

4.7. Οι διαφορετικές θέσεις των κρατών μελών ανακλούν, εν μέρει, και τις διαφορετικές προσεγγίσεις των πολιτών και των διαφόρων κοινωνικών ομάδων στους κόλπους κάθε κράτους μέλους. Ως εκ τούτου, θεσπίστηκαν διαφορετικές νομικές διατάξεις, με την τήρηση δημοκρατικής διαδικασίας σε κάθε κράτος μέλος, οι οποίες ανακλούν τις απόψεις της πλειοψηφίας στα κράτη μέλη.

4.8. Οι εν λόγω διατάξεις μαρτυρούν, επίσης, την ποικιλία των απόψεων όσον αφορά το ερώτημα: σε ποιο στάδιο της ανάπτυξης ενός ανθρώπινου εμβρύου αρχίζει η ατομική ανθρώπινη ζωή;

4.8.1. Οι εν λόγω διαφορετικές απόψεις παρουσιάζουν την παρακάτω εικόνα:

- ορισμένοι εκτιμούν ότι αυτή η διαδικασία αρχίζει ήδη από την ένωση των ωαρίων και του σπέρματος (ή των κυτταρικών πυρήνων του τελευταίου),
- άλλοι θεωρούν ότι αυτή αρχίζει τη στιγμή της εμφύτευσης/εμφώλευσης⁽¹⁾ (2) στη μήτρα,
- άλλοι ακόμη, κατά τη φάση της γαστριδίωσης⁽³⁾ (ανάπτυξη της «πρωτόγονης ταινίας», η οποία διαμορφώνεται μεταξύ της 12ης και 15ης ημέρας της εμβρυακής ανάπτυξης),
- τέλος, άλλοι πιστεύουν ότι πρόκειται για μία μακρά διαδικασία, κατά την οποία δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθεί με ακρίβεια ένα συγκεκριμένο χρονικό σημείο και για την οποία χρειάζεται, συνεπώς, να ορισθεί μία αυθαίρετη αφετηρία, για παράδειγμα, από τη 12η εβδομάδα⁽⁴⁾ μετά από την εμφώλευση (η οποία καθορίζει και τη μετάβαση από της κατάσταση του εμβρύου σε εκείνη του διαμορφωμένου εμβρύου).

5. Παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ III: στοιχεία ευρωπαϊκής πολιτικής και διεθνείς παραδόσεις

5.1. Λόγω των διαφορετικών απόψεων που επικρατούν στους κόλπους της κοινωνίας των πολιτών και των διαφορών στη νομοθεσία των κρατών μελών, θεωρείται εύλογο, σχεδόν αναπόφευκτο και πολιτικά ορθό να αναζητήσει η Επιτροπή μια Ευρωπαϊκή ρύθμιση γι' αυτό το τόσο επίμαχο θέμα, λόγω των ευκαιριών που συνεπάγεται αλλά και των ιδιαίτερα σημαντικών ερωτημάτων που εγείρει, μελετώντας και προτείνοντας μια σταθμισμένη και μάλλον περιοριστική μέση λύση.

5.2. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η νομοθετική πρόταση της Επιτροπής δεν έχει δεσμευτικό χαρακτήρα για τα κράτη μέλη αλλά

αφορά τη γενική διαρρύθμιση του πιθανού χώρου έρευνας, δηλαδή τον καθορισμό των ορίων εντός των οποίων η Επιτροπή θα είναι σε θέση να ενισχύει ερευνητικά προγράμματα που σχετίζονται με ανθρώπινα βλαστικά κύτταρα (στα πλαίσια του έκτου προγράμματος-πλαίσιο).

5.3. Για το σκοπό αυτό πραγματοποιήθηκε σε ευρωπαϊκή κλίμακα και με πρόσκληση της Επιτροπής, για τελευταία φορά την άνοιξη του 2003, εντατική συζήτηση με αντικείμενο τις ηθικές και τις νομοθετικές πτυχές της έρευνας με βλαστικά κύτταρα, συζήτηση η οποία οδήγησε στην πρόταση που υποβλήθηκε εκ μέρους της Επιτροπής.

5.4. Η ΕΟΚΕ σέβεται τη στάση που τηρούν οι πολίτες και ορισμένα μέλη της που απορρίπτουν για λόγους ηθικής κάθε περίπτωση συλλογής σειρών ανθρώπινων βλαστικών κυττάρων από υπεράριθμα έμβρυα, απορρίπτοντας έτσι την πρόταση της Επιτροπής.

5.5. Ωστόσο, εξετάζοντας συνολικά το θέμα, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση που υποβλήθηκε από την Επιτροπή (στη οποία αναφέρεται το σημείο 2) — εάν σταθμιστούν οι ηθικές αρχές και οι πιθανότητες ίασης — είναι ισορροπημένη και μελετημένη, παρόλο που δυστυχώς συνεπάγεται αναπόφευκτα σημαντικούς περιορισμούς όσον αφορά τις δυνατότητες και τις ευκαιρίες που εμφανίζονται στο χώρο της έρευνας.

5.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί δεδομένο ότι η προτεινόμενη ρύθμιση είναι συμβατή με το χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στηρίζει δε την άποψη της στο γεγονός ότι η Επιτροπή εξαιρεί ρητώς τις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο II — 3, εδάφιο (2), σημεία β), γ) και δ) της πρότασής της και της απόφασής του Συμβουλίου.

5.7. Αυτό αφορά επίσης όλες τις μεμονωμένες ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στην πρόταση Επιτροπής — από το σημείο α) έως το σημείο η). Η πρόταση επικεντρώνεται στο σημείο της παραγωγής νέων σειρών βλαστικών κυττάρων από ανθρώπινα έμβρυα, το οποίο αποδείχθηκε επίμαχο κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων του Συμβουλίου, και περιλαμβάνει κριτήρια (σημεία α έως η) και διαδικασίες (παράγραφοι 2 έως 5). Ακολουθεί επί μέρους αναφορά στα σημεία αυτά:

α) Η ΕΟΚΕ επικροτεί την υποχρεωτική γνωμάτευση της Επιτροπής Δεοντολογίας⁽⁵⁾. Άλλωστε, αυτό αντιστοιχεί και στα διεθνή πρότυπα. Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι, κατ' αυτό τον τρόπο, λαμβάνονται υπόψη οι νομοθετικοί κανόνες και οι ρυθμίσεις που ισχύουν στα εκάστοτε κράτη μέλη.

β) Το πλεονέκτημα που προσφέρει η μια οδηγία για τα βλαστικά κύτταρα περιορίζεται στα ανθρώπινα έμβρυα τα οποία καλλιεργήθηκαν πριν από την έναρξη του έκτου προγράμματος-πλαίσιο έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης στα πλαίσια θεραπειών «γονιμοποίησης in-vitro» και τα οποία δεν είναι πλέον δυνατόν να χρησιμοποιηθούν για την πρόκληση εγκυμοσύνης, δηλαδή θεωρούνται «υπεράριθμα». Η ρύθμιση

(1) Ορισμένοι συγγραφείς (βλέπε για παράδειγμα Jahrbuch für Wissenschaft und Ethik 7 (2002) Walter de Gruyter Berlin — New York) χαρακτηρίζουν τα πριν από την εμφώλευση (ή σε άλλες περιπτώσεις πριν την γαστριδίωση) υπάρχοντα έμβρυα και «προ-έμβρυα».

(2) Για το λόγο αυτό, δεν απαγορεύεται η χρήση αντισυλληπτικών που παρεμποδίζουν την εμφώλευση (π.χ. ενδομητρικό σπινάλ).

(3) Ulrich Steinvorth, Jahrbuch für Wissenschaft und Ethik, τόμος 7, 2002, σ. 165, εκδόσεις Walter de Gruyter. Ως κύριο επιχείρημα προβάλλει ότι στη συνέχεια αποκλείεται η πιθανή ανάπτυξη περισσότερων εμβρύων.

(4) Σε ορισμένα κράτη μέλη παίζει αυτό το χρονικό σημείο ένα σημαντικό ρόλο για το δικαίωμα αμβλώσεως.

(5) Η ΕΟΚΕ επισημαίνει, ωστόσο, ότι πρέπει να εξεταστεί αν το μέτρο αυτό είναι απαραίτητο για τα κράτη μέλη η νομοθεσία των οποίων δεν το προϋποθέτει.

αυτή αντιστοιχεί στην συνήθη πρακτική που ακολουθείται στις χώρες στις οποίες η χάραξη κατευθυντήριων γραμμών HES ή/και η εφαρμογή υφισταμένων είναι νομοθετικά ρυθμισμένη. Η ρύθμιση του θέματος της προθεσμίας αποκλείει τη θεωρητικά απίθανη (και κατά την έννοια των κανόνων που έχουν θεσπιστεί με το έκτο πρόγραμμα πλαίσιο έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης ήδη αποκλειόμενη) περίπτωση της καλλιέργειας ανθρώπινων εμβρύων για ερευνητικούς σκοπούς (η οποία επιτρέπεται μόνο στο Ηνωμένο Βασίλειο κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις).

- γ) Σύμφωνα με τη συνήθη διεθνή νομοθετική πρακτική, τα επιλέξιμα για ενίσχυση σχέδια πρέπει να επιδιώκουν ιδιαίτερα υψηλούς ερευνητικούς στόχους.
- δ) Ένα άλλο πρότυπο που ισχύει διεθνώς είναι ότι πρέπει να αποδεικνύεται εκ των προτέρων ότι έχουν εξαντληθεί οι εναλλακτικές δυνατότητες για την υλοποίηση ενός ερευνητικού στόχου (για παράδειγμα, πειράματα σε ζώα ή με ειδικά ανθρώπινα («ενήλικα») βλαστικά κύτταρα). Θεωρείται ευνόητο ότι αυτό πρέπει να γίνεται σύμφωνα με την εκάστοτε διαθέσιμη τεχνολογία και δεν πρέπει να οδηγεί σε δυσανάλογη καθυστέρηση επικείμενων αποφάσεων.
- ε) Με τα ισχύοντα διεθνή πρότυπα συνάδει επίσης και η απαίτηση της συνειδητής συναίνεσης του δότη. Αυτό ισχύει επίσης και για την περίπτωση των δωρητών ανθρώπινων οργάνων.
- στ) Ο αποκλεισμός της παροχής αποζημιώσεως⁽¹⁾ συμφωνεί σε μεγάλο βαθμό με τη διεθνή νομοθετική πρακτική και συνεπώς επιδοκιμάζεται.
- ζ) Επίσης, είναι ευνόητο ότι απαιτείται η προστασία των προσωπικών δεδομένων σε όλες τις περιπτώσεις που σχετίζονται με τα θέματα αυτά.
- η) Η απαίτηση που σχετίζεται με την εξασφάλιση της ποιότητας και την ανιχνευσσιμότητα προσανατολίζεται στην ισχύουσα νομοθεσία και τεχνολογία για την περίπτωση εργασιών με τα βιολογικά υλικά ασθενών και προσώπων που συμμετέχουν σε δοκιμές. Η απαίτηση αυτή είναι επίσης σημαντική για την δημιουργία τραπεζών βλαστικών κυττάρων που εξετάζεται στο σημείο 5.3.3.

5.8. Στις παραγράφους που ακολουθούν του σημείου η) (που στη συνέχεια ορίζονται ως παράγραφοι δύο έως πέντε) ρυθμίζεται η διαδικασία για την εξασφάλιση της τήρησης των κριτηρίων που αναφέρθηκαν και περιγραφών αναλύουν ορισμένες πτυχές της αιτιολογικής έκθεσης.

5.8.1. Η παράγραφος 2 περιλαμβάνει μια εύλογη κατανομή αρμοδιοτήτων για την εξέταση της τήρησης των κριτηρίων που κατονομάστηκαν στα σημεία α) έως η). Η σειρά των ερευνητικών στόχων και το ερώτημα εάν μπορούν να επιτευχθούν μόνο με τη δημιουργία νέων σειρών AEBK μπορούν να διευθετηθούν μόνο στα πλαίσια επιστημονικής γνωμάτευσης. Αντιθέτως, στην περίπτωση των σημείων α), β) και ε) έως η), πρόκειται για τυπικά κριτήρια, για τα οποία θα πρέπει να ξετασθεί από τις διοικητικές αρχές εάν εφαρμόζονται ενιαίοι κανόνες. Σε περίπτωση που δεν καλύπτεται ένα από τα κριτήρια αυτά, αποκλείεται η ενίσχυση του αντίστοιχου σχεδίου.

(1) Και η περίπτωση αυτή είναι ανάλογη με τη δωρεά οργάνων.

5.8.2. Η παράγραφος 3 παραπέμπει σε γνωμοδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Επιστημονική Δεοντολογία και στην τελευταία τεχνολογία. Ο κανόνας αυτός μπορεί να συμβάλει στο να συνεκτιμάται σε κάθε περίπτωση η διαθέσιμη τεχνολογία. Στον ταχύτατα αναπτυσσόμενο κλάδο της έρευνας για τα βλαστικά κύτταρα.

5.8.3. Στην παράγραφο 4 διατυπώνεται η αρχή ότι οι νέες σειρές AEBK πρέπει να τίθενται (αφίλοκερδώς) στη διάθεση της επιστημονικής κοινότητας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι σημαντικό που η Επιτροπή επιθυμεί να συμβάλει «στην ίδρυση δημόσιων τραπεζών βλαστικών κυττάρων και στη δικτύωση αυτών σε ευρωπαϊκή κλίμακα». Η άποψη αυτή ταυτίζεται και με τις απόψεις του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Επιστημών.

5.8.4. Η τυποποίηση που επιτυγχάνεται κατ' αυτό τον τρόπο προσφέρει μια πρόσθετη αξία στην Ευρώπη. Προσφέρει μια σημαντική προϋπόθεση και ένα ασφαλές θεμέλιο για τη συνέχεια της έρευνας, έχει ενδιαφέρον για την Ευρώπη αλλά και για όλο τον κόσμο και μειώνει τον αριθμό των εμβρύων που είναι απαραίτητα για την απόκτηση βλαστικών κυττάρων.

5.8.5. Νέες σειρές AEBK που αποκτώνται με τη βοήθεια του έκτου προγράμματος-πλαίσιο πρέπει, συνεπώς, να κατατίθενται σε δημόσια τράπεζα βλαστικών κυττάρων.

5.8.6. Έτσι μπορεί να τηρηθούν και οι περιορισμοί οι οποίοι ισχύουν για την περίπτωση σειρών βλαστικών κυττάρων για τα οποία έχουν εκδοθεί διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

5.8.7. Η παράγραφος 5 επικροτείται επίσης, γιατί σε αυτήν η Επιτροπή αναλαμβάνει την υποχρέωση να γνωστοποιεί τα προγράμματα που ενισχύει (όχι όμως και τα πρόσωπα που απασχολούνται στα προγράμματα αυτά!), στα οποία χρησιμοποιούνται ανθρώπινα εμβρυϊκά βλαστικά κύτταρα.

6. Παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ IV: Κράτη μέλη με διαφορετικές νομοθετικές ρυθμίσεις

6.1. Η νομοθεσία που ισχύει στα κράτη μέλη παρουσιάζει μια κατακερματισμένη εικόνα. Δεν ισχύουν σε όλα κανόνες με τους οποίους ρυθμίζεται ρητώς το θέμα της έρευνας για τα βλαστικά κύτταρα. Ορισμένοι από τους κανόνες που ισχύουν είναι πιο φιλελεύθεροι από αυτούς στην πρόταση της Επιτροπής, ενώ άλλοι πιο περιοριστικοί. Η κατάσταση είναι ρευστή.

6.2. Συνεπώς, στο μέτρο που τα εκάστοτε ερευνητικά προγράμματα στον τομέα των βλαστικών κυττάρων εξαντλούν τα περιθώρια που τους αφήνει η πρόταση της Επιτροπής (εφόσον δηλαδή δεν περιορίζονται σε εκείνες τις σειρές βλαστικών κυττάρων η χρήση των οποίων επιτρέπεται σε όλα τα κράτη μέλη), τα επιστημονικά ιδρύματα των κρατών μελών στα οποία ισχύει μια περισσότερο περιοριστική νομοθεσία αποκλείονται από τη συμμετοχή στα εν λόγω ερευνητικά προγράμματα, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι δεν μπορούν να διεκδικήσουν χρηματοδοτικούς πόρους από αυτά.

6.3. Αντιθέτως, τα επιστημονικά ιδρύματα των κρατών μελών στα οποία η νομοθεσία που ισχύει είναι περισσότερο φιλελεύθερη αδυνατούν επίσης να διεκδικήσουν χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση, στην περίπτωση που η έρευνα που πραγματοποιούν δεν συμμορφώνεται με τις προϋποθέσεις που αναφέρονται στην πρόταση της Επιτροπής.

6.4. Η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητική, αφενός, επειδή όλα τα κράτη μέλη συμβάλλουν στον κοινοτικό προϋπολογισμό και κατ' αυτό τον τρόπο συνεισφέρουν στις ενισχύσεις που χορηγούνται από την Κοινότητα για την προαγωγή της έρευνας, αφετέρου, επειδή οι αποκλεισμοί αυτού του είδους περιορίζουν το δυναμικό του Ευρωπαϊκού χώρου έρευνας, εφόσον υπάρχουν ορισμένα κράτη μέλη (ή επιστημονικά ιδρύματα σε αυτά) που αποκλείονται από τη συμμετοχή σε συνδυασμένα προγράμματα ερευνών (και συνεπώς στις ενισχύσεις που χορηγούνται σε αυτά).

6.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί, ωστόσο, ότι αυτό δεν εμποδίζει το Συμβούλιο να αποφασίσει, μετά από διαβουλεύσεις με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, να εγκρίνει με ειδική πλειοψηφία την τροποποίηση της απόφασης αριθ. 834/2002/ΕΚ που προτείνεται από την Επιτροπή.

6.6. Ωστόσο, η εν λόγω αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν της δίνει το δικαίωμα να απαιτήσει την ενιαιοποίηση ή την προσέγγιση των νομοθετικών κανόνων που ισχύουν στα κράτη μέλη.

6.7. Εν όψει της κατάστασης αυτής, η ΕΟΚΕ προτείνει τα ακόλουθα:

6.7.1. Η Επιτροπή θα μπορούσε να προσπαθεί κατά την εφαρμογή του ερευνητικού προγράμματος να διαρθρώνει τα επιμέρους προγράμματα ή στοιχεία αυτών κατά τέτοιον τρόπο, ώστε τα ερευνητικά ιδρύματα — τα οποία σε διαφορετική περίπτωση θα αποκλείονταν — να μπορούν να συμμετέχουν σε επιμέρους προγράμματα είτε να αναλαμβάνουν μεμονωμένα καθήκοντα σε όσο το δυνατόν περισσότερες περιπτώσεις, εφόσον το περιεχόμενο της αποστολής τους δεν αντίκειται ούτε στην ευρωπαϊκή ούτε στην εκάστοτε εθνική νομοθεσία.

6.7.2. Τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη θα μπορούσαν να προσπαθήσουν, στις μελλοντικές αναθεωρήσεις της νομοθεσίας τους, να συνεκτιμήσουν όσο το δυνατόν περισσότερο τις προτάσεις που περιλαμβάνονται στο παρόν έγγραφο με στόχο την προαγωγή των κλάδων της έρευνας και της ιατρικής στην Ευρώπη και, εν όψει του υψηλού βαθμού διεθνούς δικτύωσης και συνεργασίας που υπάρχει στους τομείς αυτούς, να καταλήξουν σταδιακά στη θέσπιση μιας ενιαίας ρύθμισης που θα ισχύει σε όλα τα κράτη

μέλη. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η παρούσα πρόταση προσφέρει μια ικανοποιητική βάση για το σκοπό αυτό.

7. Περίληψη

7.1. Η παρούσα πρόταση ανταποκρίνεται εις την εντολή που ανέθεσε το Συμβούλιο στην Επιτροπή το Σεπτέμβριο του 2002. Με αυτήν ρυθμίζονται τα σημεία των εκτελεστικών διατάξεων του έκτου προγράμματος-πλαίσιο έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης που έπρεπε να ρυθμιστούν από το Συμβούλιο.

7.2. Η παρούσα πρόταση για αυτό το επίμαχο αλλά, εν όψει των ευκαιριών που είναι συνδεδεμένες με αυτό, ιδιαίτερα σημαντικού θέματος περιλαμβάνει μια σταθμισμένη και μάλλον περιοριστική επιλογή μεταξύ των διάφορων εθνικών το νομοθεσιών στα κράτη μέλη. Προτείνεται δηλαδή ένας συμβιβασμός μεμονωμένων αποκλινοσών απόψεων.

7.3. Η ρύθμιση που προτείνεται ανταποκρίνεται στις υφιστάμενες ανάγκες. Επιτρέπει την ενίσχυση υψηλού επιπέδου επιστημονικής έρευνας, η οποία εξυπηρετεί σημαντικούς στόχους στον τομέα της Ιατρικής και της Βιολογίας. Δίνει προτεραιότητα σε επιδιώξεις που εξυπηρετούν το συντονισμό και τη συνεργασία σε διεθνές επίπεδο. Διατυπώνει σαφή κριτήρια και διαδικασίες για τη συνεκτιμηση των σχετικών ηθικών και νομοθετικών πτυχών.

7.4. Η ΕΟΚΕ σέβεται τη στάση που τηρούν οι πολίτες και ορισμένα μέλη της που απορρίπτουν για λόγους ηθικής κάθε περίπτωση συλλογής σειρών ανθρώπινων βλαστικών κυττάρων από υπεράριθμα έμβρυα, απορρίπτοντας έτσι την πρόταση της Επιτροπής.

7.5. Εντούτοις, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις διαφορετικές απόψεις και παραπέμποντας στις παρατηρήσεις που προαναφέρθηκαν, προτείνει να εγκριθεί η πρόταση που υποβλήθηκε από την Επιτροπή.

7.6. Επαναλαμβάνει την έκκληση που απηύθυνε στην Επιτροπή να μεριμνήσει με την κατάλληλη διάρθρωση στοιχείων του προγράμματος ούτως ώστε, κατά την εφαρμογή του επιστημονικού προγράμματος, να αποφευχθεί στο μέτρο του δυνατού ο ενδεχόμενος αποκλεισμός άριστων επιστημονικών ιδρυμάτων σε ορισμένα κράτη μέλη.

7.7. Επαναλαμβάνει επίσης την έκκληση που απηύθυνε στα κράτη μέλη, να φροντίσουν με τις μελλοντικές αναθεωρήσεις της νομοθεσίας τους να ακολουθήσουν τον ίδιο στόχο και να αναζητήσουν γι' αυτό το αναγνωρισμένα ιδιαίτερα περίπλοκα θέματα μια γενική συναίνεση, η οποία θα έχει ως αποτέλεσμα η κατ' αρχήν συμφωνία που υπάρχει ήδη γύρω από τα θεμελιώδη θέματα (βλέπε σημείο 1.3) να εξελιχθεί μεταγενέστερα σε μια καθολική ρύθμιση αποδεκτή από όλα τα κράτη μέλη.

7.8. Νέες σειρές ΑΕΒΚ, που αποκτώνται με ενισχύσεις του έκτου προγράμματος-πλαίσιο, πρέπει να κατατίθενται σε μια δημόσια Τράπεζα βλαστικών κυττάρων και να διατίθενται ελεύθερα την έρευνα στην Ευρώπη.

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρωτοβουλία του Βασιλείου των Κάτω Χωρών ενόψει υιοθέτησης κανονισμού που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 44/2001 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις»⁽¹⁾

(2004/C 32/18)

Στις 27 Νοεμβρίου 2002, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρωτοβουλία.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 7 Οκτωβρίου 2003 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Retureau.

Κατά την 403η σύνοδο ολομέλειάς της, της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 63 ψήφους υπέρ, 11 κατά και 7 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Η νομοθετική πρόταση

1.1. Προκύπτει από την πρωτοβουλία του Βασιλείου των Κάτω Χωρών⁽¹⁾ για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 44/2001 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ο κανονισμός), που τέθηκε σε ισχύ την πρώτη Μαρτίου 2002, και αφορά τις κοινές διατάξεις εφαρμογής της Σύμβασης των Βρυξελλών Ι για το ίδιο θέμα η οποία ωστόσο εξακολουθεί να ισχύει για το Βασίλειο της Δανίας. Η Σύμβαση του Λουγκάνο (1988) εξακολουθεί να ισχύει για ορισμένες τρίτες χώρες.

1.1.1. Στην πρόταση τροποποίησης ζητείται η εξαίρεση από τον κανονισμό όσον αφορά τη δικαιοδοσία σε θέματα διασυνοριακών συμβάσεων εργασίας.

1.1.2. Ως νομική βάση αναφέρονται τα άρθρα της ΣΕΚ 61(γ) και 67(1). Στα άρθρα αυτά καθώς και στο άρθρο 65 στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 61, εξετάζεται η αρμοδιότητα του Συμβουλίου και το δικαίωμα πρωτοβουλίας των μελών του (παράλληλα με το δικαίωμα της Επιτροπής, αλλά με χρονικό περιορισμό πέντε ετών από τη θέση σε ισχύ της ΣΕΚ όπως τροποποιήθηκε στο Άμστερνταμ) στον τομέα της δικαιοδοσίας, της αναγνώρισης και της εκτέλεσης αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Νίκαιας το δικαίωμα πρωτοβουλίας της Επιτροπής καθίσταται αποκλειστικό και τα μέλη του Συμβουλίου μπορούν μόνο σε ατομική βάση να υποβάλλουν προτάσεις.

1.2. Το άρθρο 20 του κανονισμού αντικατοπτρίζει τους κανόνες δικαιοδοσίας που έχουν οριστεί για αγωγές που αφορούν συμβάσεις εργασίας, οι οποίες ασκούνται με πρωτοβουλία του εργοδότη κατά των εργαζομένων που διαμένουν σε άλλο κράτος μέλος· κανονικά, η εξέταση παρόμοιας αγωγής εμπίπτει στην αρμοδιότητα του δικαστηρίου του τόπου κατοικίας του εργαζομένου.

1.2.1. Πρόκειται για γενικό κανόνα παρέκτασης της δικαιοδοσίας για κάθε αγωγή που ασκείται σύμφωνα με τον κανονισμό, ο οποίος προβλέπει ωστόσο ορισμένες εξαιρέσεις περιοριστικού χαρακτήρα.

1.3. Η πρόταση αποσκοπεί στην τροποποίηση αυτού του κανόνα δικαιοδοσίας, εφόσον πρόκειται για δικαστική λύση της διαφοράς σχετικά με τη λήξη της σύμβασης εργασίας κατόπιν πρωτοβουλίας των εργοδοτών, που ζητούν από το δικαστήριο να αποφανθεί επί της απόλυσης και να προσδιορίσει τις συνέπειες, ιδίως τις χρηματικές· η δικαστική λύση της διαφοράς είναι μία διαδικασία αποδεκτή ως φαίνεται σε ορισμένα κράτη μέλη, και η δικαστική ακύρωση μπορεί να είναι υποχρεωτική στις Κάτω Χώρες στην περίπτωση ορισμένων προστατευόμενων μισθωτών, σύμφωνα με τους συντάκτες της πρότασης.

1.3.1. Η προτεινόμενη τροποποίηση αποσκοπεί στο να δώσει στον εργοδότη την επιλογή να ασκήσει την αγωγή ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου ο εργαζόμενος εκτελεί συνήθως την εργασία του, και όχι πλέον ενώπιον του δικαστηρίου στο έδαφος του οποίου ο εργαζόμενος έχει την κατοικία του. Η μονομερής αυτή επιλογή παρουσιάζει, σύμφωνα με την πρόταση, πλεονεκτήματα και για τα δύο μέρη.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η πρόταση παρέχει βασικά ένα νέο πλεονέκτημα στον εργοδότη, εφόσον του επιτρέπει να επιλέγει το δικαστήριο του τόπου εκτέλεσης της σύμβασης εργασίας αντί του δικαστηρίου του τόπου κατοικίας του εναγομένου και στερεί από τον εναγόμενο το δικαίωμα να επιλέξει το αρμόδιο δικαστήριο (του τόπου κατοικίας του ή του τόπου εργασίας ή έδρας του εργοδότη).

2.2. Πρόκειται για παρέκκλιση των αρχών δικαιοδοσίας που φαίνεται ότι σταθεροποιούνται στον κανονισμό με στόχο την προστασία των ασθενέστερων μερών σε ορισμένες συμβάσεις που χαρακτηρίζονται άνισες από οικονομική άποψη ή από πλευράς

⁽¹⁾ EE C 311 της 14.12.2002, σ. 16.

τεχνικής και επαγγελματικής αρμοδιότητας μεταξύ των μερών (εργοδότες/εργαζόμενοι, έμποροι/καταναλωτές/ ασφαλιστές/ασφαλιζόμενοι). Η ΕΟΚΕ έχει εξάλλου εγκρίνει τον κανονισμό αυτό στη γνωμοδότησή της, της 1ης Μαρτίου 2000 (1).

2.3. Εάν η κοινωνική ασφάλιση αποκλείεται ρητά από το πεδίο εφαρμογής *ratione materiae* της Σύμβασης των Βρυξελλών και του προαναφερθέντος κανονισμού, το εργατικό δίκαιο αποτελεί, ωστόσο, τμήμα του παρά τη δυσκολία να εκληφθεί ως κλάδος του ιδιωτικού δικαίου.

2.3.1. Τούτο υπήρξε αρχικά το αποτέλεσμα νομολογίας του Δικαστηρίου, αρμόδιου για την ερμηνεία της Σύμβασης, που αποφάσισε ότι αφορά σιωπηρά τη σύμβαση εργασίας, διότι δεν γινόταν αναφορά στην πρώτη έκδοση της Σύμβασης. Δύο αναθεωρήσεις της Σύμβασης οδήγησαν στην πλήρη συμπεριληψη της σύμβασης εργασίας.

2.3.2. Όλες οι εξαιρέσεις από το κοινό ενοχικό δίκαιο και τη διεθνή δικαιοδοσία σχετικά με την σύμβαση εργασίας απορρέουν λογικά από το γεγονός ότι το εργατικό δίκαιο αποτελεί έναν πολύ ειδικό τομέα.

2.3.3. Πράγματι, πολλές διατάξεις δημόσιας τάξεως επηρεάζουν σημαντικά το εργατικό δίκαιο. Στα περισσότερα κράτη μέλη, οι στόχοι προστασίας των μισθωτών και των εκπροσώπων τους εκφράζονται γενικά με την παρέμβαση των δημόσιων αρχών σε ό,τι αφορά τις συνθήκες σύναψης, εκτέλεσης και λύσης της σύμβασης (επιθεώρηση εργασίας, ρύθμιση ορισμένων διατάξεων της σύμβασης, υποχρεωτικές ή απαγορευμένες ρήτρες, ενισχυμένη προστασία ορισμένων κατηγοριών εργαζομένων, ρύθμιση των συνθηκών εργασίας και των συμβάσεων σύμφωνα με τα επαγγέλματα, με νομοθετικά μέσα ή με συλλογικές κλαδικές συμβάσεις, εθνικές ή περιφερειακές), και με πολλές άλλες παρεκκλίσεις της αρχής της συμβατικής ελευθερίας.

2.3.4. Οι προσπάθειες που έχουν καταβληθεί για τη θέσπιση ευρωπαϊκού ενοχικού δικαίου αφήνουν κατά μέρος τη σύμβαση εργασίας, που θεωρείται ότι συνδέεται πολύ με τις κοινωνικές και νομικές παραδόσεις κάθε χώρας, ότι υπάγεται σε κριτήρια δημόσιας τάξεως και σε άλλα νομικά ή πραγματικά στοιχεία. Η κατάσταση θα γίνει ακόμη πιο πολύπλοκη και θα διαφοροποιηθεί περισσότερο με τη διεύρυνση της Ένωσης.

2.3.5. Συνεχίζει, επίσης, να αναπτύσσεται ένα κοινοτικό εργατικό δίκαιο με πληθώρα νομοθετικών κειμένων, που επηρεάζει τη σύμβαση εργασίας προκειμένου να πραγματοποιηθεί η εναρμόνιση που θα ευνοεί την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού στην ενιαία αγορά, να εφαρμοστεί η αρχή της ισότητας, και να εξασφαλιστεί ένα υψηλό επίπεδο προστασίας των εργαζομένων.

2.4. Η δυνατότητα ανακοίνωσης της απόλυσης από ένα δικαστήριο κατόπιν αιτήσεως του εργοδότη αποτελεί βέβαια ειδική περίπτωση στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, είτε διότι δεν προβλέπεται από το εθνικό τους δίκαιο, είτε διότι αποτελεί μια διαδικασία που εφαρμόζεται κατ' εξαίρεση και δικαίως διερωτάται κανείς για τη σκοπιμότητα τροποποίησης ενός θεμελιώδους διαδικαστικού κανόνα του κανονισμού για σπάνιες εμφανώς αγωγές.

2.4.1. Πράγματι, εάν και κατ' αρχήν η δικαστική λύση ατομικών ή εμπορικών συμβάσεων μπορεί να πραγματοποιηθεί, εάν το ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη εκτιμά ότι το άλλο δεν τηρεί τις συμβατικές του υποχρεώσεις, και εάν η διαφορά δεν επιλύθηκε με συναλλαγή ή με διαιτησία, η κατάσταση αυτή κάθε άλλο παρά συγχή είναι όσον αφορά τις συμβάσεις εργασίας: συνήθως αυτές λήγουν την προκαθορισμένη προθεσμία, όσον αφορά τις συμβάσεις ορισμένου χρόνου, ή γενικά με τη θύληση ενός των μερών, με την επιφύλαξη σεβασμού των ρητρών και των κανονισμών που εφαρμόζονται ή ακόμη, σε περίπτωση σοβαρού σφάλματος ενός των μερών, με πρωτοβουλία του άλλου, και ενδεχομένως υπό τον έλεγχο δικαστού σε περίπτωση διαφοράς σχετικά με το σκεπτικό και τις οικονομικές συνέπειες της λύσης της σύμβασης.

2.4.2. Η δικαστική λύση αποτελεί εξαίρεση, ελλείπει συνήθους όρου διακοπής ή λήξης της σύμβασης, κυρίως δε ελλείπει άμεσης διαδικασίας απόλυσης που έχει αναληφθεί με πρωτοβουλία του εργοδότη εξαιτίας σφάλματος ή για οικονομικούς λόγους. Η απόλυση ορισμένων προστατευόμενων μισθωτών υπάγεται σε ειδικούς κανόνες κατά την περίοδο της προστασίας, οι οποίοι ποικίλουν από χώρα σε χώρα: η υποχρέωση άσκησης αγωγής για να απολύσει το δικαστήριο προστατευόμενους εργαζόμενους (εκπροσώπους των εργαζομένων) φαίνεται να υπάρχει σε ελάχιστες χώρες: μόνον η περίπτωση των Κάτω Χωρών αναφέρεται στην πρόταση.

2.5. Οι διατάξεις του κανονισμού που αφορούν την κατά τόπο αρμοδιότητα υποχρεώνουν τον ενάγοντα να ασκήσει αγωγή στο αρμόδιο δικαστήριο της κατοικίας του εναγομένου, διότι οιαδήποτε ρήτρα παρέκτασης δεν αφορά τις συμβάσεις εργασίας: παρόμοια ρήτρα μπορεί να γίνει αποδεκτή αφού αρχίσει ο δικαστικός αγώνας και η διαδικασία που οδηγεί στη διακοπή της σύμβασης, εάν αποτελεί αντικείμενο εκούσιας συμφωνίας των μερών. Μπορεί, ωστόσο, να γίνει αποδεκτή στη σύμβαση, υπό ορισμένους όρους, κυρίως εάν η κατοικία του εργαζομένου βρίσκεται σε τρίτη χώρα.

2.5.1. Όταν ο εργοδότης αποφασίζει να ασκήσει αγωγή για τη δικαστική λύση της σύμβασης, τίποτα δεν τον εμποδίζει να διαπραγματευτεί με τον εργαζόμενο για να αποφασίσουν από κοινού το αρμόδιο δικαστήριο σύμφωνα με τους όρους του κανονισμού, και τίποτα δεν εμποδίζει την σύναψη της συμφωνίας αυτής εάν κριθεί ευνοϊκή και για τα δύο μέρη σε ορισμένες περιστάσεις, ιδίως για διασυννοριακές συμβάσεις εργασίας.

(1) EE C 117 της 26.6.2000.

2.6. Η πρόταση όμως που υποβάλλεται στο Συμβούλιο επιτρέπει στον εργοδότη να επιλέξει το δικαστήριο, πράγμα που ενδέχεται να έχει σοβαρές συνέπειες στον μισθωτό κατά του οποίου στρέφεται η δικαστική διαδικασία απόλυσης, και ο οποίος θα πρέπει να είναι σε θέση να παρουσιάσει και να ασκήσει την υπεράσπισή του έναντι του ενάγοντα με τις καλύτερες δυνατές συνθήκες· η πρόταση εισάγει μία σημαντική εξαίρεση από τις γενικές αρχές διαδικασίας του κανονισμού και ενδέχεται να βλάψει τα συμφέροντα της υπεράσπισης εάν ο μισθωτός δεν επιθυμεί να αποδεχτεί τη ρήτρα για την ανάθεση της αρμοδιότητας για την επίλυση της διαφοράς, όταν θα έχει αρχίσει η δίκη, στο δικαστήριο του τόπου εργασίας ή του τόπου σύναψης της σύμβασης, αλλά προτιμά την αρμοδιότητα του δικαστηρίου του τόπου κατοικίας του, όταν κατοικεί σε ένα κράτος μέλος όπου ισχύουν οι διατάξεις του κανονισμού.

2.7. Μόνον εάν ο εναγόμενος δεν κατοικεί σε χώρα μέλος όπου ισχύουν οι διατάξεις του κανονισμού, και δεν υπάρχει ρήτρα ανάθεσης της αρμοδιότητας, μπορεί να ασκηθεί η δικαιοδοσία του εθνικού δικαστηρίου του εργοδότη, εφόσον έχει νομίμως επιληφθεί, και να εφαρμόσει τους κανόνες του εθνικού του δικαίου.

2.8. Υπ' αυτές τις συνθήκες, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι δεν συντρέχει λόγος γενίκευσης μιας εξαίρεσης προς αποκλειστικό όφελος ενός των μερών όταν ο κανονισμός θέτει μία γενική αρχή, επιτρέποντας μία εξαίρεση με αμοιβαία συναίνεση όταν έχει αρχίσει η δίκη· με τον τρόπο αυτό, στην εξαίρεση λαμβάνονται υπόψη καταστάσεις όπου η άσκηση της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου του τόπου εκτέλεσης της εργασίας μπορεί να ευνοεί τα συμφέροντα και των δύο εμπλεκόμενων μερών.

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2003.

2.9. Στο πλαίσιο της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού στο εσωτερικό της Ενιαίας Αγοράς, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η πρόταση, αν γίνει αποδεκτή από τον νομοθέτη:

- α) καθιστά δυνατή την αναγνώριση και την εφαρμογή στα άλλα κράτη μέλη μιας απόφασης που απορρέει από μία σχετικά σπάνια διαδικασία του εργατικού δικαίου, ακόμη και στις χώρες όπου είναι αποδεκτή
- β) μπορεί να βλάψει τα δικαιώματα της υπεράσπισης και τις γενικές αρχές προστασίας του ασθενέστερου μέρους σε ορισμένες συμβάσεις
- γ) ενδέχεται να έλθει σε σύγκρουση με την κοινωνική δημόσια τάξη ορισμένων χωρών, εάν πρόκειται για παράδειγμα για προστατευόμενο μισθωτό, ή για λόγους απόλυσης μη παραδεκτούς από τυπική άποψη, και η απόφαση θα μπορούσε συνεπώς να μην αναγνωριστεί ούτε να εκτελεστεί στις χώρες αυτές, με την εφαρμογή της ρήτρας της Σύμβασης που επιτρέπει στο κράτος αποδέκτη να προβάλλει την εσωτερική του δημόσια τάξη κατά την εκτέλεση αλλοδαπής απόφασης
- δ) ενδέχεται να δημιουργήσει δυσπιστία έναντι των αρμόδιων δικαστηρίων των άλλων κρατών μελών όσον αφορά την ικανότητα αναγνώρισης και εφαρμογής του νόμου περί συμβάσεων, που αποτελεί έναν από τους λόγους στους οποίους βασίζεται η υποστήριξη της πρότασης.

3. Συμπέρασμα

Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η πρόταση του Βασιλείου των Κάτω Χωρών πρέπει να απορριφθεί για λόγους νομικής ασφάλειας και σεβασμού της γενικής αρχής διαδικασίας.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Η ακόλουθη τροπολογία, η οποία έλαβε το ένα τέταρτο τουλάχιστον των εκπεφρασμένων ψήφων, απορρίφθηκε:

Σημείο 3

Να αντικατασταθεί από το ακόλουθο κείμενο:

«Η πρωτοβουλία του Βασιλείου των Κάτω Χωρών είναι αντικανονική εφόσον καταργήθηκε η σχετική νομική βάση στη Συνθήκη των ΕΚ. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να εξετάσει το ζήτημα αυτό λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ.»

Αιτιολογία

Με τη θέσπιση της συνθήκης της Νίκαιας, στο άρθρο 65 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας προστέθηκε η παράγραφος 5 με την οποία αναιρείται το δικαίωμα πρωτοβουλίας που είχε παραχωρηθεί στα κράτη μέλη για μια πενταετή μεταβατική περίοδο μετά την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης του Μάαστριχ. Επομένως, αναιρέθηκε η νομική βάση της πρωτοβουλίας των Κάτω Χωρών και συνεπώς η πρωτοβουλία αυτή είναι αντικανονική.

Οι παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ πρέπει να διαβιβαστούν στην Επιτροπή με σκοπό την αντικειμενική εξέταση του ζητήματος.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 21, κατά : 54, αποχές: 2.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις στατιστικές για τις συναλλαγές αγαθών μεταξύ κρατών μελών»

(COM(2003) 364 τελικό — 2003/0126 (COD))

(2004/C 32/19)

Στις 3 Ιουλίου 2003, και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 262 της ΣΕΚ, το Συμβούλιο της ΕΕ αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Λόγω του επείγοντα χαρακτήρα των εργασιών, η ΕΟΚΕ αποφάσισε στις 29 Οκτωβρίου 2003, κατά τη διάρκεια της 403ης συνόδου ολομέλειάς της, της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003, να ορίσει γενική εισηγήτρια την κα FLORIO, και υιοθέτησε ομόφωνα, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Ο ισχύων κανονισμός σχετικά με το σύστημα συλλογής στατιστικών για τις συναλλαγές αγαθών μεταξύ κρατών μελών, (σύστημα Intrastat), είναι ο καρπός μιας συμφωνίας που τροποποιεί το σύστημα συλλογής στατιστικών πληροφοριών για το θέμα αυτό, είτε μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ είτε με τις τρίτες χώρες. Η συμφωνία αυτή που υπεγράφη το 1991⁽¹⁾ άρχισε να ισχύει το 1993, ημερομηνία ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς και κατάργησης των φυσικών συνόρων μεταξύ των κρατών μελών.

1.2. Με την εξάλειψη του συστήματος συλλογής στατιστικών πληροφοριών που προέρχονται από τις τελωνειακές διασαφήσεις, κατέστη απαραίτητη η δημιουργία ενός νέου μέσου που να ενισχύει τις πληροφορίες σχετικά με τις συναλλαγές αγαθών ούτως ώστε να αποτελέσει καθοριστικής σημασίας μέσο για τη στήριξη της εσωτερικής αγοράς.

1.3. Οι στατιστικές στον τομέα αυτό είναι πράγματι απαραίτητες, τόσο για τα ισοζύγιο πληρωμών και τους εθνικούς λογαριασμούς όσο βέβαια και για την ορθή λειτουργία και εποπτεία της εσωτερικής αγοράς.

1.4. Ήταν λοιπόν απαραίτητο να δημιουργηθεί ένα σύστημα ευέλικτο, απλό και εναρμονισμένο με τα διάφορα εθνικά συστήματα συλλογής πληροφοριών και τους εθνικούς λογαριασμούς.

1.5. Παράλληλα, ο νέος κανονισμός πρέπει να προβλέπει την απλοποίηση σε δύο επίπεδα: αφενός, όσον αφορά την ονοματολογία των προϊόντων και, αφετέρου, όσον αφορά τη μείωση του αριθμού των στατιστικών μεταβλητών.

2. Χαρακτηριστικά της νέας πρότασης

2.1. Ο νέος κανονισμός που προτείνεται θα τεθεί σε ισχύ το 2005, και εν συντομία:

- προβλέπει σαφέστερους και απλούστερους κανόνες·
- καθορίζει σαφέστερα το πεδίο εφαρμογής παρέχοντας στα κράτη μέλη περισσότερο χώρο για να ικανοποιούν εθνικές ανάγκες·
- καθιστά εφικτό τον καλύτερο συνυπολογισμό της ιδιαίτερης διοικητικής οργάνωσης κάθε κράτους μέλους·
- είναι το αποτέλεσμα τριών μελετών (μιας δημοσκόπησης των υπόχρεων παροχής πληροφοριών σε έξι κράτη μέλη, μιας μελέτης σε δείγμα χρηστών κοινοτικών στατιστικών και μιας μελέτης για το ζήτημα της ονοματολογίας προϊόντων στη Σουηδία)·
- απλοποιεί και διατηρεί τον μηχανισμό των κατωτάτων ορίων ώστε να μην βαρύνει τους υπόχρεους παροχής στατιστικών πληροφοριών (ιδίως τις ΜΜΕ)·
- περιλαμβάνει νέες διατάξεις για τις προθεσμίες διαβίβασης δεδομένων, με σκοπό να ικανοποιήσει τις ανάγκες που εκφράζονται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (μακροοικονομική και συγκυριακή πολιτική)·
- διατηρεί τη σχέση μεταξύ του συστήματος συλλογής στατιστικών πληροφοριών και των ισχυουσών φορολογικών διατυπώσεων στο πλαίσιο των συναλλαγών αγαθών·
- εισάγει διατάξεις σχετικά με την ποιότητα των στατιστικών πληροφοριών·
- ενισχύει τις διατάξεις περί απορρήτου των διαθέσιμων στοιχείων, σύμφωνα με το ισχύον σύστημα Extrastat·
- συγκροτεί μία κανονιστική επιτροπή, ενώ η υφιστάμενη επιτροπή ασχολείται με τη διαχείριση.

(1) Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 3330/91 του Συμβουλίου.

3. Παρατηρήσεις και συστάσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ, όπως έχει ήδη αναφέρει σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις, επιδοκιμάζει τις εξελίξεις στον τομέα της συλλογής στατιστικών στοιχείων που σημειώθηκαν χάρη στην Επιτροπή και τα κράτη μέλη, με στόχο την ενίσχυση και την παρακολούθηση της πορείας της οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

3.2. Εν προκειμένω καθίσταται απαραίτητη η δημιουργία ενός νέου μέσου που θα κατανοούν και θα αξιοποιούν εύκολα οι επιχειρήσεις, ιδίως οι ΜΜΕ, ως υπόχρεοι παροχής των πληροφοριών αυτών, καθώς και η καθιέρωση διαφορετικής σχέσης με τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες που είναι αρμόδιες για τη συλλογή των στοιχείων.

3.3. Λόγω της σημασίας του μέσου αυτού, θα καταστεί απαραίτητη, ιδιαίτερα για τη στήριξη των ΜΜΕ, ευρεία ενημερωτική εκστρατεία για τον νέο κανονισμό, την παροχή στοιχείων και τη χρήση τους.

3.4. Ενδέχεται εν προκειμένω να καταστεί απαραίτητο ένα ειδικό πρόγραμμα λεπτομερούς κατάρτισης/ενημέρωσης που να

επιτρέπει στις επιχειρήσεις να εφαρμόσουν τον νέο κανονισμό χωρίς εμπόδια που ενδεχομένως αργότερα ζημιώσουν τις δραστηριότητές τους.

3.5. Η Επιτροπή θα πρέπει να προβλέψει ευέλικτα μέσα διάδοσης των πληροφοριών αυτών χρησιμοποιώντας διάφορους διαύλους (επιχειρηματικές ενώσεις, εμπορικά επιμελητήρια, Διαδίκτυο, CD, κ.λπ.).

3.6. Με τη σωστή ενημέρωση εξάλλου οι υπόχρεοι παροχής πληροφοριών θα αποφύγουν τις κυρώσεις που έχουν ορίσει τα κράτη μέλη.

3.7. Οι πληροφορίες σχετικά με τα όρια που έχουν οριστεί όσον αφορά τις συναλλαγές αγαθών (που περιλαμβάνουν εξαιρέσεις, διευκολύνσεις, κ.λπ.), ανακοινώνονται σήμερα στην Επιτροπή η οποία ωστόσο δεν έχει καμιά αρμοδιότητα περαιτέρω επαλήθευσης των στοιχείων που της παρέχονται.

3.8. Μία καλύτερη σχέση μεταξύ του ευρωπαϊκού συστήματος συλλογής πληροφοριών και των εθνικών στατιστικών υπηρεσιών θα διασφαλίσει στο μέλλον περισσότερη αξιοπιστία και εναρμόνιση των κριτηρίων συλλογής των στοιχείων.

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 77/799/ΕΟΚ όσον αφορά την αμοιβαία συνδρομή από τις αρμόδιες αρχές των κρατών-μελών στον τομέα της άμεσης και έμμεσης φορολογίας»

(COM(2003) 446 τελικό/2 — 2003/0170 (COD))

(2004/C 32/20)

Στις 5 Σεπτεμβρίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Λόγω της επείγουσας φύσης των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε στις 30 Οκτωβρίου 2003, κατά την 403η σύνοδο ολομέλειας της 29ης και της 30ής Οκτωβρίου 2003, να ορίσει γενικό εισηγητή τον κ. Pezzini και υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 45 ψήφους υπέρ, καμία ψήφο κατά και 3 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1. Το 1977 θεσπίστηκαν οι κανόνες βάσει των οποίων οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών έπρεπε να παρέχουν αμοιβαία συνδρομή και να ανταλλάσσουν πληροφορίες προκειμένου να μπορέσει να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή των εθνικών νομοθεσιών περί φορολογίας.

1.2. Εξάπλωση της φορολογικής απάτης

1.2.1. Οι κανόνες αυτοί ήταν αναγκαίοι λόγω του όλο και μεγαλύτερου κινδύνου εξάπλωσης των πρακτικών φορολογικής απάτης και φοροδιαφυγής πέρα από τα εθνικά σύνορα, με σημαντικές απώλειες εσόδων για τα κράτη μέλη.

1.2.2. Η κατάσταση αυτή διακύβευε την αρχή της φορολογικής δικαιοσύνης καθώς και την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων και τον ελεύθερο ανταγωνισμό, οδηγώντας, στην καλύτερη περίπτωση, σε πλημμελή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

1.2.3. Το δίκτυο διμερών συμφωνιών μεταξύ των κρατών μελών αποδείχθηκε εντούτοις ότι δεν μπορεί να καταπολεμήσει αποτελεσματικά όλα τα φαινόμενα φορολογικής απάτης και φοροδιαφυγής που είχαν πολυεθνικό χαρακτήρα και ήταν χαρακτηριστικά της έντονης διεθνοποίησης των συναλλαγών και της αυξανόμενης διακρατικής διακίνησης προσώπων και κεφαλαίων.

1.3. Δομή της οδηγίας

1.3.1. Η ισχύουσα οδηγία προβλέπει τρία είδη ανταλλαγής πληροφοριών: ανταλλαγή κατόπιν αιτήσεως, αυτόματη ανταλλαγή και αυθόρμητη ανταλλαγή. Επιβάλλονται στις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών όροι και περιορισμοί στην ανταλλαγή αυτών των πληροφοριών με στόχο το σεβασμό και την προστασία των φορολογουμένων καθώς και το απόρρητο των παρεχόμενων πληροφοριών.

1.3.2. Επιπλέον, οι διοικήσεις των κρατών μελών πρέπει να παρακολουθούν συνεχώς τις διαδικασίες ανταλλαγής.

1.4. Πεδίο εφαρμογής της οδηγίας

1.4.1. Αρχικά η οδηγία ίσχυε μόνο για τους άμεσους φόρους. Μόνο αργότερα επεκτάθηκε το πεδίο εφαρμογής της στο φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) και στους ειδικούς φόρους κατανάλωσης, διότι διαφορετικά αυτοί οι τομείς θα παρέμεναν ακάλυπτοι.

1.4.2. Ωστόσο, λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα των μεμονωμένων τομέων, η Επιτροπή αποφάσισε να ρυθμίσει χωριστά τις ανταλλαγές πληροφοριών σχετικά με το φόρο προστιθέμενης αξίας⁽¹⁾, ενώ προβλέπεται να εκπονηθεί, στο προσεχές μέλλον, πρόταση που θα αφορά αποκλειστικά τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης.

1.5. Ανάγκη εκσυγχρονισμού

1.5.1. Το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο έχει ριζικά μεταβληθεί σε σχέση με την πραγματικότητα που είχε υπαγορεύσει την εκπόνηση και την επακόλουθη έγκριση της οδηγίας. Οι διαστάσεις της εσωτερικής αγοράς και ο όγκος των συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών έχουν αλλάξει. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η ίδια η έννοια της εσωτερικής αγοράς, ως επέκταση των εθνικών συνόρων, έχει πλέον ολοκληρωτικά αφομοιωθεί, ακόμη και σε λειτουργικό επίπεδο, από έναν όλο και μεγαλύτερο αριθμό παραγόντων. Παρόλο που το γεγονός αυτό είναι θετικό, η παράλληλη αλματώδης αύξηση των ενδοκοινοτικών συναλλαγών και η μεγαλύτερη γνώση των διαφόρων εθνικών φορολογικών συστημάτων είχαν ως σχεδόν φυσική συνέπεια την εξάπλωση του φαινομένου της φορολογικής απάτης και της φοροδιαφυγής χάρη στα ενδεχόμενα κενά της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και, εν γένει, των ισχυόντων συστημάτων ελέγχου. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σαφής η ανάγκη εκσυγχρονισμού, ενίσχυσης, απλούστευσης και αύξησης της αποτελεσματικότητας της διοικητικής συνεργασίας και της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών.

(1) COM(2001) 294 τελικό.

2. Προτάσεις της Επιτροπής

2.1. Οι προτεινόμενες αλλαγές στα υφιστάμενα άρθρα της βασικής οδηγίας απαριθμούνται στο άρθρο 1.

2.2. Η πρώτη προτεινόμενη αλλαγή η οποία αφορά την τρίτη υποπαράγραφο του άρθρου 2 της ισχύουσας οδηγίας προσδιορίζει τους όρους εφαρμογής των ανταλλαγών πληροφοριών κατόπιν αιτήσεως. Προβλέπεται ιδίως ότι για τη διεκπεραίωση των αιτήσεων που λαμβάνει ένα κράτος μέλος από έτερο κράτος μέλος, η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους προς το οποίο υποβάλλεται η αίτηση ενεργεί όπως θα ενεργούσε για ίδιο λογαριασμό.

2.2.1. Η τροποποίηση αυτή είναι πλήρως αποδεκτή, δεδομένου ότι εξαλείφει τις παρελκυστικές επιπτώσεις ορισμένων εθνικών διατάξεων στις έρευνες, διατάξεις οι οποίες επιβάλλουν στην αρμόδια αρχή να γνωστοποιεί στον φορολογούμενο — μέσω κοινοποίησης — την παραλαβή αίτησης συνδρομής, εκ μέρους της αρμόδιας αρχής άλλου κράτους μέλους, για την συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με τον συγκεκριμένο φορολογούμενο. Ωστόσο, η υποχρέωση αυτή κοινοποίησης δεν υφίσταται όταν τα κράτη μέλη ενεργούν για ίδιο λογαριασμό. Η διάρκεια των ερευνών επηρεάζονται αρνητικά μόνο και μόνο από το γεγονός ότι η αρχή η οποία είχε ζητήσει τη διενέργεια των ερευνών δεν ήταν εθνική. Συνεπώς, εξαλείφεται αυτή η διάκριση η οποία είναι επιζήμια τόσο για το κράτος μέλος που ζητεί τις πληροφορίες όσο και για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Η εν λόγω τροποποίηση εναρμονίζεται πλήρως με την τροποποίηση που περιέχεται στην πρόταση σχετικά με τον ΦΠΑ ⁽¹⁾.

2.3. Η δεύτερη προτεινόμενη αλλαγή αφορά το άρθρο 7, παράγραφος 1, δεύτερη υποπαράγραφος, δεύτερο εδάφιο, δεύτερο μέρος της φράσης και αφορά τους όρους χρήσης, εκ μέρους της αρμόδιας αρχής ενός κράτους μέλους, των πληροφοριών που λαμβάνονται από άλλο κράτος μέλος. Οι πληροφορίες αυτές προστατεύονται από υποχρέωση απορρήτου κατά τον ίδιο τρόπο με τις πληροφορίες που συλλέγονται κατ' εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας.

2.3.1. Το υφιστάμενο κείμενο της οδηγίας επιδέχεται πολλές ερμηνείες. Αν και έχει ομόφωνα αναγνωριστεί η αρχή ότι είναι δυνατή η αποκάλυψη των πληροφοριών που λαμβάνονται από άλλο κράτος μέλος μόνο αν αυτό το τελευταίο δεν έχει αντίρρηση, ορισμένα κράτη μέλη υποστηρίζουν ότι είναι αναγκαία ρητή άδεια (της αρμόδιας αρχής που παρέχει τις πληροφορίες) πριν από τη χρήση αυτών των πληροφοριών σε δικαστικές διαδικασίες. Αντίθετα, άλλα κράτη μέλη υποστηρίζουν ότι η μη διατύπωση συγκεκριμένης αντίρρησης μπορεί να εκληφθεί ως σιωπηρή έγκριση.

2.3.2. Τόσο η ανάγκη τροποποίησης όσο και η προτεινόμενη μορφή τροποποίησης της οδηγίας είναι πλήρως αποδεκτές δεδομένου ότι το νέο κείμενο εξαλείφει κάθε ερμηνευτική ασάφεια καθιστώντας τη διαδικασία ταχύτερη και σαφέστερη. Οι λαμβανόμενες πληροφορίες θα μπορούν να χρησιμοποιούνται στη διάρκεια δημόσιων ακροάσεων ή αποφάσεων, εάν η αρμόδια αρχή του

κράτους μέλους που τις παρέσχε δεν έχει αντίρρηση την πρώτη φορά που τις διαβιβάζει. Η δικαστική διαδικασία δεν θα πρέπει πλέον να αναστέλλεται, εν αναμονή ρητής άδειας εκ μέρους των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών που θεωρούσαν αναγκαία αυτή την πρακτική.

2.4. Η επόμενη προτεινόμενη τροποποίηση συνίσταται στην αναδιατύπωση δύο παραγράφων — της πρώτης και της τρίτης — του άρθρου 8 της ισχύουσας οδηγίας, η οποία καθορίζει τους περιορισμούς στην ανταλλαγή πληροφοριών.

2.4.1. Το υφιστάμενο κείμενο της πρώτης παραγράφου περιείχε ερμηνευτικές ασάφειες όσον αφορά την ενδεχόμενη άρνηση ενός κράτους μέλους να παράσχει τις ζητούμενες πληροφορίες, όταν η παροχή των πληροφοριών αυτών δεν προβλέπεται από την εθνική νομοθεσία περί φορολογίας.

2.4.2. Η τροποποίηση καθιστά απολύτως σαφές ότι η αρμόδια αρχή άλλου κράτους μέλους μπορεί να αρνηθεί την παροχή των ζητούμενων πληροφοριών μόνο όταν οι αναγκαίες έρευνες για τη συγκέντρωση των πληροφοριών αυτών δεν επιτρέπονται από τις εθνικές νομοθετικές διατάξεις ή διοικητικές πρακτικές.

2.4.3. Η πρόταση βελτιώνει αναμφισβήτητα το υφιστάμενο κείμενο, πιθανώς κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Επισημαίνεται ωστόσο ότι οι υφιστάμενες διαφορές μεταξύ των διαδικασιών έρευνας, που απορρέουν άμεσα από την κατά προσέγγιση μόνο εναρμόνιση των εθνικών φορολογικών νομοθεσιών, διακυβεύουν την αποτελεσματικότητα του συστήματος ανταλλαγής πληροφοριών εις βάρος του αποτελεσματικού ελέγχου των ύποπτων πράξεων και, εν κατακλείδι, της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς.

2.4.4. Παρόμοιες παρατηρήσεις ισχύουν και για την προτεινόμενη τροποποίηση της τρίτης παραγράφου του άρθρου 8 που έχει στόχο την εξάλειψη των ερμηνευτικών ασαφειών όσον αφορά την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαιότητας της ανταλλαγής πληροφοριών.

2.4.5. Η πρόταση της Επιτροπής καθιστά σαφές ότι η αρμόδια αρχή ενός κράτους μέλους μπορεί να αρνηθεί να διαβιβάσει πληροφορίες εφόσον η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους που τις ζητά δεν είναι σε θέση να παράσχει το ίδιο είδος πληροφοριών.

2.4.6. Αν και είναι αξιόπαινη η προσπάθεια που καταβλήθηκε για την εξάλειψη των ερμηνευτικών διαφορών, πρέπει να σημειωθεί ότι η προσφυγή στην αρχή της αμοιβαιότητας προφυλάσσει το μεμονωμένο κράτος μέλος αλλά διακυβεύει την πλήρη υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς.

2.5. Το κείμενο της προτεινόμενης οδηγίας εισάγει μετά το άρθρο 8 δύο νέα άρθρα, 8α και 8β, με στόχο την ευθυγράμμιση των διατάξεων περί άμεσης φορολογίας με αυτές που αφορούν την έμμεση φορολογία.

(1) Άρθρο 5, παράγραφος 3, του εγγράφου COM(2001) 294 τελικό.

2.5.1. Η πρώτη παράγραφος του άρθρου 8α προβλέπει ότι, ύστερα από αίτηση της αρμόδιας αρχής ενός κράτους μέλους, η αρμόδια αρχή άλλου κράτους μέλους κοινοποιεί στον φορολογούμενο, σύμφωνα με τις ισχύουσες διαδικασίες και κανόνες, όλες τις πράξεις και αποφάσεις που προέρχονται από τις αρχές του αιτούντος κράτους μέλους. Η δεύτερη παράγραφος ορίζει τα βασικά στοιχεία που πρέπει να περιλαμβάνονται στην κοινοποίηση, ενώ η τρίτη παράγραφος προβλέπει την υποχρέωση άμεσης ενημέρωσης του αιτούντος κράτους μέλους για τη συνέχεια που δίνεται στην αίτηση κοινοποίησης.

2.5.2. Το νέο άρθρο λαμβάνει υπόψη τις διάφορες πρακτικές και διαδικασίες που εφαρμόζονται στο πλαίσιο των εθνικών φορολογικών νομοθεσιών και υπογραμμίζει την υποχρέωση προσφυγής στις διαδικασίες αυτές για τη διεκπεραίωση αιτήσεων άλλων κρατών μελών. Ιδίως η υποχρέωση κοινοποίησης — η οποία δεν υπάρχει σε ορισμένα κράτη μέλη — προσλαμβάνει μεγάλη διαδικαστική σημασία σε άλλα κράτη μέλη. Είναι βέβαιο ότι η διαδικασία θα ήταν πολύ ταχύτερη εάν η διαχείρισή της πραγματοποιείτο άμεσα από το αιτών κράτος μέλος. Ωστόσο, υπό τις παρούσες συνθήκες, αυτό είναι ελάχιστα ρεαλιστικό και επικίνδυνο: ελάχιστα ρεαλιστικό, γιατί θα προϋπέθετε βαθιά γνώση εκ μέρους κάθε εθνικής αρμόδιας αρχής των διαδικασιών, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας κοινοποίησης, που προβλέπονται από τις νομοθεσίες κάθε κράτους μέλους, και επικίνδυνο, γιατί μια κοινοποίηση ημιτελής και νομικά άκυρη σύμφωνα με μια εθνική φορολογική νομοθεσία, στην καλύτερη περίπτωση, θα επηρέαζε αρνητικά τη διάρκεια των ερευνών.

2.5.3. Σε κάθε περίπτωση, η πρόταση της Επιτροπής είναι αξιόπαινη δεδομένου ότι, στην πράξη, δίνει έμφαση στη σημασία αυτών των διαδικασιών και προβλέπει όρους άμεσης γνωστοποίησης των διαβιβασθεισών κοινοποιήσεων, προκειμένου να διευκολυνθεί κάθε μεταγενέστερη ενέργεια.

2.5.4. Το άρθρο 8β προβλέπει τη δυνατότητα διενέργειας ταυτόχρονων ελέγχων επί ενός μεμονωμένου φορολογούμενου εκ μέρους δύο ή περισσότερων κρατών μελών στην περίπτωση που οι έλεγχοι αυτοί θεωρούνται αποτελεσματικότεροι από τους μεμονωμένους ελέγχους. Η αρμόδια αρχή ενός κράτους μέλους ορίζει τους φορολογούμενους έναντι των οποίων προτίθεται να προτείνει τη διενέργεια ταυτόχρονου ελέγχου και ενημερώνει τις αρμόδιες αρχές των άλλων κρατών μελών σχετικά με τους λόγους για τους οποίους θεωρεί σκόπιμους αυτούς τους ελέγχους καθώς και σχετικά με τη χρονική περίοδο κατά τη διάρκεια της οποίας θα διενεργούνται οι εν λόγω έλεγχοι. Η αρμόδια αρχή στην οποία προτείνεται η διενέργεια ταυτόχρονου ελέγχου ενημερώνει την άλλη αρχή ως προς την αποδοχή ή την απόρριψη αυτών των ελέγχων. Σε περίπτωση αποδοχής, ορίζει αντιπρόσωπο υπεύθυνο για τον έλεγχο αυτό.

2.5.5. Το νέο κείμενο αναγνωρίζει τη σημασία των ταυτόχρονων ελέγχων οι οποίοι θεωρούνται πράγματι ως η αποτελεσματικότερη μέθοδος ελέγχου. Είναι όντως σαφές ότι είναι πιθανότερο να διαπιστωθούν πρακτικές απάτης ή φοροδιαφυγής με τη διασταύρωση των στοιχείων που έχουν συγκεντρωθεί κατά την ίδια περίοδο από τις αρμόδιες αρχές κρατών μελών στα φορολογικά συστήματα των οποίων υπάγονται οι φορολογούμενοι που αποτελούν αντικείμενο ελέγχου. Για αυτόν ακριβώς το λόγο, πολλοί είναι εκείνοι που επιθυμούν τη μεγαλύτερη χρήση των ταυτόχρονων ελέγχων, ιδίως για την αντιμετώπιση των καταχρήσεων στο πλαίσιο των τιμών μεταβίβασης, σε περίπτωση διασυνοριακών συναλλαγών που πραγματοποιούνται μεταξύ οντοτήτων που δραστηριοποιούνται σε πολλά κράτη μέλη.

2.5.6. Η εισαγωγή του άρθρου 8β είναι, συνεπώς, ευπρόσδεκτη. Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι το δικαίωμα απόρριψης της πρότασης διενέργειας ταυτόχρονων ελέγχων, ακόμη κι αν η απόρριψη είναι αιτιολογημένη, δύναται να περιορίσει την ουσιαστική έκταση αυτών των ελέγχων και, κατά συνέπεια, τη συνεργασία μεταξύ των διοικήσεων των κρατών μελών.

3. Συμπεράσματα

3.1. Η ΕΟΚΕ συμμαρτίζεται την ανάγκη θέσπισης ενός αποτελεσματικού συστήματος ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών προκειμένου να καταπολεμηθεί η πρακτική της φορολογικής απάτης και της φοροδιαφυγής.

3.2. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπόψη ότι η ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς, τόσο από άποψη μεγέθους όσο και σε λειτουργικό επίπεδο, καθώς και η αύξηση των φορολογουμένων που υπάγονται στα φορολογικά συστήματα περισσότερων του ενός κρατών μελών συνεπάγεται υποχρεωτικά μεγαλύτερες προσπάθειες συνεργασίας μεταξύ των εθνικών διοικήσεων.

3.3. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι, αν και αναγνωρίζει τις ιδιαιτερότητες κάθε τομέα, ένα αποτελεσματικό σύστημα ελέγχων και αμοιβαίας συνδρομής μεταξύ των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών δεν μπορεί να παραβλέπει την ανάγκη μεγαλύτερου και συστηματικότερου συντονισμού μεταξύ των συστημάτων ελέγχου στον τομέα της άμεσης και έμμεσης φορολογίας και των ειδικών φόρων κατανάλωσης.

3.4. Η ΕΟΚΕ επαναβεβαιώνει⁽¹⁾ ότι οι υφιστάμενες διαφορές μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών σε επίπεδο διοικητικών διαδικασιών διακυβεύουν την αποτελεσματικότητα των ελέγχων, διευρύνουν τις αναγκαίες χρονικές περιόδους και συνιστούν σημαντικό εμπόδιο στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

3.5. Για άλλη μια φορά, τα οφέλη που θα προέκυπταν από μια αποτελεσματικότερη λειτουργία της ενιαίας αγοράς και εν προκειμένω των διαδικασιών για τον εντοπισμό και την καταπολέμηση των απατών και της φοροδιαφυγής περιορίζονται από την προστασία των εθνικών συμφερόντων. Όπως έχει ήδη ζητήσει η ΕΟΚΕ⁽²⁾, «διοικητική συνεργασία και πρόληψη των απατών» πρέπει να συνοδεύονται από «εκσυγχρονισμό και απλούστευση» των φορολογικών συστημάτων. Αυτό ισχύει πολύ περισσότερο σε μια διευρυμένη Ένωση στην οποία η διαδικασία εναρμόνισης προσλαμβάνει ακόμη μεγαλύτερη σημασία.

(1) Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 77/388/ΕΟΚ σχετικά με το κοινό σύστημα Φόρου Προστιθέμενης Αξίας» (η Επιτροπή Φόρου Προστιθέμενης Αξίας), ΕΕ C 19 της 21.1.1998, σ. 56.

(2) Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 218/92 του Συμβουλίου σχετικά με τη διοικητική συνεργασία στον τομέα των έμμεσων φόρων (ΦΠΑ) και την Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 388/77/ΕΟΚ όσον αφορά το σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας που εφαρμόζεται σε ορισμένες υπηρεσίες παρεχόμενες με ηλεκτρονικά μέσα», ΕΕ C 116 της 20.4.2001, σ. 59.

3.6. Θα ήταν σκόπιμο να προβλεφθούν, παράλληλα με τα υπερεθνικά νομικά μέσα, όπως η ευρωπαϊκή εταιρεία, κατάλληλα φορολογικά μέσα και συναφείς διαδικασίες ελέγχου και ανταλλαγής πληροφοριών. Με άλλα λόγια, θα μπορούσε να προβλεφθεί ένα «ευρωπαϊκό» σύστημα ανταλλαγής και ελέγχου αποσυνδεδεμένο από τις υφιστάμενες εθνικές διαδικασίες και το οποίο θα εφαρμοστεί προοδευτικά.

3.7. Η ΕΟΚΕ επωφελείται της ευκαιρίας για να καταγγείλει ακόμη μία φορά τους περιορισμούς που συνδέονται με την ισχύ της αρχής της ομοφωνίας σε κάθε απόφαση που αφορά θέματα κοινοτικής φορολογικής νομοθεσίας και επιβεβαιώνει την ανάγκη περιορισμού της αρχής αυτής υπέρ της αρχής της πλειοψηφίας, έστω και ειδικής.

3.8. Είναι περίεργο το γεγονός ότι γίνεται συχνά λόγος, εν γένει, για τις συνταγματικές αρχές της φορολογικής δικαιοσύνης,

με αναφορά στις ενδεχόμενες στρεβλώσεις της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς, για να γίνουν εν συνέχεια εκ των πραγμάτων αποδεκτά προνόμια και διαφορές, που απορρέουν από τις εθνικές νομοθεσίες και διαδικασίες.

3.9. Η ΕΟΚΕ, λαμβάνοντας υπόψη τις ισχύουσες εθνικές διαδικασίες και την πολιτική βούληση να μην διαταραχθούν οι δομές αυτές, αποδέχεται τις προτεινόμενες τροποποιήσεις ως σημείο σύγκλισης και ως περαιτέρω, αν και ανεπαρκές, βήμα προς τον εκσυγχρονισμό της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ καλεί τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να απαντούν εγκαίρως στις αιτήσεις συνεργασίας που προέρχονται από τις άλλες διοικήσεις, χωρίς να διαχωρίζουν τις πρακτικές αυτές προς όφελος καθαρά εθνικών ερευνών. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σαφές ότι η τεχνολογία των μέσων ελέγχου και ανταλλαγής πληροφοριών πρέπει να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τις πιο εξελιγμένες μορφές απάτης και φοροδιαφυγής οι οποίες χρησιμοποιούν τις πιο σύγχρονες τεχνολογίες.

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί του καθορισμού των απαιτήσεων για την υγιεινή των ζωοτροφών»

(COM(2003) 180 τελικό — 2003/0071 (COD))

(2004/C 32/21)

Στις 30 Απριλίου 2003, και σύμφωνα με τα άρθρα 37 και 152 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 14 Οκτωβρίου 2003 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Donnelly.

Κατά την 403η σύνοδο ολομέλειας της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 30ής Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 84 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 5 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Οι διαδοχικές κρίσεις στις ζωοτροφές έχουν αποδείξει ότι οι ελλείψεις σε οποιοδήποτε στάδιο της αλυσίδας ζωοτροφών είναι δυνατόν να έχουν σοβαρές οικονομικές επιπτώσεις. Στο παρελθόν το κόστος αυτό βάρυνε σε μεγάλο βαθμό τα δημόσια ταμεία. Αν και υπεύθυνες για τις κρίσεις αυτές είναι σε μεγάλο βαθμό οι μολυσμένες πρώτες ύλες για ζωοτροφές, οι ευρωπαίοι γεωργοί και καταναλωτές υπέστησαν σοβαρές οικονομικές συνέπειες.

1.2. Η οδηγία 95/69/ΕΚ⁽¹⁾ για τη θέσπιση των όρων και των κανόνων που εφαρμόζονται κατά την έγκριση και την εγγραφή ορισμένων εγκαταστάσεων και ενδιάμεσων του τομέα ζωοτροφών ενώ παράλληλα αποτελεί στερεή βάση για την εξασφάλιση της ασφάλειας των ζωοτροφών, περιορίζεται σε προϊόντα που

(1) ΕΕ L 332 της 30.12.1995.

καλύπτονται από την οδηγία 70/524/ΕΟΚ⁽¹⁾ και την οδηγία 82/471 ΕΕ⁽²⁾.

1.3. Η πρόσφατη εμπειρία απέδειξε ότι είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθεί γενική αναθεώρηση των κανόνων υγιεινής των ζωοτροφών και να ληφθεί υπόψη η ανάγκη εξασφάλισης υψηλότερου επιπέδου προστασίας για την υγεία του ανθρώπου και των ζώων, καθώς και προστασίας του περιβάλλοντος.

1.4. Η πείρα απέδειξε, επίσης, ότι απαιτείται ολοκληρωμένη προσέγγιση για να επιτευχθεί η ασφάλεια των ζωοτροφών από την πρωτογενή παραγωγή και μεταφορά έως και τη διάθεσή τους στην αγορά ή την εξαγωγή τους.

1.5. Η ανιχνευσιμότητα διευκολύνει την απόσυρση ζωοτροφών και τροφίμων. Οι διαδοχικές κρίσεις στις ζωοτροφές έχουν αποδείξει ότι ο τομέας αυτός παρουσιάζει δυσκολίες. Η ανιχνευσιμότητα αναφέρεται ως γενική απαίτηση στο άρθρο 9 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 178/2002⁽³⁾.

1.6. Ενώ σύμφωνα με την γενική νομοθεσία για τα τρόφιμα, και πιο πρόσφατα τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 178/2002⁽²⁾, η πρωταρχική ευθύνη για την παραγωγή ασφαλούς τροφής εναπόκειται στις επιχειρήσεις τροφίμων, η αρχή αυτή δεν εφαρμόστηκε στην αλυσίδα των ζωοτροφών.

2. Κύρια σημεία της πρότασης

2.1. Η πρόταση επιδιώκει να κατοχυρωθεί η ασφάλεια κάθε είδους ζωοτροφών, ότι όλες οι επιχειρήσεις του τομέα ζωοτροφών λειτουργούν σύμφωνα με εναρμονισμένες απαιτήσεις υγιεινής και τέλος, επιδιώκει την βελτίωση της ανιχνευσιμότητας.

2.2. Η πρόταση ενισχύει την αρχή ότι η πρωταρχική ευθύνη για την ασφάλεια των ζωοτροφών εναπόκειται στους υπεύθυνους των επιχειρήσεων ζωοτροφών. Η απαίτηση για τους υπεύθυνους επιχειρήσεων ζωοτροφών να παρέχουν οικονομικές εγγυήσεις συνδέεται μ' αυτή την ευθύνη.

2.3. Η πρόταση προωθεί μία ολοκληρωμένη προσέγγιση για να κατοχυρωθεί η ασφάλεια των ζωοτροφών σε όλη την τροφική αλυσίδα ξεκινώντας από την πρωτογενή παραγωγή των ζωοτροφών και φτάνοντας έως και τη διατροφή των ζώων που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή τροφίμων. Οι επιχειρήσεις ζωοτροφών θα μπορούσαν να λειτουργήσουν μόνο εάν είναι εγγεγραμμένες ή έχουν εγκριθεί στο πλαίσιο αυτών των κανονισμών.

2.4. Μέσω της γενικής εφαρμογής του συστήματος ανάλυσης κινδύνων και κρίσιμων σημείων ελέγχου (HACCP), από κοινού με την εφαρμογή ορθής πρακτικής στον τομέα της υγιεινής, η πρόταση ενισχύει την ευθύνη των υπευθύνων των επιχειρήσεων ζωοτροφών. Ωστόσο, προτείνεται ελαστικότητα για τις μικρές επιχειρήσεις.

2.5. Η Επιτροπή προτείνει τη θέσπιση εθνικών οδηγιών ορθής πρακτικής για να βοηθήσει τους υπεύθυνους των επιχειρήσεων ζωοτροφών σε όλα τα επίπεδα της αλυσίδας των ζωοτροφών να συμμορφώνονται με τους κανόνες υγιεινής και τις αρχές HACCP.

2.6. Προτείνεται η εισαγωγή της αρχής της θέσπισης ειδικών μικροβιολογικών κριτηρίων με βάση τα επιστημονικά κριτήρια κινδύνου.

2.7. Σχετικά με τις εισαγωγές ζωοτροφών από τρίτες χώρες, η πρόταση ενισχύει τις αρχές που αναφέρονται στην πρόταση κανονισμού για τους επίσημους ελέγχους⁽⁴⁾ σε ζωοτροφές και τρόφιμα, δηλ. οι εισαγόμενες ζωοτροφές να ανταποκρίνονται τουλάχιστον σε ισότιμα πρότυπα με αυτά που εφαρμόζονται για τις ζωοτροφές που παράγονται στην Κοινότητα.

2.8. Προτείνεται η κατάργηση των οδηγιών του Συμβουλίου 95/69/ΕΚ⁽⁵⁾ και 98/51/ΕΚ⁽⁶⁾ για τη θέσπιση ορισμένων μέτρων εφαρμογής της οδηγίας 95/69/ΕΚ του Συμβουλίου για τη θέσπιση των όρων και των κανόνων που εφαρμόζονται κατά την έγκριση και την εγγραφή ορισμένων εγκαταστάσεων και ενδιάμεσων του τομέα ζωοτροφών.

3. Γενικές Παρατηρήσεις

3.1. Αποψη της ΕΟΚΕ είναι ότι οι κανόνες που διέπουν την υγιεινή των ζωοτροφών ήταν απαραίτητο να αναθεωρηθούν και να επεκταθούν, ώστε να περιλαμβάνουν ολόκληρη την αλυσίδα των ζωοτροφών.

3.2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι η πρόταση λαμβάνει υπόψη τις αρχές της ασφάλειας των τροφίμων⁽⁷⁾ που διατυπώνονται στο λευκό βιβλίο για την ασφάλεια των τροφίμων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ιδίως ότι:

- α) Η πολιτική «από το αγρόκτημα έως το τραπέζι», πρέπει να εφαρμόζεται συστηματικά.
- β) Η πολιτική για την ασφάλεια των ζωοτροφών στηρίζεται σε μια πλήρη και ολοκληρωμένη προσέγγιση.

(1) ΕΕ L 270 της 14.12.1970.

(2) ΕΕ L 213 της 21.7.1982.

(3) ΕΕ L 31 της 1.2.2002, σ. 1-4.

(4) COM(2002) 377 τελικό — ΕΕ C 95 της 23.4.2003.

(5) ΕΕ L 332 της 30.12.1995.

(6) ΕΕ L 208 της 24.7.1998.

(7) COM(1999) 719 τελικό — ΕΕ C 204 της 18.7.2000.

- γ) Οι βιομηχανίες επεξεργασίας υλικών για ζωοτροφές έχουν την πρωταρχική ευθύνη για τον έλεγχο της ασφάλειας των ζωοτροφών και των τροφίμων.
- δ) Η πολιτική για την ασφάλεια των ζωοτροφών πρέπει να βασίζεται στην ανάλυση του κινδύνου.

3.3. Η ΕΟΚΕ κατανοεί και επικροτεί το γεγονός ότι η πρόταση λαμβάνει, επίσης, υπόψη ορισμένες από τις διατάξεις που θεσπίζει ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 178/2002⁽¹⁾, μεταξύ άλλων:

- α) να εξασφαλίζεται η αποτελεσματική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς όσον αφορά την ασφάλεια των ζωοτροφών και η παροχή υψηλού επιπέδου υγείας του ανθρώπου και των ζώων, καθώς και προστασίας του περιβάλλοντος,
- β) να εξασφαλίζεται η ανιχνευσιμότητα των ζωοτροφών,
- γ) να έχουν την πρωταρχική αρμοδιότητα οι υπεύθυνοι των επιχειρήσεων ζωοτροφών, όταν τα προϊόντα ή οι δραστηριότητές τους έχουν δυσμενείς συνέπειες στην ασφάλεια των ζωοτροφών,
- δ) να είναι τα κράτη μέλη υπεύθυνα για την εφαρμογή της νομοθεσίας για τις ζωοτροφές και τα τρόφιμα,
- ε) να κατοχυρώνεται ότι στην αγορά διατίθενται μόνο ασφαλείς ζωοτροφές.

3.4. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόταση υπό μορφή κανονισμού, η οποία, αφενός, εξασφαλίζει την ομοιομορφη εφαρμογή στην ενιαία αγορά και, αφετέρου, μπορεί να προσαρμόζεται στην τεχνική και επιστημονική πρόοδο.

4. Ειδικές Παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις απαιτήσεις για την ορθή πρακτική σίτισης των ζώων που αναφέρεται στο παράρτημα III της πρότασης και πιστεύει ότι η συνεπής εφαρμογή σε όλα τα κράτη μέλη μπορεί να εξασφαλιστεί μέσω της χρήσης κοινοτικών οδηγιών.

4.2. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι η αρμόδια αρχή του κράτους μέλους πρέπει να εφαρμόσει ένα σύστημα εγγραφής και έγκρισης για όλες τις επιχειρήσεις ζωοτροφών ώστε να εξασφαλίζεται η ανιχνευσιμότητα από τον παρασκευαστή έως τον τελικό χρήστη.

4.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η απαίτηση για «συχνές αλλαγές» της αχυροστρωμνής που απαιτεί το παράρτημα III θα πρέπει να αντικατασταθεί από τη φράση «τακτικές αλλαγές σε συνάρτηση με τις συνθήκες».

4.4. Η ΕΟΚΕ καλωσορίζει την αρχή της ελαστικότητας, ιδιαίτερα για τις μικρές επιχειρήσεις. Ωστόσο, και για να αποφευχθούν διαφοροποιήσεις στην ερμηνεία, θα πρέπει να συμφωνηθούν πιο ξεκάθαροι ορισμοί από την Επιτροπή και τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της μόνιμης επιτροπής.

4.5. Η ΕΟΚΕ δέχεται ότι οι ελλείψεις σε οποιοδήποτε στάδιο της αλυσίδας ζωοτροφών και τροφίμων ενδέχεται να έχουν σοβαρές οικονομικές συνέπειες. Οι ελλείψεις αυτές θα πρέπει να προλαμβάνονται με την παροχή οικονομικών εγγυήσεων. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι στην πρόταση της Επιτροπής δεν προσδιορίζεται, ούτε διασαφηνίζεται η ακριβής φύση της οικονομικής αυτής εγγύησης, ή ακόμη ποια μορφή πρέπει να λάβει. Λόγω της θεμελιώδους σημασίας του εν λόγω ζητήματος, η απαίτηση θέσπισης οικονομικών εγγυήσεων πρέπει να εξετασθεί επισταμένως από την Επιτροπή, ιδίως όσον αφορά τις οικονομικές επιπτώσεις στην πρωτογενή παραγωγή και στις επιχειρήσεις ζωοτροφών.

4.6. Η ΕΟΚΕ συνιστά με έμφαση στην Επιτροπή να διαβουλευθεί με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη προκειμένου να διασαφηνιστούν οι μορφές κινδύνου που μπορούν να καλύπτονται από την προτεινόμενη οικονομική εγγύηση και ποια μορφή θα πρέπει να λάβει τούτη, έτσι ώστε να διαμορφωθεί κατά τρόπο εφικτό και αποδοτικό ως προς το κόστος και να παρέχει την κατάλληλη κάλυψη στο συνολικό κόστος που προκύπτει από ελλείψεις στον τομέα της υγιεινής στην αλυσίδα των ζωοτροφών και τροφίμων.

4.7. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επαναλάβει τη θέση της⁽²⁾ ό,τι, εφόσον οι έλεγχοι κατά την εισαγωγή από τρίτες χώρες είναι κρίσιμοι για την κατοχύρωση της ασφάλειας των ζωοτροφών στην Ευρώπη, κρίνεται σκόπιμο να εξετασθεί εις βάθος το ζήτημα των οικονομικών εγγυήσεων για την ασφάλεια των εισαγωγών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

4.7.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση, ως έχει, ενδέχεται να επιβαρύνει άδικα τους εισαγωγείς ζωοτροφών στην ΕΕ, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του κόστους. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή πρέπει να διασφαλίσει ότι οι εξαγωγείς ζωοτροφών προς την ΕΕ ανταποκρίνονται στις ευθύνες τους όσον αφορά την ασφάλεια των προϊόντων τους.

4.7.2. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη να διασφαλιστεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερη υποχρέωση λογοδοσίας των εξαγωγέων ζωοτροφών προς την ΕΕ, στο πλαίσιο των σχετικών άρθρων που περιλαμβάνονται στην Υγειονομική και Φυτοϋγειονομική Συμφωνία (Κώδικας ΥΦΚ) που υιοθετήθηκαν στο πλαίσιο του ΠΟΕ και κρίνει ότι προκειμένου να βοηθηθούν οι εξαγωγείς των αναπτυσσομένων χωρών, απαιτείται υποστήριξη των δομών ελέγχου της συμμόρφωσης στις χώρες προέλευσης.

(1) ΕΕ L 213 της 21.7.1982.

(2) ΕΕ C 234 της 30.9.2003.

4.7.3. Πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια προκειμένου να διασφαλισθεί ότι οι εξαγωγικές και εισαγωγικές συμφωνίες που καταρτίζονται στο πλαίσιο της Εμπορικής Ένωσης σιτηρών και ζωοτροφών (GAFTA) είναι σαφείς, δίκαιες και τηρούν την αρχή της ίσης μεταχείρισης.

4.8. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι κανόνες για τη θεραπευτική φαρμακευτική επεξεργασία των ζωοτροφών δεν αναφέρονται σ' αυτή την πρόταση.

5. Σύνοψη

5.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση κανονισμού για την κατοχύρωση της ασφάλειας των ζωοτροφών από την πρωτογενή

παραγωγή έως και τη διάθεσή τους στην αγορά ή την εξαγωγή τους.

5.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη χρήση κοινοτικών οδηγών για να εξασφαλιστεί η συνεπής εφαρμογή του κανονισμού.

5.3. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει πόσο σημαντικό είναι οι εξαγωγείς συστατικών για ζωοτροφές προς την ΕΕ, να λογοδοτούν για την ποιότητα των προϊόντων τους στις αρμόδιες αρχές της ΕΕ, με βάση τα υφιστάμενα μέσα διεθνούς συνεργασίας όπως ο Κώδικας Τροφίμων και ο Κώδικας ΥΦΚ του ΠΟΕ.

5.4. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να εξετάσει τις οικονομικές επιπτώσεις της απαίτησης εγγυήσεων για όλες επιχειρήσεις του τομέα των ζωοτροφών.

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Η ακόλουθη τροπολογία, η οποία έλαβε το ένα τέταρτο τουλάχιστο των εκπεφρασμένων ψήφων, απορρίφθηκε στην ολομέλεια:

Σημείο 4.1

Να αντικατασταθεί από το παρακάτω κείμενο:

«Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή, στο πλαίσιο του κανονισμού, να προβλέψει έναν πίνακα εγκεκριμένων προϊόντων.»

Αιτιολογία

Με έναν πίνακα εγκεκριμένων προϊόντων ορίζονται οι ουσίες που μπορούν να καταναλωθούν ως ζωοτροφές. Κατ' αυτόν τον τρόπο, διευκρινίζονται πολλές αβεβαιότητες σχετικά με τη διατροφική αλυσίδα..

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 29, κατά: 57, αποχές: 7.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού αριθ. 79/65/ΕΟΚ περί δημιουργίας δικτύου γεωργικής λογιστικής πληροφόρησης επί των εισοδημάτων και της οικονομικής λειτουργίας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

(COM(2003) 472 τελικό — 2003/0182 (CNS))

(2004/C 32/22)

Στις 16 Σεπτεμβρίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 37 παράγραφος 2 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Στις 23 Σεπτεμβρίου 2003, το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέθεσε στο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Δεδομένης της επείγουσας φύσης των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, κατά την 403η σύνοδο ολομέλειάς της, της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου), όρισε γενικό εισηγητή τον κ. Allen και υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Το δίκτυο πληροφόρησης που δημιουργήθηκε με τον κανονισμό αριθ. 79/65/ΕΟΚ παρέχει στην Επιτροπή αντικειμενικές και σημαντικές πληροφορίες σχετικά με την ΚΓΠ και είναι ένα χρήσιμο εργαλείο τόσο για τα κράτη μέλη όσο και για την Κοινότητα.

1.2. Οι δαπάνες για τα μηχανογραφημένα συστήματα στα οποία βασίζεται το δίκτυο, όπως και για τις μελέτες και για τις δραστηριότητες ανάπτυξης άλλων πτυχών του δικτύου, θα πρέπει να είναι επιλέξιμες για κοινοτική χρηματοδότηση.

1.3. Σκοπός της παρούσας πρότασης, συνεπώς, είναι να συμπληρωθούν αυτές οι δράσεις στον κανονισμό αριθ. 79/65/ΕΟΚ, ώστε να δημιουργηθεί μία κατάλληλη νομική βάση για τη χρηματοδότησή τους.

1.4. Επιπλέον, για λόγους διαχείρισης, προτείνεται να επιτραπεί στην Επιτροπή να τροποποιεί τον κατάλογο των περιφερειών των κρατών μελών που εμφανίζεται στο παράρτημα του κανονισμού αριθ. 79/65/ΕΟΚ μετά από αίτηση ενός κράτους μέλους.

2. Παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η συλλογή λογιστικών δεδομένων σχετικά με τα εισοδήματα και την επιχειρησιακή λειτουργία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων έχει ουσιώδη σημασία. Τα δεδομένα αυτά είναι ιδιαίτερα σημαντικά για να μπορέσουμε να παρακολουθήσουμε τις επιδράσεις της ενδιάμεσης αναθεώρησης της ΚΓΠ στα εισοδήματα των γεωργών, καθώς και τις μεταβολές των εισοδημάτων των γεωργών που ενδέχεται να προκύψουν από οποιαδήποτε συμφωνία του ΠΟΕ για τη γεωργία.

Στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ είναι απαραίτητο να έχουμε ενημερωμένα και ανεξάρτητα δεδομένα για τα εισοδήματα των γεωργών της ΕΕ, προκειμένου να αξιολογήσουμε τις επιπτώσεις των διάφορων προτάσεων που υποβάλλονται στον ΠΟΕ σε σχέση με τη γεωργική πολιτική.

Το Δίκτυο Γεωργικής Λογιστικής Πληροφόρησης (RICA) είναι η μεθοδολογία με την οποία παρέχονται στους υπευθύνους για τη χάραξη πολιτικής αντικειμενικά και ανεξάρτητα δεδομένα για τα εισοδήματα και την οικονομική λειτουργία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε όλη την ΕΕ.

2.2. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με την πρόταση της Επιτροπής να τροποποιηθεί ο κανονισμός αριθ. 79/65/ΕΟΚ με την προσθήκη του άρθρου 2α.

Το παράρτημα του κανονισμού περιέχει ένα κατάλογο των εδαφικών διαίρεσεων (περιφερειών), ο οποίος αντικατοπτρίζει τις διάφορες γεωργικές συνθήκες που επικρατούν στα κράτη μέλη. Επί του παρόντος, χρειάζεται απόφαση του Συμβουλίου κάθε φορά που ένα κράτος μέλος επιθυμεί να αλλάξει μία περιφέρεια για τους σκοπούς του προαναφερθέντος δικτύου.

Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι αυτή η διαδικασία θα πρέπει να αντικατασταθεί με ένα πιο αποτελεσματικό σύστημα.

Η τροποποίηση της Επιτροπής προτείνει να μπορούν οι αλλαγές των περιφερειών να γίνονται σύμφωνα με τη διαδικασία που θεσπίζεται στο άρθρο 19, υπό τον όρο ότι η αίτηση αλλαγής αφορά τις περιφέρειες του κράτους μέλους που υποβάλλει τη σχετική αίτηση. Το θέμα θα μπορεί τότε να συμφωνείται μεταξύ της Επιτροπής και της Κοινοτικής Επιτροπής, με τον τρόπο που περιγράφεται στο άρθρο 19.

2.3. Η δεύτερη προτεινόμενη τροποποίηση του κανονισμού 79/65/ΕΟΚ είναι η αντικατάσταση του άρθρου 22 παράγραφος 1. Επί του παρόντος, δεν υπάρχει κατάλληλη νομική βάση για τη χρηματοδότηση των δαπανών των μηχανογραφημένων συστημάτων που χρησιμοποιεί η Επιτροπή για την παραλαβή, την επαλήθευση, την επεξεργασία και την ανάλυση των λογιστικών δεδομένων. Αν τα κονδύλια για τη χρηματοδότηση του συστήματος δεν θεμελιωθούν σε κατάλληλη νομική βάση, η χρηματοδότηση αυτή θα σταματήσει.

Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως ως επείγον ζήτημα την ανάγκη να θεμελιωθούν οι δαπάνες για το Δίκτυο Γεωργικής Λογιστικής Πληροφόρησης σε κατάλληλη νομική βάση, με την εγγραφή τους στον προϋπολογισμό της Κοινότητας, στο τμήμα της Επιτροπής. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επίσης πλήρως την τροποποίηση που προτείνει η Επιτροπή στον κανονισμό αριθ. 79/65/ΕΟΚ για να επιτευχθεί αυτό το αποτέλεσμα.

2.4. Τα νέα κράτη μέλη θα ενταχθούν στην ΕΕ τον Μάιο του 2004. Πρέπει να διασφαλίσουμε ότι θα υπάρχουν οι κατάλληλες

διαδικασίες για τη παραλαβή αντικειμενικών δεδομένων σχετικά με τα εισοδήματα των γεωργών από τα νέα κράτη μέλη.

Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, το άρθρο 19 θα πρέπει να τροποποιηθεί με την προσθήκη της εξής παραγράφου:

«Η Επιτροπή και η Κοινοτική Επιτροπή θεσπίζουν λεπτομερείς ειδικές μεταβατικές διαδικασίες για τα δέκα νέα κράτη μέλη. Αυτές οι νέες διαδικασίες πρέπει να λάβουν όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε η Επιτροπή και η Κοινοτική Επιτροπή να είναι απόλυτα βέβαιες ότι τα δεδομένα που συλλέγονται είναι πραγματικά ανεξάρτητα και αντικειμενικά και αρκετά αξιόπιστα ώστε τα νέα μέλη να μπορέσουν να ενσωματωθούν πλήρως στο ισχύον σύστημα εντός μίας πενταετίας.»

3. Συμπεράσματα

Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με την πρόταση της Επιτροπής να τροποποιηθεί ο κανονισμός αριθ. 79/65/ΕΟΚ με την προσθήκη του άρθρου 2α και την αντικατάσταση του άρθρου 22.

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Απολογισμός των εμπειριών που συνέλεξε η ΕΟΚΕ προκειμένου να αξιολογήσει τον οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο και την επίδραση επί της απασχόλησης των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που διεξάγονται στην Ένωση»

(2004/C 32/23)

Στις 27 Μαρτίου 2002, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με το ανωτέρω θέμα.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 16 Οκτωβρίου 2003, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Never.

Κατά την 403η σύνοδο ολομέλειας της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 30ής Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 74 ψήφους υπέρ, 27 κατά και 26 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

Στις 27 Μαρτίου 2003, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο απηύθυνε στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αίτηση αξιολόγησης του οικονομικού και κοινωνικού αντίκτυπου και της επίδρασης επί της απασχόλησης των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που διεξάγονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ΕΟΚΕ κάλεσε τους ομολόγους της και κοινωνικοοικονομικούς εταίρους των διαφόρων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμβάλουν στην αξιολόγηση αυτήν. Η εν λόγω συμμετοχή περιελάμβανε, συγκεκριμένα — εν όψει της παρούσας γνωμοδότησης και της αίτησης γνωμοδότησης της Επιτροπής σχετικά με τη στρατηγική της Λισαβόνας — τη διοργάνωση από την ΕΟΚΕ διάσκεψης στις Βρυξέλλες, στις 8-10 Οκτωβρίου 2003 («Η συμβολή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στη διαδικασία της Λισαβόνας: για μια πιο συμμετοχική Ευρωπαϊκή Ένωση»). Οι προβληματισμοί που αναπτύχθηκαν οδηγούν την ΕΟΚΕ στην υποβολή των ακόλουθων παρατηρήσεων.

1. Περίληψη

1.1. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει για μία ακόμη φορά την υποστήριξή της προς τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που έχουν δρομολογηθεί στις χώρες της ΕΕ, κυρίως μετά από την εντολή της Λισαβόνας, με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης και την εξασφάλιση της βιωσιμότητας του ευρωπαϊκού προτύπου οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Υπενθυμίζει, επίσης, ότι ο στόχος που έχει τεθεί είναι απαιτητικός: δεν αφορά απλά τη βελτίωση σε σχέση με το παρελθόν, αλλά κυρίως την υπεροχή σε σύγκριση με ό,τι γίνεται αλλού. Η ΕΟΚΕ, όμως, ανησυχεί για την αυξανόμενη καθυστέρηση όσον αφορά την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί για τις εν λόγω μεταρρυθμίσεις, τις καθυστερήσεις της εφαρμογής πολλών εξ αυτών, και την επιδεινούμενη υποβάθμιση της ανάπτυξης και της απασχόλησης στην Ευρώπη. Εάν δεν επιτευχθεί ανάκαμψη, η στρατηγική αυτή των μεταρρυθμίσεων κινδυνεύει να καταλήξει σε «φούσκα», με πληθώρα στόχων, εννοιών και συμμετεχόντων κρατών, αλλά και εξίσου σημαντικά ελλείμματα ως προς τη συνυπευθυνότητα, την εφαρμογή και την επίδραση.

1.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει, κατά πρώτο λόγο, ότι είναι αναγκαίο να ριζωθεί καλύτερα στη συνείδηση των Ευρωπαίων η εμπιστοσύνη στην εντολή της Λισαβόνας, καθώς και να διαψευστούν οι

επιφυλάξεις ως προς την πραγματική της σημασία και ως προς το κοινωνικό της κόστος: θα ήταν σκόπιμο να διευκρινιστεί σαφέστερα ότι έχουμε το δικαίωμα να φιλοδοξούμε από κοινού να είμαστε οι πρώτοι που θα επωφεληθούμε από τη μεγαλύτερη αγορά του κόσμου, καθώς και ότι από τις μεταρρυθμίσεις που έχουν προγραμματιστεί εξαρτάται το μέλλον του ευρωπαϊκού τρόπου ανάπτυξης μέσα σε μια ανοιχτή οικονομία.

1.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει σοβαρές ανησυχίες για την απουσία, επί του παρόντος, μιας πραγματικής προοπτικής ανάπτυξης για τους Ευρωπαίους, πράγμα που δυσχεραίνει ιδιαίτερα την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων, καθώς τροφοδοτεί τις ανησυχίες και καθιστά επισφαλή την κοινωνική συνοχή. Υποστηρίζει ότι είναι αναγκαία μια ευρωπαϊκή πρωτοβουλία ανάπτυξης, η οποία αποτέλεσε αντικείμενο διαφόρων συγκλιουσών προτάσεων (βλέπε Ιταλική Προεδρία του Συμβουλίου, Επιτροπή, έκθεση Sapir, γαλλο-γερμανική δήλωση) και εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 16ης και 17ης Οκτωβρίου 2003. Η ΕΟΚΕ, λοιπόν, συνιστά να προωθηθούν, κυρίως μέσω δανείων και μέσω ευρωπαϊκής κλίμακας εταιρικών σχέσεων δημοσίου-ιδιωτικού τομέα, οι διεθνικές επενδύσεις σε έρευνα και σε υποδομές, οι οποίες αποτελούν προϋπόθεση για το μέλλον μας, χωρίς ωστόσο να χαλαρώσουν οι κανόνες που το σύμφωνο σταθερότητας επιβάλλει στους εθνικούς προϋπολογισμούς.

1.4. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για την απουσία μιας κοινής οικονομικής πολιτικής που να αντιστοιχεί στη θέσπιση του ευρώ. Το ζήτημα αυτό πρέπει πλέον να επιλυθεί, χωρίς άλλες καθυστερήσεις, μεταξύ άλλων και με την έναρξη μιας προσέγγισης και απλουστεύσης των φορολογικών διατάξεων σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Η ενσωμάτωση των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση και των γενικών προσανατολισμών της οικονομικής πολιτικής, σε ένα πλαίσιο ενός αποτελεσματικότερου «μίγματος πολιτικής», θα συνιστούσε επίσης ένα χρήσιμο βήμα προς την κατεύθυνση μιας καλύτερης οικονομικής και κοινωνικής διαχείρισης σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

1.5. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι η ενιαία αγορά, την στιγμή ακριβώς κατά την οποία διευρύνεται, απέχει ακόμη πολύ από την ολοκλήρωσή της: θα πρέπει να ενισχυθεί η ιδιαίτερη ταυτότητά της, η συνοχή της και η ασφάλειά της, κυρίως μέσω της πρόβλεψης διεθνικών κοινοτικών επιθεωρήσεων, μιας κοινής διαχείρισης των

εξωτερικών τελωνείων, ενός ευρωπαϊκού καθεστώτος με πρόσβαση για τις ΜΜΕ, καθώς και της εμφάνισης, σε τομείς όπου αυτό δικαιολογείται, ευρωπαϊκής κλίμακας υπηρεσιών κοινής ωφελείας. Εξακολουθεί να είναι αναγκαία η ανάπτυξη νέων πρωτοβουλιών για την εξασφάλιση της καλύτερης ποιότητας και της πραγματικής απλούστευσης της νομοθεσίας στην Ευρώπη (επίταση των αναλύσεων επίδρασης, για τις οποίες η ΕΟΚΕ είναι πρόθυμη να παράσχει τη συμβολή της, αύξηση των κοινωνικοεπαγγελματικών αυτορρυθμίσεων).

1.6. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί επίσης για τις καθυστερήσεις που παρουσιάζει η Ένωση στον τομέα της έρευνας, ενώ ο στόχος ανταγωνιστικότητας της Λισαβόνας στηρίζεται στα πλεονεκτήματα της οικονομίας της γνώσης. Ειδικότερα, θα πρέπει να αναβαθμιστούν οι δημοσιονομικοί πόροι του προγράμματος-πλαίσιο για την έρευνα, ώστε να μπορεί να φτάσει ένα πραγματικό κατώφλι αποτελεσματικότητας, ενώ παράλληλα θα πρέπει το πρόγραμμα αυτό να επικεντρωθεί περισσότερο στα αμιγώς ευρωπαϊκά τεχνολογικά προγράμματα. Η αυξημένη σύγκλιση των πολιτικών άμυνας στα πλαίσια της κοινής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής, που θα περιλαμβάνει το πιο ουσιαστικό αμοιβαίο άνοιγμα των αντίστοιχων δημοσίων συμβάσεων, θα συνέβαλε ευρέως στη στήριξη της ευρωπαϊκής τεχνολογικής καινοτομίας.

1.7. Η ΕΟΚΕ τονίζει την αμοιβαία επίδραση των διαφόρων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, ενώ, παράλληλα, επισημαίνει τη μεγάλη διαφοροποίηση ως προς την πρόοδο της εφαρμογής τους από τη μία χώρα στην άλλη, στους διάφορους τομείς: άνοιγμα των αγορών, πρόσβαση στις χρηματοδοτήσεις, ισορροπία των δημοσίων δαπανών, ενθάρρυνση της καινοτομίας, προσαρμογή της αγοράς εργασίας, εκσυγχρονισμός της κοινωνικής προστασίας, πρόωξη της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, απλούστευση της νομοθεσίας, εδραίωση της βιώσιμης ανάπτυξης. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει επίσης ότι οι μεταρρυθμίσεις έχουν προοδεύσει γενικά καλύτερα στα κράτη που τήρησαν τους κανόνες του συμφώνου σταθερότητας, παρά στα υπόλοιπα. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι χρειάζονται πιο ακριβείς πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση που ισχύει στην κάθε χώρα και προτείνει να εισαχθεί στην ιστοδέρση Ευρωπαϊκή βάση δεδομένων όπου θα αναδεικνύονται οι βέλτιστες πρακτικές σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις της στρατηγικής της Λισαβόνας.

1.8. Η ΕΟΚΕ τονίζει τον κεντρικό ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν οι φορείς της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών προκειμένου να εξασφαλίσουν την επιτυχία των μεταρρυθμίσεων και εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι το προφανές αυτό δεδομένο, που αναφέρεται ρητά στην εντολή της Λισαβόνας, δεν τονίζεται ακόμη επαρκώς σε όλα τα κράτη μέλη. Η προετοιμασία των Εαρινών Συνόδων θα έπρεπε να αποτελεί αντικείμενο συστηματικών εθνικών συζητήσεων με τους οικονομικούς κύκλους, τους κοινωνικούς εταίρους και τους λοιπούς φορείς της κοινωνίας των πολιτών. Οι πρωτοβουλίες τους θα έπρεπε να ενθαρρύνονται περισσότερο και να προβάλλονται στις ετήσιες εκθέσεις των κρατών και της Επιτροπής, καθώς και στη βάση δεδομένων που συνιστά η ΕΟΚΕ να καταρτιστεί σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων της Λισαβόνας. Η ΕΟΚΕ, από την πλευρά της, προτίθεται να συμβάλει άμεσα στη βελτίωση αυτή της ενημέρωσης.

1.9. Η ΕΟΚΕ καταλήγει ότι είναι αναγκαίο να εξασφαλιστεί ότι οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις αφενός θα υποστηρίζονται από την επαναδραστηριοποίηση της οικονομικής ανάκαμψης, μέσω της ολοκλήρωσης της ενιαίας αγοράς και της ανάπτυξης διευρωπαϊκών επενδύσεων, και αφετέρου θα συζητούνται καλύτερα, θα γίνονται καλύτερα κατανοητές και θα κατανομούνται καλύτερα μεταξύ όλων εκείνων που οφείλουν να μοιραστούν τις σχετικές ευθύνες: δεν πρέπει να καθοδηγούνται, απλά, «έμπροσθεν» από τους πολιτικούς ιδυόντες, αλλά χρειάζεται να υποστηρίζονται και επί τόπου από τους οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι από τη βελτιωμένη αυτή συνέργια πολιτικών ιδυόντων και παραγόντων της κοινωνίας των πολιτών θα εξαρτηθεί η επιτυχία ή αποτυχία των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που διεξάγονται επί του παρόντος στην Ένωση.

2. Οι διαδικασίες διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που έχουν δρομολογηθεί στην ΕΕ

2.1. Οι διάφορες διαδικασίες διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων

2.1.1. Ο οικονομικός και κοινωνικός βίος απαιτεί διαρκείς προσαρμογές και μεταρρυθμίσεις. Υπό την πίεση όμως της εξέλιξης της κοινωνίας, των εμπορικών και πολιτιστικών ανταλλαγών, των τεχνολογικών μεταλλαγών, της ευρωπαϊκής οικοδόμησης και της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας, κατά το τελευταίο διάστημα οι μεταρρυθμίσεις αυτές διευρύνθηκαν. Έτσι, κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, δρομολογήθηκαν στην ΕΕ διάφορες «διαδικασίες» διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στον οικονομικό και τον κοινωνικό τομέα και στον τομέα της απασχόλησης, με στόχο την ανάκτηση της ανταγωνιστικότητας, την ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης, την ανάκαμψη της απασχόλησης και την εξασφάλιση της βιωσιμότητας της ανάπτυξης και του περιβάλλοντος. Ορισμένες από τις μεταρρυθμίσεις αυτές (βλέπε συνέχεια του ανοίγματος της ενιαίας αγοράς, θέσπιση του ευρώ κ.λπ.) δρομολογήθηκαν κυρίως σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα ως κινητήρια δύναμη. Αντίθετα, άλλες μεταρρυθμίσεις ξεκίνησαν στο ένα ή το άλλο κράτος, σε καθαρά εθνικό επίπεδο, σε συνάρτηση με αυτόνομους πολιτικούς προσανατολισμούς, είτε με πρωτοβουλία των δημοσίων αρχών (βλέπε οικονομική απελευθέρωση που αναπτύχθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο), είτε στα πλαίσια στενών διαβουλεύσεων με τους κοινωνικούς εταίρους (βλέπε οικονομική και κοινωνική συμβατική διαδικασία του Wassenaar που δρομολογήθηκε στις Κάτω Χώρες). Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις επεκτάθηκαν σε όλα τα κράτη μέλη, σε συνάρτηση με προσανατολισμούς που αποφασίστηκαν από κοινού από τα 15 κράτη και ετέθησαν σε εφαρμογή από το κάθε κράτος χωριστά. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές, ενώ εγγράφονται στα πλαίσια κοινών στόχων, με μια ενιαία πλαισίωση που περιλαμβάνει περιοδικές και συγκριτικές αξιολογήσεις, αφήνουν παράλληλα στο κάθε κράτος μέλος μεγάλα περιθώρια ελευθερίας ως προς τις πρωτοβουλίες και την εφαρμογή, ανάλογα με την ποικιλία των εθνικών δεδομένων και περιστάσεων. Έτσι, γύρω από τις μεταρρυθμίσεις αυτές, αναπτύχθηκαν πολλαπλές αλληλεπιδράσεις των διαφόρων επιπέδων αρμοδιότητας και των κρατών μελών.

2.1.2. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, κεντρική διαδικασία οικονομικής μεταρρύθμισης αποτέλεσε, με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ του 1993 και την έλευση του ενιαίου νομισματός, ο μηχανισμός

του συμφώνου σταθερότητας, που συνοδεύεται από την ετήσια υιοθέτηση των κυρίων προσανατολισμών της οικονομικής πολιτικής. Οι 15 συμφώνησαν επίσης, τον Ιούνιο του 1998, στο Κάρντιφ, να δέσουν σε εφαρμογή τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για την προσαρμογή στο άνοιγμα των αγορών αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων.

2.1.3. Σχετικά με την απασχόληση, η Συνθήκη του Άμστερνταμ του 1997, διευκρινίζοντας ότι το σύμφωνο σταθερότητας περιελάμβανε επίσης και το στόχο της ανάπτυξης — εξ ου και η επίσημη ονομασία του: «Σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης» — συμπλήρωσε την υιοθέτηση των κυρίων οικονομικών προσανατολισμών με την κατάρτιση κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση, οι οποίες διασαφηνίστηκαν στη συνέχεια με τη διαδικασία του Λουξεμβούργου, το Νοέμβριο του 1997. Στη Διάσκεψη Κορυφής της Κολωνίας, τον Ιούνιο του 1999, καθορίστηκαν επίσης συστάσεις στα πλαίσια ενός ευρωπαϊκού συμφώνου για την απασχόληση.

2.1.4. Στη συνέχεια, με τη στρατηγική της Λισαβόνας που συνήψαν οι 15 το Μάρτιο του 2000, ξεκίνησε μια ευρεία σύνθεση των διαφόρων διαδικασιών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Ορίζοντας το φιλόδοξο στόχο να τοποθετηθεί η Ευρώπη στην πρώτη γραμμή της ανταγωνιστικότητας σε παγκόσμια κλίμακα μέχρι το 2010, στηριζόμενη στα νέα πλεονεκτήματα της οικονομίας της γνώσης, η στρατηγική αυτή οργανώνει μια νέα ώθηση της ενιαίας αγοράς (κυρίως για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, την πνευματική ιδιοκτησία, την απελευθέρωση της ενέργειας και των υποδομών) και ένα σύνολο οικονομικών, κοινωνικών και διοικητικών μεταρρυθμίσεων στα κράτη μέλη (κυρίως για την κατάρτιση, την έρευνα, την αγορά εργασίας, την κοινωνική προστασία, την απλούστευση της διοίκησης). Η στρατηγική αυτή της Λισαβόνας εγγράφεται η ίδια, δέκα χρόνια μετά, στη λογική συνέχεια αφενός του προγράμματος «1992», που είχε δρομολογήσει το 1985 η Επιτροπή «Delors I», με στόχο την ολοκλήρωση, κατά τη χρονολογία αυτήν, της ευρωπαϊκής ενιαίας αγοράς, και αφετέρου της Λευκής Βίβλου για την ανάπτυξη, την απασχόληση και την ανταγωνιστικότητα, που είχε υποβάλει το 1993 η Επιτροπή «Delors II», για την εντατικοποίηση του αντικτύπου του προγράμματος για την ενιαία αγορά.

2.1.5. Τον Ιούνιο του 2001, στο Γκέτεμποργκ, οι 15 συμπλήρωσαν τον εν λόγω μηχανισμό μεταρρυθμίσεων αποφασίζοντας μια συνολική προσέγγιση ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι απαιτήσεις της βιώσιμης ανάπτυξης στο σύνολο των πολιτικών της ΕΕ.

2.1.6. Τέλος, από το 2003, και βάσει αποφάσεως του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Βαρκελώνης του Μαρτίου του 2002, σχεδιάστηκε από την Επιτροπή ένας ενιαίος κύκλος για τη βελτίωση της αμοιβαίας επίδρασης των διαφόρων αυτών διαδικασιών μεταρρυθμίσεων στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα και στην απασχόληση, με επιβεβαίωση του κεντρικού ρόλου που αποδίδεται στην Εαρινή Σύνοδο Κορυφής, αλλά και σε άλλες συναντήσεις, όπως οι λοιπές τριμηνιαίες ευρωπαϊκές Σύνοδοι και οι διάφορες συνθέσεις του Συμβουλίου κατά τη διάρκεια του έτους, με μια προοπτική για την προσαρμογή των μεταρρυθμίσεων αυτών που επεκτάθηκε σε τριετή.

2.2. Οι στόχοι των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων

2.2.1. Ο κύριος στόχος που ορίστηκε για τις μεταρρυθμίσεις είναι η ενίσχυση της οικονομικής ανταγωνιστικότητας μιας Ευρώπης κατά μεγάλο μέρος ανοιχτής στην παγκόσμια αγορά, με παράλληλη εδραίωση αλλά και προσαρμογή του κοινωνικού της προτύπου, που στηρίζεται στον αμοιβαίο διάλογο και σε ένα βάδρο θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων. Η βιωσιμότητα της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της Ευρώπης μέσα σε έναν κόσμο ταχέως μεταβαλλόμενο, είναι εκείνη που επιβάλλει τις διαρθρωτικές αυτές αλλαγές και που δημιουργεί τις προϋποθέσεις για το μέλλον.

2.2.2. Η αγορά της Ευρώπης αντιμετωπίζει σήμερα τον ανταγωνισμό αφενός των σημαντικών βιομηχανικών εταιρών μας υψηλού τεχνολογικού επιπέδου, κυρίως των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ιαπωνίας, και αφετέρου των νεοεμφανιζόμενων οικονομιών με χαμηλό κόστος παραγωγής. Οι κυριότερες διαρθρωτικές αλλαγές σχετικά με την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας συνδέονται, λοιπόν, με τα εξής:

2.2.2.1. με τις επιταχυνόμενες τεχνολογικές μεταλλαγές, η διάδοση των οποίων είναι παγκόσμια και συνοδεύεται από αυξανόμενη αχρήστευση των παλαιότερων προϊόντων και τεχνικών, από εντατικοποιημένο και διευρυμένο σε παγκόσμια κλίμακα ανταγωνισμό, από σημαντικές μετεγκαταστάσεις σε χώρες με μικρότερο κόστος, πολλές από τις οποίες, εξάλλου, σημειώνουν σταθερή πρόοδο σε θέματα εκπαίδευσης, κατάρτισης και επαγγελματικής και τεχνολογικής ειδικευσης·

2.2.2.2. με τις εμπορικές διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ, οι οποίες απαιτείται να συνεχιστούν, παρά την πρόσφατη αποτυχία της Υπουργικής Διάσκεψης του Κανκούν, το Σεπτέμβριο του 2003, προκειμένου να τεθεί προοδευτικά σε εφαρμογή η ατζέντα της Doha, που περιλαμβάνει ένα ευρύ πρόγραμμα στήριξης της διεθνούς ανάπτυξης και οικονομικής απελευθέρωσης σε παγκόσμια κλίμακα, το οποίο αφορά τόσο τα βιομηχανικά προϊόντα όσο και τις υπηρεσίες και τη γεωργία, με νέους κανόνες για την πλαισίωσή τους ως προς τις πτυχές του ανταγωνισμού, της πνευματικής ιδιοκτησίας, της δημόσιας υγείας και του περιβάλλοντος·

2.2.2.3. με τις εξελίξεις των συμπεριφορών στην κοινωνία, κυρίως σε σχέση με την απασχόληση και την αγορά εργασίας, με μια συνέχιση, κατά το πρόσφατο διάστημα, του περιορισμού του ετήσιου χρόνου εργασίας, η διαχείριση του οποίου συχνά είναι πιο ευέλικτη και εξατομικευμένη·

2.2.2.4. με τη γήρανση του πληθυσμού που πλήττει το σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών και που θέτει διάφορα προβλήματα, τόσο σχετικά με την καλύτερη διαχείριση των διαφόρων ηλικιακών ομάδων στην αγορά εργασίας, όσο και σχετικά με το ζήτημα της χρηματοδότησης της κοινωνικής προστασίας.

2.2.3. Ένας σημαντικός στόχος των μεταρρυθμίσεων είναι και η ενίσχυση της συνοχής της ΕΕ γύρω από την ενιαία αγορά της, ένας στόχος που αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία με τη διεύρυνση της ΕΕ σε 25 κράτη το 2004.

2.2.4. Πρέπει, επίσης, να συνοδευτεί η θέσπιση του ευρώ από μια συγκλίνουσα οικονομική πολιτική των κρατών μελών, που να εναρμονίζεται με τα κριτήρια του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης.

2.2.5. Τέλος, θα αναφερθούμε στην ανάγκη εξασφάλισης της βιωσιμότητας της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της Ευρώπης, όσον αφορά και τη δημοσιονομική ισορροπία, και τη βιωσιμότητα της απασχόλησης — ανταγωνιστικότητα, κατάρτιση, κινητικότητα — τη φερεγγυότητα της κοινωνικής προστασίας — κυρίως για τις συντάξεις και την υγεία — αλλά και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την προστασία του περιβάλλοντος.

2.3. Η πρόσληψη των μεταρρυθμίσεων από την κοινή γνώμη

2.3.1. Αναφορικά με τους διάφορους αυτούς στόχους, δημιουργήθηκαν ορισμένα ερωτήματα σε σχέση με το νόημα, την αποτελεσματικότητα, αν όχι και το ίδιο το υλοποιήσιμο των μεταρρυθμίσεων, λόγω της σημαντικής επιβράδυνσης της οικονομικής ανάπτυξης, των χρηματοοικονομικών και χρηματιστηριακών διαταραχών των δύο τελευταίων ετών, της αύξησης της ανεργίας. Ειδικότερα, πολλοί θεωρούν υπεραϊσόδοξο τον τόσο φιλόδοξο στόχο που ορίστηκε στη Λισαβόνα, να γίνει, δηλαδή, η Ευρώπη, μέχρι το 2010, η ανταγωνιστικότερη οικονομία στον κόσμο. Ο στόχος αυτός ετέθη το Μάρτιο του 2000, σε μια περίοδο κατά την οποία η ανάπτυξη της Ευρώπης, βοηθούμενη από την εμφάνιση της «νέας οικονομίας», έδειχνε να εξέρχεται επιτέλους από μια κρίση μαρασμού που διήρκεσε ένα τέταρτο του αιώνα και να ξαναβρίσκει, για μια εξίσου μακρά περίοδο ήλπιζαν ορισμένοι, τα υψηλά ετήσια ποσοστά οικονομικής ανάπτυξης, που στην περίπτωση της Ιρλανδίας ξεπέρασαν μάλιστα τους διψήφιους αριθμούς. Όμως, η συγκυριακή αυτή κατάσταση, γρήγορα αντιστράφηκε, καθώς «έσκασε η φούσκα» της τεχνολογίας και του χρηματιστηρίου και αναβίωσαν οι διεθνείς εντάσεις. Εξάλλου, ο στόχος της μέγιστης ανταγωνιστικότητας που ετέθη στη Λισαβόνα, ενδέχεται επίσης να δημιουργήσει φόβους, στο μέτρο που η κοινή γνώμη μπορεί να διαρωτηθεί ποιο θα είναι το τίμημα που θα πρέπει να πληρωθεί για να τον πλησιάσουμε, έναντι των ανταγωνιστών από τις αναπτυσσόμενες χώρες όπου το κόστος των μισθών και των κοινωνικών ασφαλίσεων είναι ασύγκριτα χαμηλότερο, ενώ οι ταχύτερα ανερχόμενες οικονομίες μεταξύ αυτών, όπως η Κίνα, συνδυάζουν τα χαρακτηριστικά αυτά με πρώτης τάξεως παραγωγικότητα, βιομηχανοποίηση, επενδύσεις και τεχνολογίες. Οι αμφιβολίες αυτές δεν πρέπει να υποτιμούνται και θα μπορούσαν μάλιστα, εάν αφεθούν αναπάντητες, να συμβάλουν άμεσα οι ίδιες στο να τεθεί σε κίνδυνο η επιτυχία των διαδικασιών που έχουν δρομολογηθεί.

2.3.2. Από την πλευρά της, η ΕΟΚΕ διατηρεί ακέραη την εμπιστοσύνη της στους στόχους που ορίστηκαν για τις μεταρρυθμίσεις, περιλαμβανομένου και του στόχου της ανταγωνιστικότητας σε παγκόσμιο επίπεδο που ετέθη στη Λισαβόνα, υπό τον όρο ότι οι στόχοι αυτοί θα εκληφθούν όπως πρέπει. Αυτό που βλέπει η ΕΟΚΕ στο στόχο της Λισαβόνας, είναι κυρίως η σαφώς δεδηλωμένη πολιτική βούληση των 15 να δημιουργήσουν τα μέσα που θα εξασφαλίσουν την ανάπτυξη τους, την απασχόληση, και τη βιωσιμότητα του προτύπου οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, μέσα από μεταρρυθμίσεις που θα εξασφαλίζουν τη συμβατότητα

όλων αυτών με τους αυξανόμενους περιορισμούς που θέτει μια οικονομία ανοιχτή στο διεθνή ανταγωνισμό, και τούτο στηριζόμενοι στα σημαντικότερα πραγματικά ή δυνητικά τους πλεονεκτήματα, κυρίως την εκπαίδευση και την κατάρτιση, το πνεύμα και την ικανότητα καινοτομίας, την από κοινού αξιοποίηση των κυριότερων πόρων τους. Ειδικότερα, είναι απόλυτα δικαιολογημένο και υλοποιήσιμο για την Ευρώπη, για τις επιχειρήσεις της και για τους πολίτες της να φιλοδοξούν να είναι οι πρώτοι που θα ωφεληθούν από τη μεγαλύτερη αγορά του κόσμου — μισό δισεκατομμύριο παραγωγών και καταναλωτών με αγοραστική δύναμη κυμαινόμενη, αλλά συνολικά και συγκριτικά υψηλή — μετά από την ολοκλήρωση και τη βελτίωση της μεγάλης ενοποιημένης και διευρυμένης αγοράς τους. Η διαπίστωση αυτή προσδίδει αξιοπιστία στο στόχο της Λισαβόνας, παρότι οι απαιτήσεις για την επίτευξη του εν λόγω στόχου περιλαμβάνουν πολλές προκλήσεις, κάθε είδους.

2.3.3. Η ΕΟΚΕ δεν υποτιμά την αποφασιστικότητα και την επιμονή που απαιτούνται σήμερα για να εξασφαλιστεί η ουσιαστική εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων. Έχει ήδη σημειωθεί αξιόλογη πρόοδος, αλλά θα πρέπει ακόμη να καταβληθούν σημαντικότερες προσπάθειες προκειμένου να υπάρχει ελπίδα επίτευξης των ταχθέντων στόχων. Και τούτο προϋποθέτει, ειδικότερα, τη βελτίωση των μεθόδων εφαρμογής των εν λόγω μεταρρυθμίσεων.

3. Παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ για τις μεθόδους των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων

3.1. Οι κυριότερες πρόοδοι στις μεθόδους των μεταρρυθμίσεων

3.1.1. Η στρατηγική της Λισαβόνας προσέφερε, κατ' αρχάς, στους 15 τον «οδηγό» που μέχρι τότε τους έλειπε. Θέτοντας μια σειρά στόχων που πρέπει να επιτευχθούν έως το 2010 και μια σειρά προθεσμιών για την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων, θεσπίζει ένα λειτουργικό πολυετές χρονοδιάγραμμα για να ενωθούν οι δυνάμεις της Ευρώπης και να οικοδομηθεί από κοινού μια ελκυστική, ανοιχτή και ανταγωνιστική Ευρωπαϊκή Αγορά. Η ετήσια αναθεώρηση της πορείας της στρατηγικής αυτής, κατά τις εαρινές Συνόδους, παρέχει την ευκαιρία απολογισμών και συγκρίσεων, προκειμένου να ενημερώνονται αντιστοίχως οι προτεραιότητες.

3.1.2. Η μέθοδος του ανοιχτού συντονισμού, που επελέγη ευρέως για την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων στα διάφορα κράτη μέλη, αναπτύσσει μια νέα αντίληψη της έννοιας της επικουρικότητας, η οποία δεν αποτελεί πλέον πρόσχημα για τη δημιουργία στεγανών ανάμεσα στις ευρωπαϊκές και τις εθνικές αρμοδιότητες. Η πρόσφορη χρήση της επικουρικότητας πρέπει, αντίθετα, να συμβάλλει στην καθιέρωση χρήσιμων συνδέσμων και γεφυρωμάτων ανάμεσα στο ευρωπαϊκό και το εθνικό επίπεδο — και ενδεχομένως το περιφερειακό και το τοπικό — δικαιολογώντας παράλληλα την αμοιβαία αξιολόγηση των πολιτικών από τους «ομοίους» από τη μία χώρα στην άλλη και ενθαρρύνοντας τη μεταξύ τους διάδοση των βέλτιστων πρακτικών.

3.1.3. Εξάλλου, οι μεταρρυθμίσεις δεν αφορούν αποκλειστικά τις δημόσιες αρχές, είτε αυτές είναι ευρωπαϊκές είτε εθνικές, ή ακόμη και περιφερειακές: ο ιδιωτικός τομέας, οι κοινωνικοί εταίροι και το σύνολο της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών καλούνται, επίσης, να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο, όπως υποδεικνύεται σαφέστατα στην εντολή της Λισαβόνας. Σημειώνεται, ειδικότερα, ότι η Unice και η ΕΣΣ έχουν διαδραματίσει ενεργό ρόλο κατά την προετοιμασία των Εαρινών Συνόδων, υποβάλλοντας τη συμβολή τους πριν από την έναρξη της κάθε Συνόδου και συμμετέχοντας, μαζί με την Επιτροπή, σε προπαρασκευαστικές συναντήσεις κορυφής των κοινωνικών εταίρων, κατόπιν προσκλήσεως της Προεδρίας του Συμβουλίου. Εξάλλου, η Unice, το ΕΚΔΕ, η ΥΕΑΡΜΕ και η ΕΣΣ συμφώνησαν πρόσφατα ένα πολυετές χρονοδιάγραμμα για την οργάνωση του κοινωνικού τους διαλόγου, επιβεβαιώνοντας έτσι τη βούλησή τους να αναλάβουν πλήρως τον αυτόνομο και συμβατικό τους ρόλο για τον καθορισμό και την εφαρμογή των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει την ενίσχυση μιας «οριζόντιας» διάστασης της έννοιας της επικουρικότητας (με κατανομή των ευθυνών μεταξύ δημοσίων αρχών, οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και ιδιωτικού τομέα), πέρα από την παραδοσιακή «κάθετη» διάστασή της (Ευρώπη, κράτη, περιφέρειες).

3.1.4. Πολλές εθνικές επαγγελματικές οργανώσεις ανέλαβαν, επίσης, πρόσφατα την πρωτοβουλία να υποβάλουν απ' ευθείας στην εαρινή Σύνοδο τη δική τους κριτική αξιολόγηση, με επιχειρηματολογία σχετικά με την πρόοδο των μεταρρυθμίσεων, περιλαμβάνοντας τις αυτόνομες ή συμβατικές πρωτοβουλίες που οι ίδιες ανέλαβαν προκειμένου να συνεισφέρουν. Σχετικές μαρτυρίες περιλαμβάνονται στις αναλυτικές εθνικές εκθέσεις των ομοσπονδιών μελών της Unice, που αφορούν την καθεμιά από τις 15 χώρες μέλη της ΕΕ — καθώς επίσης και την Νορβηγία και την Τουρκία — και οι οποίες καταρτίστηκαν για να υποβληθούν στην τελευταία εαρινή Σύνοδο του Μαρτίου του 2003, στις Βρυξέλλες (1).

3.1.5. Οι αλληλεπιδράσεις των διαδικασιών οικονομικών προσαρμογών, των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση, της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς, και των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων είναι σαφείς επίσης και έχουν επισημανθεί από τις αρχές του 2003, μετά από την ταυτόχρονη δημοσίευση από την Επιτροπή των ετήσιων εκθέσεων της για τα διάφορα αυτά θέματα, στα πλαίσια συνολικής έκθεσης «εφαρμογής».

3.2. Οι κύριες αδυναμίες που παρουσιάζουν οι μέθοδοι μεταρρυθμίσεων

3.2.1. Ο συντονισμός των διαφόρων οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών διαδικασιών, τον οποίο δρομολόγησε από το 2003 η Επιτροπή, παραμένει σε εμβρυακό στάδιο, δεδομένου ότι εξακολουθεί να είναι υπερβολικά τυπικός και να μην έχει αποφασιστική επίδραση επί των εθνικών πολιτικών επιλογών. Δεν έχει συνοδευτεί, ακόμη, από επαρκώς μόνιμη συνεργασία των διαφόρων συνθέσεων του Συμβουλίου και των κρατών μελών, πράγμα το οποίο θα απαιτήσει, κατά πάσα πιθανότητα, ένα στάδιο προσαρμογής των διαδικασιών και των συμπεριφορών, ειδικότερα δε κατά τη διάρκεια του πρώτου τριετούς κύκλου του εν λόγω συντονισμού (2003-2006).

3.2.2. Ειδικότερα, είναι λυπηρή η έλλειψη συγκεκριμένης πληροφόρησης εκ μέρους των κρατών όσον αφορά την πραγματική πορεία των εθνικών μεταρρυθμίσεων κατά την εκάστοτε εαρινή Σύνοδο. Μέχρι στιγμής, τα κράτη έδειξαν να προκρίνουν τη διεξαγωγή νέων συζητήσεων σχετικά με τους στόχους που ήδη έχουν τεθεί στη Λισαβόνα, ακόμη και να προσθέτουν νέες απαιτήσεις — χωρίς ωστόσο να τις αιτιολογούν σαφώς — αντί να συμβάλλουν στη συγκριτική αξιολόγηση των εθνικών μεταρρυθμίσεων, με αποτέλεσμα η Επιτροπή να δυσκολεύεται να τις περιγράψει επακριβώς, ελλείψει της συνεργασίας των κρατών μελών.

3.2.3. Η έλλειψη αυτή πληροφόρησης εκ μέρους των κρατών μελών συνοδεύεται, τις περισσότερες φορές, από καθυστερήσεις ως προς την εφαρμογή και από έλλειψη πειθαρχίας εκ μέρους τους. Ας αναφερθούν εδώ οι αυξανόμενες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν πολλά από τα κράτη προκειμένου να τηρήσουν τις απαιτήσεις του συμφώνου σταθερότητας ως προς την ισορροπία των δημόσιων οικονομικών, τις κατ' εξακολούθηση παραλείψεις μεταφοράς των οδηγιών, και τις αυξανόμενες παραβιάσεις της νομοθεσίας της ενιαίας αγοράς.

3.2.4. Ας τονιστεί, επίσης, για πολλά κράτη μέλη, η ανησυχητικά ανεπαρκής συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών και κατά τον προσδιορισμό και την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων, αλλά και κατά την κατάρτιση των εκθέσεων σχετικά με την πορεία τους. Η κατάσταση αυτή, εξάλλου, είναι κατά μεγάλο μέρος εκείνη που οδήγησε τις ομοσπονδίες μέλη της Unice να υποβάλουν στην τελευταία εαρινή Σύνοδο τις δικές τους εθνικές εκθέσεις.

4. Παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ σχετικά με τα αποτελέσματα των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων

4.1. Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που έχουν αναληφθεί στην ΕΕ, ειδικότερα μέσω της στρατηγικής της Λισαβόνας, αφορούσαν κατά κύριο λόγο τα ακόλουθα πεδία, ενώ παράλληλα οφείλουν να ενισχύονται αμοιβαία:

- τη συνέχιση του ανοίγματος των αγορών,
- τη βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση,
- την ισορροπία των δημοσίων δαπανών χωρίς επιβάρυνση της φορολογικής πίεσης,
- την προώθηση της καινοτομίας,
- την προσαρμογή της αγοράς εργασίας,
- τον εκσυγχρονισμό της κοινωνικής προστασίας,
- την ενίσχυση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης,
- την απλούστευση της υπερβολικής νομοθεσίας,
- την εδραίωση της βιώσιμης ανάπτυξης.

4.2. Όσον αφορά το άνοιγμα των αγορών, η πιο ουσιαστική πρόοδος αφορά τον κλάδο των τηλεπικοινωνιών και, σε μικρότερο βαθμό και με κάποιες καθυστερήσεις, τους κλάδους της ενέργειας — φυσικό αέριο, ηλεκτρισμός — όπου οι τιμές παραμένουν ακόμη

(1) www.unice.org/lisbon.

συχνά υπερβολικά υψηλές. Ο κλάδος των ταχυδρομείων, που εξαρτάται τις περισσότερες φορές από το δημόσιο τομέα, παραμένει ακόμη ευρέως στεγανός, παρά τα κάποια πρώτα περιορισμένα ανοίγματα στην Ευρώπη. Οι καθυστερήσεις διασύνδεσης, εξοπλισμού και εκσυγχρονισμού εξακολουθούν να χαρακτηρίζουν ακόμη τις μεταφορικές υποδομές, όπως φαίνεται ειδικότερα στις υπερβολικά συχνές εκθέσεις σχετικά με την υλοποίηση στην πράξη των σχεδίων διευρωπαϊκών δικτύων.

4.3. Όσον αφορά την πρόσβαση στη χρηματοδότηση, οι πραγματοποιηθείσες και οι υπό εξέλιξη πρόοδοι ως προς την ενοποίηση της ευρωπαϊκής χρηματοπιστωτικής αγοράς οφείλονται κατά μεγάλο μέρος στη θέσπιση του ευρώ. Επίσης, σε πολλά κράτη, ελήφθησαν διάφορα μέτρα για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση για τους επιχειρηματίες σε εναρκτήρια φάση και για τις ΜΜΕ. Η πρόσβαση όμως στο επιχειρηματικό κεφάλαιο παραμένει ακόμη ανεπαρκέστατη στην Ευρώπη, κυρίως σε σύγκριση με τις Ηνωμένες Πολιτείες, πράγμα που αποβαίνει επιβλαβές για τη ζωτικότητα των ΜΜΕ και των καινοτόμων επιχειρήσεων στην ευρωπαϊκή αγορά. Εξάλλου, η ενοποίηση της ευρωπαϊκής χρηματοπιστωτικής αγοράς εξαρτάται ακόμη υπερβολικά από ρυθμίσεις που παρουσιάζουν καθυστερήσεις, ενώ θα μπορούσαν να είχαν ενθαρρυνθεί περισσότερο οι πρωτοβουλίες επαγγελματικής αυτορρύθμισης.

4.4. Όσον αφορά τα δημόσια ελλείμματα, διαπιστώνεται ότι η κατάσταση διαφέρει πολύ ανάλογα με τις χώρες: οι εκθέσεις της Επιτροπής και του Συμβουλίου έχουν τονίσει ότι, ενώ ορισμένα κράτη μέλη εξασφάλισαν πλεόνασμα στα δημόσια οικονομικά τους (βλέπε Δανία, Φινλανδία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Σουηδία), άλλα κράτη παρουσιάζουν επικίνδυνη αύξηση του ελλείματός τους (βλέπε Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία και, μέχρι πρόσφατα, Πορτογαλία), και έχουν φθάσει ή και ξεπεράσει τα όρια που θέτει το σύμφωνο σταθερότητας. Οι χώρες αυτές, που παρουσιάζουν σήμερα σημαντικά ελλείμματα, είναι επίσης εκείνες που, συγκριτικά, καθυστέρησαν περισσότερο την εφαρμογή των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Οι χώρες που διαθέτουν πιο ισορροπημένα δημόσια οικονομικά είναι εκείνες που διαχειρίστηκαν, γενικά, καλύτερα τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις τους, ακόμη και εάν ορισμένες από αυτές, κυρίως στη Βόρεια Ευρώπη, εμφανίζουν επίσης υψηλή φορολογική πίεση.

4.5. Σχετικά με την προώθηση της καινοτομίας, η γενίκευση της χρήσης του Διαδικτύου και η ευρεία πρόσβαση των επιχειρήσεων στις νέες τεχνολογίες συνέβαλαν στη σημαντική βελτίωση της ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών, με μεγάλη πρόοδο στην παραγωγικότητα. Η εξέλιξη αυτή συνοδεύεται συχνά από προσφυγή σε διεθνή καταμερισμό της εργασίας, με συνυπολογισμό των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, περιλαμβανομένων και των μισθολογικών, με αύξηση της υπεργολαβίας και των μετεγκαταστάσεων για την κατασκευή προϊόντων (βλέπε υφαντουργία, ηλεκτρονικά, παιχνίδια κ.λπ.), ακόμη και για την παροχή υπηρεσιών (βλέπε λογιστική των εταιριών) προς νεοεμφανιζόμενες εξωτερικές οικονομίες. Αντίθετα, οι δαπάνες για την έρευνα, παρότι σε πολλές χώρες είναι σημαντικές (βλέπε Φινλανδία, Σουηδία, Γαλλία), σε πολλές άλλες χώρες παραμένουν ανεπαρκείς και πολύ μακριά από το στόχο του 3 % του ΑΕγχΠ που ορίζει η στρατηγική της Λισαβόνας. Επίσης, δεν συντονίζονται σχεδόν καθόλου μεταξύ

τους, ούτε με το ευρωπαϊκό ΠΠΕΤΑ. Τέλος, η απουσία πραγματικής προσέγγισης των οικονομικών και τεχνολογικών μέσων άμυνας βάσει της εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής επηρεάζει σοβαρά την κατάσταση στην Ευρώπη στον τομέα αυτόν και τις συναφείς με αυτόν πτυχές (βλέπε νέα υλικά, ηλεκτρονικά κ.λπ.). Ως προς τη χορήγηση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, ορισμένες χώρες διατηρούν ένα καλό εθνικό επίπεδο (βλέπε Φινλανδία, Σουηδία), αλλά η Ευρώπη παραμένει, κατά μέσον όρο, πολύ πίσω σε σύγκριση με τις Ηνωμένες Πολιτείες ή την Ιαπωνία. Το γεγονός ότι δεν υφίσταται κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, εν αναμονή της μεταφοράς στην πράξη της πρόσφατα επιτευχθείσας πολιτικής συμφωνίας, επιβαρύνει την κατάσταση.

4.6. Ως προς τη βελτίωση της αγοράς εργασίας, η κατάσταση διαφέρει πολύ ανάλογα με τις χώρες, όπως φαίνεται στους συνημμένους πίνακες. Παρότι σε καμία δεν λείπουν τα προβλήματα, ορισμένες παρουσιάζουν συνολικά υψηλό επίπεδο απασχόλησης, ενώ άλλες αντιμετωπίζουν διαρθρωτική υπο-απασχόληση και ανησυχητική ανεργία. Έχουν δρομολογηθεί σημαντικές μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς εργασίας, και ειδικότερα για την εξασφάλιση μεγαλύτερης ευελιξίας και ισορροπίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας, δεδομένης και της γήρανσης του πληθυσμού. Οι διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους και οι διαπραγματεύσεις μαζί τους και μεταξύ τους αποσκοπούν κυρίως στο να εξασφαλίσουν ότι οι νέες ρυθμίσεις θα επιτρέπουν πραγματικά μια βελτίωση της απασχόλησης και των συνθηκών απασχόλησης εν όψει των προκλήσεων της διεθνούς ανταγωνιστικότητας. Ειδικότερα, έχουν αναληφθεί ενδιαφέρουσες πρωτοβουλίες, λ.χ., στη Γαλλία, προκειμένου να ενθαρρύνονται οι αναζητούντες εργασία να δημιουργήσουν τη δική τους επιχείρηση: διευκόλυνση των διοικητικών διαδικασιών, αποφυγή της απώλειας, τουλάχιστον για ένα πρώτο διάστημα, των παροχών της κοινωνικής προστασίας τις οποίες δικαιούνται έως τότε ως αναζητούντες εργασία.

4.7. Ως προς τον εκσυγχρονισμό της κοινωνικής προστασίας, βρίσκονται υπό εξέλιξη πολλές μεταρρυθμίσεις για την ανάκτηση της οικονομικής της ισορροπίας, έναντι της γήρανσης του πληθυσμού που πλήττει όλες τις χώρες μέλη της ΕΕ. Πρέπει, ειδικότερα, να προσαρμοστεί η διάρκεια των εισφορών στην παράταση του προσδόκιμου επιβίωσης, να μεταρρυθμιστούν τα συνταξιοδοτικά συστήματα τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα ούτως ώστε να ανταναιλούν τις βέλτιστες πρακτικές και των δύο τομέων, και να εξασφαλιστεί ότι οι ηλικιωμένοι δεν θα παροτρύνονται, ή ακόμη και εξαναγκάζονται, να εγκαταλείπουν πρόωρα την αγορά εργασίας⁽¹⁾. Ενθαρρύνεται η προσφυγή στα συμπληρωματικά ασφαλιστικά συστήματα και στα συνταξιοδοτικά ταμεία. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές, κατά την ανάπτυξή τους, αντιμετωπίζουν επίσης προβλήματα εφαρμογής και αποτελεσματικότητας, με κύριο στοιχείο μια εμμονή στην υπερβολικά πρόωρη αποχώρηση από την αγορά εργασίας (βλέπε Βέλγιο, Γαλλία, Ελλάδα).

(1) «Οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι», ΕΕ C 14 της 16.1.2001.

4.8. Όσον αφορά την εκπαίδευση και την κατάρτιση, οι ευρωπαϊκές χώρες διαθέτουν, στην πλειονότητά τους, πολύ αξιόλογα και ανεπτυγμένα εκπαιδευτικά συστήματα (ιδιαίτερα δε στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης), συχνά όμως με υπερβολικά στεγανά έναντι της πραγματικότητας και των αναγκών της οικονομίας. Πρόσφατα έχουν αναληφθεί πρωτοβουλίες, κυρίως μέσω νόμων, διεπαγγελματικών συμφωνιών και προγραμμάτων ανταλλαγών, για την εντατικοποίηση των σχέσεων αυτών και την ανάπτυξη σχημάτων μαθητείας (βλέπε Γαλλία, Λουξεμβούργο, Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία). Η γενίκευση της πρόσβασης στο Διαδίκτυο συμβάλει επίσης στην εντατικοποίηση της κατάρτισης.

4.9. Όσον αφορά την απλούστευση της νομοθεσίας, πρόκειται για κοινή ανάγκη του συνόλου των ευρωπαϊκών χωρών, παρότι ορισμένες χώρες (βλέπε Δανία, Φινλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Σουηδία) δρομολόγησαν ενωρίτερα από άλλες διάφορα προγράμματα και μεθόδους για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Προτεραιότητα δίδεται επίσης στην απλούστευση των διαδικασιών για την ίδρυση επιχειρήσεων και για τις μικρές επιχειρήσεις, λόγω της επίδρασής τους επί της οικονομικής δραστηριότητας και επί της απασχόλησης. Η αναγκαία αυτή απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών και βαρών θα πρέπει να συνοδεύεται από μια πιο αποτελεσματική καταπολέμηση της παραοικονομίας, η οποία κινδυνεύει να λάβει ακόμη σημαντικότερες διαστάσεις με τη διεύρυνση της Ένωσης. Μια άλλη προτεραιότητα αφορά την καλύτερη μεταφορά των ευρωπαϊκών οδηγιών: όπως δείχνουν οι συγκριτικοί πίνακες που δημοσιεύει ανά εξάμηνο η Επιτροπή, η κατάσταση διαφέρει πολύ ανάλογα με τις χώρες· ωστόσο, στις χώρες όπου εμφανίζεται η μεγαλύτερη καθυστέρηση (βλέπε Γαλλία, Ελλάδα, Ιταλία) αναμένεται να περιοριστεί, χάρη στα κυβερνητικά μέτρα που έχουν ληφθεί προς το σκοπό αυτόν.

4.10. Σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη, τα εθνικά μέτρα για την εφαρμογή των συμφωνιών του Κιότο αναπτύσσονται με διαφορετικά σε κάθε χώρα αποτελέσματα. Η προστασία του περιβάλλοντος είναι περισσότερο εδραιωμένη παραδοσιακά στη νομοθεσία, τα προγράμματα και τους κώδικες συμπεριφοράς των χωρών του Βορρά, αλλά στις υπόλοιπες χώρες της Ένωσης έχουν ληφθεί νέα μέτρα και οι ανταλλαγές ορθών πρακτικών τους παρέχουν την ευκαιρία να εμπνεόνται από επιτυχημένες εμπειρίες (βλέπε εθελοντικοί κώδικες και διαχείριση επιχειρήσεων, χάρτες προστασίας του περιβάλλοντος, περιβαλλοντικό σήμα, έλεγχος και κατανομή των αδειών εκπομπών κ.λπ.).

5. Συμπεράσματα της ΕΟΚΕ σχετικά με την επίδραση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων

5.1. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει, κατά πρώτον, ότι όλες οι χώρες της ΕΕ έχουν πράγματι δρομολογήσει διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, σύμφωνα με κοινούς στόχους, για την αναδιάρθρωση της ανταγωνιστικότητας, την ενίσχυση της ανάπτυξης, την ανάκαμψη της απασχόλησης και την εξασφάλιση της βιωσιμότητας της οικονομικής και κοινωνικής τους ανάπτυξης.

5.2. Οι κυριότερες πρόοδοι που έχουν σημειωθεί, και οι οποίες δικαιολογούν την εμπιστοσύνη στη στρατηγική της Λισαβόνας, παρά τις καθυστερήσεις που παρουσιάζει, αφορούν τα εξής:

5.2.1. τη συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας των μεταρρυθμίσεων, λόγω των όσων διακυβεύονται ως προς την ανταγωνιστικότητα και τις δημογραφικές και τεχνολογικές μεταβολές, και τούτο ανεξάρτητα από τις παραδοσιακές πολιτικές διαμάχες·

5.2.2. την ανάπτυξη, παρότι πρέπει να διευρυνθεί περαιτέρω, πρωτοβουλιών εκ μέρους των οικονομικών και κοινωνικοεπαγγελματικών κύκλων, κυρίως δε σε ευρωπαϊκή κλίμακα, για συνδρομή στην επιτυχία των μεταρρυθμίσεων·

5.2.3. ειδικότερα, την ενεργό συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στην ανάπτυξη των μεταρρυθμίσεων που αφορούν τον επαγγελματικό βίο και τις κοινωνικές προκλήσεις (βλέπε κατάρτιση, αγορά εργασίας, κοινωνική προστασία)·

5.2.4. την επιτάχυνση, με το άνοιγμα των τηλεπικοινωνιών, της διάδοσης των τεχνολογιών των πληροφοριών και της πρόσβασης στο Διαδίκτυο·

5.2.5. ένα μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τη βιωσιμότητα και για το μέλλον (βλέπε διαχείριση των δημοσίων οικονομικών, μεταρρύθμιση της κοινωνικής προστασίας, ασφάλεια του καταναλωτή, προστασία του περιβάλλοντος).

5.3. Οι κυριότερες καθυστερήσεις που πρέπει να καλυφθούν, και που θα επέτρεπαν την ανάκαμψη της οικονομικής ανάπτυξης, αφορούν τα εξής:

5.3.1. την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς, κυρίως στα πεδία όπως, π.χ., ενέργεια, υποδομές των μεταφορών, και υπηρεσίες, περιλαμβανομένων και των χρηματοπιστωτικών, προκειμένου να βελτιωθεί η αξιοπιστία και να περιοριστεί το κόστος: η ΕΟΚΕ εκφράζει, λοιπόν, τη λύπη της για το γεγονός ότι η Ευρώπη εξακολουθεί να μην στηρίζεται κατά προτεραιότητα στην πλήρη υλοποίηση της αγοράς αυτής για την εξασφάλιση της ανάπτυξής της·

5.3.2. μια καλύτερη ισορροπία των δημοσίων οικονομικών, υπό προϋποθέσεις που θα ευνοούν τις επενδύσεις και την ανάπτυξη, και το ξεκίνημα μιας εναρμόνισης, σε ευρωπαϊκή κλίμακα, των βασικών φορολογικών κανόνων που συνδέονται άμεσα με τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς·

5.3.3. την επιβεβαίωση μιας πραγματικής ευρωπαϊκής δυναμικής ως προς την τεχνολογική έρευνα, που δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί αρκετά σε σχέση με τις φιλοδοξίες που προβλήθηκαν στη Λισαβόνα·

5.3.4. την απλούστευση της νομοθεσίας, παράλληλα με μια μεγαλύτερη αυστηρότητα ως προς τη μεταφορά των οδηγιών στο εθνικό δίκαιο.

5.4. Η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης τα εξής:

5.4.1. Η πορεία της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων διαφέρει ακόμη κατά πολύ από τη μια χώρα στην άλλη:

5.4.1.1. Σε γενικές γραμμές, οι δείκτες είναι συχνά συγκριτικά καλύτεροι στις χώρες της Βόρειας ΕΕ (βλέπε άνοιγμα των αγορών, ισορροπία των δημοσίων οικονομικών, παραγωγικότητα, παιδεία, έρευνα, απασχόληση, περιβάλλον), παρότι η πρόοδος αυτή συμπίπτει με τους εξαναγκασμούς που συνεπάγεται η βαρύτερη φορολογία.

5.4.1.2. Οι χώρες του Νότου, που στην πλειονότητά τους παρουσιάζουν περισσότερη συγκριτική καθυστέρηση, έχουν δρομολογήσει μέτρα για την αντιμετώπισή της, θα χρειαστούν όμως πολύ χρόνο για να καλύψουν τα μειονεκτήματα αυτά, πόσο μάλλον που πολλά από αυτά είναι παλαιά και πολιτισμικής φύσεως.

5.4.1.3. Η κατάσταση των εθνικών δημοσίων οικονομικών είναι συχνά ενδεικτική της πορείας των μεταρρυθμίσεων, δεδομένου ότι η αύξηση των ελλειμμάτων αποτελεί συχνά έναν δείκτη που αντικατοπτρίζει την καθυστέρηση της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων αυτών.

5.4.2. Προς το παρόν, ακόμη και οι χώρες που βρίσκονται στην καλύτερη θέση εντός της ΕΕ, παρουσιάζουν χαμηλότερες επιδόσεις από τους μεγαλύτερους διεθνείς ανταγωνιστές τους (ενώ, πέρα από τις προόδους και από τις καθυστερήσεις από τη μια χρονιά στην άλλη, ο στόχος για τις ευρωπαϊκές χώρες δεν είναι τόσο να βελτιωθούν σχετικά με το παρελθόν, αλλά να είναι καλύτερες απ' ό,τι αλλού).

5.4.3. Η πρόσληψη των μεταρρυθμίσεων από την κοινή γνώμη είναι συχνά αμφιλεγόμενη, όταν δεν είναι καθαρά επικριτική, λόγω των φόβων μήπως χαθούν τα κεκτημένα πλεονεκτήματα χωρίς σαφείς ανταποδόσεις ως προς την ανάκαμψη της απασχόλησης ή τη βιωσιμότητα της κοινωνικής προστασίας, δεδομένου ότι οι θετικές αυτές συνέπειες αργούν να εκδηλωθούν (βλέπε χαμηλή ανάπτυξη, νέα άνοδος της ανεργίας). Η ΕΟΚΕ, όμως, ανησυχεί για την αυξανόμενη καθυστέρηση όσον αφορά την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί, τις καθυστερήσεις της εφαρμογής πολλών εξ αυτών, και την επιδεινούμενη υποβάθμιση της ανάπτυξης και της απασχόλησης στην Ευρώπη. Δεν θα έπρεπε η ευρωπαϊκή στρατηγική των μεταρρυθμίσεων να εκφυλιστεί σε «φούσκα», όπου η πληθώρα στόχων, εννοιών και συμμετεχόντων κρατών θα συνοδεύεται από εξίσου αυξανόμενα ελλείμματα ως προς τη συνυπευθυνότητα, την εφαρμογή και την ουσιαστική επίδραση.

6. Συστάσεις της ΕΟΚΕ για την ενίσχυση της επίδρασης των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων

6.1. Οι σημερινές ανεπάρκειες της επίδρασης των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων επί του οικονομικού και κοινωνικού τομέα και επί

της απασχόλησης, οι οποίες τροφοδοτούν τις αμφιβολίες της κοινής γνώμης, οδηγούν την ΕΟΚΕ να υποβάλει τις ακόλουθες συστάσεις.

6.2. Η ΕΟΚΕ σημειώνει, κατά πρώτο λόγο, ότι η ΕΕ εντόπισε μεν ορθά, και κυρίως κατά τη Σύνοδο Κορυφής της Λισαβόνας, τις κυριότερες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που πρέπει να διεξαχθούν σε εθνικό και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά η εφαρμογή στην πράξη μιας «καλής διαχείρισης της μεταρρύθμισης» υστερεί ακόμη σε μεγάλο βαθμό. Η ΕΟΚΕ οφείλει να τονίσει τη σημασία της εξεύρεσης καλύτερων μεθόδων για τη διεξαγωγή των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Από την άποψη αυτή, η ΕΟΚΕ τονίζει ιδιαίτερα τις ακόλουθες προτεραιότητες:

6.2.1. Μια πρώτη προϋπόθεση για την επιτυχία των μεταρρυθμίσεων, είναι να καταβληθεί περαιτέρω προσπάθεια για την εξήγηση των επιδιωκόμενων στόχων: ειδικότερα, πρέπει να βελτιωθεί η πρόσληψη και η κατανόηση των όσων διακυβεύονται. Η προετοιμασία των εαρινών Συνόδων θα πρέπει να αποτελεί μια ευκαιρία, στις διάφορες χώρες μέλη, για πραγματικές συζητήσεις με στενή συμμετοχή των εκπροσώπων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών.

6.2.2. Η απαίτηση αυτή συνοδεύεται από την καλύτερη διαβούλευση με τις κοινωνικοεπαγγελματικές οργανώσεις όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις που πρέπει να διεξαχθούν, τις προοπτικές τους, τις επιδράσεις τους, τις προϋποθέσεις τους και την πορεία της εφαρμογής τους. Μέσα από τις διαβουλεύσεις αυτές, πρέπει επίσης να βελτιστοποιηθεί η κατανομή της απαιτούμενης από τον καθέναν συμβολής, με μια μεγαλύτερη συνυπευθυνότητα για την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων. Πέρα από το νομοθέτη και από τις δημόσιες αρχές, οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών καλούνται επίσης να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο (πρωτοβουλίες των κοινωνικοοικονομικών κύκλων, συμφωνίες των κοινωνικών εταίρων κ.λπ.). Ως εκ τούτου, τα κράτη θα πρέπει να ενθαρρύνουν περισσότερο τους φορείς της κοινωνίας των πολιτών να αναλάβουν τις ευθύνες τους για την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων, εκχωρώντας τους όσο το δυνατόν ευρύτερες αρμοδιότητες για όσα εξαρτώνται κατά πρώτο λόγο από την ενεργό συμμετοχή των φορέων αυτών, παρά από εκείνη των δημοσίων αρχών.

6.2.3. Η πορεία της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων θα έπρεπε να διευκρινίζεται καλύτερα στις ετήσιες εκθέσεις των κρατών και της Επιτροπής για την εαρινή Σύνοδο, στις οποίες θα έπρεπε να αναφέρονται όχι μόνο τα μέτρα που λαμβάνουν οι δημόσιες αρχές, αλλά και οι πρωτοβουλίες των κοινωνικοοικονομικών κύκλων και των κοινωνικών εταίρων σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις αυτές.

6.2.4. Μετά από τη νέα επικέντρωση της παρακολούθησης και της αξιολόγησης των διαδικασιών εφαρμογής, στις αρχές του 2003, με την ετήσια υποβολή συνθετικής έκθεσης από την Επιτροπή, πρέπει να υπάρξει μέριμνα ώστε η αμοιβαία αυτή αλληλεπίδραση των διαδικασιών να καταστεί πιο ουσιαστική. Θα μπορούσαν, για παράδειγμα, να ενσωματωθούν καλύτερα οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση στους κύριους προσανατολισμούς της οικονομικής πολιτικής, αντί να συντονίζονται απλά μ' αυτούς. Κάτι τέτοιο θα συνέβαλε σε μια αξιολογική απλούστευση της ετήσιας διαδικασίας οικονομικών και κοινωνικών προσανατολισμών της ΕΕ.

6.2.5. Θα πρέπει επίσης να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των συγκριτικών αναλύσεων επιδόσεων, ώστε να διαδίδονται οι βέλτιστες πρακτικές. Προς το σκοπό αυτόν, θα ήταν χρήσιμο να δημιουργηθεί, εντός της ιστοσελίδας Euroρα και δυνάμει της στρατηγικής της Λισαβόνας, μια βάση παρατήρησης και δεδομένων σχετικά με τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις εντός της ΕΕ, και να παροτρυνθούν τα κράτη μέλη και οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών να παρέχουν όλα τα χρήσιμα πληροφοριακά στοιχεία για την ανάπτυξή της. Από την πλευρά της, η ΕΟΚΕ προτιμάται να συμβάλει άμεσα στη βελτίωση αυτή της ενημέρωσης σχετικά με τις πρωτοβουλίες των φορέων της κοινωνίας των πολιτών στον τομέα των μεταρρυθμίσεων.

6.2.6. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην όσο το δυνατόν καλύτερη συμπερίληψη στη στρατηγική της Λισαβόνας των δέκα νέων κρατών μελών της Κεντρικής και Μεσογειακής Ευρώπης, καθώς και στη σύνδεση των άλλων υποψήφιων για ένταξη κρατών, με συνεκτίμηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους και κυρίως της καθυστέρησης ανάπτυξης που παρουσιάζουν τα περισσότερα από αυτά έναντι των 15 σημερινών κρατών μελών της ΕΕ, γεγονός που δεν αποκλείει κάποια νέα κράτη μέλη να μπορούν επίσης να παρουσιάσουν ορισμένα συγκριτικά πλεονεκτήματα ως προς τις μεταρρυθμίσεις. Οι χώρες αυτές θα πρέπει να κληθούν να υποβάλουν τα προγράμματα μεταρρυθμίσεων και την πορεία της εφαρμογής τους στην προσεχή εαρινή Σύνοδο, το Μάρτιο του 2004.

6.3. Όσον αφορά το πεδίο και το περιεχόμενο των μεταρρυθμίσεων, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ιδιαίτερα τις ακόλουθες προτεραιότητες:

6.3.1. Η θέσπιση του ενιαίου νομίματος απαιτεί όλο και σαφέστερα τη θέσπιση μιας κοινής οικονομικής διαχείρισης, την οποία έχουν προς το παρόν αρνηθεί τα κράτη μέλη, πέρα από έναν συντονισμό από τις Βρυξέλλες, σε εμβρυακό ακόμη στάδιο. Μια τέτοια κοινή διαχείριση θα προϋποθέτει, βέβαια, την προσέγγιση των φορολογιών, κυρίως προκειμένου να καταργηθούν όλες οι διπλές φορολογίες, μέσω ενός ενιαίου κανονισμού, που θα αντικαταστήσει τις διμερείς συμβάσεις, εξίσου λαβυρινθώδεις όσο και παράταιρες, προκειμένου να απλουστευθεί το φορολογικό καθεστώς των ενδοκοινοτικών συναλλαγών και να εναρμονιστούν οι φορολογικές βάσεις. Η ΕΟΚΕ καταρτίζει, επί του παρόντος, γνωμοδότηση σχετικά με τα διάφορα αυτά φορολογικά ζητήματα.

6.3.2. Το σύμφωνο σταθερότητας για την καταπολέμηση των δημοσίων ελλειμμάτων συνιστά χρήσιμη προφύλαξη, ενώ παράλληλα εκφράζει σαφώς την αλληλεγγύη που συνδέει όλα τα κράτη που συμμετέχουν στο ευρώ. Συνεπώς, το εν λόγω σύμφωνο πρέπει να τηρηθεί. Δεν θα πρέπει, ωστόσο, να οδηγήσει στην παραμέληση του στόχου της ανάπτυξης, ο οποίος συμπεριλαμβάνεται, επίσης, και στο πνεύμα και στο γράμμα του συμφώνου, και ο οποίος αφορά έναν τομέα όπου οι λόγοι δυσαρέσκειας είναι εξίσου σημαντικοί μ' εκείνους που αφορούν τα ελλείμματα: θα ήταν ουτοπικό να θέλουμε να αντιμετωπίσουμε κατά τρόπο αποτελεσματικό και βιώσιμο τα εθνικά δημόσια ελλείμματα εάν δεν αποφασίσουμε από κοινού μια ευρωπαϊκή πολιτική που να ανοίγει πραγματικές προοπτικές ανάπτυξης. Θα ήταν εξίσου ουτοπικό να ισχυριζόμαστε ότι θα διεξαγάγουμε ομαλά τις — συχνά αυστηρές — διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, χωρίς να προσφέρουμε θετικές και αξιόπιστες προοπτικές ανάπτυξης στους Ευρωπαίους.

6.3.3. Αυτό προϋποθέτει να αξιοποιηθεί με μεγαλύτερη ενεργητικότητα και αποφασιστικότητα η ενιαία αγορά ως εξέχον παράγοντας ανάπτυξης για την ευρωπαϊκή οικονομία, να επιταχυνθούν τα απαραίτητα για την ολοκλήρωσή της αμοιβαία ανοίγματα και να επιβληθεί μεγαλύτερη αυστηρότητα για τη μεταφορά στις εθνικές νομοθεσίες. Η ενισχυμένη αυτή διαχείριση της ενιαίας αγοράς είναι περισσότερο αναγκαία παρά ποτέ, λόγω της διεύρυνσης της ΕΕ από 15 σε 25 κράτη μέλη το 2004. Πρέπει να εξασφαλιστεί καλύτερα η συνοχή της, η ταυτότητά της, η ρευστότητά της και η ασφάλειά της. Αυτό θα δικαιολογούσε, ειδικότερα, να προβλεφθούν ενδεχομένως, και σε συνεργασία με τις εθνικές διοικήσεις και συμπληρωματικά προς αυτές, τα εξής:

6.3.3.1. πραγματικές κοινοτικές επιθεωρήσεις της ενιαίας αγοράς·

6.3.3.2. μια κοινή διαχείριση των ευρωπαϊκών τελωνείων στα εξωτερικά σύνορα·

6.3.3.3. ένας καλύτερος διεθνικός συντονισμός των δημοσίων υπηρεσιών, που θα μπορούσε να αποτελέσει την προετοιμασία για την εμφάνιση ευρωπαϊκής κλίμακας υπηρεσιών κοινής ωφελείας, σε ορισμένους τομείς όπου αυτό δικαιολογείται.

6.3.4. Θα ήταν, επίσης, σκόπιμο να ενθαρρυνθούν περισσότερες επιχειρήσεις, κάθε μεγέθους, να χρησιμοποιούν όντως τη μεγάλη ευρωπαϊκή αγορά ως την πραγματική εσωτερική τους αγορά, και να αναδιαρθρωθούν σε αυτήν την κλίμακα. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τις προτάσεις της για ένα απλουστευμένο ευρωπαϊκό καθεστώς στο οποίο να έχουν πρόσβαση οι μικρές και οι μεσαίες επιχειρήσεις, και επαναλαμβάνει στην Επιτροπή το αίτημά της για την υποβολή σχεδίου για ένα τέτοιο καθεστώς⁽¹⁾.

6.3.5. Μια άλλη καθοριστική για την ευρωπαϊκή οικονομία μεταρρύθμιση είναι, όπως ορθά διευκρινίζεται στη στρατηγική της Λισαβόνας, η προώθηση της οικονομίας της γνώσης: οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν επενδύουν αρκετά στις τεχνολογίες του μέλλοντος και, όταν το πράττουν, ενεργούν κατά τρόπο υπερβολικά αποσπασματικό. Το πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα της ΕΕ, του οποίου ο υπερβολικά χαμηλός προϋπολογισμός (μόλις το 5 % των εθνικών προϋπολογισμών για την έρευνα) καταλήγει σε κατακεραματισμό ασημαντων κονδυλίων μεταξύ των κρατών, θα έπρεπε, αφενός να αναβαθμιστεί σαφώς ώστε να φθάσει ένα πραγματικό κατώφλι αποτελεσματικότητας, και αφετέρου να επικεντρωθεί περισσότερο σε αμιγώς ευρωπαϊκά τεχνολογικά προγράμματα, ικανά να στηρίξουν την ανάπτυξη των χωρών της ΕΕ. Ο προσδιορισμός μιας περισσότερο συγκλίνουσας προσέγγισης στον τομέα της άμυνας, μέσω της κοινής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής, με τις διάφορες επιδράσεις της (παρουσία στο διάστημα, εναρμονισμός των εξοπλισμών, νέες τεχνολογίες με διττή, στρατιωτική και μη, χρήση κ.λπ.) και με τη συμπερίληψη ενός πιο

(1) «Καταστατικό ευρωπαϊκής εταιρείας για τις ΜΜΕ», ΕΕ C 125 της 27.5.2002.

ουσιαστικού αμοιβαίου ανοίγματος των αντίστοιχων δημοσίων συμβάσεων, αναμένεται να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο και να παράσχει τη νέα αυτή διάσταση στην ευρωπαϊκή τεχνολογική καινοτομία.

6.3.6. Η ανάκαμψη της απασχόλησης θα προκύψει κυρίως εάν υπάρξει ανάκαμψη της ανάπτυξης, η οποία θα ενεργοποιηθεί με τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις (βλέπε εμφάνιση της εσωτερικής αγοράς, ενθάρρυνση των πρωτοβουλιών των φορέων, προσέλκυση επενδύσεων κ.λπ.). Οι κοινωνικές μεταρρυθμίσεις για την απασχόληση (βλέπε εκπαίδευση και κατάρτιση, απασχολησιμότητα, μεγαλύτερη ρευστότητα της αγοράς εργασίας) πρέπει να χαρακτηθούν κατά τρόπον ώστε να συνδυάζονται με τις οικονομικές αυτές μεταρρυθμίσεις και να μεγιστοποιούν τις επιδράσεις τους επί της απασχόλησης. Τα θετικά παραδείγματα ανάκαμψης της απασχόλησης στις Κάτω Χώρες, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιρλανδία και τη Δανία απεικονίζουν εύγλωττα τη διαπίστωση αυτή.

6.3.7. Η ΕΟΚΕ τάσσεται, συνεπώς, υπέρ μιας ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας για την ανάπτυξη, όπως αυτή που πρότειναν τον Ιούλιο η Ιταλική Προεδρία του Συμβουλίου, η Επιτροπή, καθώς και η ομάδα υψηλού επιπέδου υπό την προεδρία του κ. André Sapir. Το ίδιο το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 16ης και 17ης Οκτωβρίου 2003 αποδέχτηκε την ανάγκη μιας παρόμοιας πρωτοβουλίας, οι λεπτομέρειες της οποίας θα αποτελέσουν αντικείμενο συγκεκριμένων αποφάσεων κατά τη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 12ης και 13ης Δεκεμβρίου 2003. Η Γαλλία και η Γερμανία υπέβαλαν επίσης, το Σεπτέμβριο, κοινούς προσανατολισμούς προς την ίδια κατεύθυνση. Το ζητούμενο είναι να προσδιοριστούν και να εφαρμοστούν σε ευρωπαϊκή κλίμακα νέα κίνητρα για την ανάπτυξη, που θα ενεργοποιήσουν τις επενδύσεις τόσο για την έρευνα και τις νέες τεχνολογίες — όπως αναφέρεται παραπάνω —, όσο και για τις διεθνικές υποδομές — μεταφορές, ενέργεια, τηλεπικοινωνίες, περιβάλλον — που απαιτούνται για την εύρυθμη λειτουργία της διευρυμένης ενιαίας αγοράς. Εάν αυξηθούν τα δάνεια και οι χρηματοδοτήσεις εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων για τέτοιες επενδύσεις, εάν κληθούν να συμμετάσχουν οι ιδιωτικοί επενδυτές στα πλαίσια νέων εταιρικών σχέσεων δημοσίου/ιδιωτικού τομέα και εάν, με τα μέτρα αυτά μεταξύ άλλων, προωθηθεί η ανάκτηση της εμπιστοσύνης των διαφόρων παραγόντων της ευρωπαϊκής οικονομίας, τότε θα μπορέσουν να αντισταθμιστούν οι βραχυπρόθεσμα αρνητικές επιδράσεις που ενδέχεται να έχει για την ανάπτυξη η αναγκαία αυστηρότητα που επιβάλλει το σύμφωνο σταθερότητας στους εθνικούς προϋπολογισμούς.

6.3.8. Οι μεταρρυθμίσεις της κοινωνικής προστασίας, που οφείλουν να εξασφαλίσουν την ισορροπία των οικονομικών των διαφόρων καθεστώτων (ανεργία, υγεία, σύνταξη), έχουν καταστεί ιδιαίτερα αναγκαίες λόγω της γήρανσης του πληθυσμού, της αύξησης του κόστους εξυπηρέτησης, καθώς και της αυξημένης αυστηρότητας που επιβάλλεται στα δημόσια οικονομικά. Όπως και οι κοινωνικές μεταρρυθμίσεις για την απασχόληση, προϋποθέτουν κι αυτές τη στενή διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους, οι οποίοι μπορούν να κληθούν, μέσω της συμβατικής πολιτικής, να διαδραματίσουν μείζονα ρόλο στα μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν.

6.3.9. Πρέπει, επίσης, να προωθηθεί η ποιότητα της απλούστευσης των νομοθετικών και διοικητικών κανόνων, ένας τομέας στον οποίο πολλά πρέπει να γίνουν ακόμη, πέρα από τις πολυάριθμες θετικές πρωτοβουλίες της Επιτροπής (βλέπε κωδικοποιήσεις, λευκό βιβλίο για τη διακυβέρνηση, μέτρα που αναγγέλθηκαν βάσει του ευρωπαϊκού προγράμματος απλούστευσης κ.λπ.). Αυτό προϋποθέτει κυρίως τα εξής:

6.3.9.1. ένα νέο πνεύμα για τη διοικητική απλούστευση, με προσανατολισμό ανάλογο προς τις ανάγκες του χρήστη, τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο — με έναν κατάλληλο κώδικα συμπεριφοράς των θεσμικών οργάνων της Ένωσης — όσο και στο επίπεδο των κρατών μελών — τα οποία θα πρέπει να αναλάβουν παράλληλες δεσμεύσεις και να τις εφαρμόσουν σε εθνικό επίπεδο —, με αποτελέσματα ταχέα, συγκεκριμένα και μετρήσιμα·

6.3.9.2. μια βελτίωση των αναλύσεων επίδρασης των νέων κανονιστικών σχεδίων, που να εξασφαλίζει την αυτονομία και την ποιότητά τους· η ΕΟΚΕ αποδίδει μείζονα σημασία στις εν λόγω αναλύσεις επίδρασης και είναι πρόθυμη να προσφέρει τη συμβολή της για την ενίσχυσή τους, στα πλαίσια του συμβουλευτικού της ρόλου.

6.3.10. Τέλος, πρέπει να προωθηθούν οι πρωτοβουλίες των κοινωνικοοικονομικών φορέων, από τις οποίες εξαρτάται η προσαρμογή της Ευρώπης στο νέο οικονομικό και κοινωνικό της περιβάλλον. Οι πρωτοβουλίες αυτές πρέπει να συνοδεύουν πιο συστηματικά τις οικονομικές και κοινωνικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και να αυξάνουν τη θετική τους επίδραση. Θα έπρεπε να υποστηρίζονται περισσότερο από τις δημόσιες αρχές, και τις ευρωπαϊκές και τις εθνικές. Αυτό προϋποθέτει κυρίως:

6.3.10.1. περισσότερα περιθώρια ελευθεριών και ευθυνών, κυρίως σε ευρωπαϊκή κλίμακα, με διασφάλιση, ταυτόχρονα, μιας αποτελεσματικότερης εφαρμογής της επανεστιασμένης ρύθμισης·

6.3.10.2. μια καλύτερη προσφυγή σε προσεγγίσεις αυτορρύθμισης και από κοινού ρύθμισης, στα πλαίσια μιας εταιρικής σχέσης με τις δημόσιες αρχές, κυρίως στα πεδία που αφορούν τον κοινωνικό διάλογο, την επαγγελματική αναγνώριση, τις υπηρεσίες, την προστασία του περιβάλλοντος, το εμπόριο και τους καταναλωτές.

6.4. Καταλήγοντας, η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι είναι αναγκαίο να εξασφαλιστεί ότι οι απαραίτητες για την ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις αφενός, θα υποστηρίζονται από επαναδραστηριοποίηση της οικονομικής ανάπτυξης, μέσω της ολοκλήρωσης της ενιαίας αγοράς και της ανάπτυξης διευρωπαϊκών επενδύσεων, και, αφετέρου, θα συζητούνται καλύτερα, θα γίνονται καλύτερα κατανοητές και θα κατανέμονται καλύτερα μεταξύ των πολιτικών ιδυόντων και των παραγόντων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών. Το ζητούμενο είναι η βελτιστοποίηση της αγοράς της Ευρώπης,

μέσω της δραστικότερης ενεργοποίησης της ικανότητάς της για αυτόνομη ανάπτυξη και της εξασφάλισης της καλύτερης αμοιβαίας επίτασης των απαιτούμενων προς τούτο προσπαθειών. Η αποτελεσματικότητα της επίδρασης των μεταρρυθμίσεων αυτών, σε μια δύσκολη οικονομική και κοινωνική συγκυρία, και επομένως η επιτυχία ή η αποτυχία τους, θα εξαρτηθούν τελικά από το εάν δεν

αποφασίζονται και καθοδηγούνται μόνο «έμπροσθεν», από τους πολιτικούς ιδύνοντες, από νόμους και κανονισμούς, αλλά επίσης, και κυρίως, αναλαμβάνονται και υποστηρίζονται «όπισθεν», από τους οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες, βάσει της ιδιαίτερης ικανότητάς τους ως συμβατικών εταίρων και ως δημιουργών πρωτοβουλιών «επί τόπου».

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 77/388/ΕΟΚ σχετικά με τους μειωμένους συντελεστές φόρου προστιθεμένης αξίας»

(COM(2003) 397 τελικό — 2003/0169 (CNS))

(2004/C 32/24)

Την 1η Αυγούστου 2003, και σύμφωνα με τα άρθρα 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, κατά την 403η σύνοδο ολομέλειας της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 30ής Οκτωβρίου), η ΕΟΚΕ αποφάσισε να ορίσει ως γενικό εισηγητή τον κ. Bedossa και υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του με 66 ψήφους υπέρ, 3 κατά και 5 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1. Στο πλαίσιο της παροχής φορολογικών συμβουλών, ο προβληματισμός γύρω από τους συντελεστές του ΦΠΑ σχετίζεται περισσότερο με την πολιτική προβολή (μάρκετινγκ) και με τη φορολογική πολιτική παρά με διαρθρωτικά μέτρα τα οποία επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων ή τον ανταγωνισμό. Όμως σε οικονομικό επίπεδο, κάθε τροποποίηση του συντελεστή ΦΠΑ έχει άμεσο αποτέλεσμα και μακροπρόθεσμα επηρεάζει και την κατανάλωση. Η μείωση του συντελεστή τονώνει την κατανάλωση και συνεπώς παράγει άμεσα αποτελέσματα στην παραγωγή και στην απασχόληση, κυρίως όταν αφορά τοπικές δραστηριότητες που δεν δημιουργούν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Η δημιουργία θέσεων απασχόλησης που οφείλεται στη μείωση του ΦΠΑ παράγει ακόμη σημαντικά έμμεσα αποτελέσματα στα δημόσια έσοδα μέσω της αύξησης της φορολογίας εισοδήματος των επιχειρήσεων, των εισοδημάτων από μισθωτές και κοινωνικές υπηρεσίες καθώς και από τη μείωση του κοινωνικού κόστους της ανεργίας.

1.2. Σε αντίθεση με τις υπόλοιπες εισφορές, η επιβάρυνση του ΦΠΑ στην τελική κατανάλωση είναι εμφανής και, άρα, χρησιμεύει

ως πρόσχημα για τη μείωση άλλου είδους επιβαρύνσεων (ειδικοί έμμεσοι φόροι, άμεσοι φόροι, κοινωνικές επιβαρύνσεις και τοπική φορολογία). Καθώς, όμως, η εισπραξη του ΦΠΑ προϋποθέτει την επακριβή καταγραφή του κύκλου εργασιών καθίσταται σαφώς δυσκολότερο να αποφευχθούν άλλες φορολογικές ή παραφορολογικές επιβαρύνσεις.

1.3. Παρότι οι συντελεστές του ΦΠΑ αποτελούν συχνά αντικείμενο έντονης άσκησης πιέσεων ή πολιτικών παρεμβάσεων, ωστόσο δεν είναι βέβαιο ότι δημιουργούν σημαντικές διοικητικές δυσκολίες στις επιχειρήσεις. Κάτι το οποίο θα μπορούσε ενδεχομένως να δημιουργήσει δυσκολίες θα ήταν ο πολλαπλασιασμός των συντελεστών και η δυσχερής επιλογή μεταξύ του ενός ή του άλλου συντελεστή. Σχετικά προβλήματα ανακύπτουν κατά καιρούς.

1.4. Είναι γεγονός, όπως επισημαίνεται και από την Επιτροπή, ότι οι επιχειρήσεις αδυνατούν να αντιληφθούν πλήρως τη λογική της κατάστασης αυτής, καθώς και ότι η εφαρμογή των κανόνων οδηγεί ορισμένες φορές σε εξαιρετικά περίπλοκες καταστάσεις,

αλλά στην περίπτωση του ΦΠΑ τούτο δεν οφείλεται στους συντελεστές. Μάλιστα μπορεί να υποστηριχθεί ότι, έπειτα από τη μείωση του αριθμού των συντελεστών το 1993 και από τον περιορισμό των αυξημένων συντελεστών, οι δυσκολίες μειώθηκαν σημαντικά. Ένας πολύ μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων χρησιμοποιεί μόνον έναν συντελεστή και οι δυσκολίες, όταν εμφανίζονται, μπορούν να αντιμετωπισθούν κεντρικά και άπαξ και δια παντός για πολύ μεγάλα χρονικά διαστήματα.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επικροτεί την «Πρόταση οδηγίας για την τροποποίηση της οδηγίας 77/388/ΕΟΚ σχετικά με τους μειωμένους συντελεστές φόρου προστιθέμενης αξίας», που υιοθετήθηκε από την Επιτροπή τη 16η Ιουλίου 2003.

2.2. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υπενθυμίζει ότι στη γνωμοδότησή της που υιοθετήθηκε στις 26 Μαΐου 1999, και σύμφωνα με την επιθυμία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, εδωρείτο σκόπιμο να χρησιμοποιηθεί ο φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) ως επιτακτικό μέσο για την καταπολέμηση της ανεργίας και της λαθραίας (μη δηλωμένης) απασχόλησης, παρότι είναι δυνατόν να διατυπωθούν παντός είδους αντιρρήσεις σχετικά με τη συγκεκριμένη πρόταση.

2.3. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εκλαμβάνει την πρόταση αυτή ως πρωτοβουλία η οποία αποσκοπεί να προσφέρει σε όλα τα κράτη μέλη, και κυρίως ενόψει της επικείμενης διεύρυνσης, ίσες ευκαιρίες για την εφαρμογή μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ σε πολύ ιδιαίτερους, καθορισμένους και δεόντως καταχωρημένους τομείς.

2.4. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σημειώνει ότι το παρόν σχέδιο οδηγίας αποσκοπεί στον εξορθολογισμό των πολυάριθμων παρεκκλίσεων που έχουν κάνει την εμφάνισή τους σε ορισμένα κράτη μέλη, αλλά όχι σε όλα, και που ισχύουν σήμερα όσον αφορά τους συντελεστές ΦΠΑ.

2.5. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επισημαίνει ότι στις αιτιολογικές σκέψεις της οδηγίας 1999/85/ΕΚ του Συμβουλίου προσδιορίζονται οι στόχοι της εν λόγω της δοκιμαστικής εφαρμογής, δηλαδή η αύξηση της απασχόλησης και η μείωση της παραοικονομίας, οι οποίοι θα αποτελούσαν αντικείμενο συνολικής αξιολόγησης: 9 κράτη μέλη επέλεξαν να συμμετάσχουν σε αυτή την αξιολόγηση για να καταλήξουν τον Ιούλιο του 2003 σε μία ανταλλαγή απόψεων σχετικά με τις μεθόδους αξιολόγησης και με τις δυσκολίες που συνάντησαν κατά την αξιολόγησή τους.

2.6. Ο υποκείμενος οικονομικός μηχανισμός αφορούσε την αύξηση της απασχόλησης και τη μείωση της παραοικονομίας.

2.6.1. Η ενδεχόμενη μείωση του συντελεστή ΦΠΑ πρέπει να επιφέρει μείωση των τιμών καταναλωτή μίας δεδομένης υπηρεσίας με συνακόλουθη αύξηση της ζήτησης, ενώ η αύξηση της παραγωγής θα πρέπει να ευνοεί τις προσλήψεις και όχι την αύξηση της παραγωγικότητας· στην οδηγία 1999/85/ΕΚ ορίζεται, άλλωστε,

ότι πρέπει να υπάρχει στενή σχέση μεταξύ της μείωσης των τιμών που προκύπτει από τη μείωση του συντελεστή και της προβλεπόμενης αύξησης της ζήτησης.

2.6.2. Όσον αφορά την παραοικονομία, η αύξηση του συντελεστή ΦΠΑ μπορεί να επηρεάσει αποκλειστικά και μόνον τις νόμιμες επιχειρήσεις των οποίων ένα μέρος της δραστηριότητας εντάσσεται, ωστόσο, στην παραοικονομία. Η δυσκολία ως προς την αξιολόγηση έγκειται στη μέτρηση μίας δραστηριότητας η οποία, εξ ορισμού, δεν παρακολουθείται άμεσα.

2.7. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επισημαίνει, επίσης, ότι το επιλεγόμενο διάστημα παρακολούθησης είναι εξαιρετικής σημασίας: η κατάσταση που παρατηρείται σε περιόδους μεγάλης οικονομικής ανάπτυξης ή αντίθετα μεγάλης ύφεσης, όπως συμβαίνει επί του παρόντος, δεν θα έχει τα ίδια αποτελέσματα στην εξέλιξη της ζήτησης διότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το οικονομικό περιβάλλον.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Η πρόταση της Επιτροπής περιλαμβάνει τέσσερις συνιστώσες.

3.1.1. Εξορθολογισμό του καταλόγου των αγαθών και υπηρεσιών επί των οποίων τα κράτη μέλη δύνανται να επιλέξουν την εφαρμογή μειωμένων συντελεστών που διαρθρώνεται γύρω από τέσσερις άξονες:

- τη δυνατότητα εφαρμογής μειωμένων συντελεστών δεν επεκτείνεται σε νέες κατηγορίες για τις οποίες κανένα κράτος μέλος δεν εφαρμόζει επί του παρόντος μειωμένους συντελεστές·
- τη δυνατότητα εφαρμογής μειωμένων συντελεστών επεκτείνεται σε κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών για τις οποίες ειδικά μέτρα παρέκκλισης εξουσιοδοτούν ήδη ορισμένα κράτη μέλη να εφαρμόζουν μειωμένους συντελεστές, χωρίς ωστόσο να θίγεται η εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς: εστιατόρια, κατοικίες, προμήθεια φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας·
- την προβλεπόμενη δυνατότητα εφαρμογής μειωμένου συντελεστή στα φυτά και στα προϊόντα ανθοκομίας·
- την παροχή διευκρινίσεων, κυρίως όσον αφορά τον εξοπλισμό που προορίζεται για χρήση από αναπήρους και τον εξοπλισμό που χρησιμοποιείται από τις υπηρεσίες αποχέτευσης, καθαρισμού των δημοσίων οδών και ανακύκλωσης των αποβλήτων.

3.1.2. Εξορθολογισμό των υπολοίπων μειωμένων συντελεστών, μέσω:

- της κατάργησης των παρεκκλίσεων που επέτρεπαν, κατά το παρελθόν, στα κράτη μέλη να εξακολουθούν να εφαρμόζουν μειωμένους συντελεστές σε αγαθά και υπηρεσίες που δεν περιλαμβάνονταν στον περιοριστικό κατάλογο·
- του περιορισμού των μηδενικών και των εξαιρετικά μειωμένων συντελεστών μόνο στα αγαθά και στις υπηρεσίες που περιέχονται στο παράρτημα Η.

3.1.3. Εξορθολογισμό των χαμηλότερων συντελεστών που εφαρμόζονται σε ορισμένες περιοχές, προκειμένου να καθοριστεί μία σαφής βάση για καθεμία από τις παρεκκλίσεις αυτές και να περιοριστεί το πεδίο εφαρμογής τους με στόχο την αποτροπή της καταστρατήγησής τους.

3.1.4. ΦΠΑ σε ορισμένες υπηρεσίες υψηλής εντάσεως εργασίας: η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η μετακύλιση της μείωσης του συντελεστή ΦΠΑ στις τιμές ή η επίδρασή της στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης είναι ελάχιστη, έως και ανύπαρκτη· ως εκ τούτου, η Επιτροπή θεωρεί ότι η μείωση αυτή συνιστά ενδεχομένως σπατάλη δημοσιονομικών μέσων, τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν καλύτερα και, άρα, να οδηγήσουν σε καλύτερα αποτελέσματα. Ωστόσο, η Επιτροπή δεν θέτει υπό αμφισβήτηση τον προαιρετικό χαρακτήρα των μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ.

3.2. Στόχοι και περιορισμοί

3.2.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αντιλαμβάνεται ότι με την παρούσα οδηγία επιδιώκεται η υλοποίηση των ακόλουθων στόχων:

- θέση σε εφαρμογή της νέας στρατηγικής ΦΠΑ που αποσκοπεί στη βελτίωση της λειτουργίας του κοινού συστήματος ΦΠΑ στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς·
- διατήρηση του κοινοτικού κεκτημένου στον τομέα των συντελεστών και αποφυγή της επιδείνωσης των υπαρχουσών διαφορών·
- μείωση των ασαφειών του ισχύοντος καθεστώτος, ιδίως στο πλαίσιο των πολυάριθμων ειδικών παρεκκλίσεων που παρέχονται επί του παρόντος σε ορισμένα κράτη μέλη.

3.2.2. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή διαπιστώνει ότι στο σχέδιο οδηγίας επιδεικνύεται ιδιαίτερη προσοχή στα ακόλουθα σημεία:

- τηρουμένης της αρχής της επικουρικότητας, η φορολογική εξουσία των κρατών μελών δεν θίγεται πέραν του απολύτως αναγκαίου βαθμού για την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς·
- ο σαφής καθορισμός του πεδίου εφαρμογής των μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ είναι αναγκαίος, κατά τρόπο ώστε να μην διαταραχθεί η ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς·
- η διατήρηση των μέτρων παρέκκλισης θα έπρεπε να έχει πολύ περιορισμένη χρονική διάρκεια·
- η συνεκτίμηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας, όπως διευρύνθηκε στο Γκέτεμποργκ, κρίνεται σκόπιμη για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς και για την ενίσχυση της απασχόλησης, της οικονομικής μεταρρύθμισης και της κοινωνικής συνοχής, στο πλαίσιο μιας οικονομίας βασιζόμενης στη γνώση.

3.2.3. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έλαβε γνώση των συμπερασμάτων του άτυπου Συμβουλίου που πραγμα-

τοποιήθηκε στη Stesa τη 13η Σεπτεμβρίου 2003, όπου επιβεβαιώ-νεται η ύπαρξη σημαντικών αποκλίσεων στον κατάλογο των υπηρεσιών που δύνανται να τύχουν μείωσης του ΦΠΑ.

3.2.3.1. Μεταξύ των εν λόγω πολυάριθμων αποκλίσεων, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή συμμερίζεται την άποψη της Επιτροπής, κυρίως όσον αφορά τη διαπίστωση ότι η μετακύλιση του συντελεστή ΦΠΑ στις τιμές καταναλωτή είναι συχνά ασημαντή και μάλλον προσωρινή· τούτο συνιστά αναμφίβολα οπισθοδρόμηση για την Εσωτερική Αγορά, λαμβανομένου υπόψη του σημαντικού δημοσιονομικού κόστους του μέτρου αυτού.

3.2.3.2. Εάν το ζητούμενο είναι η απλοποίηση και η περαιτέρω ενοποίηση του συστήματος ΦΠΑ, τότε η διατήρηση αυτών των εξαιρετικά πολλών παρεκκλίσεων ενδέχεται να προκαλέσει στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.

3.2.4. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή διαπιστώνει ότι η, πάγια, νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου — και, συγκεκριμένα, οι αποφάσεις της 18ης Ιανουαρίου 2001, της 8ης Μαρτίου 2001, της 3ης Μαΐου 2001 και της 8ης Μαΐου 2001 — καθίσταται εξαιρετικά σημαντική για την ανάλυση των διαφόρων μέτρων που λαμβάνουν τα κράτη μέλη για τον καθορισμό του πεδίου εφαρμογής των μειωμένων συντελεστών και χρησιμεύει πλέον ως κατευθυντήρια γραμμή για την αναθεώρηση και τον εξορθολογισμό του παραρτήματος Η.

3.3. Οι δραστηριότητες που ευεργετούνται από τη μείωση του ΦΠΑ που περιλαμβάνονται στο παράρτημα Κ παρουσιάζουν ίδια χαρακτηριστικά διαφορετικά των άλλων βιομηχανικών αγαθών ή υπηρεσιών. Ασκούνται πολύ συχνά αφενός από πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις και αφετέρου σε τοπικό επίπεδο. Αυτές οι πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις είναι ζωτικές κυρίως για την τοπική οικονομία και κάθε αύξηση της δραστηριότητάς τους μεταφράζεται αμέσως με αύξηση των τοπικών θέσεων απασχόλησης και όχι με μετεγκατάσταση των δραστηριοτήτων.

3.3.1. Η Επιτροπή στα συμπεράσματα της από το πείραμα με το μειωμένο συντελεστή ΦΠΑ τονίζει ότι τα συμμετέχοντα κράτη μέλη δεν προσεκόμισαν αποδείξεις για την αποτελεσματικότητα των μέτρων στον τομέα της απασχόλησης και της μείωσης της παράνομης εργασίας. Εάν αληθεύει ότι οι πληροφορίες που έδωσαν ορισμένα ευεργετηθέντα κράτη μέλη είναι ανεπαρκείς, η έκθεση που υπέβαλε η Γαλλία αποδεικνύει ότι ο πολύ μεγάλος αριθμός νέων θέσεων εργασίας δημιουργήθηκε στις κατασκευές και στο Λουξεμβούργο και στην Ολλανδία στις υπηρεσίες κόμμισης. Οι εκθέσεις που υπεβλήθησαν από τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των ευεργετημένων επιχειρήσεων τείνουν γενικά να αποδείξουν το θετικό αποτέλεσμα του εν λόγω μέτρου. Εξάλλου, τα αποδειχθέντα θετικά αποτελέσματα κυμαίνονται ανάλογα με τον τομέα και τα κράτη μέλη. Τα συμπεράσματα για να είναι πιο πλήρη θα έπρεπε να αναλύουν τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στον τομέα των δημόσιων εσόδων (φορολογικών και κοινωνικών).

3.3.1.1. Η Επιτροπή εκτιμά ότι η μείωση του ΦΠΑ δεν ωφέλησε αρκετά τον καταναλωτή με τη μορφή της μείωσης των τιμών. Τα επιχειρήματα της Επιτροπής δεν έχουν αποδεικτική αξία: σύμφωνα με την έκθεση της γαλλικής κυβέρνησης η μείωση του ΦΠΑ επηρέασε μόνο κατά 75 % την τελική τιμή του τομέα των κατασκευών πράγμα που επέτρεψε στους καταναλωτές να παραγγείλουν περισσότερες εργασίες που δημιουργούν πρόσθετη δραστηριότητα στις επιχειρήσεις και συμβάλλουν στη δημιουργία θέσεων εργασίας.

3.3.1.2. Ο αντίκτυπος της παράνομης εργασίας είναι λόγω της φύσεως της δύσκολο να αποδειχθεί στο μέτρο που η σημασία της παράνομης εργασίας δεν είναι αρκετά γνωστή: πρέπει προς το παρόν να αρκестεί κανείς σε μη ποσοτικοποιημένες τυχαιές προσεγγίσεις και πολλές εκθέσεις περιέχουν τις εντυπώσεις των εργολάβων κυρίως των κατασκευών που υπογραμμίζουν τη μείωση της παράνομης εργασίας τόσο εντός των επιχειρήσεων όσο και εκτός.

3.3.2. Υπό τις συνθήκες αυτές, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι δυνατό να εκφραστεί αντικειμενικά για τα θετικά αποτελέσματα από τη μείωση του συντελεστή ΦΠΑ σε ορισμένους πειραματικούς τομείς, βάσει των αποτελεσμάτων ορισμένων εθνικών εκθέσεων.

3.3.2.1. Εξάλλου, εφιστά την προσοχή της Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και των κρατών μελών για τις σοβαρές οικονομικές επιπτώσεις και σε όρους κατάργησης θέσεων εργασίας που θα προκαλούσε το τέλος του πειράματος. Η ΕΟΚΕ φρονεί συνεπώς ότι είναι απαραίτητο να μετατραπεί η εμπειρία σε οριστικά μέτρα.

3.3.3. Όσον αφορά τις δραστηριότητες που αναφέρονται στο νέο παράρτημα Η, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόταση της Επιτροπής καθώς και για την εισαγωγή νέων τομέων ή νέων δραστηριοτήτων όπως η αποκατάσταση κτιρίων. Όμως ο αποκλεισμός δύο τομέων από το παλαιό παράρτημα Κ, κομμώσεις και υπηρεσίες μικρών επισκευών δεν εξηγείται:

- Δεν είναι λογικό να αποκλειστούν δραστηριότητες βάσει συμπερασμάτων, των οποίων άλλωστε η αποδεικτική αξία αμφισβητείται, βραχυπρόθεσμων μελετών.
- Πρέπει να ληφθούν υπόψη οι κίνδυνοι κατάργησης των νέων θέσεων εργασίας που δημιουργήθηκαν σε αυτούς τους δύο τομείς.
- Το να αυξηθούν οι μειωμένοι συντελεστές ΦΠΑ σε κανονικούς στους τομείς αυτούς θα είχε αρνητικές οικονομικές συνέπειες.

3.3.4. Εφόσον το παράρτημα Η αποτελεί μια δυνατότητα που προσφέρεται στα κράτη μέλη και όχι μια υποχρέωση, η ΕΟΚΕ ζητά:

- Να επιβεβαιωθούν οι 20 κατηγορίες δραστηριοτήτων στο νέο παράρτημα Η,

- Να προστεθούν οι κομμώσεις και οι υπηρεσίες μικρών επισκευών που αναφέρονται στο πρώην παράρτημα Κ,
- Να προστεθούν στην κατηγορία 10 τα ιστορικά, θρησκευτικά κτίρια, καθώς και τα κτίρια πολιτιστικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, ιδιωτικής ή επαγγελματικής και βιομηχανικής.

4. Συμπεράσματα

4.1. Οι συντελεστές του ΦΠΑ αποτελούν σαφώς μέλημα της φορολογικής πολιτικής, στο μέτρο που το επίπεδό τους στο στάδιο της τελικής κατανάλωσης επηρεάζει τα έσοδα των κρατών.

4.1.1. Ο προβληματισμός σχετικά με τους συντελεστές του ΦΠΑ εθεωρείτο εξαιρετικής σημασίας υπό το πρίσμα των σχεδίων που συζητούσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα τέλη της δεκαετίας του '80 και στις αρχές της δεκαετίας του '90, ενόψει της κατάργησης των απαλλαγών από τον ΦΠΑ στις ενδοκοινοτικές συναλλαγές και της καθιέρωσης συστήματος επιβολής του ΦΠΑ στη χώρα καταγωγής. Υπό αυτό το πρίσμα, η εναρμόνιση των συντελεστών ήταν πράγματι σημαντική.

4.1.2. Ευτυχώς, όμως, αυτό το σχέδιο περί επιβολής του ΦΠΑ στη χώρα καταγωγής αναβλήθηκε. Εκείνη την εποχή τέθηκε συχνά υπό αμφισβήτηση ο εγωισμός των κρατών και η δήθεν άρνησή τους να αποποιηθούν τα φορολογικά τους προνόμια, εκφράστηκαν φόβοι περί παντοδύναμης Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κ.λπ.

4.1.3. Τα σχέδια της Επιτροπής δεν καθιστούσαν δυνατή την επακριβή κατανομή των συντελεστών ΦΠΑ επί της κατανάλωσης στο έδαφος του εκάστοτε κράτους. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο στόχος της Επιτροπής περί επιβολής του ΦΠΑ στη χώρα καταγωγής ήταν λανθασμένος, αλλά ότι απλώς τα προτεινόμενα μέσα για την επίτευξή του δεν ανταποκρίνονταν στον επιδιωκόμενο στόχο.

4.1.4. Απεναντίας, η κατάργηση των απαλλαγών στις ενδοκοινοτικές συναλλαγές θα μπορούσε να συμβάλει στη δραστική μείωση της «κυκλικής» απάτης (τύπου «carousel») στην οποία επιδίδονται οι εγκληματικές οργανώσεις εις βάρος του δημοσίου και, κυρίως, των επιχειρήσεων. Το πρόβλημα αυτό είναι σοβαρό και πλήττει πολυάριθμες επιχειρήσεις.

4.2. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή χαιρετίζει την προσπάθεια που καταβλήθηκε για τη σύνταξη του νέου παραρτήματος Η, με στόχο τον εξορθολογισμό και την απλούστευση του, καθιστώντας το *ipso facto* τη μοναδική αναφορά για τον καθορισμό του πεδίου εφαρμογής των μειωμένων συντελεστών, καθώς και των εξαιρετικά μειωμένων και των μηδενικών συντελεστών.

4.2.1. Η προσθήκη νέων κατηγοριών ανταποκρίνεται σε επίμονα αιτήματα των κρατών που δεν διέθεταν έγκριση, ειδικότερα για την κατηγορία 14: «υπηρεσίες εστίασης». Η προσθήκη αυτή πιστεύεται ότι θα οδηγήσει σε εφαρμογή μειωμένου συντελεστή στις υπηρεσίες εστίασης σε μεγαλύτερο αριθμό κρατών μελών και ότι συνιστά ένα αποφασιστικό βήμα προς την κατεύθυνση της πιο ομοιόμορφης εφαρμογής των μειωμένων συντελεστών.

4.3. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή δεν συμμερίζεται απολύτως την άποψη της Επιτροπής όσον αφορά τα συμπεράσματα της αξιολόγησης για τα αποτελέσματα εφαρμογής του μέτρου, ιδίως από πλευράς δημιουργίας θέσεων εργασίας και αποτελεσματικότητας.

4.3.1. Παρότι οι μελέτες που πραγματοποιήθηκαν κινούνται προς την ίδια κατεύθυνση, τουλάχιστον σε έναν τομέα που περιλαμβάνεται στην κατηγορία 10: «κατοικία», τα αποτελέσματα σε ένα από τα κράτη που εφαρμόζει το μέτρο αυτό είναι αποδεικτικά για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) του συγκεκριμένου τομέα. Η αύξηση του ΦΠΑ πολλαπλασίασε τη ζήτηση και οδήγησε σε αύξηση των προσλήψεων επαγγελματιών τεχνιτών του κλάδου αυτού.

4.4. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επικροτεί πάντως την προτεινόμενη αναθεώρηση, η οποία αποτελεί σημαντικό βήμα προόδου για τη βελτίωση του κοινού συστήματος ΦΠΑ, με σκοπό την καλύτερη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

4.4.1. Με αυτή η ευρεία απλούστευση των συντελεστών ΦΠΑ για το σύνολο της Ένωσης διαφυλάσσεται, συγχρόνως, και η φορολογική εξουσία των κρατών μελών όσον αφορά τον καθορισμό των συντελεστών ΦΠΑ που εφαρμόζονται στο έδαφός τους.

4.5. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή συμφωνεί με την πραγματοποίηση της αναθεώρησης που προβλέπεται για το 2004, με στόχο να εξασφαλιστεί μία ανάλυση των οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων της παρούσας πρότασης.

4.6. Η πρόταση της Επιτροπής θεωρείται χρήσιμη, από τη στιγμή που τείνει να καταστήσει πιο λογική και δίκαιη την εφαρμογή του κοινού συστήματος ΦΠΑ. Εντούτοις, η κατάσταση αυτή δεν αποτελεί ιδιαίτερο γνώρισμα των συντελεστών ΦΠΑ και η υιοθέτηση της οδηγίας δεν θα μπορούσε να δικαιολογήσει την υποσκέλιση άλλων προτεραιοτήτων, όπως παραδείγματος χάρη την εξάλειψη των διακρίσεων και των σοβαρών ασυνεπειών που πλήττουν τους οικονομικούς τομείς στους οποίους ισχύουν απαλλαγές από τον ΦΠΑ. Υπό αυτό το πρίσμα, ευκαταίο θα ήταν να επιτραπεί στα κράτη να επεκτείνουν την αρχή του μηδενικού συντελεστή σε όλες τις πράξεις που ορίζει το άρθρο 13 της έκτης οδηγίας.

4.6.1. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, προτείνουμε η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να ζητήσει από την Επιτροπή την τροποποίηση του άρθρου 1(2)(a), δεύτερο εδάφιο, της πρότασης, ως εξής:

«Η παρέκκλιση που προβλέπεται στο πρώτο εδάφιο δύναται να αφορά αποκλειστικά παραδόσεις αγαθών ή παροχές υπηρεσιών που εμπίπτουν σε μία εκ των κατηγοριών του παραρτήματος Η ή του άρθρου 13.»

4.6.2. Στο άρθρο 1(2)(γ), προτείνεται η διαγραφή των ακόλουθων λέξεων: «που συνεπάγονται κατανάλωση στα εδάφη αυτά».

4.7. Η ΕΟΚΕ αμφισβητεί το συμπέρασμα της Επιτροπής σύμφωνα με το οποίο η μείωση του συντελεστή ΦΠΑ δεν είναι ποτέ το πιο αποτελεσματικό μέτρο, ότι το δημοσιονομικό κόστος του είναι υψηλό σε σχέση με τις οικονομικές του επιπτώσεις και ότι είναι προτιμότερο να μειωθούν οι επιβαρύνσεις της εργασίας. Η μείωση των επιβαρύνσεων και μείωση του συντελεστή ΦΠΑ είναι αμφίδρομα μέτρα και βάσει της αρχής της επικουρικότητας η Επιτροπή πρέπει να επιτρέψει στα κράτη μέλη να επιλέξουν τα μέτρα που κρίνουν σκόπιμα ανάλογα με τις πολιτικές τους.

4.7.1. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τον ενδεικτικό και όχι υποχρεωτικό χαρακτήρα της πρότασης οδηγίας της Επιτροπής. Στο βαθμό που οι κατηγορίες του παραρτήματος Η αφορούν τις τοπικές δραστηριότητες που δεν μπορούν να δημιουργήσουν διασυνοριακές στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, είναι σημαντικό να μην δίνει αρνητική γνώμη ένα κράτος μέλος με μόνο κίνητρο το ότι δεν επιθυμεί να εφαρμοστεί στη χώρα του το Α ή Β θέμα που προβλέπεται στην οδηγία. Για να διευκολυνθεί η ανάπτυξη δυναμικών πολιτικών υπέρ των προβλεπόμενων τομέων και για να αποφευχθεί ο κίνδυνος μιας ισχυρής οικονομικής και κοινωνικής ύφεσης που θα δημιουργούσε μια επιστροφή στον κανονικό συντελεστή ΦΠΑ, η ΕΟΚΕ απευθύνει έντονη έκκληση προς τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν την πρόταση οδηγίας λαμβάνοντας υπόψη τις προηγούμενες προτάσεις.

4.7.1.1. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι οι πολύ μικρές και μικρές τοπικές επιχειρήσεις ευεργετούνται σημαντικά από το μέτρο που ανταποκρίνεται στις προτεραιότητες του Ευρωπαϊκού Χάρτη των Μικρών Επιχειρήσεων και ως εκ τούτου είναι απαραίτητο να ενισχυθεί. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει, όπως το έκανε και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την επιθυμία της να δει τη μείωση του ΦΠΑ να επεκτείνεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων με υψηλό ποσοστό εργατικού δυναμικού.

4.7.1.2. Η ΕΟΚΕ πληροφορήθηκε τις δυσκολίες που συναντούν οι σχετικές επιχειρήσεις, κυρίως των κατασκευών προκειμένου να προγραμματίσουν τις δραστηριότητές τους το 2004 λόγω έλλειψης σαφούς απόφασης. Καλεί τις κυβερνήσεις να υιοθετήσουν το ταχύτερο την πρόταση οδηγίας για να μην διακοπουν οι δραστηριότητες των επιχειρήσεων τους προσεχείς μήνες.

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 90/435/ΕΟΚ σχετικά με το κοινό φορολογικό καθεστώς το οποίο ισχύει για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες διαφορετικών κρατών μελών»

(COM(2003) 462 τελικό — 2003/0179 (CNS))

(2004/C 32/25)

Στις 5 Σεπτεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει την γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, κατά την 403η σύνοδο ολομέλειας της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003, (συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή όρισε γενική εισηγήτρια την κα Polverini και υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η οδηγία 90/435/ΕΟΚ, σχετικά με τις πληρωμές μερισμάτων και άλλες διανομές κερδών, θέσπισε κανόνες με στόχο την εξάλειψη ή τουλάχιστον τη μείωση της διπλής ή πολλαπλής νομικής και οικονομικής φορολογίας που υφίστανται, στο κράτος όπου έχει την έδρα της η μητρική εταιρεία, τα διανεμόμενα κέρδη της θυγατρικής εταιρείας.

1.2. Η αποκτηθείσα εμπειρία κατά την εφαρμογή της οδηγίας αυτής κατέδειξε την ανάγκη βελτίωσης του αρχικού κειμένου που εγκρίθηκε το 1990.

1.3. Η Επιτροπή, μετά τη μελέτη για τη φορολογία των εταιρειών στα κράτη μέλη, διατύπωσε την πρόταση τροποποίησης της υπό εξέταση οδηγίας με στόχο την αύξηση του αριθμού των εταιρειών που επωφελούνται του πεδίου εφαρμογής της.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ, ενόψει και της προσεχούς διεύρυνσης της Ένωσης, κρίνει ότι η αποτελεσματική εξάλειψη των φορολογικών εμποδίων απαιτεί σταδιακή εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών.

2.2. Ενόψει των φαινομένων της παγκοσμιοποίησης των αγορών και της διάδοσης των νέων τεχνολογιών και του ηλεκτρονικού εμπορίου, είναι απαραίτητο να εξαλειφθούν οι αδυναμίες που ενδεχομένως εμποδίζουν τις εταιρείες της Ένωσης να αξιοποιήσουν πλήρως τα οφέλη της εσωτερικής αγοράς και προκαλούν απώλειες όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα και την ευημερία, σε αντίθεση με όσα ορίστηκαν στους στόχους της Λισσαβώνας.

2.3. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τους στόχους που διέπουν την πρόταση τροποποίησης της οδηγίας για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες ή την εδραίωση των ομίλων εταιρειών που βρίσκονται σε περισσότερα κράτη μέλη της Ένωσης. Ο στόχος

αυτός πρέπει να επιδιωχθεί μέσω της εξάλειψης ή τουλάχιστον της μείωσης της διπλής ή πολλαπλής νομικής και οικονομικής φορολογίας που υφίστανται, στο κράτος όπου έχει την έδρα της η μητρική εταιρεία ή η μόνιμη εγκατάσταση, τα διανεμόμενα κέρδη της θυγατρικής εταιρείας.

2.4. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την προτεινόμενη αύξηση του αριθμού των εταιρειών που καλύπτει η οδηγία με τις νέες νομικές μορφές οντοτήτων, που μέχρι σήμερα αποκλείονταν από το πεδίο εφαρμογής της, όπως οι συνεταιρισμοί, οι εταιρείες αλληλοβοήθειας, ορισμένες μη κεφαλαιουχικές εταιρείες, τα ταμειυτήρια.

2.5. Ειδικότερα, η επέκταση στα ταμειυτήρια και στις εταιρείες αλληλοβοήθειας του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες όσον αφορά τα κέρδη διευκολύνει, ακόμη και στον τραπεζικό και ασφαλιστικό τομέα, την εδραίωση των ομίλων στο εσωτερικό της αγοράς της Ένωσης.

2.6. Ωστόσο, πρέπει να αξιοποιηθεί η ευκαιρία, η οποία περιγράφεται σε ορισμένες περιπτώσεις που πρέπει να οριστούν προληπτικά, να επεκταθούν τα πλεονεκτήματα της οδηγίας για τις μητρικές και θυγατρικές εταιρείες (στο πλαίσιο της επέκτασης της παρακράτησης των διανεμόμενων κερδών) ανεξάρτητα από την ύπαρξη ή μη σχέσης μητρικής/ θυγατρικής.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Άρθρο 1, παράγραφος 1: Μόνιμη εγκατάσταση

3.1.1. Η πρόταση τροποποίησης του άρθρου 1 της οδηγίας αποσκοπεί στο να διευκρινίσει ότι το κράτος μέλος, στο οποίο βρίσκεται η μόνιμη εγκατάσταση, πρέπει να παρέχει τα πλεονεκτήματα που προβλέπει η οδηγία όταν η μόνιμη αυτή εγκατάσταση λαμβάνει διανεμόμενα κέρδη και υπό τον όρο να πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις της οδηγίας για τις μητρικές και θυγατρικές εταιρείες.

3.1.2. Το άρθρο 4, παράγραφος 1 της υπό εξέταση οδηγίας (πρβλ άρθρο 1, παράγραφος 3 της πρότασης οδηγίας) τροποποιείται για να περιληφθεί η υποχρέωση του κράτους μέλους όπου βρίσκεται η μόνιμη εγκατάσταση και του κράτους μέλους της θυγατρικής που εισπράττουν κέρδη:

- να μην φορολογεί τα κέρδη αυτά,
ή
- ενδεχομένως να τα φορολογεί, επιτρέποντας παράλληλα στη μητρική εταιρεία και τη μόνιμη εγκατάστασή της να εκπέσουν από το ποσό του οφειλόμενου φόρου το τμήμα του φόρου της θυγατρικής εταιρείας και κάθε θυγατρικής μεταγενέστερων επιπέδων που αναλογεί στα κέρδη αυτά, μέχρι του ποσού του αντιστοιχούντος εθνικού φόρου.

3.1.3. Η επέκταση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες ακόμη και στην περίπτωση όπου η μόνιμη εγκατάσταση της μητρικής εταιρείας εισπράττει τα διανεμόμενα κέρδη της θυγατρικής, απαιτεί μελέτη λόγω του ενδεχόμενου τριγωνισμού που μπορεί να δημιουργήσει ο φορολογικός σχεδιασμός των ομίλων.

3.1.4. Εν προκειμένω, η κατά λέξη διατύπωση της προτεινόμενης τροποποίησης διασφαλίζει ότι η οδηγία καλύπτει την περίπτωση όπου η μητρική εταιρεία και η θυγατρική της εδρεύουν για φορολογικούς λόγους σε διαφορετικά κράτη μέλη και η πληρωμή των μερισμάτων πραγματοποιείται προς τη μόνιμη εγκατάσταση της μητρικής εταιρείας που βρίσκεται σε άλλο κράτος μέλος.

3.1.4.1. Παράλληλα η οδηγία μπορεί να εφαρμοστεί και στην περίπτωση όπου η μητρική εταιρεία και η θυγατρική της εδρεύουν σε διαφορετικά κράτη μέλη και η μόνιμη εγκατάσταση που εισπράττει τα μερίσματα εδρεύει στο ίδιο κράτος μέλος με τη θυγατρική.

3.1.5. Ωστόσο η οδηγία για τις μητρικές και θυγατρικές εταιρείες εφαρμόζεται μερικώς στην περίπτωση που η μητρική και η θυγατρική εδρεύουν σε διαφορετικά κράτη μέλη και η μόνιμη εγκατάσταση βρίσκεται σε μη κοινοτική χώρα· στην περίπτωση αυτή, και με βάση τις προτεινόμενες τροποποιήσεις, το κράτος

όπου εδρεύει η θυγατρική εταιρεία εξαιρείται από την εισπραξη (πρβλ άρθρο 5 της οδηγίας) των μερισμάτων που εξέρχονται από αυτό ενώ το δικαστήριο όπου βρίσκεται η μόνιμη εγκατάσταση δεν θα πρέπει να εφαρμόσει το καθεστώς που ορίζει η οδηγία· τέλος, το κράτος όπου εδρεύει η μητρική εταιρεία, βάσει της νέας διατύπωσης του άρθρου 4, παράγραφος 1, της υπό εξέταση οδηγίας, μπορεί να επιλέξει είτε την εξαίρεση της φορολόγησης των κερδών αυτών είτε την έκπτωση φόρου τμήματος του οφειλόμενου φόρου που αναλογεί στα κέρδη αυτά, μέχρι του ποσού του αντιστοιχούντος εθνικού φόρου.

3.1.6. Τέλος, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί ειδικά στον πιθανό κίνδυνο κατάχρησης της εφαρμογής της οδηγίας στην περίπτωση όπου η μητρική εταιρεία και η θυγατρική της εδρεύουν στο ίδιο κράτος μέλος ενώ η μόνιμη εγκατάσταση βρίσκεται σε άλλο κράτος μέλος· στην περίπτωση αυτή, η οδηγία δεν θα πρέπει να εφαρμοστεί δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1 όπου ορίζεται ότι η θυγατρική πρέπει να έχει φορολογική έδρα σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο όπου εδρεύει η μητρική.

3.1.6.1. Ωστόσο, σ' αυτή ειδικά την περίπτωση ενδεικνύται η πραγματοποίηση σε βάθος μελέτης με αναφορά στην ενδεχόμενη παραβίαση της αρχής της μη διάκρισης· για τα θέματα αυτά, γίνεται ειδική αναφορά στις γενικές παρατηρήσεις.

3.2. Άρθρο 1, παράγραφος 2: *Αύξηση του αριθμού των εταιρειών που καλύπτει η οδηγία για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες*

3.2.1. Αναφορικά με την αύξηση του αριθμού των εταιρειών που θα επωφεληθούν από την εφαρμογή της οδηγίας, προτείνεται να μειωθεί το υποχρεωτικό κατώτερο όριο συμμετοχής (που απαιτείται για να αναγνωρισθεί η ιδιότητα της μητρικής ή θυγατρικής εταιρείας) από 25 % σε 10 %.

3.2.2. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι η μείωση του κατώτερου ορίου συμμετοχής συνεπάγεται την αύξηση των εταιρειών που μπορούν να επωφεληθούν από τις φορολογικές διευκολύνσεις της οδηγίας 90/435/ΕΟΚ και οι οποίες, προηγουμένως, δεν πληρούσαν την ελάχιστη απαίτηση συμμετοχής που ήταν ανώτερη από το 25 %.

Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 77/388/ΕΟΚ, περί του κοινού συστήματος φόρου προστιθέμενης αξίας, όσον αφορά τη διαδικασία έγκρισης μέτρων παρέκκλισης καθώς και για την ανάθεση εκτελεστικών αρμοδιοτήτων»

(COM(2003) 335 τελικό — 2003/0120 (CNS))

(2004/C 32/26)

Στις 20 Ιουνίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, κατήρτισε τη γνωμοδότησή του στις 16 Οκτωβρίου 2003, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Pezzini.

Κατά την 403η σύνοδο ολομέλειας της 29ης και 30ής Οκτωβρίου 2003 (συνεδρίαση της 30ής Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 62 ψήφους υπέρ και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η πρόταση οδηγίας για την τροποποίηση της Οδηγίας του Συμβουλίου 77/388/ΕΟΚ για τη θέσπιση ενός κοινού συστήματος επιβολής φόρου προστιθέμενης αξίας (έκτη οδηγία ΦΠΑ), αποσκοπεί στην εισαγωγή μέτρων που θα καταστήσουν περισσότερο διαφανείς τις διαδικασίες που προβλέπουν τα άρθρα 27 και 30 της οδηγίας, καθώς και στη θέσπιση διαδικασίας που να επιτρέπει την έγκριση κανόνων εφαρμογής του ΦΠΑ σε κοινοτικό επίπεδο.

2. Προβλεπόμενη διαδικασία από τα άρθρα 27 και 30

2.1. Βάσει των άρθρων 27 και 30 της εν λόγω οδηγίας, το Συμβούλιο μπορεί να επιτρέψει σε ένα κράτος μέλος την εισαγωγή ειδικών μέτρων στη νομοθεσία του, που παρεκκλίνουν από τις διατάξεις της έκτης οδηγίας, με στόχο, είτε την απλοποίηση της εισπραχής του φόρου είτε την αποφυγή ορισμένων περιπτώσεων απάτης ή φοροδιαφυγής, και προκειμένου να διευκολυνθεί η σύναψη συμφωνιών με τρίτες χώρες ή με διεθνείς οργανισμούς.

2.2. Στη διαδικασία προβλέπεται ειδικότερα ότι το κράτος μέλος που επιθυμεί να εισαγάγει ειδικά μέτρα παρέκκλισης ενημερώνει σχετικά την Επιτροπή, παρέχοντάς της όλα τα απαραίτητα στοιχεία. Προβλέπεται επίσης ότι η απόφαση έχει ληφθεί εφόσον εντός διμήνου από την ημερομηνία ενημέρωσης των άλλων κρατών μελών ούτε η Επιτροπή ούτε κράτος μέλος έχει ζητήσει να επιληφθεί της υποθέσεως το Συμβούλιο.

2.3. Με βάση τις προαναφερθείσες διατάξεις, το Συμβούλιο μπορεί να εγκρίνει σιωπηρά αποφάσεις για θέματα που δεν του έχουν υποβληθεί. Πράγματι, ενώ κατά την προκαταρκτική φάση της διαδικασίας, το κράτος μέλος απευθύνει αίτηση χορήγησης

αδείας στην Επιτροπή η οποία ενημερώνει σχετικά τα άλλα κράτη μέλη, η Επιτροπή δεν έχει καμιά υποχρέωση υποβολής προτάσεως προς το Συμβούλιο, το οποίο ενδέχεται ωστόσο να αναλάβει την ευθύνη της απόφασης χωρίς να συμμετέχει στη διαδικασία.

2.4. Από την άλλη πλευρά, η διαδικασία, λόγω του απλοποιημένου χαρακτήρα της, δεν διασφαλίζει τη γνώση και τη διαφάνεια των αποφάσεων του Συμβουλίου, και ενδέχεται να βλάψει την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Όπως έχει σήμερα η κατάσταση, η σιωπηρή έγκριση μιας απόφασης από πλευράς του Συμβουλίου δεν καθιστά αυτούς τους οποίους αφορά η εν λόγω απόφαση γνώστες του περιεχομένου της άδειας που έχει χορηγηθεί, ούτε των κινήτρων που οδήγησαν το Συμβούλιο στην έγκριση της απόφασης αυτής.

3. Προτάσεις της Επιτροπής σχετικά με την προβλεπόμενη διαδικασία από τα άρθρα 27 και 30 για την υιοθέτηση μέτρων παρέκκλισης

3.1. Η Επιτροπή κρίνει ότι, για το συμφέρον όλων των ενδιαφερόμενων μερών, η έγκριση των ειδικών μέτρων παρέκκλισης σύμφωνα με τις διατάξεις της έκτης οδηγίας που βασίζονται στα άρθρα 27 και 30 πρέπει να αποτελεί αντικείμενο απλής και διαφανούς νομοθετικής διαδικασίας και να είναι σύμφωνη με τις διατάξεις της Συνθήκης και τις γενικές αρχές κοινοτικού δικαίου.

3.2. Κατά τη γνώμη της Επιτροπής καθίσταται αναγκαίο να τροποποιηθούν οι διατάξεις που προβλέπουν ότι το Συμβούλιο μπορεί να εγκρίνει σιωπηρά αποφάσεις και να προβλέπεται αντιθέτως ότι οι αιτήσεις παρέκκλισης πρέπει να αποτελούν αντικείμενο πρότασης της Επιτροπής και επίσημης απόφασης του Συμβουλίου.

3.3. Η πρόταση τροποποίησης που διατυπώνει η Επιτροπή προβλέπει ότι η διαδικασία ξεκινά ύστερα από αίτηση κράτους μέλους, το οποίο απευθύνει την αίτηση στην Επιτροπή και της υποβάλλει όλα τα χρήσιμα στοιχεία για την εξέταση του θέματος. Όταν η Επιτροπή κρίνει ότι διαθέτει όλες τις πληροφορίες και ότι δεν χρειάζεται περαιτέρω διευκρινίσεις το ανακοινώνει στο κράτος μέλος που έχει υποβάλει την αίτηση. Σε αντίθετη περίπτωση, αποστέλλει στις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους αίτηση για να της δοθούν περισσότερες πληροφορίες.

3.4. Τρεις μήνες από την ολοκλήρωση της εξέτασης, δηλαδή από την ανακοίνωση ότι δεν χρειάζεται άλλα στοιχεία για την αίτηση, η Επιτροπή υποβάλλει στο Συμβούλιο πρόταση απόφασης ή ανακοίνωση όταν έχει αντιρρήσεις σχετικά με την έγκριση ειδικών μέτρων παρέκκλισης που αιτείται το κράτος μέλος.

4. Μέτρα εφαρμογής

4.1. Η αποκτηθείσα εμπειρία κατά το χρόνο ισχύος του μεταβατικού καθεστώτος επιβολής φόρων στις ενδοκοινοτικές συναλλαγές έδειξε ότι οι διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών όσον αφορά τις φορολογικές συνέπειες και τις διοικητικές διαδικασίες βλάπτουν την ουδετερότητα του συστήματος ΦΠΑ εμποδίζοντας την διεθνοποίηση των επιχειρήσεων και την πλήρη και ολοκληρωμένη υλοποίηση της ενιαίας αγοράς. Πράγματι, παραμένουν έντονες, στο εσωτερικό των επιμέρους κρατών μελών, οι διαφορές ως προς την ερμηνεία και την εφαρμογή του κοινού συστήματος ΦΠΑ που προβλέπεται από την έκτη οδηγία του Συμβουλίου.

4.2. Για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς πρωταρχική σημασία έχει η προσέγγιση των εθνικών νομοθεσιών και ειδικότερα όσον αφορά τον ΦΠΑ, η έγκριση κατάλληλων μέτρων ώστε να εξασφαλιστεί η ομοιόμορφη εφαρμογή του φόρου στο εσωτερικό της Ένωσης. Παρόμοια μέτρα δεν ελήφθησαν όμως κατά την έγκριση της έκτης οδηγίας.

4.3. Προκειμένου να προωθηθεί η ενιαία εφαρμογή της οδηγίας και να καταστεί αποτελεσματικότερη η συνεργασία μεταξύ κρατών μελών και Επιτροπής, συγκροτήθηκε η επιτροπή ΦΠΑ. Έχοντας συμβουλευτικό χαρακτήρα, η επιτροπή αυτή καλείται να εξετάσει κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής της έκτης οδηγίας και ειδικότερα με τα προβλήματα που αφορούν τη διάκριση μεταξύ αγαθών και υπηρεσιών και την ταξινόμησή τους, ή τον προσδιορισμό του τόπου παροχής τους καθώς και των ενδεχόμενων όρων της φορολογίας.

4.4. Η επιτροπή ΦΠΑ, ωστόσο, δεν έχει νομικές αρμοδιότητες που να της επιτρέπουν να επικουρεί την Επιτροπή στη λήψη δεσμευτικών αποφάσεων. Ούτε και οι κατευθυντήριες γραμμές που έχει εγκρίνει έχουν νομική ισχύ. Τα δε κράτη μέλη δεν δεσμεύονται νομικά να ακολουθήσουν αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές, ούτε μπορούν να τις επικαλεστούν σε δικαστήριο, είτε πρόκειται για εθνικό είτε πρόκειται για το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

4.5. Εν προκειμένω δεν ευοδώνονται οι στόχοι που τέθηκαν κατά τη σύσταση της επιτροπής ΦΠΑ και ως εκ τούτου ζημιώνεται η ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και η επιδιωκόμενη ασφάλεια δικαίου.

4.6. Για να εξασφαλιστεί η ομοιόμορφη εφαρμογή των υφιστάμενων διατάξεων περί ΦΠΑ, καλό θα ήταν να δοθεί νομική ισχύς στις κατευθυντήριες γραμμές που υπαγορεύει η επιτροπή ΦΠΑ.

5. Οι προτάσεις της Επιτροπής για τα μέτρα εφαρμογής

5.1. Η Επιτροπή θεωρεί ότι ενδείκνυται η μετατροπή της επιτροπής ΦΠΑ σε ρυθμιστική επιτροπή η οποία να την επικουρεί στην εφαρμογή των υφιστάμενων διατάξεων. Το αυτό υποστήριξε η Επιτροπή στην πρότασή της του 1997⁽¹⁾ για την τροποποίηση της έκτης οδηγίας.

5.2. Εξάλλου, η Επιτροπή γνωρίζει ότι, σχετικά με τον ΦΠΑ, πολλά κράτη μέλη κρίνουν ότι οι όλες οι εξουσίες πρέπει να παραμείνουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Συμβουλίου.

5.3. Αν και η πρόταση μεταρρύθμισης της επιτροπής ΦΠΑ παραμένει, κατά την άποψη της Επιτροπής, η καταλληλότερη λύση, αναγνωρίζει ωστόσο ότι δεν είναι εφικτή στην παρούσα φάση. Ωστόσο, η Επιτροπή εκτιμά ότι πρέπει να θεσπιστεί άμεσα μεταβατική διαδικασία που θα επιτρέψει την έγκριση από το Συμβούλιο μέτρων εφαρμογής σε θέματα ΦΠΑ.

5.4. Ειδικότερα, η Επιτροπή είναι της γνώμης ότι στην παρούσα φάση ενδείκνυται η ανάθεση ορισμένων εξουσιών στο Συμβούλιο. Πράγματι η Επιτροπή δεν αγνοεί ότι η εισπραξη φόρων και ειδικότερα του ΦΠΑ αποτελεί βασική συνιστώσα της οικονομικής και δημοσιονομικής στρατηγικής των κρατών μελών.

5.5. Η Επιτροπή προτείνει, συνεπώς, να υιοθετεί το Συμβούλιο ομόφωνα τα αναγκαία μέτρα για την εφαρμογή των υφιστάμενων διατάξεων, ύστερα από πρόταση της Επιτροπής και σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στα άρθρα 27 και 30 της οδηγίας.

(1) COM(97) 325 τελικό.

5.6. Ειδικότερα η Επιτροπή καθορίζει τους τομείς εκείνους όπου απαιτείται παρέμβαση και αφορούν ζητήματα που έχουν τεθεί από τα κράτη μέλη στο εσωτερικό της επιτροπής ΦΠΑ ή ακόμη και από την ίδια την Επιτροπή. Σχετικά με τα ζητήματα για τα οποία έχουν διατυπωθεί κατευθυντήριες γραμμές από την επιτροπή ΦΠΑ, οι οποίες εγκρίθηκαν ομόφωνα, η Επιτροπή προτείνει να εξεταστεί το ενδεχόμενο να μετατραπούν σε δεσμευτικά νομικά μέσα. Στην εξέταση αυτή πρέπει να συμμετέχει η επιτροπή ΦΠΑ που, σε κάθε περίπτωση, πρέπει να γνωμοδοτεί πριν από την υποβολή οιασδήποτε πρότασης από την Επιτροπή στο Συμβούλιο.

5.7. Όταν, βάσει της συζήτησης στην επιτροπή ΦΠΑ, προκύπτει ότι ενδεικνύεται να καταρτισθούν νομικοί δεσμευτικοί κανόνες εφαρμογής, με στόχο την εξασφάλιση εναρμονισμένης ερμηνείας του κοινού συστήματος ΦΠΑ, η Επιτροπή υποβάλλει πρόταση απόφασης στο Συμβούλιο.

6. Συμπεράσματα

6.1. Προβλεπόμενη διαδικασία από τα άρθρα 27 και 30

6.1.1. Η ΕΟΚΕ συμεριζεται την άποψη σύμφωνα με την οποία η καλή λειτουργία του κοινού συστήματος ΦΠΑ αποτελεί προϋπόθεση για την ορθή λειτουργία της ενιαίας αγοράς.

6.1.2. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι διαδικασίες που αφορούν την εισαγωγή ειδικών μέτρων παρέκκλισης στις εθνικές νομοθεσίες σύμφωνα με τις διατάξεις της έκτης οδηγίας, θα πρέπει να προβλέπουν τη λήψη επίσημων αποφάσεων από το Συμβούλιο και να είναι ιδιαίτερος διαφανείς ούτως ώστε οι υποκείμενοι στο φόρο να γνωρίζουν το ακριβές περιεχόμενο και την αιτιολογία της άδειας που έχει χορηγηθεί.

6.1.3. Η ΕΟΚΕ συμεριζεται την άποψη της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία οι διαδικασίες που προβλέπουν τα άρθρα 27 και 30 της οδηγίας δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις για διαφάνεια. Η ΕΟΚΕ εκφράζει κυρίως τη λύπη της για το γεγονός ότι το Συμβούλιο μπορεί να εγκρίνει σιωπηρά αποφάσεις για θέματα που δεν του έχουν υποβληθεί επισήμως, και ότι η έγκριση μιας σιωπηρής απόφασης δεν θέτει τα εμπλεκόμενα μέρη (υποκείμενους στο φόρο, κράτη μέλη, κ.λπ.) σε κατάσταση να γνωρίζουν το ακριβές περιεχόμενο και τα κίνητρα που οδήγησαν το Συμβούλιο στην έγκριση της απόφασης αυτής.

6.1.4. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει, συνεπώς, την πρόταση της Επιτροπής να τροποποιηθούν οι διατάξεις που προβλέπουν ότι το Συμβούλιο μπορεί να εγκρίνει σιωπηρά αποφάσεις και να προβλέπεται αντιθέτως ότι οι αιτήσεις παρέκκλισης πρέπει να αποτελούν αντικείμενο πρότασης της Επιτροπής και επίσημης απόφασης του Συμβουλίου.

6.1.5. Εξάλλου η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι μέχρι σήμερα έχουν εγκριθεί πολλά ειδικά μέτρα παρέκκλισης⁽¹⁾ και ότι ενδέχεται να αυξηθούν ακόμη περισσότερο εφόσον η προσεχής διεύρυνση της Ένωσης θα σημάνει την υποβολή νέων αιτήσεων παρέκκλισης.

6.1.6. Εκφράζει επίσης την επιθυμία της να μπορέσει η Επιτροπή να προβεί στην ορθολογική οργάνωση των πολυάριθμων συστημάτων παρέκκλισης που ισχύουν σήμερα⁽²⁾ και στο μέλλον να επιδιωχθεί η πρόληψη της απάτης και η απλοποίηση μέσω μεγαλύτερης διοικητικής συνεργασίας⁽³⁾, όπως εξάλλου προβλέπεται στην πρόταση οδηγίας της Επιτροπής⁽⁴⁾ της 31ης Ιουλίου 2003 για την καταπολέμηση της απάτης και της φοροδιαφυγής.

6.2. Μέτρα εφαρμογής

6.2.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη ότι οι διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών όσον αφορά τις συνέπειες των διοικητικών διαδικασιών και ρυθμίσεων βλάπτουν την ουδετερότητα του συστήματος ΦΠΑ και αποτελούν σοβαρό εμπόδιο για την πλήρη και ολοκληρωμένη υλοποίηση της ενιαίας αγοράς. Εν προκειμένω η ομοιόμορφη εφαρμογή των μέτρων αποτελεί βασικό στοιχείο για τη βελτίωση του μεταβατικού συστήματος.

6.2.2. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι είναι καθοριστικής σημασίας η έγκριση μέτρων που να διασφαλίζουν την ομοιόμορφη εφαρμογή του κοινού συστήματος ΦΠΑ σε κοινοτικό επίπεδο.

6.2.3. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι σύμφωνα με τη διαδικασία που τηρείται σε άλλους τομείς της κοινοτικής νομοθεσίας, ενδεικνύεται η μετατροπή της επιτροπής ΦΠΑ σε ρυθμιστική επιτροπή που να επικουρεί την Επιτροπή στην εφαρμογή των υφιστάμενων διατάξεων. Εν προκειμένω η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει τις απόψεις της στη γνωμοδότησή της για την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου που τροποποιεί την οδηγία 77/388/ΕΟΚ, περί του κοινού συστήματος φόρου προστιθέμενης αξίας, (Επιτροπή ΦΠΑ)» (Εισηγητής: ο κ. Walker)⁽⁵⁾.

6.2.4. Η ΕΟΚΕ γνωρίζει ότι σχετικά με τον ΦΠΑ πολλά κράτη μέλη κρίνουν ότι οι όλες οι νομοθετικές εξουσίες πρέπει να παραμείνουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Συμβουλίου, και για το λόγο αυτό προσυπογράφει τη σώφρονα πρόταση της Επιτροπής να είναι αρμόδιο το Συμβούλιο για την έγκριση των μέτρων εφαρμογής σε θέματα ΦΠΑ κατά την παρούσα φάση.

(1) Μέχρι σήμερα έχουν εγκριθεί 147 ειδικά μέτρα παρέκκλισης εκ των οποίων: 2 αφορούν την Αυστρία, 15 το Βέλγιο, 8 τη Δανία, 2 τη Φινλανδία, 17 τη Γαλλία, 20 τη Γερμανία, 1 την Ελλάδα, 12 την Ιρλανδία, 11 την Ιταλία, 13 το Λουξεμβούργο, 18 την Ολλανδία, 3 την Πορτογαλία, 20 το Ηνωμένο Βασίλειο, 3 την Ισπανία, 2 τη Σουηδία (πηγή: υπηρεσίες της Επιτροπής).

(2) Ως προς αυτό βλέπε COM(2000) 348 τελικό.

(3) EE C 116 της 20.4.2001, σ. 59.

(4) COM(2003) 446 τελικό/2 της 31.7.2003.

(5) EE C 19 της 21.1.1998, σ. 56.

6.2.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει επίσης την επιθυμία να μπορέσει η Επιτροπή μεσοπρόθεσμα να προχωρήσει σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που αναφέρει στην ανακοίνωσή της στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με μια στρατηγική που αποβλέπει στη βελτίωση της λειτουργίας του συστήματος ΦΠΑ στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς, ούτως ώστε να μπορέσει να προτείνει εκ νέου την πρόταση του 1997 για την τροποποίηση της έκτης οδηγίας (1).

(1) COM(97) 325 τελικό.

Βρυξέλλες, 30 Οκτωβρίου 2003.

6.2.6. Στο πλαίσιο της τρέχουσας θεσμικής μεταρρύθμισης στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης, η ΕΟΚΕ εκφράζει την επιθυμία να ανατεθούν στην Επιτροπή αρμοδιότητες σχετικά με την εκτέλεση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και να εγκαταλειφθεί, όσον αφορά τον ΦΠΑ, (εξαιρουμένου του καθορισμού των συντελεστών έως ότου εισαχθεί κατάλληλο σύστημα αντιστάθμισης), η ψηφοφορία με ομοφωνία υπέρ της ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH